

Vatra veche

10

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IV, nr. 10(46), octombrie 2012 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Ilustrații de Elena Graure-Manta * „Magia sticlei”

Antologie *Vatra veche*

PĂCATUL TRUFIEI

Agită pomii păsări mari
Și via sângelui divin.
Până la mine este mult,
Până la moarte mai puțin.

Din toamnă-n toamnă mă ridic
Și parcă nu mai știu să vin.
Până la mine este mult,
Până la moarte mai puțin.

Aceste vorbe de cules
Le simt dorințe, le simt chin,
Iubirea mea se împlini

Atât de dreaptă în destin.

De ce nu sunt, cum ar părea,
Nefericită în declin?
Până la mine este mult,
Până la moarte mai puțin.

CONSTANȚA BUZEA

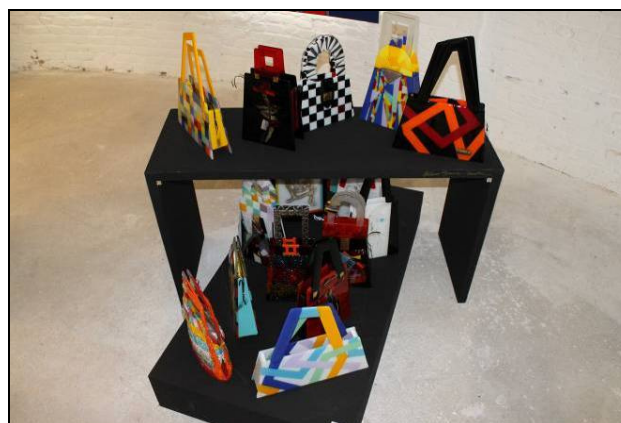
Vatra veche dialog cu Elena Graure Manta

SUMAR

Antologia Vatra veche: Constanța Buzea, Păcatul trufiei/1
 Vatra veche dialog cu Elena Graure Manta, de Luminița Cornea/3
 Poeme de Raluca Pavel/5
 Eșeu. Destinul valorilor în lumea contemporană, de George Popa/6
 Refugii (Cesar Pavese), de Geo Constantinescu/8
 Poeme de Liviu Pendefunda/9
 Paul Valery și „gândirea sălbatică”, de Vasile Rășcanu/10
 Poeme de Mariana Cristescu/11
 George Uscătescu – Procese la recurs, de Dumitru Velea/12
 Sunt, poem de Răzvan Ducan/13
 Petru Dumitriu, Rugăciuni/14
 Poeme de Anișoara Vleju/16
 Cronica ideilor. Creștinismul de-nceput..., de George Petrovai/17
 Pentru onor, prezență arm!, de Mircea Dinuț/19
 Scandal literar pe Facebook, de Alexandru Petria/20
 Poeme de Bianca Marcovici/22
 Scriitori invizibili, de Isabela Vasiliu-Scraba/23
 Arta înghițitului în sec în fața unei pagini de carte, de Rodica Lăzărescu/24
 Elide, poeme de Ion Roșioru/25
 La aniversară. Scrisoare deschisă către Mihail Diaconescu, de Stelian Gomboș/26
 Poeme de Petru Popa/26
 Cronica literară. Un baladist rebel și incendiar (George Dan), de A.I. Brumaru/27
 Moștenirea vie a Teiușului (Cristian Florin Bota), de Ioan Aurel Pop/28
 Cumpăna (Cassian Maria Spiridon), de Lucian Gruia/29
 Ibănești, file de istorie, de Nicolae Edroiu/30
 Judecata apei (Dorina Brândușa Landen), de Dumitru Velea/31
 Mariana Pândaru – patru decenii în slujba poeziei, de Ladislau Daradici/34
 Altfel de cronică (Codrina Bran), de Ionel Popa/35
 Între document și ficțiune (Marius Mălai), de Ion Cristofor/36
 Calea spre sine (Ilie Bucur Sărmășanul), de Nicolae Băciuț/37
 Lecturi de vară. Să lăsăm să cadă cuvintele (Ana Blandiana), de Mihaela Carp/38
 Excelsior. Prezentare de Angela Olaru. Taxa pe poeme (Nicolae Băciuț), de Alrawi Rabiaa/39
 Magia cărții sub Steaua Căinelui (Victoria Milescu), de Ioana Stuparu/41
 Ocean întors. Pasiunea pentru banalități a domnului Gabriel Liiceanu, de Isabela Vasiliu-Scraba/42
 Poeme de Mircea M. Pop/45
 Starea prozei. Fiica partidelor, de Mircea Moț/46
 Fata și violoncelul, de Anamaria Ionescu/47
 Poeme de Sorin Basangeac/48
 Documentele continuității. Metamorfoze arhetipale în imaginarul tradițional, de Luminița Țăran/49
 Centenar. N. Steinhardt. Convertirea lui N. Steinhardt la ortodoxie, de Claudia Vașloban/51
 Poeme de Adrian Botez/53
 Convorbiri duhovnicești. Î.P.S. Ioan Selejan, de Luminița Cornea/54
 Psaltirea apocrifă a dreptului Iov (Dumitru Ichim) de Constantin Teodorescu/56
 Ștefan Goanță, o viață închinată culturii, de Ileana Petrean/58
 Romulus Cioflec, un dascăl ardelean..., de Ligia Dalila Ghinea/61
 Poeme de Luca Cipolla/62
 Ancheta *Vatra veche*. Case memoriale. Liviu Brebreanu – vila albă de la Valea Mare, de Luminița Cornea/63
 Poeme de Menuț Maximilian/64
 Poeme de George L. Nimigeanu /65
 Excelsior. 3,30, de Miruna Miron/66
 Casa de acasă, poem de Nicolae Nicoară/66
 Lacul frumoasei Raghd, de Geta Younes/67
 Jurnal elvețian, de Daniela Gifu/68
 Biblioteca Babel. Germain Droogenbroodt, de George Anca/70
 Carlos A. Pasqualini, de Flavia Cosma/71
 Edith Södergran, de Dorina Brândușa Landen/71
 Pere Bessó, de Andrei Langa/72
 Cu Zeppelinul în America, de Elena Bran/73
 Poeme de dimineață, de Dumitru Băluță/74
 Carnet. Monologul bunelor atenții sau un altfel de Jurnal al vremurilor abrupte, de Ștefan Mihai Martinescu/75
 Oameni pe care i-am cunoscut. Cum am întâlnit-o pe Ana Blandiana, de Veronica Pavel Lerner/76
 Câteva baliverne metafizice, de Tudor Petcu/76
 Debut. Poeme de Emilia Popescu Rusu/77
 Post restant (Constanța Buzea), de Dărie Ducan/78
 La Galeria KronArt, fără viață sălbatică, de Carmen Adriana Gheorghe/79
 La colț. Epigrame de Mugurel Sasu și Vasile Larco/80
 Literatură și film. Rinocerii orbi, de Alexandru Jurcan/80
 Festival-Concurs Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor”/80
 Pamflet. A douăzeci și una scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T./81
 Curier/83
 Bilanțul unui vis: Lucia Zăna Suci, de Nicolae Băciuț/86
 Sighișoara – Anotimpuri plastice (Voichița Cecălăcean), de Nicolae Băciuț/87
 Starea prozei. Rugăți-vă să nu existe Dumnezeu, de Ion Nete/88

Număr ilustrat de Elena Graure-Manta

Magia sticlei

Elena Graure Manta
Umrahung 11

44 x 30 cm
Glas

Vatra veche dialog cu

Elena Graure-Manta artist plastic în sticlă

“Tatăl meu mi-a transmis ideea
că aş putea fi liberă prin artă”

Elena Graure-Manta s-a născut în Câmpia Transilvaniei, localitatea Sărmaş, judeţul Mureş, în 30 aprilie 1956. A terminat Liceul de Artă din Braşov (1975), apoi Facultatea de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, secţia ceramică-sticlă, promoţia 1981, clasa profesor Cornel Ailincăi. A fost repartizată la Fabrica de sticlă din Avrig, judeţul Sibiu, ca designer în industria sticlei, unde a funcţionat până în 1991, când a emigrat în Germania.

Membru al Asociaţiei Artiştilor Plastici "UAP Bucureşti", "Asociaţia Artiştilor de sticlă NRW, BBK Köln.

Din anul 1991, trăieşte, lucrează şi a devenit cunoscută ca artist plastic în Germania. La început de vară, am purtat un dialog cu Elena Graure-Manta care s-a destăinuit cititorilor revistei „Vatra veche”.

Expoziţii individuale:

1983 Bucureşti (RO), Galeria „Atelier 35”
1984, Sibiu, RO, Galeria Sirius
1991, Oslo (N), Moss Galerie F 15
1992, Hurth în Köln
1992, Erfstadt, Galeria Herriger
1994, Eupen (B)
2007, Amstelveen (NL), Jan van der Togt - Muzeul de artă modernă şi contemporană
2008, Hendrikje de buzunar", Genţi şi portmoneuri
2011, Muzeul de sticlă Rheinbach
2011, Dusseldorf Galerie Mensing

Expoziţii de grup:

1981/89, expoziţii de grup regulate de participare la Bucureşti, Sibiu şi Cluj

1985, Coburg – Sticlă, Premiul pentru design contemporan de sticlă din Europa

1988, Kanazawa, Japonia, "Expoziţia Internaţională de sticlă"

1989/93, Corning Museum of Glass, New York, New sticla opinie # 10 şi 14

1993, Köln am Muzeul Kunsthaus, Carola van Ham, Studio de sticlă

1995, Frauenau, Muzeul de sticlă, "Sticla Simpozionul şi expoziţia"

1995, Augsburg galerie VIP în curte

2004, Munster, Lüneburg Heath, 5 Expoziţie internaţională de "sticlă, plastic şi de grădină" - Tubbergen (NL), Glasrijk,

2006, Rheinbach Muzeul de sticlă, "Rheingold - cum ar fi de sticlă"

2008, Kiel, Muzeul oraşului, "Expoziţie de artă aplicată"

2009/10, Bonn, Muzeul femeilor - Design şi Art Fair

2009/10, Immenhausen, Muzeul de sticlă

2009, Dusseldorf, Muzeul de Sticlă Hentrich, GLASpekte

2009, Bonn, Muzeul femeilor, „Astronomen” (Femeile ajung la stele)

2010, Bonn, formă de artă - Expoziţie Frauenmuseum Art

2010, Bergheim - District Casa Galerie – Begegnungen

2010, Novy Bor - Ajeto Muzeul de artă din sticlă

2011, Arta `Pul, Pulheim 2011 Köln, Gedok De nedescris feminin

2012, Hamburg, Berlin, Walentowski galerii Lüdenschied galerie Schmidt Erfstadt august 2012

*

Adresa: Klosengartenstr. 96-50374
Erfstadt tel: 02235-71705
designelena@t-online.de
www.designelena.de

*

Luminiţa Cornea: Elena Graure-Manta! Ne cunoaştem de o mie de ani, cum îmi place mie să spun despre vechi prieteni. Aşa că te rog să-mi permiţi să ne tutuim şi în cadrul acestui dialog pentru revista „Vatra veche” din Târgu-Mureş. Consider că astfel vom vorbi mai liber.

Elena Graure-Manta: Desigur, mă voi simţi şi eu mai bine, ca acasă. Mulţumesc pentru această invitaţie, mă simt onorată şi bucuroasă.

L.C. Încep cu o întrebare obișnuită. Cine sau ce te-a îndemnat spre cariera artistică? Cum te-ai hotărât să urmezi o şcoală de artă plastică? Apoi, de ce ai ales să lucrezi în sticlă?

E.G.-M. Tatăl meu a avut cred un rol important în destinul meu artistic. Mi-a transmis ideea că aş putea fi liberă, prin artă, într-o societate în care libertatea era îngrădită. El făcuse Canalul şi considera că în societatea comunistă puteai fi liber doar ca artist. Astăzi consider că avea dreptate, într-o oarecare măsură. Ce a trebuit să mai învăţ, în decursul anilor, a fost, aşa cum a spus o artistă plastică ce face parte din curentul surrealism, Meret Oppenheim, că „libertatea nu îţi este dată, trebuie să ţi-o câştigi”. De ce sticla? Dacă îmi văd viaţa detaşată şi cu tenta spirituală de care mă bucur la această vârstă, nu pot să spun decât că totul e **un plan** pe care îl îndeplinesc cu feroare şi curaj. Sunt conştientă acum de faptul că în viaţa mea au fost oameni care m-au condus sau m-au însoţit în a fi ceea ce sunt în acest moment. Deci şi cu acest material s-a întâmplat la fel. Dacă mă las în libertatea pe care acum o am (mi-o construiesc în fiecare clipă), aş putea spune că totul se întâmplă la timpul şi la locul potrivit – dacă nu am această încredere, trebuie să stăruie în continuare.

L.C. Până la emigrarea în Germania ai lucrat în România ca designer la fabrica unde ai fost repartizată, dar ai avut şi multe activităţi artistice în România. Te rog să ne vorbeşti despre acestea.

E. G.-M. Desigur, am avut multe manifestări artistice, participări la expoziţii. Astfel am participat cu lucrări la mai multe expoziţii personale şi de grup organizate în cadrul Filialei Sibiu a Uniunii Artiştilor Plastici şi în cadrul grupării „Atelier 35”, →

LUMINIŢA CORNEA

București. Gruparea „Atelier 35” era alcătuită din tineri artiști plastici care nu erau membri ai U.A.P. Tot până în 1990, am avut participări la expoziții internaționale de prestigiu în Germania, Japonia și S.U.A. Văzute lucrurile cu ochii de astăzi, sunt recunoscătoare acelui loc de muncă de la Avrig, unde am experimentat mult cu sticla, alături de colegul meu Ion Tămăian – am crezut amândoi în acest material.

L.C.: *Desigur este o mare deosebire între industria sticlei și arta sticlei. Nu știu cât este dezvoltată astăzi industria sticlei în România, însă, în galeriile de artă, sticla este prezentă prin multe lucrări de artă. Cât de cunoscuți sunt în Europa artiștii sticlari români?*

E.G.-M.: Din păcate, artiștii sticlari români sunt prea puțin cunoscuți în Europa, cred că are de a face cu trecutul României și cu greutățile de a ieși în afară.

L.C.: *De ce ai plecat din România și de ce ai ales Germania?*

E.G.-M.: Da, recunosc, poate că nu am avut răbdarea să însoțesc România în acest proces de schimbare - acum știu că, dacă am ceva de dat, pot să dau de oriunde - setea mea de dezvoltare personală (poate suna egoist, dar este un egoism sănătos) și spirituală. De ce Germania? Nu știu, dar știu că a fost bine așa cum a fost. Germania este țara care a trebuit să se analizeze foarte mult referitor la cele întâmplate în cel de-al doilea război mondial, iar democrația de aici și statul social îmi face bine.

L.C.: *Cum sunt receptați artiștii români în Germania? Mă refer acum la tine. Cum te-ai realizat în Germania? Cunosce că ai avut o împlinire a artei tale prin expoziția personală din 2007, de la Jan van der Togt Museum, muzeu situat în Amstelveen, un oraș de lângă Amsterdam, unul dintre cele mai dinamice muzee de artă vizuală contemporană din Olanda. Criticul de artă Cătălin Davidescu afirma despre lucrările tale că „sunt cu siguranță niște repere ale feminității privite cu un ochi atent, critic dar nu ironic, ale unui artist postmodern” (revista „Ramuri”, nr. 4, 2009).*

E.G.-M.: Da, expoziția de la Muzeul de artă modernă și contemporană Jan van der Togt a fost o etapă importantă în procesul meu de dezvoltare artistică - mi-a dat

mai multă încredere în mine și în valoarea mea. Referitor la faptul cum sunt eu receptată ca artist plastic român în Germania, în primul rând, eu nu mă mai simt un artist român – mă simt un artist european. Acest sentiment l-am avut de când am rămas în Vest. În al doilea rând, trebuie să fii bun, să aduci ceva nou, să fii interesant, așa cum este peste tot pe lumea asta - ești tot timpul într-un concurs.

L.C.: *Participi la expoziții? Te rog să ne dai câteva exemple. Dar cu artiști români te întâlnești în expoziții de grup sau la târguri de specialitate, mă gândesc la cele de la Frankfurt, despre care am auzit?*

E.G.-M.: Da, particip la expoziții de artă, de grup sau personale - sunt membru al Asociației de artiști din Germania, BBK –filiala Köln, și mai sunt membru al Asociației de artiști sticlari din landul NRW (Nord Rhein Westfalen). A, da, sunt și membru al Muzeului Femeilor din Bonn - a sărbătorit, anul trecut, treizeci de ani de înființare - Frauenmuseum Bonn. A fost primul muzeu al femeilor din lume (astăzi sunt cincizeci de astfel de muzee, după acest model, în lume). Da, chiar mă gândesc la un muzeu al femeilor în România.

L.C.: *Interesant! Altfel, se poate trăi din această meserie?*

E.G.-M.: Referitor la cei peste

douăzeci și unu de ani pe care i-am trăit deja aici, ar trebui să scriu o carte, cu experiența pe care am făcut-o, cu toate greutățile și bucuriile care te însoțesc în acest proces de creștere spirituală. În Germania, nu este ușor să trăiești din artă – statisticile spun că doar 5% din artiști și doar 3% din artiștii - femei trăiesc numai din artă. M-am ajutat mult cu designul și cu obiectele cu funcționalitate (vezi obiecte-genți). Eu sunt momentan în câteva galerii interesante care îmi vând cu succes, mai mult sau mai puțin, aceste obiecte.

L.C.: *Elena, te rog să ne explici noutatea artei tale. Am văzut galeria ta de artă din Erfstadt, lângă Köln. Am fost impresionată de „peisajul” multicolor, de o serie de „obiecte”, mai puțin obișnuite pentru artă, dar specific feminine - genți, rochii, pantofi – toate realizate în sticlă de fuziune, dovedind că stăpânești bine această tehnică a sticlei de fuziune. Deci ce consideri că aduci nou în arta ta?*

E.G.-M.: Arta mea, să zic, se împarte în două – obiecte pe care le vând, ca să-mi asigur existența, și obiecte cu experimentări - abstracte sau anumite tematici în funcție de expozițiile la care particip. Expoziția la care particip peste trei săptămâni se numește *Die Rationale III-Raum-Bau* – din 2.09 până în 11.11.2012, la *Frauenmuseum Bonn*. Apropo chiar am aflat că va fi prezentată și o arhitectă româncă la această expoziție – se numește Henrieta Delavrancea-Gibory (1894-1987). Acest muzeu face foarte multe documentări în tematica pe care și-o propune. În lucrările mele de artă, stă pe primul loc omul, chiar dacă este subtil reprezentat. Rochiile de care vorbeai reprezintă în primul rând caractere de femei – frivole, romantice, docile și așa, în continuare, se simte personalitatea, se simte „urma” celei care a purtat această rochie, poate chiar și parfumul pe care l-a întrebuințat (zâmbește). Este aceasta o noutate?

L.C.: *Desigur, este o noutate, este ceva foarte interesant. Elena, te cunosc ca pe o persoană optimistă, pozitivă, plină de energie. Ai transmis aceste calități lucrărilor tale? Sau cum consideri că te reprezintă lucrările tale? Îți reprezintă anumite trăiri, stări sufletești? Ce reprezintă sticla pentru tine? →*

E.G.-M.: Pentru mine, sticla este un material fascinant, am de a face cu o lume magică și îmi dă posibilitatea de a mă exprima, de la obiecte funcționale până la obiecte de artă. Culorile joacă un rol important și, în timpul anilor, odată cu schimbarea pozitivă a atitudinii mele, s-au schimbat, au devenit strălucitoare, poate curajoase. Aceasta nu s-a realizat de pe o zi pe alta, ci în ani, a fost un proces. Astfel, sticla decorativă în interiorul casei devine o problemă de gust pentru fiecare individ în parte, iar eu, ca artist, pot transmite ceva benefic, pozitiv.

L.C.: *Îmi închipui că artiștii au preferințe speciale pentru anumite lucrări ale lor, din diferite motive legate de perioada creației lor, de anumite amintiri. În cazul tău ai o lucrare sau o anumită serie de lucrări îndrăgite? Numește, te rog, o lucrare care te-a solicitat mai mult și care ți-a adus cele mai multe satisfacții.*

E.G.-M.: Spontan să spun, sunt colecțiile de pantofi - reprezintă tot caractere de femei. Anul acesta lucrez la colecții mari, de peste 50 cm înălțime.

L.C.: *Când te gândești la locurile natale, la România, există lucruri care îți trezesc nostalgia și pe care ai dori să îți rămână mereu în suflet?*

E.G.-M.: Aproape de fiecare dată, când meditez, trebuie să-mi imaginez „dealurile mele” (dealul Zizinului de lângă Brașov). Cu aceste dealuri, simt libertatea pe care mi-am imaginat-o atunci în acea perioadă a anilor 70-75 – da, era pubertatea mea.

L.C.: *Ce gânduri ai oferi tinerilor care doresc să se îndrepte spre o carieră artistică? Oare tinerii mai sunt atrași de aceasta meserie?*

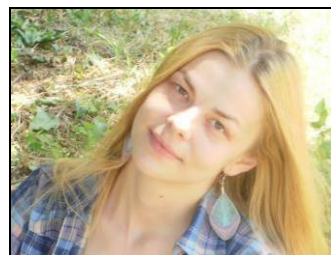
E.G.-M.: În România, nu știu dacă tinerii sunt atrași de această meserie. În Germania, sunt mulți tineri care încearcă, dar în Germania este un alt sistem de școală în acest domeniu. La început, se face o școală de meserie și apoi te poți dezvolta în continuare, se poate studia, se fac cursuri. Această meserie este grea, dar nu este imposibilă, mă gândesc că trebuie să fii un spirit deschis, acomodabil, să ai un spirit de pătrundere – nici eu nu am avut asemenea calități, dar a trebuit să le învăț. Și exact această deschidere mi-a oferit un pas înainte în dezvoltare. Am învățat că nu trebuie niciodată să disper, că întotdeauna există o soluție – poate

chiar dacă mie nu-mi place la început - și că totul poate să fie posibil, este doar o problemă de răbdare.

L.C.: *Povestește-mi despre gândurile de viitor în ceea ce privește creația ta artistică.*

E.G.-M.: În 15 septembrie, am o expoziție importantă în Belgia, la Leuven, organizată de clubul Erasmus. Voi expune câteva lucrări cu tematică mai veche, dar am și câteva noutăți. Și ca mare noutate – m-am decis să dau cursuri de artă în sticlă, la mine în atelier. Nu știu exact cum se va dezvolta, dar am niște teme foarte interesante. De ani de zile sunt întrebată de multe persoane dacă aș vrea să dau cursuri – și nu m-am simțit în stare până acum. Nu știu, a lipsit siguranța de care am nevoie și, mai ales, poate că am dorința de a da niște tehnici mai departe, tehnici pe care eu le-am descoperit. După treizeci de ani de la terminarea studiului de artă plastică și decorativă la Cluj, constat că am mers exact pe drumul pe care mi l-a inițiat lucrarea mea de diplomă, îmbinând compoziția liberă, instalații, obiectul de artă, până la obiectul cu funcționalitate. Pentru această inițiere îi sunt recunoscătoare profesorului Cornel Ailincăi. Mă reprezintă apoi și faptul că încerc să trăiesc misterul de a mă forma pe mine însămi cu toate tulburările emoționale pe care le descopăr în căutările mele.

L.C.: *Mulțumesc frumos! Din tot sufletul, îți doresc mult succes în toate proiectele tale. Dumnezeu să ne dăruiască tuturor bucurii!*

Lecție despre coșmaruri

Nu știu ce e mai important. Dacă să-ți schimbi trecutul sau să ai o idee despre ce înseamnă viitorul. poate ce va urma e o continuare a trecutului și atunci, nu-ți rămâne decât să te întrebi de ce durerea e o stare continuă. în singurătatea literelor, a cărților care au ajuns să te sufoce, povești de dragoste fără happy end, îți spui că mai bine ai fi o poveste decât să te trăiești pe tine, uitând, în final, propria-ți viață. n-ar fi rău să vezi că mai există și alte zile după viitorul de mâine. schimbă povestea cu alta. știu că nu-ți plac coșmarurile

Lecție despre empatie

Am, totuși, impresia, că nu am trăit în zadar, că pot îndoi timpul și fi acolo unde soarele nu apune niciodată, pentru a râde alături de îngeri. de fapt, nu trebuie să-ți spun ceea ce știi deja, nu e nevoie să mă gândesc la ce-mi rezervă ziua de mâine. unde zâmbetul se zbate între lumină și întuneric, ca într-un vis de mai prelungit dintr-o viață într-alta, te regăsesc mereu în așteptare și mă recunosc

RALUCA PAVEL

Eseu.

(III)

Rezumând, raportul om-divinitate se prezintă astfel. Componenta divină din om a fost recunoscută de întotdeauna, începând cu gândirea egipteană, filozofia brahmanică, religia lui Zarathustra, precum și filozofia greacă. În măsura în care ne dedicăm la ceea ce este dumnezeiesc, devenim dumnezeiești, afirma Socrate. Sufletul este originar din Ființa Divină, afirma Platon, iar pentru Aristotel, a fi om înseamnă să acționăm în conformitate cu divinitatea din noi. La rândul lor, stoicii considerau că practicând înțelepciunea, ne identificăm cu Dumnezeu. Căci *a fi este divin*. Așa cum am arătat, apostolii și ortodoxia afirmă aceeași idee fundamentală și decisivă pentru a înțelege identitatea om-divinitate:

Acum când minți infirme se opintesc să scoată omul din orice definiție, e timpul redefinirii sale. Iar a redefini omul înseamnă **a-i restitui conștiința dumnezeirii sale**. Fără conștiința divinității din noi suntem purtați dintr-un val în alt val, până ce ultimul val ne pierde în abis. Pentru că nu am participat la întreg, la Esență. Am fost un accident, o eroare.

Suntem oameni în măsura în care ne recunoaștem părtași la dumnezeire. Nu fiindcă vrea să devină Dumnezeu păcătuiește omul, ci pentru că nu năzuiește să devină Dumnezeu. Să devină el însuși. Ființăm în măsura în care participăm la Creație. La lucrarea lui Dumnezeu. Aceasta este adevărata libertate a omului.

Religie și religiozitate

Există două noțiuni care, cel puțin parțial, au nuanță axiologică diferită, și anume - religie și religiozitate. *Religia* e un ansamblu de dogme și practici ritualice cerând supunere față de un sistem teologic mai mult sau mai puțin tolerant sau intolerant. În schimb, *religiozitatea* este sinonimă cu sacral. Conștiința sacralului înseamnă a sfinți totul, a vieții, adică a simți, a gândi și înfăptui în înaltă spiritualitate, în răspundere față neostentativă este organică poporului român. Mircea Eliade surprinde admirabil religiozitatea discretă, dar

de adâncă intimidare a țaranului nostru: *"Când țăranul vă va vorbi de Maica Domnului, ea nu va fi nici Madona Îndurerată din Apus, nici Madona Tânguitoare a Rușilor; va fi*

DESTINUL VALORILOR ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

o mamă din zile bune, cu marile ei dureri tănuite, cu marea ei dragoste nemărturisită, cu marea mândrie pentru Fecior. Durerea Maicii Domnului este durerea oricărei țărânci pentru fiul ei mort. Și Sfinții - oare n-au coborât ei de atâtea ori pe aceste tărâmur românești? Știu ceva Românii despre Războiul Sfânt, despre setea Apusenilor de a stăpâni Țara Sfântă? Nu. Ei știu că România este o țară creștinească, pe care au vizitat-o atâtea trimiși ai cerului - și că ea trebuie apărată de celelalte lifte păgâne".

Este locul să relevăm faptul că în viziunea autohtoniei noastre, necesitatea sacralului apare ca o stare de fiecare zi. În viziunea folclorică, firea întreagă, solidarizată armonios, este sfântă: sfânt este soarele, sfinte stelele și pământul, sfinte sunt apele, focul, vântul, sfinte sunt pâinea, lemnul, făpturile pure precum albina, oaia etc. Pentru că toate ființele, lucrurile, elementele participă la aceeași dreaptă orânduire instituită și vegheată de dumnezeire.

Sacral, în înțelesul poporului român, înseamnă semnificarea prin iubire și pietate a ceea ce este pur. Toți acești trei termeni converg conducând la sacru. Românul iubește și se apropie cu evlavie de ceea ce consideră preacurat. Fecioara Maria este Maica Preacurată; dimpotrivă, Diavolul este Necuratul.

Pentru român, sacral nu este *mysterium tremendum*, spaima, cutremurul în fața ascunsului înfricoșător care strivește. Este mai curând *mysterium fascinans*,

mysterium mirabile. Este uimire, este iubire, este apropiere, interiorizare care dă noblete și înălțare sufletească. Nu inaccesibilul adoră românul, ci sacralul în comuniune cu omul în schimb sufletește cu dublu curent. Dumnezeu lui este *Deus bonum* și nu *Deus irae* (Dumnezeu cel bun și nu mereu încruntatul Dumnezeu al mâniei, pornit spre pedepsire). Românul nu este înclinat către o religie cu rigori inflexibile, cu dogme totalitare, ci către religiozitate, adică respectul pios al vieții ce i s-a dat și respectul mai pios încă față de firea pe care a considerat-o de întotdeauna prietenă și sfântă.

Departe de a fi chinuitor, tragic, sentimentul religios, sentimentul sacralului este la noi o înaltă împăcare senină cu Firea, cu sufletul său, îmbinate indisolubil cu o mirare elevată, fără rupturi lăuntrice, fără hiperpirexii mistice. Dumnezeu este aici pe pământ în toată făptura. El umblă printre oameni și împarte dreptate. Este cu noi nu numai la sărbători, în biserică, ci în fiecare zi. Așa are loc o stare sublimă de fiecare ceas. Aceasta este și explicația plasării exterioare a frescelor mănăstirilor din Bucovina. Se realizează în acest mod comuniunea dintre imanent și transcendent, dintre lumea terestră și sfera divină. Dumnezeu, cu sfinții și cetele de îngeri - coborâți aici printre noi; sufletul omului și sufletul privelistilor se află în familiaritate cu lumea veșniciei.

Lipsa de înfricoșare religioasă, conștiința unui Dumnezeu blajin - "bunul Dumnezeu" - pornește și se reflectă totodată în bunătatea, omenia, toleranța, ospitalitatea românului. Și ospitalitatea începe cu Dumnezeu și sfinții lui.

Într-un cuvânt, noi am adaptat creștinismul structurii noastre spirituale, astfel că, în această epocă buimăcită de bătoase seisme și eseisme ateiste și antiteiste la scară eurooccidentală, religiozitatea românului, - genuină, luminoasă, înțeleaptă, - poate constitui un refugiu al credinței creștine, ori cel puțin al fiorului sacralului. →

GEORGE POPA

Sacrul, fundament esențial al moralei

Morala se stabilește în raportul dintre tine și ceilalți. În cadrul acestui raport, nu poate exista o morală care să reziste decât în conștiința unei responsabilități pe care o resimți ca absolută. Responsabilitate față de ce? Față de o valoare ea însăși absolută. **Iar suprema valoare e constituită de faptul că existăm.** A fi e un miracol. Astfel, *morala este responsabilitatea față de Existență, față de faptul de a fi.* Nu însă numai față de viața ta, pentru că egocentrismul însemnează ignorare sau chiar negare a celorlalți, a întregii Naturi. **Morala este răspunderea față de totalitatea Creației.** Iar afirmarea vieții unanime trebuie făcută prin creativitatea faptei. În afară de scurtele epoci de sminteală care tulbură vremelnice istoria, omul a râvnit de întotdeauna către niște modele superioare de viațuire, modele care rămân intacte în străfundurile noastre și care răbufnesc sfâșiind ceturile ce se abat din când în când asupra lor. Aceste idealități, tensiunea de a le atinge sunt singurele care dau justificare și demnitate omului, vieții. Or, suprema axiologie, invarianta idealității etice este sacralul.

Nu se poate trăi fără a avea ceva sfânt: acesta e adevărul cel mai elementar, cel mai incontestabil și care trebuie să devină cel mai activ, energizând fiecare sentiment, fiecare gând, fiecare act al nostru. Românul a avut din rădăcini sentimentul sacralității vieții, încât a înțeles că, așa cum se spune într-un cântec popular, *"Cine n-are nimic sfânt / N-aibe loc pe-acest pământ"*. Iar sentimentul sacralității este cel care deschide cel mai larg calea către religiozitate, către Dumnezeu din noi. Fără a trăi întru sacralitate omul rămâne un apatrid: expatriat de oriunde.

Deasupra oamenilor, deasupra zeilor, deasupra oricărei lumi potențiale se află un principiu axiologic suprem - **sacralul**. Acest fapt este dovedit prin aceea că zeii mulți - nedrepti și vicioși - au tot murit, pentru că *sacralul e neiertător*. Repetăm sacralul nu este unul și același lucru cu religia, ci cu religiosul. Nu se poate suprapune sacralul cu religia în sensul practicării obligatorii a unui ansamblu de gesturi rituale, practică variind de la un fanatism intolerant și agresiv până la un act formal efectuat

în gândul că ar putea induce în eroare divinitatea privind sinceritatea devoțiunii. Sacralul trebuie înțeles ca supremă idealitate și supremul comandament valoric. Supremația sacralului ca valoare spirituală formează centrul concepției axiologice a lui Hölderlin și Eminescu, închinători ai religiosului, și anume, ai religiei poeziei. De altfel, Hölderlin afirma că într-o zi toate religiile vor dispărea și va rămâne numai religia poeziei.

Suferim, ne confruntăm zi de zi cu răul, iar finalmente vom părăsi lumina fără a ști unde plecăm sau dacă mai plecăm undeva. Care poate fi atitudinea omului? Să blesteme Creatorul pentru a fi zidit o lume a chinului și pieirii în care este azvârlit fără a fi fost întrebat? Să nefericească pe cei care se nasc și să ferească pe cei care nu s-au născut sau au murit în ziua nașterii lor?

Nu e mai etic să gândim că *ființarea e un act cosmic dificil*, - nu izbuteste să se perfecțeze până să capete perenitate. Efortul ei creator e dureros, iar efectul efemer: se dezvoltă, atinge un pisc și apoi se destramă, dispăre. Natura nu a reușit un model de ființare mai trainic pentru că lupta cu neantul, care amenință tot timpul atât întemeierea, cât și asigurarea durabilității existenței, *constituie o dificultate originară*, care nu a putut fi depășită decât prin crearea unei ontologii încă aproximativă. Leibniz afirma: *"În loc de neant, Dumnezeu a ales imperfecțiunea"*. Drept urmare, ne revine nouă, oamenilor, responsabilitatea faustică de a perfecta ceea ce natura nu a reușit decât incomplet. Morala noastră constă în a ajuta viața să atingă plenitudinea ontologică. „Să păstorum Ființa”, cerea Martin Heidegger.

A înfăptui, se spune în limba greacă *poiein*. De aici, **poezia**, care însemnează, pe de o parte, creația din diversele arte, iar pe de altă parte, trăirea poetică a vieții. Poezia este cea capabilă să realizeze transmutarea lumii, a vieții, a omului într-o idealitate spirituală mai durabilă decât durata umană. Pentru că, afirmă Hölderlin, *"Numai poetic merită să trăiască omul pe pământ"*.

Astfel, pentru poetul german, ca și pentru Eminescu, fapta poetică a constituit nu doar o gratuitate estetică, ci o etică, având finalitate și responsabilitate onto-axiologică universală.

Refugii

Cesare Pavese, *Jurnalul și Casa de pe colină*, mărturii ale retragerii individului din fața istoriei veșnic neînțelese

În biografia scriitorului italian Cesare Pavese, din ziua de 8 septembrie 1943 până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial și eliberarea Italiei, se produce o retragere din vârtoarea evenimentelor, un fel de refugiu al scriitorului la casa surorii sale, mai apoi la Colegiul Somascos, din Casale Monferrato. E vorba de o renunțare la implicare, „cu convingere și metodă” cum afirmă în celebrul jurnal, *Meseria de a trăi*, publicat postum, carte considerată până la urmă capodopera autorului. Desigur, pentru un scriitor preocupat de marile adevăruri ale ființei, genul numit de frontieră, jurnalul, este ceea ce-i vine cel mai bine.

Dar și celelate creații ale sale, așa zise opere de ficțiune, au același caracter de notații la persoana întâi a celor mai intime probleme ale personajelor.

Deși nu făcea parte din categoria indiferenților față de accidente istorice, ba încă se considera el însuși vinovat de ceea ce i se întâmplase țării în ultimele două decenii, alături de ceilalți care nu împărtășeau ideile fasciste, dar care le toleraseră, nebănuindu-le consecințele, Cesare Pavese a preferat retagerea cu conștiința clară că-și va continua viața individuală „pe lucrurile la care renunță”.

Prin această opțiune, el și-a urmat destinul de ființă contemplativă, deci neangajată într-o acțiune în care de altfel nu mai credeau mulți dintre contemporanii săi. →

GEO CONSTANTINESCU

Războiul civil e situația cea mai cumplită de acțiune a istoriei în contra vieții. La o asemenea chemare, contemplativul nu a putut răspunde prezent. A preferat izolarea înțeleaptă, mărturisirea dincolo de vreun partizanat asupra inutilității pentru om a acestui devastator tăvălug al istoriei.

Asta, deși omul Cesare Pavese era veșnic nemulțumit de destinul său ca ființă individuală. La vârsta de 18 ani, a vrut să se sinucidă din pricina singurătății, a tristeții și mai ales a lipsei de afecțiune din partea unei tinere fete. Preocuparea sinuciderii constituie o obsesie și pentru mai târziu, iar în final, viața îi va fi curmată de un astfel de act. Poate că războiul îl va fi putut ajuta pentru a duce mai ușor la împlinire ideea sinuciderii. Dar nu era, acum, aceasta opțiunea sa, opțiune la care ținea foarte mult.

Astfel, rod al acestei retrageri va fi romanul său, *Casa de pe colină*, excepțională carte a singurătății, a fricii ca stare naturală a firii, a setei de viață și a nevoii de a o păstra nealterată în fața arbitrariului istoriei. E vorba de o atitudine contrară celui ce vedea în sinucidere o cale de salvare a conștiinței hărțuite de singurătate, de izolare, de lipsă de iubire și de comunicare.

Corrado, protagonistul romanului, are trăirile lui Cesare Pavese din *Jurnal*, psihologia-i complicată și crizele lui nerezolvate în raport cu semenii și cu istoria. Este, la fel, un intelectual și un profesor, un om al întrebărilor, al contemplativității și al refuzului acțiunii într-un scop căruia nu-i găsea justificarea. E același om al ideilor, același spirit lucid, nemulțumit de lume, nemulțumit de sine.

Corrado a ales un loc al naturii pentru exilul dintre oamenii făuritori și distrugători ai istoriei și ai vieții. E un spațiu protector, apărător al ființei, precum uterul matern. Aici Corrado încearcă să se consoleze cu ideea: "Ce importanță mai are războiul, ce importanță mai are sângele, gândeam, dacă privești acest cer printre arbori?"¹. Ea, natura, trata încheșturile umane de pîmprejur ca pe o tulburare de echilibru, o urâtenie, o monstruitate, o nebunie a momentului. Singura specie irațională în această logică a echilibrului este omenirea.

Aici personajul are alte trăiri, altă judecată. Trăiește nădejdea că războiul se va sfârși, că lumea va reveni la gânduri mai bune. Corrado însuși poate gândi la un viitor care va șterge din împrejur mărturiile dezastrului: "Sângele vărsat era înghițit de pământ. Orașele respirau. Numai în păduri nu se schimba nimic, și acolo unde căzuse un trup renășteau rădăcini"².

Tot aici personajul încearcă să repare ceva din viața care trecuse pe lângă el superficială și tristă. E vorba de un moment când, pradă orgoliului viril, părăsise o femeie care-l iubea și care – poate – purta în pântec sămânța roditoare a ființei sale. Acesta era momentul său de incertitudine, de criză, de gol interior. El, contemplativul, poate greșise când iubea acea femeie care i se dăruise pentru o nouă viață. Dar el îi acceptase devoțiunea cu o superficialitate acuzatoare. Pentru Corrado, personajul din roman, apare situația autorului însuși, când, în 1937, declarându-și iubirea pentru luptătoarea în ilegalitate împotriva fascismului, aceasta i-a răspuns: "Nu m-am căsătorit cu tine pentru că știi să faci poezii, dar nu ești bun pentru o femeie"³.

Femeia, om de acțiune, luptătoare pentru o viață mai bună pentru ea și pentru semenii i-a intuit limitele de ființă a ideilor, nu a faptei, unde el poate că nu avea acces. Pentru femeia

angajată în luptă, viața era diferită de pagina albă, cu scrieri și re-scrieri, cu corectări și îndreptări. Viața pentru ea însemna sânge și acțiune, sacrificiu asumat pentru ceilalți, în ale căror destine credea fără să le mai analizeze inutil.

Cate, din *Casa de pe colină*, la fel, deși era doar o tânără țărancă, descoperă că tânărul lucid și cinic e atât de dezarmat în fața vieții și îl părăsește fără remușcări, chiar dacă – poate – îi purta în pântec fiul. Femeia preferă să-l crească singură pe Dino, decât să-l lege de destinul unui șovăielnic.

Dar acel echilibru, această pavază a vieții îi e rapid curmată profesorului. La Torino, în orașul unde își desfășura activitatea, încep bombardamentele. Siguranța în care crezuse se destramă. Ca mulți alții ca el, se agață de speranța supraviețuirii: "Mă năpădisese o speranță, o curiozitate chinuitoare: să supraviețuiesc prăbușirii, să ajung să cunosc lumea de după aceea"⁴. Prin urmare, intelectualul își dorește cunoașterea, nu trăirea pură și simplă. Prin supraviețuire, el nu-și dorește saltul ontologic spre o nouă trăire, ci spre noi meditații. Iată una din limitele de care se lovește zbaterea sa. Când ceilalți, în al doisprezecelea ceas, optează pentru acțiune, Corrado se menține în aceeași expectativă: "Războiul în care trăiam refugiat convins că-l acceptasem, că-mi făcusem din el o pace ostilă, se dezlănțuia cu cruzime, mușca mai adânc, ajungea la nervi și la creier."⁵ Iată că refugiul, retragerea din focul luptelor, nu înseamnă neapărat salvarea. Poate însemna însăși moartea de care fugise atâtea. După o scurtă victorie a Rezistenței, veniseră nemții răzbunători, a căror disperare se manifesta ca o neînfrântă beție de sânge, de crime aleatorii. Asta, cu cât situația de pe toate fronturile le era potrivnică, iar sorții izbânzilor tot mai îndepărtați. Or, în asemenea circumstanțe, supraviețuirea era o loterie, un joc al hazardului, iar fuga continuă putea fi asimilată celei mai josnice lășități. Atunci se produce un salt calitativ al atitudinii celorlalți. Renunță la fuga fără speranță și intră în acțiune: "Dintre colegii mei→

Elena Graure Manta

¹ Cesare Pavese, *Casa de pe colină*, Ed. Univers, București, 2008, p. 45.

² Ibidem, p. 45.

³ Sergio Pantosso, *Il laboratorio di Pavese*, Sigma, 3-4 dec. 1964, p. 368.

⁴ Cesare Pavese, *Casa de pe colină*, Ed. Univers, București, 2008, p. 81.

⁵ Ibidem, p. 88.

ascunși, băieții aceia din sud, unii plecaseră cu gând să ajungă în linia de bătaie și să se salveze”⁶. Prin urmare, pe omul simplu, al acțiunilor concrete, tot acțiunea îi salvează. Pe omul ideilor, al analizelor teoretice ale vieții, intrarea în luptă este tot atât de îndepărtată. Spune Corrado: “...căutam o letargie, o amnezie, o certitudine că eram bine ascuns. Nu ceream pacea lumii, ceream pacea mea. Voiam să fiu bun, ca să fiu liber. Îmi dădeam seama atât de bine încât într-o zi am cedat”⁷.

Atunci Corrado încearcă să fugă din calea luptelor, expunându-se mai direct pericolelor de ființă hăituită.

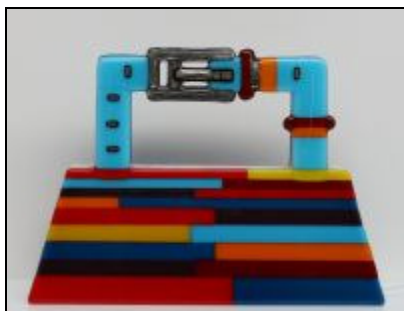
Mesajul cărții este că trestia gânditoare, deci omul contemplației și al visării, devine inutil în vermuri de criză ale istoriei, când ceilalți se aruncă în vârtej, chiar dacă nu sunt convingși de temeiul cauzei lor. Poate că, din această încheștare, pe temeiul sacrificiului orb, va supraviețui latura mai bună a omenirii, care va marca un salt inconștient al ei. Contemplativul, omul reflecției și al viziunii lucide a vieții, va fi incapabil de acțiune, deci de sacrificiu, iar faptele sale nu pot contribui la o nouă naștere. Aceasta este dilema lui Corrado dar și a omului Cesare Pavese, dilema unei opere de-o viață curmată prematur, tot printr-o criză, operă trunchiată, deci, a analizei și autoanalizei, care va rămâne străină acțiunii omului ca individ, supus limbilor biologice, dar și omenirii însăși, ca o continuă devenire.

Bibliografie:

Cesare Pavese, *Meseria de a trăi*, (Jurnal 1935-1950) Traducere, note și postfață de Florin Chirițescu, Ed. Pt. Lit. Universală, București, 1967.

Cesare Pavese, *Casa de pe colină*, Ed. Univers, București, 2008.

Sergio Pantoso, *Il laboratorio di Pavese*, în Sigma, 3-4 decembrie, 1964.

Vina'nteptului în pocalul profan

Harpe și-au acordat aezii,
augurii și-au deschis vechi
manuscrite,
dar semnele's și azi incerte, stranii;
heralzii se bucură de lucruri
mărunte...

iar eu aștept întâlnirea potrivită
cu-al pragului ocrotitor.

Cui să te plângi, vinovat
că dintr'un măr, încrustat cu litanii
cu textele oculte de Creator
promise,
cu lăcomie ai mușcat adică
și'ai căzut de pe punte ?

E moarte, somn adânc, plin de vise,
coșmar sau reverie – dar știu:
întunericul e a'nvierii clipă.
Se-apropie de mine poarta iernii,
adâncul armoniei
din haos născând viață.

De te-ai crezut inițiat
când pragul tău nu depășește ceața
a tot ce simți în faptul serii,
n'ai să atingi în fapte
și gândire dimineața.

Și-atunci, acceptă eu să fiu
un magician, un trăitor obișnuit
în lumea plină de mizerii,
solar, uranian (cer și neant)
dar și lunar la țărnuț
răvășit de ape.

Tu, ia'ți răsplata – în umbre,
nu în raze de lumină !
căci nici măcar ce presupun
în mine a avea vreo vină
tu n'ai.

Nici dragostea lui Marte pentru
Rhea
n'a fost, în labirinte subterane,
capabilă exemplu să ți'l dea,
extaz de om profan
ce'ți scalzi doar trupu'n soare...
Doamne,

de ce doar pentru mine-ai ridicat
un vâl de antiteză ca'n echilibru
pe talgere să stau
cu ambele picioare
timp și spațiu
a zecea dimensiune?

Și Duhu'n sacra sa mișcare -

un joc ce nu ne aparține,
falii de viață, falii de moarte,
dăruie'n bucurie transformare...

Nisipul o clepsidră scurge
și se'nvârte, iar și iar...
E un vârtej
din care tu nu poți ieși.

Încerc într'un matras
lumina s'o captez – Cuvânt
să pot, poet fiind, în athanor
tot ce mai ai în suflet
și în gând

s'amestec printre profunzimi
ce nici nu bănuiești c'ar exprima
tabla de șah pe care Bosch
a ridicat drept cruce caduceul
și un trandafir.

Mă cheamă un clopot. Care clopot?
Al cătelea e oare? Pan
cântă împrăștiind efemerul
ca niște picături de rouă stelară
în eternitate.

Și șarpele, înțeleptul, aduce
dovada lumilor ascunse
de poarta unui templu,
dincolo de care trecem fără a ști
unde și când ne vom întoarce.

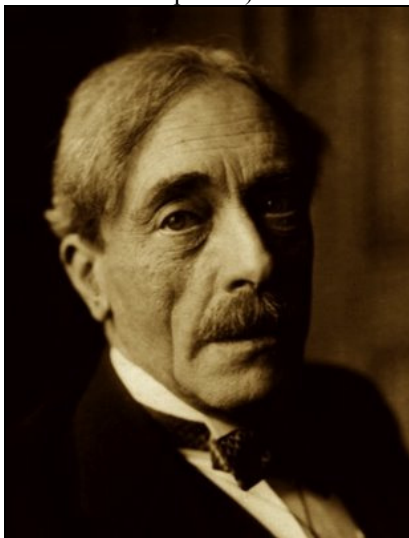
LIVIU PENDEFUNDA

⁶ Ibidem, p. 131.

⁷ Ibidem, p. 118.

Paul Valéry și „gândirea sălbatică”

(Eseu de antropologie culturală aplicată)

Mitologia greacă și latină nu a dispărut din gestația capodoperei, să spunem că doar și-a schimbat forma de-a lungul secolelor. Prezentă în zona creației artistice, aceasta este, de asemenea, la originea filosofiei care îi va purta mult timp amprenta inconfundabilă. Incertitudinile și ezităările asupra sensului acestui termen „filosofie”, încep să apară având ca fundament miturile. Chiar la Platon, mitul este încă o necesitate și, odată cu apariția neopitagorismului, teologia politeistă devine predominantă, filosofia limitându-se la interpretarea tradițiilor teologice. Datorită lui Platon și Aristotel, anumite scheme arhaice au fost transmise riguroasei gândiri europene. **Gândirea exactă întrebunează aceleași „modele” (patterns) ca și gândirea arhaică.** Scopul nostru este de a decela structura arhaică a gândirii valéryene care, bineînțeles, există! Cei care au studiat opera acestui profund gânditor și care îi cunosc extrema luciditate vor fi cel puțin surprinși, dacă nu stupefiați. Este suficient să le amintim că antropologul Lévy-Strauss a demonstrat că filosofia lui Bergson o „evocă fără niciun dubiu pe aceea a indienilor Sioux”. (1- p.121)

Savantul ne prezintă două texte în paralel, o glosă a unui indian Dakota (Sioux) și un text preluat din volumul **Les deux sources** al lui Bergson. Cele două fragmente ilustrează o încercare de metafizică, ceea ce nu este deloc uimitor. Culmea este faptul că avem impresia că citim același text !

Lévy-Strauss afirmă, fără a exagera, că gândirea bergsoniană manifestă curioase analogii cu aceea a unor populații primitive!

Care sunt principalele trăsături caracteristice ale „gândirii sălbatică”? În primul rând, aceasta este în același timp analitică și sintetică, nu distinge între momentul observării și cel al interpretării. Principalul său caracter constă în atemporalitate, percepse lumea ca pe o totalitate sincronică și diacronică. E definită ca gândire analogică.

Ca și Malherbe, Valéry nu consideră poezia decât ca un joc ritual. Să nu uităm că tot el definește miturile ca fiind „*sufletul acțiunilor și iubirilor noastre*”, ceea ce implică gesturi ritualice care apar conform regulilor ordinii verbale artistice, în cadrul căroră, de altfel, se și nasc, imediat ce acestea se transformă în constrângeri. Niciodată acesta nu discută, nici nu justifică, regulile acestui „joc” numit Poezie. Omul arhaic, pentru care mitul și ritualul nu existau decât împreună, respecta ca fiind sacre toate manifestările rito-mitice. Acest ansamblu rito-mitic e prezent la Valéry în ceea ce el numește instantaneul formei și al conținutului. Existențialistii l-au reluat cu alți termeni, esența și fenomenul, care nu se precedă unul pe celălalt (cf. **Ființa și Neantul**). S-a amintit de clasicismul continuu al lui Valéry, din cauza atitudinii sale lucide și atenției acordate formei – încercări de a atinge puritatea și perfecțiunea poetică. În ceea ce privește Creația propriu-zisă, Valéry afirmă: „*Mitul creației ne seduce prin aceea că acolo se face ceva din nimic. De aceea visez să ajung în mod progresiv la opera mea plecând de la pure condiții de formă, din ce în ce mai gândite-precizate, până când acestea propun sau impun aproape... un subiect – sau, cel puțin, o familie de subiecte. Să observăm faptul că aceste condiții ale formei nu sunt altceva decât expresia inteligenței și conștiinței pe care o avem despre mijloacele de care dispunem și de domeniul lor de aplicare ca și de limitele și componentele lor. De aceea mi se întâmplă să definesc scriitorul printr-o relație între o anumită gândire și un limbaj.*” (2 – pp. 25-26)

Valéry amintește, de asemenea, despre o „sensibilitate formală” anterioară oricărui „subiect”, oricărei idei pe care putem să o exprimăm și să o

definim. Micea Martin crede că „**Pri-vitor la Cimitirul marin**” e o „**Filosofie a compoziției**”, dar la E.A. Poe forma se pliază pe conținut, pe când Valéry inversează raportul: „*Operele frumoase sunt fiicele formei lor care se naște înaintea acestora.*” (3a – p.477). Justificarea „formelor vide”, anterioare și imanente, deci inseparabile de un conținut, poate fi avansată numai datorită apelului la „patterns” sau la arhetipuri, la matrici ca ritmul, un exemplu doar.

Această opinie ne relevă un Valéry care trebuie să revină la o gândire de tip analogic, trebuie să o facă pentru a-și rezolva impasul teoretic. E semnificativ faptul că la La Fontaine, Hugo sau Mallarmé, criticul Valéry pune în evidență aproape același arhetip poetic ca și al său. El revine întotdeauna la aceeași schemă de gândire, la același arhetip de percepție. Adeziunea totală la reguli și convenții constituie o nouă caracteristică ce susține genul său de gândire mitică. Se mai remarcă și căutarea continuă a impersonalității, opera există independent de autor. Omul primitiv nu-și concepe existența individual, e integrat în totalitate comunității. E ade-vărat și faptul că acest spirit lucid că-uta întotdeauna să se suprină și să surprindă pe ceilalți...in acto ! Valéry admira capacitatea omului de a putea construi, deci interveni în aspectele lumii, dar o face urmând criteriile care definesc gândirea omului primitiv. Nu e vorba de conținutul gândirii sale sau rezultatelor acesteia, ci de câteva structuri de gândire similare gândirii „primitive”. De exemplu, e primită o informație diferită temporal, dar acesta e obligată să urmeze toate sinuozitățile vechiului itinerar și să ajungă la capăt modificată prin procesul de creație și... chiar prin itinerariul care a format-o într-un fel cu totul aparte. Astfel se definesc **arhetipurile**, patterns ale unei gândiri moderne. Creația ca proces l-a obsedat pe Valéry, drept pentru care a încercat să elaboreze o psihologie a Creației care să nu separe arta de știință. O filosofie a Spiritului fundamentată pe Corpul care l-a generat. Ideea unei pedagogii a spiritului științific ne face să ne gândim la Bachelard, chiar dacă epistemologiile lor sunt diferite.

Se știe foarte bine că Valéry se interesa de starea embrionară a →

VASILE RĂȘCANU

operelor, acolo unde distincția între spiritul științific și cel artistic se pierde, el afirma: „*Nu concep diferențe de profunzime între lucrarea spiritului numit poetic – n.n.: tehne – sau artistic.*” (4 – p.24). În ceea ce privește insistența asupra formei unei opere de artă care precede un conținut, nu el este singurul care susține această teză. O. Brik, în articolul său **Rythme et syntaxe**, dezvoltă același punct de vedere exprimat mai științific: „*După ultimele date și observații, actul de creație poetic se produce invers: în primul rând se conturează o imagine nedefinită a unui complex liric înzestrat cu o structură fonică și ritmică, abia după aceea această structură transracională se articulează în cuvinte comprehensibile.*” (5 – p.189) Filosoful Paul Valéry, în creațiile sale poetice și teoretice, nu optează pentru continuu sau discontinuu, ci crede în complementaritatea acestor două modalități de gândire pentru că vrea să realizeze o percepție globală a categoriilor filosofice care constituie, de asemenea, două aspecte ale realului. Exact același lucru pe care îl face și Bergson. Stranie situație, dar Thibaudet, fără să cunoască acest punct de vedere, îl asimilează pe Valéry bergsonismului !

Tot ceea ce am încercat să punem în evidență, ne referim la structura mitică a gândirii valéryene, atestă existența acesteia. Departe de noi a afirma că nu decelăm decât această structură sau că aceasta e dominantă la Valéry. Am vrut să insistăm asupra unui aspect care nu a fost sesizat în literatura de specialitate, cu atât mai mult cu cât importanța revelatoare a acestuia ne propune un Valéry cel puțin surprinzător !

Bibliografie sumară:

- 1) Albouy, Pierre - **Mythes et mythologies dans la littérature française**, Ed.Armand Collin, Paris, 1965
- 2) Cohen, George - **Essai d'explication du « Cimetière marin »** Ed.Gallimard, 4-e ed., 1958
- 3) Valéry, Paul - **Oeuvres** – a (1vol.), b(2 vol), Bibliothèque de la Pléiade, ed.Gallimard, 1962
- 4) **Europe - Centenaire de Paul Valéry** – 49-e année, N.507 – Juillet, 1971
- 5) *** **Poetica si stilistica** (culegere de texte antologice), Ed. Univers, Buc. 1972

Blasfemie

Mucius Scaevola n-a fost fratele meu.
El nu și-a jertfit decât dreptul său braț.
Eu, neavând mai de preț decât inima,
pe ea am sortit-o flăcării,
dar n-a ars de tot:
un ciob mai pâlpâie
în casa înghețată a trupului
coborât
din 'naltul fumegând
al Crucii.

Și a fost ziua a șaptea...

Cine a stârnit vijelia aceea
nimeni nu știe.
Bătrânii caiși și-au clătinat
cu-nfricoșare
pletele albe,
și-au sfâșiat pleoapele melcii
de pereții fântânii.
Argintul din lacrima lor
a sporit curcubeul
pe care, orbi
și bezmetici,
nu apucaseră măcar să-l zărească.
Pentru că erau muți
și năuciți
de dangătul stelelor,
cineva,
poate chiar Dumnezeu
i-a transformat în lebede.

Astfel s-a întrupat
Cântărețul.

Cu ochiul întors, oglindind

Melcii timpului
sisific
își sfâșie pleoapa.
N-au mântuire,
cumplită e vina.
Fântâna a secat de mult,
deși se-aud,
uneori,

chemări din adânc.
Cu ochiul întors,
oglundind
albastrul,
coboară,
argint lăcrimând.
Lung și durut a fost drumul.
Aproape-i Lumina.

Șah la rege

Ninge cu sori peste sufletul meu.
O fi departe,
aproape,
acel Dumnezeu ?
O, cât aş vrea
să-i descojesc,
alb și subțire,
trupul de stea,
până la miez,
până la
inima
incendiind
poemul-lumină,
iubirea
cea limpezită de tină !

Aud lebăda
în roșul amurg –
cântecul trecerii
de pe urmă.
Cocorii străpung văzduhul de nea,
fiarele urlă
și scurmă.
Nu deslușesc fereastra,
e troienită de vis.
Veni-va curând și-nălțarea –
ori,
poate,
căderea-n abis ?

Aproape,
departe,
aproape,
leabăda cântă mereu.
Sfășie norii cei negri
un obosit,
prea bătrân
curcubeu.

Și, totuși, ninge,
ninge cu sori
peste sufletul meu.

Obsesie

Măinile tale –
stele de mare,
fildeş solar
fremătând
cu mirare.

MARIANA CRISTESCU

GEORGE USCĂTESCU - PROCESE LA RECURS

I. Procesul umanismului la recurs. În introducerea Istoria artei ca disciplină umanistă a cărții *Artă și semnificație* (Ed. Meridiane, 1980), Ervin Panofsky povestește o întâmplare din ultimele zile ale lui Immanuel Kant, când acesta, primind vizita medicului, s-a ridicat din fotoliu și a rămas astfel, tremurând de epuizare și refuzând să se așeze, atâta timp cât oaspetele nu se hotărăște să ia loc. După ce acesta se decide, filosoful se așează și, redobândindu-și puțină putere, spune: *Das Gefühl für Humanität hat mich noch verlassen* (Sentimentul pentru umanitate încă nu m-a părăsit). Cuvântul Humanität, deși nu însemna în secolul al XVIII-lea ceva mai mult decât politețe, pentru Kant avea o semnificație tulburător de profundă: principiile pe care conștiința le-a validat nu pot fi aservite nici ultimei degradări fizice: domeniul rațiunii și al scopurilor, celui al finitului și mijloacelor. Mai târziu, din alt spațiu al culturii europene, Eminescu, poate sub lecția „bătrânului dascăl”, nota în Manuscrisul 2257: „Are omul un stăpân și acela e infinitul” – și această consemnare o făcea având în față înspăimântătoarea și degradanta priveliște a finitului. Iar acum s-ar putea spune că omul, și îndeosebi cel european, despărțit de infinit și stăpân al finitului, a intrat complet sub stăpânirea finitului. Raportul dintre finit și infinit conștiința europeană pare a nu

putea să-l mai rezolve, rămânând împietrită în fața lui. Când rațiunea dialectică doarme, am putea parafraza, iau naștere monștri intelctului abstract; chiar și acele „determinații reflexive” hegeliene, timid recuperate prin tentativa lukacsiană din *Ontologia existenței sociale* (1972), sunt uitate și tot ce este proces de sorginte heraclitiană e supus unui reductibil eleatist abstract. În urmă cu două decenii, o pleiadă de gânditori care încercau să recupereze omul aveau să publice cărți prin care să deconspire antiumanismul propriu unei întinse părți din filosofia contemporană, în special de orientare structuralistă. Mikel Dufrenne publica eseul *Pour l’homme*, în 1968, împotriva orientărilor ontologice hegeliene, structuraliste ale lui Levi-Strauss, psihanalitice ale lui Lacan sau chiar marxist-althusseriene, surprinzându-le convergența în acea „tematică comună, care vizează în esență înlăturarea sensului trăit și dizolvarea omului.” „După moartea lui Dumnezeu – scrie Dufrenne –, prin voci bine armonizate, noua filosofie proclamă moartea ucigașului.” În conferința ținută la 8 septembrie 1969, în cadrul întâlnirilor internaționale de la Geneva, Libertatea și imperatiile istoriei, în aceleași cuvinte se exprima și Marcuse: „După moartea lui Dumnezeu, moartea omului.” (Scrieri filosofice, Ed. Politică, Buc., p.461). În 1968, Enest Erno publică *Umanismul prometeic prin care se încearcă din spațiul românesc (de o mare tradiție în ceea ce privește abordarea temei umanismului, numai dacă ne gândim la studiile și cărțile lui Tudor Vianu și Mihai Ralea), un răspuns fundamentat marxist problematicii umanismului, aflată într-un moment culminant al crizei*. Conflictele dintre umanism, drama actuală a Occidentului au constituit, de altfel, și tema celui de-al VIII-lea Congres de filosofie de la Bolzano. În acest context, George Uscătescu, profesorul de filosofia culturii de la Madrid, de origine gorjană, încercând să facă o sinteză a problematicii umaniste aflată în criză, publică în 1968 cartea *Proces umanismului*. (Carte care s-a tradus și în românește sub acest titlu, împreună cu Machiavelli și pasiunea puterii, Madrid, 1969, Europa, utopia

noastră, Madrid, 1978, și un fragment din *Filosofia spaimei*, Madrid, 1985.) În deschiderea primului volum, G. Uscătescu ar putea să parafrazeze pe Eminescu: are omul un stăpân și acela este sistemul.

După cum se știe, criza valorii-om și a postulatelor umanismului a fost semnalată de mișcările tineretului din anii 1968. Această generație a pus sub semnul întrebării societatea cu lumea valorilor cu tot. Filosofia, chiar dacă pasărea Minervei își ia zborul la amurg, avertizase, prin criza proprie, asupra crizei prin care trece purtătorul său – omul. G. Uscătescu cheamă în fața instanței rațiunii neatenția cu care omul se privește pe sine și lumea sa. Și „stenograma” acestui „proces” asupra destinului omului relevă aspectul caleidoscopic al negării omului și umanismului. Analiza succintă și pertinentă a concepțiilor filosofice contemporane dezvăluie fiecareia o „arheologie” ideatică determinată (și răspunzătoare poate) pentru exprimarea ultimelor concluzii, sentințe.

Filosoful culturii surprinde că „dispariția omului coincide cu proslăvirea supraomului și cu multiplicarea umanismelor” (p.22). Este adus în fața instanței Michel Foucault cu Cuvintele și lucrurile (Les mots et des choses), cartea a cărei concluzie pare a fi că omul, „produs al secolului luminilor”, a intrat sub spectrul unei dramatice îmbătrâniri prin retragerea și situarea sa „în umbra discursului”. Omul lui Foucault a ieșit din „somnia dogmatismului” și a intrat în „somnia antropologiei”; trezirea din acesta, filosoful francez proclamând-o prin distrugerea rădăcinilor antropologiei înseși. Uscătescu lasă să cadă lumină pe rezonanțele Nietzsche ale acestor concluzii, de metafizică „vitalistă”. Mai mult, chiar noutatea expunerii foucaultiene este numai aparentă. În celebra carte Kant un das Problem der Metaphisik (1929), Martin Heidegger identifica în opera lui Kant, îndeosebi prin analiza ultimii dintre cele patru întrebări antropologice, *Was ist der Mensch?*, fundamentarea antropologică a metafizicii moderne: în consecință, o regândire a esenței umane, a apartenenței omului la ființă și o conștientizare a crizei metafizicii. Dar neliniștea tineretului de trei teme obsedante: „blestemul superabundenței, moartea ideologiilor și →

DUMITRU VELEA

nihilismul” (p. 31), relevante, încă din 1949 ca proprii epocii, de Georges Bataille în eseu **Partea blestemată**, iar în timpul din urmă, de Herbert Marcuse devenit *“idol al tineretului occidental”*, care a pus în lumină determinările sociale ale *“toleranței represive”*. Dar peste tineretul răzvrătit, G. Uscătescu vede umbra lui Nietzsche, profetul nihilismului.

În contextul unei febrilități ideatice, al *“accelerării istoriei”*, problematica umanismului se pune, după G. Uscătescu, sub trei aspecte particulare: măsura în care conflictul dintre umanisme determină formarea unei conștiințe umaniste; măsura în care filosofia contemporană consideră problematica omului un rău necesar, și care este locul omului în cadrul unui nou umanism. Toate umanismele (existențialist, marxist, creștin, vitalist, al muncii, științific, tehnic, intelectual) implică *“o atitudine vitalistă, o mentalitate concretă, o filosofie înțeleasă ca praxis”* (p. 36). Abordări ideologice au executat asupra umanismului Merleau-Ponty, cu privire la acel *“umanism real”*), gentilian-marxistul Ugo Spirito, prin acel *“umanism științific”*, la umanismul marxist și existențialist. Conflictul dintre umanisme ar consta tocmai în inspirarea acestora de către ideologii. *“A depăși această criză înseamnă a așeza în centrul neliniștii umaniste omul real și, prin omul real, a stinge singurul umanism viabil și conciliabil cu întreaga și posibilă lui proliferare formală: umanismul libertății și umanismul adevărului”* (p. 41). G. Uscătescu supune dezbaterii concluziile Congresului de la Bolzano, cartea lui Foucault și solicită pentru înțelegerea umanismului alături de cele două aventuri ale omului, cea metafizică și cea ideologică, *“aventura spațiului”*. În fine, toate aceste probleme privind conflictul și unitatea umanismelor sunt de o importanță capitală pentru conștiința europeană când se pune problema unității ei: o *“nouă conștiință europeană”* ar fi sinonimă cu o *“nouă conștiință umanistă”*. Deci, **problema unității europene trece prin problema umanismului.**

Mentalității filosofice de astăzi, care proclamă sfârșitul științelor spiritului, el îi opune anterioarele abordări globale din morfologia culturii, ale lui Frobenius, Spranger,

Spengler – s-ar fi convenit și Blaga. Acest recurs se impune ca necesar *“când viitura nihilismului pune sub semnul întrebării starea actuală a culturii europene”* (p. 57). Cultura europeană în *“întâlnirea ei cu materia”* era marcată de prima formă de criză, dar fără să-i pericliteze existența însăși, precum actuala formă de criză. Protestul tineretului, pe lângă doza nihilistă, a conștientizat și faptul eliberării de universul tehnicii. Tot în acest context, G. Uscătescu face recurs și la Teilhard de Chardin și la Aldous Huxley, primul implicând fenomenul uman, pe bază religioasă, într-un cadru cosmic, al doilea, presupunând o nouă înțelegere a materiei. **Criza umanismului pune sub semnul întrebării existența conceptului de Europă.** G. Uscătescu amendează imaginea pesimist asupra culturii europene din perspectiva nu a umanismului, ci a rolului acestuia, a ideii de libertate, care a constituit *“adevăratul fundament al acestei culturi”* (p. 75). *“Problema culturii este problema libertății. Antinomiile sale sunt antinomiile libertății. Nemesis și Libertate, iată dilema ontologică”* (p. 75) (v. *Aventura de la Libertate*, 1966).

Trecând de la raportul **cultură-materie la gândire-acțiune**, propriu gândirii occidentale de la Kant și Hegel încoace, G. Uscătescu aduce în dezbatere conceptele de **înstrăinare și structură**. Sunt radiografiate în relația cu realitatea conceptualizată, trecându-se de la Hegel și Marx la Fromm și Marcuse sau chiar la clarificările lui Lukacs, Ștefan Lupașcu și C. Noica. În ceea ce privește structura, structuralismele, ultimii doi gânditori neagă existența logos-ului în acestea.

Ultimul raport pe care îl aduce în discuție de la nivelul culturii și umanismului este **artă-societate**. Considerațiile lui Ortega despre **dezumanizarea artei** sunt respinse. Mai mult, arta contemporană i se deconspiră cu o mai accentuată dimensiune națională, populară, ca expresie a geniului unui popor prin reprezentanții săi. Sunt invocați semnificativ Picasso, Brâncuși etc. Și că arta contemporană exclude procesul nivelator, prezentându-se ca o deconcertantă varietate, ca un triumf hegelian al spiritualității și o trecere *“dincolo de reprezentarea sensibilă a lumii”* (p. 109).

Sunt

Sunt.

Nu contează unde și cum, de ce și cât, important că acum știu și pot, singur să-mi țin în genom de urât.

Nu contează când, ce și cu cine, ci contează că dublul helix al gândului îmi face bine.

Nu contează nici forma, nici pasul, mai important e că-mi merge încă mintea și ceasul.

Nu contează alte ingrediente, important e că-mi știu atributele certe.

Ce contează e forfota din visele mele, ce-mi dezmente mersul de rac, și-mi înalță cerul uimirii eterne în gămălia de ac.

20 aprilie 2012

RĂZVAN DUCAN

Petru Dumitriu - Rugăciuni (III)

23 Mai MCMLII

12

Doamne, Dumnezeuul meu, vino în inima mea, ajută-mă în încercarea aceasta. Nu-mi da ce doresc eu ci ce este drept. Doamne Dumnezeuul meu, ajută-mă în lupta asta și arată-mi pentru ce să lupt. Doamne, dă-mi curăție și putere, dă-mi sănătate și liniște, dă-mi sănătate și noroc. Doamne Dumnezeuul meu, luminează-mi mintea, curăță-mi inima, și scapă-mă de întristare. Iartă-mi păcatele, Doamne Dumnezeuul meu, față de mine și față de oameni: nu mi le răsplăti după cum merit, ci ajută-mă să nu le mai fac. Iartă-mi aplecarea spre mândrie și spre destrăbălare și ajută-mă să mă înalț deasupra greșelilor mele. Doamne Dumnezeuul meu, stăpânul meu, curăță-mi închipuirea, dă-i putere și îndreapt-o spre bine. Doamne Dumnezeuul meu, îți mulțumesc că mi-ai ascultat rugăciunile, îți mulțumesc pentru bunătatea ta, îți mulțumesc și pentru încercări, temeri și spaime. Îți mulțumesc, Doamne, pentru minunile pe care le-ai făcut în mine. Doamne, Dumnezeuul meu, înconjură-mă cu puterea ta, apără-ți minunile tale în mine și nu mă duce în ispită. Doamne, vino în inima mea⁸.

26 Mai MCMLII

13

Doamne, dă lumii pace. Doamne, dă-le oamenilor blândețe și pace.

Doamne Dumnezeuul meu, dă-i omului de lângă mine sănătate, putere. Înălțare.

Doamne Dumnezeuul meu, stăpânul meu, îți mulțumesc, îți mulțumesc, îți mulțumesc pentru că mi-ai ascultat rugăciunile, pentru că mi-ai dat puterea minții, pe care nu știam c-o pot avea, pentru că mi-ai dat bucurii la care nu mă așteptam, pentru că ai făcut în mine minuni pe care nu le așteptam și la care nu speram. Îți mulțumesc, Doamne, pentru putere, liniște și sănătate, îți

mulțumesc pentru că m-ai ridicat deasupra dușmanilor mei, că mi-ai dat bucurie și înțelegere, că mi-ai luminat mintea și mi-ai limpezit mintea. Doamne, Dumnezeuul meu, putere, ordine, lege, frumusețe, bunătate și curăție a lumii, Dumnezeule de temut, de necunoscut, înspăimântător, bun, speranța mea, încrederea mea, mai mare decât gândurile și cuvintele, Dumnezeule din inima mea, îți mulțumesc.

Doamne Dumnezeuul meu, vino în inima mea, trezește-te în inima mea. Doamne, dă-mi putere și liniște, dă-mi sănătate și noroc, Doamne, înconjură-mă cu puterea ta, apără minunile tale în mine. Doamne Dumnezeuul meu, apără-mă de dușmani.

Doamne, luminează-mi mintea și curăță-mi inima. Doamne, curăță-mi imaginația, fă-mă să nu doresc decât ce pot avea și ce e drept să am. Doamne, Dumnezeuul meu dă-mi numai ce e drept să am.

Doamne, nu mă lăsa să mă stric, să devin ușuratic și fără rușine; eu știu că numai puterea ta mă ține în picioare și că fără ea aș fi mai puțin decât ceilalți oameni; știu că fără tine aș fi nefericit, mărunt, întunecat, prost, orb, fără putere, ridicol. Dumnezeuul meu, ajută-mă să fiu vrednic de bunătatea ta.

Doamne, Dumnezeuul meu, mi-e rușine, mi-e rușine când văd ce sunt și ce mi-ai dat; și totuși alunec pe alunecuşul îngâmării. Doamne, știu că nu eu sunt cel care a făcut ce e bun în ce am făcut, ci tu. Doamne, dă-mi putere, curaj, curăție. Doamne, iartă-mi păcatele, iartă-mi greșelile, iartă-mi neputințele. Dă-mi putere, curăție și liniște.

Dumnezeul meu, Dumnezeuul meu, nu mă părăsi, nu mă lăsa să uit de tine, nu mă lăsa să-mi pierd

măsura. Doamne, vino în inima mea. Doamne, ajută-mă. Doamne, dă-mi putere și fă-mă curat. Doamne, vino în inima mea.

2.6.MCMLII

(.....culori în 1 Iunie)

14

Dumnezeul meu, nu mă părăsi, Doamne, nu mă părăsi. Doamne, nu mă duce în ispită. Fără puterea ta nu sunt nimic, nu mă pot împotrivi slăbiciunilor și păcatului.

Doamne, dă-mi puterea ta și ajută-mă să fac bine. Dumnezeuul meu, nu mă părăsi.

Doamne, îți mulțumesc pentru încercările în care mă pui; văd din ele cât sunt de slab. Văd din ele că nu sunt nimic decât ce vrei tu și atâta vreme cât vrei tu. Doamne tainic, Doamne necunoscut, ajută-mă, dă-mi puterea ta; ajută-mă să văd binele, ajută-mă să fac binele. Doamne, Dumnezeuul meu, nu mă lăsa să cad, înalță-mă, Doamne, curățește-mă și înalță-mă.

Dumnezeul meu, Dumnezeuul meu, apără-mă de necurătenie și de tulburare, apără-mă de mânie și destrăbălare, de ură și de lăcomie.

Doamne Dumnezeuul meu, îți mulțumesc pentru tot ce îmi dai, în fiecare clipă, pentru viață, pentru bine și pentru rău. Dumnezeuul meu, curățește-mă și înalță-mă.

Doamne, dă-mi putere și liniște. Doamne, curăță-mi inima, luminează-mi mintea. Doamne, vino în inima mea.

Iartă-mi păcatele, Doamne, ajută-mă să nu le mai fac, Doamne, nu mă părăsi.

Doamne, Dumnezeuul meu, dă oamenilor blândețe și pace; iartă-ne, Doamne, potolește furia oamenilor, dă-le liniște și blândețe dacă așa este drept.

Doamne Dumnezeuul meu, dă-i sănătate și putere omului de lângă mine; înalță-l Doamne, dă-i sănătate și putere.

Doamne, Dumnezeuul meu, îți mulțumesc pentru tot ce-mi dai; Doamne, apără-mă, apără-ți minunile tale în mine; ajută-mă să fiu curat, tare și drept.

Vino în inima mea. Vino în inima mea. Vino în inima mea. Fă-mă curat, dă-mi putere să fac și să vreau ce e drept.→

⁸ În continuare, urmează rugăciunea în latină, aceeași ca mai sus, vezi nota nr. 9.

6.6.MCMLII

15

Doamne, Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru tot ce mi-ai dat, pentru viață, pentru putere, pentru slăbiciune, pentru liniște și neliniște, pentru încercări, pentru mulțumiri, speranță și nemulțumire, pentru pățanii și înțelepciune.

Doamne, Dumnezeul meu, vino în inima mea, dă-mi bucurie și liniște. Doamne, Dumnezeul meu, dă-mi bucurie și liniște. Îți mulțumesc că m-ai ridicat deasupra dușmanilor mei. Doamne, ajută-mă să mă ridic asupra mea, să-mi înfrâng desfrâul, lenea, adormirea obtuză, mânia, răzbunarea. Doamne, Dumnezeul meu, înconjoară-mă cu puterea ta, curăță-mi și inima, limpezește-mi și curăță-mi mintea. Doamne, nu mă părăsi; nu-mi lua darul rugăciunii; rămâi, Doamne, aproape de mine. Doamne, Dumnezeul meu, stăpânul meu, care ai făcut în mine minuni, vino în inima mea, rămâi lângă mine, apără-ți minunile tale în mine. Doamne, înalță-mă, fă-mă mai curat și mai bun. Doamne, dă-mi bucurie.

VII MCMLII

16

Doamne, Dumnezeul meu, îți mulțumesc în genunchi pentru minunile pe care le-ai făcut în mine. Doamne, Dumnezeul meu, ți-am cerut putere și liniște și mi-ai dat putere și liniște; ți-am cerut bucurie și mi-ai dat bucurie. Doamne, Dumnezeul meu, dă-mi și mai departe putere și liniște, dă-mi bucurie, dă-mi, Doamne, înălțare și curăță-mă, fă-mă mai curat și mai bun. Ajută-mă să nu obosesc și să nu mă descurajez; ajută-mă să cer cu statornicie și să aștept cu răbdare blândețea ta. Ajută-mă să nu fiu răutăcios, mărunț, să nu disprețuiesc oamenii, ci să-i iubesc, să-i înțeleg și să fiu aproape de ei. Doamne, Dumnezeul meu, dă-mi putere și liniște, bucurie și înălțare. Doamne, Dumnezeul meu, îți mulțumesc. Cum îți mulțumesc pentru darurile tale? Vota mea tibi reddam, coram populis. Îmi voi împlini făgăduințele și te voi sluji în fața popoarelor.

Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, Doamne, apără minunile pe care le-ai făcut în mine. Doamne, înmulțește minunile pe care le-ai făcut, vino în inima mea, îmblânzește-mi inima, luminează-mi

inima, dă-mi puterea ta, Doamne Dumnezeul meu, dă-mi puterea ta.

XXVI.IX.MCMLII

17

Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, nu-mi lua darul rugăciunii. Doamne Dumnezeul meu, stăpânul meu, dă-mi darul rugăciunii. Întărește-mi inima, Doamne, ca să fac lucruri plăcute ție; ajută-mă, Doamne, să te slujesc. Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, fă-mă mai puternic în slujba ta decât sunt în slujba oamenilor. Dă-mi putere și liniște Doamne, dă-mi sănătate și bucurie, ca să te pot sluji. Ridică-mă deasupra fricii, Doamne, deasupra spaimei și deasupra fricii de moarte; dă-mi viață lungă și plină, Doamne, în slujba ta. Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, nu mă părăsi. Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, vino în inima mea: ajută-mă să fiu mai bun, Doamne, să fiu bun și puternic, Doamne, să iubesc oamenii și să fiu drept; căldura dragostei și dreptatea dă-mi-le, Doamne.

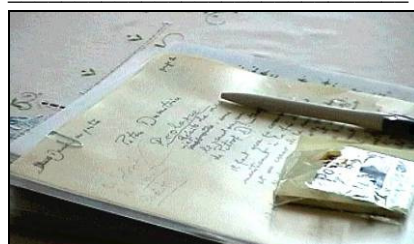
Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, vino în inima mea. Stăpâne fără nume, măreție a nemărginirii, taină a adâncurilor de sus și de jos, și a adâncimii inimilor noastre, Doamne Dumnezeul meu, vino în inima slugii tale. Doamne, îți mulțumesc că te-ai îndurat de mine. Îți mulțumesc că mi-ai ascultat rugăciunile. Îți mulțumesc că mi-ai întărit mintea și inima. Curățește-mă, luminează-mă, înalță-mă, ajută-mă să nu mai fiu rău, josnic și murdar și păcătos. Înalță-mă, Doamne, deasupra a ceea ce sunt azi. Ajută-mă, Dumnezeul meu și dă-mi putere să mă lupt. Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, dă-mi victoria.

MCMIII, primo die post idus

Ianuaris, XVI.I.

18

Doamne Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, vino în inima mea, luminează-mi mintea, curăță-mi inima, înalță-mă Dumnezeul meu, dă-mi putere și fă-

Petru Dumitriu, ultimul manuscris

mă mai bun; Dumnezeul meu, îți mulțumesc pentru tot ce mi-ai dat; pentru bine și rău; pentru minunatele tale daruri mie nevrednicului. Dumnezeul meu, apără-mă de rău, Dumnezeul meu, stăpânul meu, păstrează-ți minunile pe care le-ai făcut în mine, arată-ți puterea în mine, stăpânul meu, limpezește-mi sufletul, Doamne, dă-mi darul rugăciunii. Vota mea tibi reddam, coram populo tuo⁹.

XV.III.MCMLIII

19

Doamne Dumnezeul meu, bucuria mea și tăria mea, nu mă uita, eu nu te uit, Doamne Dumnezeul meu, inimă a lumii, ochi al infinitului, puterea mea și mângâierea mea, îți mulțumesc în genunchi pentru darurile tale și învață-mă să te răsplătesc, ajută-mă că numai de la tine am putere. Tu ești puterea mea, puterea lumii, toate numele sunt prea mici pentru tine. Îți mulțumesc, Doamne Dumnezeule, dă-mi putere să fac binele, să-ți împlinesc voința.

Mulțumescu-ți ție, Doamne, în genunchi îți mulțumesc¹⁰.→

⁹ Ție mă închin, strig cu glas mare.

¹⁰ Această rugăciune, ca și următoarea, fac parte din proiectul Colecției de biografii, autobiografii și memorii contemporane, și anume din partitura personajului auctorial, Simon Abazia (Simon de la Baziaș, Simon fiind numele pescarului de la Capernaum, devenit învățăcel al lui Iisus, cunoscut drept Sfântul Petru). Simon Abazia și-ar fi scris Memoriile, din care se păstrează doar începutul constând din primele două amintiri din copilărie ale lui Petru Dumitriu. Pe acestea le-am publicat în revista „Saeculum”, nr. 5/iulie 2003.

ÎNĂLȚARE

Trec prin noapte,
gândurile aleargă,
izbindu-se
de copitele hoinare de cai.
În beția mea,
îmi petrec orele
vorbind cu Tine.

Te văd la umbra difuză
a lumii.
Urci încet,
binecuvântezi firea,
atingi aerul,
vibrează Universul...
Pașii mei întineresc
pe cărarea ce mă unește
cu *Înălțarea Ta*.
Așa s-a produs în mine
schimbarea.

Tot caut,
tot încerc
să-mi definitivez
transformarea.

ABSOLUT

Îngerul meu vine din noapte,
îmi coboară firav prin
tenebrele lunii.
Cu seara,
mă orbește sub forma iubirii,
cu zorii,
mă deschide sub forma
fântânii.
Cine este?

Nu îl cunosc, nu îi știu
numele, vârsta...
Vine dintr-o sferă târzie
ca și visul în care-l închid
perfect.
Stă pe-o piatră adormită
în aurul ei de eternitate.
Când plânge,
lacrimile lui sunt roua pe care-
o culege
în grabă de pe ochii mei
dimineața.
Cine este?
Nu îl cunosc,
dar lumina lui e atât de
plăcută....

Îngerul meu vine din noapte,
călătorește spre mine cu pașii
cerești ai timpului.
Este alb,
ca lumea din care îl chem...
Coboară sublim,
de parcă s-ar întoarce din

taina visului meu.

ACCENT

Mă întind pe pământ,
razele lui
pătrund în trupul pădurii
până departe.
Crengi de copaci
se desprind din glastra
gândului,
se plimbă delicat
prin fire subțiri
de iarbă strânsă
sub arderea tălpilor vremii.

Nu te uita la mine,
eu orbesc ochii care
privesc spre adânc,
păgânătatea din mine,
eu luminez numai marea
întinsă
ce curge albastru
prin venele sângelui meu....

ADAOS

Pe pârgăile Universului
s-au inelat viețile noastre.
Un *încotro* fără sensuri
ne tot intră prin destin.
E logic,
cineva refuză să vadă
starea de doi,
numai Dumnezeu a dat gir
formei ce suntem.

ANIȘOARA VLEJU

10.2.1956

20

Dumnezeule pe care nu te cunoaștem, Dumnezeule al cărui nume nu-l cunoaștem și căruia îi dăm acest nume, univers infinit în lung și-n lat și-n adâncuri și-n înălțimi și-n toate celelalte dimensiuni ale spațiului și în toate categoriile cunoscute de noi, și în cele numai imaginate, și în cele numai posibile, și în toate categoriile cunoscute de noi care sunt poate infinite, Dumnezeule care te afli în mine, Dumnezeule în care mă aflu, din tine fac parte, m-am născut din tine și mă voi topi în tine. Mai

luminos ca soarele, mare de lumină, ocean de întuneric, teribil și înspăimântător și nemilos, frumusețe a frumuseților, blândețe și fericire a inimii mele, te iubesc, dac-ai fi o ființă pământească și-aș săruta picioarele, dar așa îmi închin inima în fața ta, tu care ai creat cutremurul, furtuna și răutatea omenească, tu care ești în speciile de animale carnivore și în actele de cruzime și josnicie, și în boală, și în imputăciune și moarte, tu care ești în muzică și în auroră, și în rouă, și în iubire, și în cântecul păsărilor, și în bunătatea oamenilor, în sacrificiul de sine și-n bunătatea lumii: Dumnezeul meu, stăpânul lumii dacă n-ai fi lumea însăși, stăpânul meu dacă n-ai fi parte din

tine și n-ai fi în întreaga mea ființă, te iubesc, mă închin ție, îți mulțumesc pentru existență, conștiință și glas, pentru fiecare ceas și clipă ce mi-ai dat, pentru bucurie și suferință, mă închin ție și-mi închin inima și gândul în fața ta.

Binecuvântează această lucrare, fă-mă s-o duc la bun sfârșit, pentru ca să te slujesc pe tine prin frumusețe și adevăr, și să le arăt oamenilor frumusețea și adevărul.

Am deschis cartea și scria în ea despre David, care aflând de înaintarea sirienilor a trecut Iordanul în șir de bătaie. Îi văd pe dușmani alături de tovarășii mei necunoscuți sunt! Sunt în lumea întreagă! Trec Iordanul și ies la bătaie.

Creștinismul de-nceput,

sursă generoasă de
inspirație pentru artiști
(II)

Dar ce caută banda de demoni la Moscova? Scopul lor prioritar este este acela de-a organiza sabatul în apartamentul în care și-au instalat statul major. Întrucât se cam plictisesc, îndeosebi după ce Margareta, iubita maestrului, le-a căzut în mreje și a fost desemnată regina balului, iată-i pe demoni că se dedau la năzbâtii și acțiuni justițiare în rândul nenumăraților pungași și potlogari ai Moscovei bolșevice.

Este și acesta un mod subtil al autorului de-a arăta pe de-o parte eșecul lamentabil al eticii bolșevismului, pe de altă parte de-a ilustra harababura din mințile cetățenilor și din instituțiile statului. De parcă Bulgakov ar fi gata-gata s-o spună pe șleau: “Doar dracu’ se mai poate descurca în acest talmeș-balmeș”... Ironia doar întrezărită a scriitorului la adresa rânduinelor și mentalităților bolșevice, împreună cu hazul stărnit de adorabila pereche Koroviev-Behemoth, conferă cărții farmec și vervă scânteietoare, iar cititorului îi garantează o lectură antrenantă și instructivă.

Pe celălalt plan, cel rezervat romanului neterminat al maestrului, în Ierusalimul atât de urât de procuratorul Pilat din Pont se derulează procesul lui Iisus, urmat de crucificarea Lui. Pilat n-are niciun interes ca filosoful vagabond Yeshua să fie răstignit. Dimpotrivă, dacă ar putea l-ar face scăpat de pedeapsă, fie și pentru a le face în ciudă nesuferiților de rabini ai evreilor. Unde mai pui că în timpul discuției cu seninul și jovialul acuzat, lui Pilat ca prin minune i-a dispărut insuportabila hemicranie ce-l încearcă atât de des.

Neputând să-L salveze pe acuzat, cu toată autoritatea sa de care face uz,

Pilat își oferă anumite compensații secrete, pentru ca în acest mod să mai îndulcească nițel gustul amar al înfrângerii suferite în fața fanatismului rabinic, care mai degrabă încuviințează nedreptatea decât dezordinea: Pune la cale uciderea trădătorului Iuda și are o discuție particulară cu Levi Matei, ucenicul și adoratorul Crucificatului.

Așezând cele două planuri față în față în aceeași carte, Mihail Bulgakov reușește să creeze un simbol de mare efect artistic și cu extraordinare implicații conceptual-educative: Osânda și supliciuul Mântuitorului, în fond un nevinovat, nu conține doar conotații creștine, ci ele se constituie într-un protest deghizat împotriva unei lumi nedrepte și absurde, în care este nevoie de intervenția demonilor pentru a se face niscaiva ordine și dreptate.

Și culmea culmilor! Însuși Woland, suprema negație a divinului, ajunge să-L mărturisească activiștilor burdușiți cu ateism: Da, El există și El a fost crucificat în vremea procuratorului Pilat din Pont! În zadar, însă, căci îndotrinații au ajuns mai neîncrezători ca păgânii și mai negativiști ca Satana...

Înainte de-a intra în romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*, se cuvine să spunem câteva cuvinte despre viața religioasă a geto-dacilor, adică să fixăm cadrul spiritual în care se desfășoară acțiunea acestei incontestabile capodopere a lui Vintilă Horia.

Religia geto-dacilor n-a fost nicicât monoteistă, ci henoteistă, întrucât panteonul insuficient cunoscut al acestora cuprinde și alți zei (Diana, Bendis, Diana mellifica etc.) înafara celor două zeități principale – Zalmoxis și Gebelezis (îndeosebi prima), “iar henoteismul geto-dacic”, ne informează Emilian Vasilescu în *Istoria religiilor*, “a putut înlesni pătrunderea creștinismului în spațiul carpato-danubian”.

Tot Emilian Vasilescu emite următoarele două opinii în lucrarea mai sus amintită:

1)Având la început un caracter htonian, este de presupus că Zalmoxis a evoluat cu timpul spre o înfățișare uraniană, până la sincretizarea sa cu Gebelezis în perioada romană;

2)Cât privește *spiritualismul superior al geto-dacilor* (ca de pildă credința lor puternică în nemurire), este posibil ca acesta să fi depășit “formele de viață religioasă ale popoarelor antice aflate pe aceeași treaptă de dezvoltare, dar nu putea depăși cu totul limitele politeismului antic”.

Altfel spus, adaugă E. Vasilescu, “ei nu se puteau ridica până la înălțimea spiritualismului întâlnit în monoteismul

evreu și în cel creștin”.

Romanul *Dumnezeu s-a născut în exil* este conceput de autor ca jurnalul apocrif al lui Ovidiu, jurnal ținut de marele poet după exilarea sa la Tomis de către împăratul Octavian Augustus.

Care a fost motivul exilării lui Ovidiu? După unii istorici și biografi, se pare că poetul făcea parte dintr-o sectă pitagoreică, față de care împăratul manifesta serioase suspiciuni. După alții – versiune, de altminteri, acceptată și de Vintilă Horia – împăratul era pur și simplu scandalizat de amoralitatea operelor poetului și de amorul acestuia cu Iulia, nepoata lui și cititoarea fidelă a lui Ovidiu.

Romanul este structurat pe opt capitole, fiecare capitol descriind câte un an din viața ilustrului surghiunit în această garnizoană romană din lumea getică. Astfel, la un înalt nivel artistic, avem posibilitatea să ne familiarizăm cu opiniile, dorințele, simpatiile și antipatiile lui Ovidiu din ultimii săi opt ani de viață.

Poetul are prima “întâlnire” cu Dumnezeu în cel de-al patrulea an al exilului său, adică atunci când el urcă în Poiana Mărului de pe Cogaionon, muntele sfânt al dacilor, pe vârful căruia trăia marele preot înconjurat de călugări. Aici, în acest spațiu central, preotul dac îi dezvăluie poetului semnificația exilului din perspectiva apropiatei sosiri a adevăratului Dumnezeu, sosire anunțată atât de profeții israeliți, cât și de Zamolxe, unicul zeu al dacilor. Zamolxe apare astfel ca un precursor și un atribut al lui Dumnezeu...

Vestirile poetului dac se dovedesc cu atât mai impresionante cu cât ele vor fi confirmate de scrisorile bizarului medic Teodor, ale cărui istorisiri despre nașterea lui Iisus și sosirea celor trei crai de la Răsărit, precum și despre persecuțiile lui Irod, constituie pe de o parte o superbă repovestire a respectivelor episoade biblice, iar pe de altă parte ele îl ajută pe Ovidiu să înțeleagă semnificația visului cu peștele și lumina, vis avut de el cu un an în urmă, mai exact atunci când adormise în barca lui Mucaporus.

“Și astfel”, este de părere Monica Nedelcu de la Universitatea Complutense din Madrid, “are loc substituția progresivă a axei orizontale și spațiale a lui Ovidiu, cu axa verticală și spirituală – așteptarea lui Dumnezeu”.

Romanul *Fata din Nazaret* doar tangentează cu creștinismul de-nceput, întrucât elementele sale alcătuitoare →

GEORGE PETROVAI

(personalitatea încărcată de magie a Mariamnei, interesul manifestat de Roma augustană în legătură cu iminenta venire a lui Mesia, atrocitățile la care se dedă Irod cel Mare pentru a-și menține șubreda poziție de rege-client al romanilor) sunt admirabil îmbinate de Petru Popescu într-o acțiune captivantă, care-și poartă apele tulburi și vijelioase ale timpurilor evocate înspre punctul de cotitură din istoria omenirii: căsătoria Fecioarei cu Iosif și zămislirea adevăratului Rege al iudeilor!

Este adevărat că Petru Popescu urmează firul evenimentelor biblice, ba chiar citează copios din *Genesis* și pe ici-pe colo și din scrierile profeților iudei. Dar respectivele citate, îndeosebi cele referitoare la facerea Evei din coasta lui Adam, dobândesc o atare notă acuzatoare în cugetările pe care Mariamne le îndreaptă spre Creator, încât dacă n-ar fi vorba de ea, aleasa cu care deseori Adonai conglašuește (ba chiar i se arată pe muntele Barak sub chipul lui Șadai – Dumnezeu de pe munte), imputările ei curajoase în legătură cu soarta nedreaptă a evreiceii din acele timpuri, ar putea fi taxate drept blasfemii: “Ce crud ai fost cu mine, Adonai! Ce crud ai fost cu noi, femeile, de ne-ai făcut așa lipsite de apărare și de neputințioase, chiar dacă ne-ai dat putere prin frumusețea noastră, fiindcă uite că bărbații ne pot învinge fără niciun efort, numai trântindu-ne la pământ”.

Conștientă de înalta misiune cu care a fost binecuvântată de Creator (“Dar vreau să fii *eu* aceea care-i va da naștere celui ce ne va mântui pe toți. Celui ce va veni într-o bună zi și ne va lua suferințele asupra lui!”), Mariamne se vedește nu doar o inspirată, ci și o luptătoare în adevăratul sens al cuvântului: Este profund revoltată de cruzimea de care dau dovadă coreligionarii ei atunci când, apărați de inumanele legi și tradiții mozaice, ei își permit nu numai să terfelească o mireasă Fconsiderată nevirgină în ziua căsătoriei, ci realmente să o ucidă cu pietre, fapt pe care ea i-l reproșează atât lui Aristobol, fiul lui Irod, cel vinovat de moartea unei mirese curate, dar nedorită din punct de vedere politic, cât și lui Adonai însuși; luptă din răspuțeri pentru supraviețuirea tribului lui Ioachim, tribul făgăduielii, după ce acesta – sub acuzația că a încercat să-l ajute pe Aristobol să ocupe tronul – a fost alungat de Irod în deșert, unde după trei ani de viețuire miraculoasă, este aflat de Apella (trimisul special în Orient al împăratului Augustus) și readus la Nazaret; luptă cu toate forțele pentru împlinirea dragostei sale, adică pentru

căsătoria ei cu Iosif, dar o căsătorie făcută mai degrabă cu mintea decât cu inima, conștientă fiind de existența aceluia teribil înscris de despărțire al evreilor numit *get*, “pe care nicio femeie nu-l poate contesta, în fața căruia nicio femeie nu mai are nimic de spus, dacă nu mai este pe placul bărbatului”...

Dar Petru Popescu își permite pe parcursul romanului și anumite libertăți de reinterpretare a informațiilor evanghelice, poate condus de intenția ca, după modelul lui Dan Brown, să-și șocheze nițel cititorii: Iosif nu mai este venerabilul bătrân pe care ni-l prezintă Scripturile, ci un tânăr zdravăn și chipeș. Mai exact, în momentul căsătoriei, Mariamne are 17 ani, iar Iosif 23!

Deși este bănuț de neputință la femei după ce fusese lovit de fulger pe muntele Barak (Iosif este descoperit și salvat providențial de însuși rabbi Ioachim, tatăl Mariamnei!), totuși, căsătoria celor doi protagoniști se consumă cât de poate de natural, chiar întrucâtva romantic într-o cocioabă de păstori de pe același Mons Fulminis (Muntele Fulgerului), iar îndată după aceea, Mariamne nu numai că simte sămânța în pântecul său (deci nici vorbă de Duhul Sfânt!), dar știe prea bine ce rod va ieși din ea, căci i se adresează cu cuvintele: “Te port în mine, sunt mama ta, nu te poți descurca fără mine, așa că fă bine și stăvilește moartea și durerea, oprește-le... imediat!”

Dar cum poate fi stăvilită moartea și durerea într-o lume guvernată de ambiție și cruzime, o lume în care “Nu poți avea încredere în nimeni, fiindcă puterea și încrederea se exclud

reciproc”, o lume în care Irod își ucide cu sânge rece soția și pe toți fiii ei, iar împăratul Augustus scapă ca prin urechile acului de atentatul condus de fiul său vitreg Tiberius, după ce el însuși ordonase azvârlirea de pe Stâncă a tuturor dușmanilor reali ori bănuți, inclusiv părinții lui Apella, astfel încât “Stratul alburii de oase sfărâmate, care se formase la poalele Stâncii, avea o grosime de câțiva coți”, în sfârșit, o lume care câțiva ani mai târziu îl va crucifica pe Însuși Acela ce aducea cu El pacea și iubirea?!

Ce interes aveau romanii, îndeosebi Apella, să apere tribul ioachimiților de furia lui Irod? Interesul practic de a-și reînnoi religia prin ridicarea împăratului la rangul de zeu, căci în concepția lui Augustus, politeismul avea iz de republică, pe când un singur Dumnezeu, așa ca Dumnezeul evreilor, “e totuna cu un singur imperiu, condus de un singur împărat”.

Iată de ce Apella, numele de împrumut al faimosului Pontius Pilatus, este trimis în Iudeea în calitate de spion al împăratului pe lângă regele Irod, dar și cu misiunea secretă și precisă de-a face rost de-o teofanie, care – ingenios regizată și interpretată la Roma, în văzul și auzul a mii de cetățeni – i-ar putea conferi lui Augustus aura intangibilă de zeu.

Teofania sau gestul divinității este descoperită de Apella la Mariamne, îndeosebi atunci când un groaznic cutremur de pământ pornit de pe Barak o salvează pe aceasta din ghearele prigonitorului Aaron, temutul șef al unuia dintre clanurile ce-i terorizau pe nazareteni.

Având ca model cutremurul real și după indicațiile date de Apella (cel care se simte puternic atras de Mariamne), o calamitate artificială (prăbușirea unor catacombe) este provocată de ingineri și artificieri la Roma, împăratul este coborât cu frânghii la momentul potrivit și aidoma unui zeu binevoitor oprește catastrofa, fapt care lui îi asigură de îndată aura divină, iar lui Pilat titlul de procurator al Iudeii și promisiunea de a-i urma lui Augustus pe tronul cezarilor. (A doua promisiune nu s-a mai împlinit, căci succesorul lui Augustus este desemnat Tiberius, evident, cu sprijinul generos al mamei sale. Dar procurator tot s-a văzut, că doar în vremea lui a fost crucificat Mântuitorul...)

Sighetul Marmăției,
18 iulie 2010

Elena Graure-Manta, Simbol II

Pentru onor, prezentați arm'!!

O prietenă a mea, o bună cunosătoare a limbii engleze, mult peste media așa-zişilor vorbitori de englezească de la noi, îmi povestea – cu ceva vreme în urmă – că a urmărit un timp o emisiune pe BBC4, ajunsă, în această toamnă, la al zecelea sezon, intitulată *Quite Interesting*, ceea ce s-ar traduce simplu: *Chiar interesant*, cu o bună priză la publicul, nu numai din Marea Britanie, în mare măsură, și datorită spontaneității, vervei, charisimei moderatorului, Stephen Fry. Ultima rundă a acestei emisiuni, ce poartă genericul *General Ignorance*, este, practic, mai mult un concurs de... incultură generală, la care participă patru invitați pe post de concurenți, cărora li se pun întrebări cât mai interesante, ce primesc, e drept, uneori, răspunsuri corecte, dar, cel mai adesea, răspunsuri ilare de-a dreptul, punând în evidență (și, cred, acesta este unul dintre obiectivele organizatorilor) erori înrădăcinate în sistemul de învățământ britanic sau în mentalul colectiv. Cei din fața televizoarelor, cu zecile de mii, se amuză copios, fără a conștientiza că se privesc într-o oglindă ușor deformată, că asta e lumea în care trăiesc!

Vă mai amintiți de concursurile de cultură generală din primul deceniu al eclatantei perioade postdecembriste, de fermecătorul Mihai Călin, care – atenție – știa toate răspunsurile notate conștiincios pe o coală de hârtie, sau de Nelu Gușă, abonat la mai toate competițiile de acest gen și care suferă îngrozitor că acestea s-au cam volatilizat, cel puțin din grilele de programe ale televiziunilor angajate într-o cursă furibundă **pentru o incultură generalizată**, sub semnul imperativ al creșterii de audiență, cu orice preț, consumând/epuizând, cu devotament, toate resursele umane și tehnice??? Se fac, în acest nobil scop, eforturi peste eforturi, să recunoaștem, încununat de succese vizibile (și rizibile) pentru egalizarea șanselor, în marșul orgolios al tinerelor promoții (cu excepții regretabile) pentru îndeplinirea acestui obiectiv măreț! Într-o societate consumistă (și snoabă) ca a noastră, de mare perspectivă, spectrala Elodia Ghinescu a pus de mult în umbră (deasă) pe – să zicem – Magda Isanos, Ana Blandiana și Ileana Mălăncioiu, gloriosul Salam a câștigat un ascendent, greu de recuperat, în fața lui Lucian Blaga, Nichita Stănescu ori Mircea

Cărtărescu (cel citit la Cotroceni dimineața, la prânz și seara, cu creionul în mână și cu mințile rătăcite prin labirintul cărtărescian), șarmantul gurist Guță este infinit mai prețuit decât Mircea Eliade, Alex Ștefănescu ori N. Breban, Adrian Minune surclasează, la orice oră, prin simpla apariție, pe alde C. Noica, O. Paler, D.R. Popescu, ca să nu mai vorbim de... divele Simona Știmnoimaicum, Sânziana Buruiană, Adela Popescu; Brăileanca Așașpedincolo ori devastatoarea Alina Plugaru, care spulberă tot ce întâlnesc în cale: de la Ioana Pârvolescu, Dora Pavel până la Roxana Sorescu și Irina Petras!!

General Ignorance!! În vara anului 2005, la un examen pentru calitatea de studenți ai Facultății de Științe Politice, Universitatea București, cei doi profesori au constatat uluiți că au în fața lor, cu excepțiile de rigoare, un înfrigorat deșert spiritual (pentru un candidat, Japonia se afla în Oceanul Indian, iar altul era ferm convins că Egiptul se află în America Centrală) și se întrebau cu disperare: *Asistăm în această țară la apocalipsa educației?* Aspiranții la științe politice *nu știau pe ce lume se află*, unde se găsește o țară sau alta, în ce secol au trăit personalități politice foarte mediatizate la nivel mondial, dar știau cu siguranță că **vor să ajungă VIP-uri** (v. Revista „22” nr. 804/2005). Mai aflăm din surse sigure mai recente (2011) că peste 40% dintre adolescenții români sub 15 ani nu știu să citească corect! Problema se rezolvă cât se poate de simplu: decât să citești prost, mai bine nu mai citești nimic, ce rost are? Că românii, la nivel european, investesc cel mai puțin în cărți (cel mult 3% din bugetul familiei) nu e o surpriză! Și ce dacă 41% dintre elevii români au acasă 8-10 cărți?! Nu asta e problema, ci dacă și ce anume citesc! Bravii noștri tineri „navighează” trufaș pe Internet, socializează pe Facebook, au creat un nou limbaj stropșit cu abrevieri, mârâieli și țâțâieli, scuipă peste umăr, încântați de sine și se

etalează cu tricouri inscripționate cam așa: *We are strong, we are not growing* sau *Not all borking lating* sau *I love that I go crazy* ori *Come to Daddy, you will not regret it!!* Ei, ce ziceți? E cultură?! Este!! Și nu așa, or'ș'cum, ci chiar în limba marelui Will! Cum care Will?!? Mai aveți ceva de comentat?! Că nu geaba se străduiesc „băieții deștepti” de la televiziuni să ne *curețe* creierele; asta ne ajută să avem o personalitate puternică, nerespectând niște reguli impuse cu de-a sila de unii care *nu are* altă treabă!! Suntem niște oameni cu adevărat liberi! Totul e să te înțelegi cu celălalt: *Mrrr cote free mamă, mamă!* Sau: *Posible ven casă love tare!* Superioritatea noastră asupra celorlalți e garantată – de unde să înțeleagă babalăciiăștia ce înseamnă să fii, cu adevărat, liber! **Beton, clasă muncitoare!**

Abia aștept ziua când Fane Zăpăcitul „va modera” (parcă așa se spune!), pe o Antenă sau mai multe, un concurs de-ăla fain, de *General Ignorance!* (Ah, nuuu, Dan Negru nu „se pune” **decât** cu blondele, curată discriminare, parol!). Concurenți – câtă frunză și iarbă – cam ofilită, e drept – a mai tare întrecere, să nu vă fie cu șagă! Și-or veni, de peste mări și țări, topărlani de toată mâna, miștocari cu doctorate luate cu multă trudă (portbagaje burdușite și mese peste mese!), caftangii încercați în lupte grele, ce se închină, înaintea fiecărei păruiei mai a dracului, icoanei făcătoare cu ochiul, Elena lui Cocos, capete pătrate, lucrute îndelung la rindea, așezate pe socluri măsluite, mde! ce nu face omul ca să câștige un asemenea concurs?! Să nu uit: *este interzisă intrarea cărturarilor și se cere ștearsă din dibla ăstora, ce mai viețuiesc între stele și bibliotecă, tot ce ține de tradiție, cultură, spiritualitate*, să fie clar – prezentul se clădește astăzi, în lături cu fosilele!!

La urma urmei,ăștia rămași în urma progresului, rătăciți într-o lume a plăzirăștilor și consumaștilor, își repetă cuvintele înțelepte ale unui contemporan: *Incultura își are meritele ei*. Cum care merite?! Ea, incultura, *îți permite să faci descoperiri târzii* (Livius Ciocârlie). Așa că, **pentru onor, prezentați arm'!** **GENERAL IGNORANCE** preia conducerea operațiunilor (că la câți generali are România, ce mai contează unul!).

PS

– Dar miniștrii învățământului ce fac?

– Se rotesc...

MIRCEA DINUTZ

Scandal literar pe Facebook

(VI)

Laszlo Alexandru - În 2011, aveai contract cu Institutul, dar nu cu "România literară". Eu asta ziceam. Am greșit?

Daniel Cristea-Enache - Adică eu nu pot să critic în veci niciun enunț al lui Nicolae Manolescu, fiindcă, nemai-având rubrica la RL, o să-mi faceți dvs. proces de intenție?

Laszlo Alexandru - Pentru unii are, pentru alții n-are. Eu, oricum, n-am tras concluzii. Am prezentat fapte.

Daniel Cristea-Enache - Și, pe de altă parte, nu pot să zic nimic bun de o poziție a Academiei, fiindcă, având contract cu "G. Călinescu", o să-mi faceți dvs. proces de intenție?

Laszlo Alexandru - Vai de mine! Vă descurcați foarte bine în criticarea lui Manolescu și mă străduiesc chiar să va fac o concurență acerbă.

Laszlo Alexandru - Aș fi curios să vă văd criticind, cu aceeași tenacitate, și o poziție a Academiei...

Daniel Cristea-Enache - Dacă o poziție a Academiei mi se va părea greșită, o voi critica.

Daniel Cristea-Enache - Dacă un lucru făcut de USR mi s-a părut bun, l-am lăudat. (Gala Poeziei de anul trecut.)

Laszlo Alexandru - Asta e minunat.

Laszlo Alexandru - Da, e adevărat. asta e dovada că nu sunteți un tip bornat.

Daniel Cristea-Enache - Când vi se pun în față fapte și argumente, o dați pe ironie.

Laszlo Alexandru - Era doar pe jumătate ironie. Cealaltă jumătate era "pe bune".

Daniel Cristea-Enache - Sunteți încăpățânat, I like it.

Daniel Cristea-Enache - Și eu sunt. Dacă vi se pare că nu sunt corect în ceea ce fac/spun/ scriu, penalizați-mă.

Daniel Cristea-Enache - Dar procese de intenție e foarte ușor să fabrici, pentru oricine.

Daniel Cristea-Enache - Revenind: ați citit vreun volum de poezie de Ioan Es. Pop?

Laszlo Alexandru - V-am penalizat, fără complexe, și până acum. Știți unde mi-am dobândit tenacitatea?

Daniel Cristea-Enache - Unde?

Laszlo Alexandru - Vă spun. În 1988-1989, am provocat o rascoală,

DANIEL CRISTEA-ENACHE

printre studenții de la Filologia din Cluj. Am ajuns cu un memoriu colectiv la CC al UTC. Am amenințat că venim, toată grupa, cu pancarte, să protestăm la București. Era pe finalul dictaturii, când alții stăteau la coadă la lapte...

Daniel Cristea-Enache - Vă urmăresc.

Laszlo Alexandru - În anchetele de atunci: securiști, activiști PCR (și erau f.f. buni, cei din București), profi univ. etc. etc. au aplicat toate metodele sofiste cu putință. Aia a fost de fapt adevărata școală a logicii! Și a prudenței în vorbire. Și a controlării nervilor...

Daniel Cristea-Enache - Înțeleg.

Daniel Cristea-Enache - Și de atunci nu mai suportați intelectualii români care se refugiază în sofisme.

Laszlo Alexandru - A fost interesant să vezi la lucru o gramadă de tipi: mai mari, mai tari, inteligenți brici (unii), alții cu tupeu... Și tu să știi că ești cu dreptatea în brațe, dar nici nu poți deschide gura decât pe sfert și doar în momentele potrivite.

Laszlo Alexandru - Mda. Nu mă mai impresionează soclurile. Le-am înfruntat când îmi riscam pielea - în libertate fiind chiar că nu mă conving doar prin parada externă.

Laszlo Alexandru - Bună dimineața. A trecut și noaptea asta...

Daniel Cristea-Enache - Împing la extrem, șarjez. Dacă Laszlo Alexandru, pe care îl respect și care, în opinia mea, e un om cinstit, vine și spune "Ioan Es. Pop e un poet slab", iar "Robinho", pe care-l disprețuiesc sută la sută, vine și spune "Ioan Es. Pop e un poet foarte bun"... Eu cui o să-i dau dreptate în situația aia, domnule LA?

Daniel Cristea-Enache - Norocul meu e că LA nu-i un critic atât de amator încât să spună că Es. Pop e un poet slab, iar "Robinho" nu e un critic atât de profi încât să spună că Ioan Es. Pop e un poet excepțional :)

LASZLO ALEXANDRU

Laszlo Alexandru - 1) Robinho trebuie neglijat și disprețuit. Nu se face polemică împotriva pseudonimelor. Schimbul de opinii presupune asumarea acestora, altfel vorbim degeaba.

Daniel Cristea-Enache - V-am dat un exemplu șarjat, ca să vedeți extremele.

Laszlo Alexandru - 2) Poetul Ioan Es. Pop poate fi bun pentru unii, slab pentru alții. Lovinescu, "mutația valorilor estetice" etc. etc.

Daniel Cristea-Enache - Dacă mă veți înțelege asupra "extremelor", mă veți înțelege și în ceea ce privește "mediocritatea" dintre ele.

Daniel Cristea-Enache - Pentru dvs. cum e? Sincer. Cinstit cu dvs. înșivă.

Laszlo Alexandru - 3) Chiar dacă, prin absurd, Ioan Es. Pop ar fi excelent pentru toată lumea, nu se distribuie recompense publice către foști turnători. Din motive de corectă configurare a modelului social.

Daniel Cristea-Enache - He-he (Preda), nu-vreți-să-spu-neți.

Michael Hăulică - Daniel, sunt convins că dacă ai fi chemat în juriul care acordă Premiul Poetului Anului sau Poetul Neamului vei avea în vedere multe criterii... Deocamdată, pentru cel mai bun volum de poezie mi se pare normal că te-ai uitat doar în cuvintele cărții. Altfel ar fi fost caraghios. Ați fi premiat volumul X drept "cel mai bun volum în afară de al lui Ioan Es. Pop, pe care nu l-am luat în considerare pentru că autorul are bube la dosar". Așa, ca să mai echilibrăm puțin opiniile.

Daniel Cristea-Enache - Cum este pentru dvs. personal, pentru LA? Nu vă fie frică, nu fac niciun sofism.

Laszlo Alexandru - He-he... Preda nu se predă...

Daniel Cristea-Enache - Nu mă lăudați prematur, până nu-l conving și pe LA.→

ALEXANDRU PETRIA

Daniel Cristea-Enache - E ăl mai al dracului preopinent :)

Daniel Cristea-Enache - Ați tot evitat răspunsul la întrebarea mea, domnule LA.

Laszlo Alexandru - Problema în discuție nu e dacă eu l-am citit sau nu pe Ioan Es. Pop. Nu e nici măcar dacă-mi place sau nu Ioan Es. Pop. Eu sunt un observator din provincie, care are toate motivele de-a fi nemulțumit de decizia unui prestigios juriu din Capitală. Nu răsturnăm ordinea de priorități în discuție, pentru a atenua punctul de plecare.

Daniel Cristea-Enache - Ei, să destupăm șampania! L-ați citit și, vai!, v-a cam plăcut poezia lui Pop.

Daniel Cristea-Enache - Că nu vă iritați dvs. pentru un mediocru idiot premiat de alți mediocri idioți...

Laszlo Alexandru - Cine face cui procese de intenție? :)

Daniel Cristea-Enache - Știți bine că nu e. La dvs. era ceva nasol. La mine e ceva frumos.

Laszlo Alexandru - Nu cred ca sunt iritat. Cred că se discută, destul de rațional, o problemă de principiu.

Daniel Cristea-Enache - Îmi vorbiți de principii. Eu vă vorbesc de ceea ce ați simțit dvs. când ați citit poezia lui Pop, în urmă cu mulți ani, și mai apoi.

Laszlo Alexandru - La mine e nasol? Da' ce, eu am dat premiul? :)

Daniel Cristea-Enache - La dvs. a fost nasol procesul de intenție pe care mi l-ați făcut.

Daniel Cristea-Enache - Fiind dvs. ardelean, iar eu regățean, sunteți puțin mai serios și mai lent în reacții.

Laszlo Alexandru - Păi, la dv. a fost o intenție... materializată: premiul. Așa că procesul meu a fost – dacă – pe fapte, nu pe intenții.

Daniel Cristea-Enache - Ca să exprim rapid ce simțiți dvs. acum: am ajuns în faza unei comunicări profunde, dincolo de rahaturile obișnuite și de chestiile ușurele care le însoțesc. Mi-ați povestit chestia din 1988. N-o povestiți chiar oricărui idiot și chiar oricărei lichele.

Daniel Cristea-Enache - Deci nu vă mai întoarceți acum din drumul făcut împreună.

Daniel Cristea-Enache - Afurisit e omul ăsta...

Alexandru Petria - Oameni buni, nu v-ați culcat?

Alexandru Petria - Și mâine... azi e o zi.

Laszlo Alexandru - Omul bun nu s-a

culcat...

Daniel Cristea-Enache - Să se supere domnul LA, să mă facă cu ou și cu oțet, să dea cu mine de pământ. Are tot dreptul. Dar asta nu schimbă cu nimic nici valoarea poeziei lui Pop, nici receptarea acestei poezii de către mine.

Alexandru Petria - Am tras un pui de somn și sunteți tot aici...

Daniel Cristea-Enache - Ce nevinovat e domnu'.

Daniel Cristea-Enache - ...Petria.

Laszlo Alexandru - Păi, domnu' Petria... aici funcționează așa... că dacă dl. D.C.-E. se duce la culcare, înseamnă că poezia lui Pop nu-i genială... și că ei au făcut o porcărie premiind un turnător la Secu. Așa că va sta să-mi explice, până la următoarea ședință de premieri, anul viitor, că el are dreptate și Pop e mare poet...

Laszlo Alexandru - Subiectul discuției noastre este unul singur: merită un turnător la Securitate să fie premiat, indiferent de valoarea poeziei sale? Răspunsul meu e foarte simplu: NU. Și tot ce-i în plus, e de la D.C.-E. pentru a dilua problema și a abate atenția.

Daniel Cristea-Enache - Vreau să răspundeți la chestia asta inutilă, secundară, complet în afara subiectului: v-a plăcut poezia lui Pop, domnule LA?

Daniel Cristea-Enache - Ardeleanul obstinat n-o să răspundă în veci la întrebarea asta, fiindcă nu vrea să mintă.

Daniel Cristea-Enache - Deci i-a plăcut, tu-i neamul nevoii!

Daniel Cristea-Enache - Și cum naiba să nu-i placă?

Laszlo Alexandru - Aveam 23 de ani, era seara de 22 dec. 1989 și mărtăluiam către centrul Clujului, alături de câteva sute de oameni. Din fața noastră, s-a deschis foc automat. În stânga mea, la vreo câțiva metri, a căzut o fată superbă, cu părul lung, tot de 23 de ani, împușcată în zona inimii. A horcăit câteva minute, până am scos-o din zona de foc. Apoi a murit.

Laszlo Alexandru - Pardon: 21 decembrie 1989.

Laszlo Alexandru - Și de-atunci gândirea mea acționează pe o bază etică. Am văzut că estetica nu face o ceapă degerată în fața gloanțelor.

Daniel Cristea-Enache - Și, în virtutea acelei experiențe și a

ALEXANDRU PETRIA

semnificației pe care i-ați dat-o, un volum de poezie care vi se părea bun acum nu vi se mai pare?

Alexandru Petria - Jos cu pălăria, Laszlo Alexandru!

Daniel Cristea-Enache - Nimeni nu mă poate prinde pe mine că aș fi făcut, ever, o porcărie. Că aș fi mințit cu ceva. De greșit am mai greșit, ca oricine. Dar, domnule LA, oricât de al dracului ați fi, pe mine nu mă puteți prinde.

Daniel Cristea-Enache - De aceea eu sunt credibil. Și îmi folosesc credibilitatea nu ca să mă umflu în pene, ca alții; ci ca să răsplătesc meritul literar și să penalizez impostura literară.

Alexandru Petria - Daniel Cristea-Enache, Laszlo Alexandru - sunteți de 10, sunteți sublimi, dar nu sunteți somnoroși?

Alexandru Petria - Doina Uricariu a scris pe wall la dânsa pe FB referitor la postarea mea "Cred că anul acesta privind starea morală a României, declinul valorilor și confuzia letală a ierarhiilor, priorităților și recompenselor din spațiul românesc. Indiferent de valoarea excepțională sau peste medie a cărților publicate de Ioan Groșan și Ioan S. Pop, dacă aș fi făcut parte din juriul Asociației Scriitorilor și cel care l-a încoronat pe Poetul - Omul Anului, aș fi votat împotriva acestor premieri și aș fi argumentat cu voce tare, pe față, de ce nu votez. Este aberant să te ascunzi după dicotomia care desparte creatorul de om și faptele scriitorului de faptele scrise ale turnătorului. Voi continua această pledoarie și.. vehement, vă asigur și fără nicio invidie. Președintele juriului trebuia să ia atitudine clară, așa trăim în același ghiveci călugăresc de decenii și lăsăm să treacă un singur model, derizoriul, demagogia, delațiunea, devălmășia, dictatura nimicului și nimicniciei. Or fi fructele frumoase, ce dacă sunt viermănoase... Nu discut cât de →

Libertatea să ne sufocăm

Azi avem libertatea să ne sufocăm
chiar și când deschidem larg geamurile
lângă calculatorul împărțit în compartimente
fiecare cu intimitatea lui.
Până și nepoții
au jocurile preferate
pe calculatorul jucărie și telecomanda lor
dresată de bunici
cu filme neviolente.
tocmai să le scurtăm drumul de acumulare a
invențiilor
noului secol,
noi nu mai avem timp să le explicăm despre roboți
suntem la serviciu sau plecați în noi.
Azi avem libertatea să tăcem sau să ignorăm
ce e-n jurul nostru,
nici nu-mi cunosc vecinii pe nume
sau unii din colegi
Plec dimineața și mă întorc seara ...
în cuibul izolat de pe Muntele Carmel
căutând cu scrupulozitate drumurile întortocheate,
verdele nears de teroriștii focului
sau copacii înfloriți.
Acum e alt Acum ... plin de el, intransigent,
dublicitar... monologând pe undele virtuale,
siktir, fără poezie, fără acoperirea păsării colibri!
La Iași a fost altceva – pe vremuri -
la mine se adunau toți poeții

la un “pahar de vorbă” dulce sau amară,
visând la partea cea plină a paharului,
spart în cioburi, mai apoi,
de cei care ne manipulau Lumina,
după Cenaclu de la Casa Pogor!
Plecați pe alte meleaguri după 1989
Citindu-ne din ce în ce mai rar.
*

Nu știu nu pot aborda ura...

nu știu nu pot aborda ura
lâncezesc în tărâmul meu doar pe menuete și sincop
nu vreau să respir alt aer
nici să-mi reneg muzicalitatea
urechile mele sunt surde
doar la note false ...
mi le astup!
mișcarea e dansul
solo-ul e cadența în care poetul e singur
crisparea se simte
dar publicul respiră ușurat la sfârșit
când, ascultând trilul e dus până la capăt
pe flageoletul ascuns
nu pot mima știința mișcării din burtă
Kafka m-a învățat cizelarea scrisorilor
și să arunc ghemotoace de hârtie din tribună
când nu-mi convine ce se spune
într-o mișcare a brațului neexersată.

BIANCA MARCOVICI

mari sau de excepționale sunt cărțile.
Cu siguranță au apărut în anul 2011
sau 2010 volume peste aceste
evenimente textuale. Dar să premiezi
doi scriitori într-un an care au dosare
de colaboratori ai Securității este
jenant, descalificat și pentru juriile
premiatoare și pentru autorii care au
făcut o continuă campanie de victime
de parcă le-ar fi pus Securitatea
pistolul la tâmplă,

Știu ce înseamnă presiunea
Securității asupra generației mele și a
promoțiilor de scriitori debutanți după
anii 70. Refuzai, puteai fii șef de
promoție, adio burse internaționale,
catedră, posturi de funcționar,
doctorate, funcții... dar puteai refuza.
Trebuia să refuzi. Dacă n-ar fi fost
arivismul, părerea că ești bun și e
păcat de tine să nu ieși în față. Scuze
peste scuze. Și o șleahță de
consolatori în jur, grăbiți să șteargă...
rănilor conștiinței turnătorului. Vă rog
să verificați câți scriitori nu au ratat
croaziere internaționale, călătorii pe
banii Uniunii, după 90 și înainte și
veți număra mulți turnători care vor
produce... penitențe post festum. Nu
dau doi bani pe toate penitențele lor și
nici pe premiile pe care le
acumulează... mereu îndreptățiți să

joace când rolul lui Iuda, când cel al
lui Dumnezeu... în laica literatură.
Citiți-le cărțile. Le puteți adora, dacă
ați fi citit mai multe cărți ați fi ...mai
calmi în vehicularea superlativelor.
Nu mă interesează exemplele din alte
literaturi, nu e vorba de prietenia lui
X cu președintele Castro etc. nu
discut ispitele stângii, credința în
stânga sau dreapta. Un popor are
nevoie de repere la un moment dat. Și
de etichete limpezi. Celine e clar un
scriitor mai mare decât premiații
noștri cărora nu le sare nimeni la
beregată. Dar Celine a trecut prin
carantina anilor în care li s-a spus clar
francezilor, tipărit anume, că a fost
COLLABO.

Am citit și schimbul de replici,
lung de pe postarea domnului Petria.
Ar fi multe de spus, de nuanțat, în cel
mai civilizat dialog. Nimeni nu a citat
din autorul premiat versuri sau poeme
care îți taie respirația... estetică.
Moral, lucrurile sunt clare. Dar și
esteticul și moralul se judecă în
România cu unități de măsură diferite.
Și cu o marjă extrem de relativă și
subiectivă a criteriilor. Ce e valabil
pentru un autor devine interpretabil
pentru altul, subiectivitatea primează
și s-a transformat în ideologia de

consum curent. Noi și ai noștri și
criteriile hic et nunc. Ne susținem
relativismul și autonomia esteticului
cu Knut Hamsun și alții. Într-un teren
minat de cinism și colaboraționism.
Apoi aceiași mănunchi de decidenți
premiază. Regret că Eugen Simion a
fost președinte în două jurii care au
premiat scriitori talentați, foști
colaboratori ai Securității. Vă rog nu
confundați colaborarea cu Securitatea
cu condiția de homosexual. Avem mii
de exemple de mari artiști
homosexuali. Oricum trăim într-o
lume în care nu ne susținem opiniile
prin citate, ci prin libertate. Libertatea
de a fi turnător se pare că a prevalat în
România drept criteriu al autonomiei
esteticului. Bravos națiune și la mai
mare COLABORARE cu texte
exemplare.”

(Notă Alexandru Petria - Menționez
că am transcris doar o parte dintre
comentarii, altfel aveam nevoie de
spațiu tipografic al unei cărțuli.
Doritorii pot să citească textul întreg
pe blogul meu <http://alexandrupetria.wordpress.com/2012/01/10/cazul-ioan-es-pop-turnator-si-poet-premiat-o-polemica-barbateasca-cu-daniel-cristea-enache/>)

Scriitorii invizibili

Într-o emisiune din 1986 de la Radio Europa liberă, Virgil Ierunca vorbea de o practică folosită de cenzura din perioada comunistă, anume de organizarea uitării în jurul scriitorilor indezirabili. După instalarea cu forța (armatei sovietice) a regimului comunist în România, practica « uitării » era menită să șteargă cât mai curând din peisajul cultural românesc numele unor scriitori "invizibili" în țară dar care continuau să publice în exil precum Mircea Eliade, Horia Stamatu, Nicolae Herescu, Octavian Vuia, Ștefan Teodorescu, D.C. Amzăr, Vintilă Horia, Emil Cioran, Alexandru Ciorănescu etc. Tot "invizibili" pentru cultura română trebuiau să devină și cei trimiși după gratii: Mircea Vulcănescu, Alexandru Marcu, Ion Petrovici, Petre Țuța, Sergiu Al-George, Constantin Micu-Stavilă, Traian Herseni etc.

De organizarea uitării în jurul numelui său avea să aibe parte și Lucian Blaga în ultimii 12-15 ani de viață. În cultura românească atent supravegheată de oamenii Kremlinului, interzise de cenzură fiindu-i operele, marele nostru filosof intrase în pielea omului invizibil, fiind pus să scoată (cu mâna lui!) din Biblioteca Universitară de la Cluj acele cărți al căror autor fusese. Și totuși, Blaga cel invizibil a avut un avantaj care i-a lipsit lui Tudor Vianu cel atât de vizibil. Aname avantajul de a putea depune mărturie (în **Luntrea lui Caron**, publicată după abolirea regimului comunist impus de URSS) despre barbaria ocupantului militar al Țării care s-a străduit să nimicească tot ceea ce hrănește mintea și sufletul unui popor, arzând cărți, biblioteci,

documente, opere de artă, și, mai ales, distrugând metodic pătura intelectuală românească: "Acum se urmărește distrugerea sistematică a spiritului care a luat trup printre noi - scria Lucian Blaga. Se retează, brutal și cu fierăstrăul toate valorile, pentru ca urmașii noștri să nu mai găsească niciun sprijin spiritual și niciun temei de mândrie nicăieri și în nimic" (1).

Așa cum bine observa Nicolae Herescu, România, "cea mai binecuvântată regiune din Sud-estul Europei", ar putea oricând renaște din punct de vedere material, dar reconstrucția culturii românești va fi o operă nesfârșit mai grea și mai de lungă durată. Dacă în ordinea materială se poate face apel și la tehnicienii străini, reclădirea spirituală a României nu poate fi înfăptuită decât de români (2).

Poate chiar spre a împiedica acest lucru, după căderea comunismului a fost declanșată acea nesfârșită campanie de culpabilizare a românilor întrucât sunt români, atât de bine orchestrată încât în paralel s-a putut (fără nici cea mai mică dificultate) "fura" și etnonimul românilor, prin masiva mediatizare în țară și peste hotare a confuziei dintre țigani (așa-ziii "rromi") și români. E drept că minoritatea "rromă" nu posedă o limbă proprie (limba "rromă") de la care să-i provină etnonimul, dar chiar și acest impediment a fost rezolvat urgent prin acel grosolan dicționar "rrom-român" contrafăcut la comandă și publicat imediat după 1990 de o editură a minorității maghiare (Editura Kriterion, București, 1991).

Și cum maladia cea mai virulentă și mai lipsită de leac a vremurilor noastre este cea care distruge însuși sistemul de apărare al organismului atacat, purtătorii și transmitătorii bolii post-decembriste particularizate de manifestarea publică a "rușinii de a fi român" au fost chiar vedetele noastre culturale,

iar calea ei de propagare a constituit-o însăși mass-media românească (3). De pildă, unul dintre cei mai mediatizați scriitori de după 1989, «uitând» de participarea sa din tinerețe la construirea comunismului în calitate de conducător al uteciștilor din Institutul de istoria artei de pe lângă Academia R.S.R., mai «uitând» și de repetata sa participare - în calitate de ministru - la guvernarea țării în perioada post-comunistă (4), în 2004 s-a crezut în drept să înfiereze "obsenitate" vieții politice românești de după 1990.

După același tipic de acționare atât de asemănător cu cel al SI-DEI, și tot prin mass-media, li s-a furat românilor și numele nației lor. Mai mult chiar, la acest "furt" au contribuit (independent de voința lor), măcar bănește dacă nu altfel, toți cetățenii României obligați prin lege să plătească odată cu energia electrică și abonamentele de radio și de televiziune.

Cei care n-au fost de acord cu inocularea "rușinii de a fi român" și cu presiunea mediatică desfășurată pentru voita confundare a țiganilor (așa-ziii «rromi») cu românii (http://www.armonii culturale.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=2081:isabela-vasiliu-scrabao-ampl-diversiune-de-sfarit-i-inceput-de-secol-diversiunea-rrom-roman-&catid=431:isabela-vasiliu-scraba&Itemid=53), s-au opus în zadar, ei fiind "cei invizibili". Cum este și autoarea rândurilor de față, a cărei prezență după 1991 în paginile diferitelor reviste culturale (*Contemporanul – Ideea Europeană, Viața Românească, Convorbiri Literare, Steaua, Asachi, Familia, Archaeus, Nord literar, Acolada, Argeș* etc.) a tot fost invizibilă pentru cei care au alcătuit *Dicționarul presei românești până în anul 2000* apărut în post-comunism.

ISABELA VASILIU-SCRABA

Note :

1. v. Lucian Blaga, **Luntrea lui Caron**, Ed. Humanitas, Bucuresti, 1990, p. 302 .
2. v. N.I. Herescu, **Dreptul la adevăr**, Ed. Jurnalul literar, Bucuresti, 2004, p.34.
- 3.v. Isabela Vasiliu-Scraba, **CONTEXTUALIZĂRI. Elemente pentru o topologie a prezentului**, Ed. Star Tipp, Slobozia, 2002, pp. 33-54 și Isabela Vasiliu-Scraba, **PROPEDEUTICĂ LA ETERNITATE. Alexandru Dragomir în singurătatea gândului**, Ed. Star Tipp, 2004, pp. 100-104, sau pagina web <http://isabelavs.blogspot.com>

ARTA ÎNGHIȚITULUI ÎN SEC ÎN FAȚA UNEI PAGINI DE CARTE

(III)

...scriitorii ăștia tineri, alde Cărtărescu și alții, nu prea știu să mănânce. ăștia-s scriitori de McDonald's.
(Mircea Dinescu)

Călător, mai corect spus, captiv într-o țară străină se află și **G. Topîrceanu** (*Pirin Planina*): escortat până la graniță de un soldat bulgar, poposește pentru noaptea dintre ani în casa acestuia, unde gazda a pregătit din zece ouă (...) un scrob cu unt, în care a sfărâmat vreo cincisprezece ardei mici roșii, a pus pe măsuța rotundă câte o felie mare de pâine în dreptul fiecăruia, a picurat în ceșcuțe niște vișinată, apoi a scos din cuptor o tavă mare cu plăcintă, tradiționala plăcintă de Anul nou – câteva foi groase de aluat, cu ceapă și bucăți de slănină între ele, banița pe bulgărește, însoțită de câteva pahare de vin. Nu-i place, că n-are **caciamac** (mămăligă) – remarcă ușor malițioasă gospodina, fără să priceapă că iuțea ardeiului era cea care-l făcea pe oaspetele nedeprins cu asemenea ingredient să se strâmbe în fața bucatelor! Personal, îl înțeleg pe deplin!

Că veni iar vorba de mămăligă, bine fiartă și mult mestecată, cum am învățat de la eroii lui Sadoveanu, **Marin Sorescu** (*Prânzul*) ne spune cum făcea Veta mămăliga. / Femeia sta pe vatră, turcește, / Apucase ceaunul între picioare – (...) / Punea câte-o mână de mălai, să se închelmeze, / Cânta și mesteca iute, iute cu mestecăul de lemn. După ce presăra și sare, o lua iar la mestecat, apoi apuca ceaunul de fund cu o cârpă / Și dădea s-o răstoarne. Restul prânzului este împrumutat din vecini: o varză acră de la Nicolita, lapte de la Frusina, o cană de ulei de la Chirimeanța, vreo trei, patru cepe din răzoarele lui Lache, o găină de la aceeași vecină Nicolita... Mămăliga-i baza, carevasăzică!

Pe cât de puține și de sărăcicioase sunt bucatele – în mijlocul cărora, la loc de cinste, se află, cum ziceam mai sus, mămăliga –, pe atât de bogate în semnificații sunt episoadele gastronomice la **Marin Preda** (*Moromeții*). Să ne amintim cele două

scene, memorabile nu prin abundența bucatelor, ci prin atitudinea celor implicați, prin rolul pe care autorul îl atribuie mesei pentru definirea relațiilor din familia Moromeților și pentru caracterizarea protagonistului însuși. Mămăliga și ritualul tăierii ei în felii groase cu ața subțire de bumbac, un castron cu ciorbă verde și groasă de ierburi, un al doilea fel – lapte fierț și brânză de care s-a bucurat doar câinele Dufulache – la cina din tinda casei, în jurul mesei joase și rotunde, unde doar Ilie Moromete își avea locul bine stabilit, pe prag, deasupra celorlalți, în vreme ce băieții din prima căsătorie stau grupați spre partea dinafară a tindei parcă gata de plecare, Catrina și fetele sunt adunate lângă vatră, iar mezinul Niculaie nici măcar nu are un scăunel. Mâncarea de fasole uscată, cu boabe mari, parcă sleită în tigaie – la masa din câmp, de la seceriș –, alături de mămăligă și ceapă sunt protagoniste culinare ale unei scene definitorii din economia romanului. Paraschiv parcă era singur. Nu mai așteptă să se așeze toată lumea, rupse ca și tatăl său din mămăligă și râni cu nădejde din tigaie. În clipa aceea Moromete își pironi privirea asupra lui și așteptă. Paraschiv, hulpav și absent, înghiți dintr-odată, dar apoi ochii i se beliră și scoase un răcnet.

– Na, Paraschive, bea apă, se precipită Moromete apucând bota în brațe și întinzându-i-o grijuliu. Te-a ars rău? Eu credeam că e rece, mărturisi el naiv. – căci doar cu câteva momente înainte și Ilie se arsesse cu fasolea fierbinte.

Dacă vi s-a făcut poftă de fasole și nu prea știți a o prepara, nu ne rămâne decât să-l consultăm pe **Niculae Gheran** (*Arta de a fi păgubaș*, vol.

III, *Îndărătul cortinei*), dar trebuie să vă pregătiți de un adevărat regal al mâncărilor... ieftine – minuni pe buzunarele noastre (...iahnia de fasole cu afumături, dar și bătută, fiartă în trei ape și trecută prin mașina de tocat, cu ceapă prăjită deasupra și stropită cu untdelemn de floarea-soarelui. Fasolea ca fasolea, dar varietățile de varză? Tot cu afumături și răsfățată la cuptor cu slăninuță, după ce p-asta am pârlit-o puținel într-o crăticioară.) și un „bal” al murăturilor: Ne specializassem în prepararea lor, mereu cu grija de a vâri în aceleași butoiașe gogonele, conopidă, morcovi, câteva mere și gutui, căpățâni de varză roșie – să le dea și puțină culoare –, mărar uscat, usturoi, frunze de țelină și de vișine – să le parfumeze –, piper, hrean din belșug și sare, o lingură cocoșată la un litru de apă – să le țină tari, nu până de sărbătorile de Crăciun și de Paște, ci până în vara anului viitor. Le rostuiam într-o balercă din doage de stejar, pe care o rostogoleam din când în când prin curte, să primenim zeama, să nu se îmbăloșeze. La fel și cu butoiul de varză, cu zeama vânturată prin cană, de-o beam iarna acidulată ca o șampanie. După un chef strașnic, ne dregeam dimineața cu o ulcică zdravănă de moare, după cum o foloseam și-n loc de borș, la orice fel de ciorbă. Bucătar iscusit, tot de la N. Gheran aflăm, odată cu personajul feminin care-l asistă, cum se curăță un crap: Umplem chiuveta cu apă, scufundăm peștele și-l curățăm de solzi, îl desfacem pe burtă, îi scoatem măruntaiele, păstrăm icrele sau lapții, aruncăm mățaria, îl porționăm și ne hotărâm dacă îl punem pe grătar ori îl prăjim în tigaie.

– De ce nu-l curățăm pe masă? Nu-i mai ușor?

– O fi, dar pe urmă trebuie să cheme și un zugrav, că sar solzii pe toți pereții, pe hainele noastre și mai ales în coafura domniei tale. Cu vârful unei linguri întoarse pe dos, îl curățăm sub apă valvârtej. Odată curățat, peștele poate fi fript (situație în care se umple casa de fum!) ori prăjit, musai tăvălit prin mălai, amestecat cu puțină făină și sare, la început cu flacăra mare, să prindă o crustă, ca să nu-și piardă sucul și să nu tragă mult ulei din tigaie, timp în care se pregătește mujdeiul, simplu, →

RODICA LĂZĂRESCU

cu apă, sare și o țărucă de oțet, nicidecum îngroșat ca o pastă, bună să-ți lustruiești pantofii.

Să schimbăm registrul! La un delicios ritual al ceaiului, la ora cinci, în salonul lui Saferian Manigomian, ne face părtași **G. Călinescu** în romanul *Bietul Ioanide*. Pe masă, *cești de porțelan ornamentate cu dragoni albaștri (ceramică autentică orientală)* – ține să noteze autorul – *pentru ceai și largi feligene pentru cafea*, căci, așa cum suntem avertizați, „ceaiul” lui Saferian era eclectic. Băutura – ceai ori cafea – este însoțită de *unele gustări* expuse pe masă, la mijloc: *tăvi cu migdale, stafide, năut, smochine și un fel de corăbioare*. Fructe exotice, uscate, așa cum sunt personajele adunate în salonul armeanului, și o prăjitură ce, prin formă și denumire, dirijează gândul spre călătorie.

Fructele, ceaiul ori cafeaua stârnesc convivorilor variate reflecții: *Smochinele, curmalele îmi calmează frica de putrefacție* – susține Ioanide, palpând *mumia vegetală îmbălsămată*, în vreme ce *inocentul* Gonzalv Ionescu avertizează sec și prozaic, demonstrând că nu-și permite luxul gândirii numit filosofie: *smochinele dau apendicită*. Pentru Pomponescu, aceleași fructe devin pretext de evocare a unor *imagini dintr-o călătorie în Africa*, dar și de observații de ordin economic (*lipsa de valoare comercială a fructelor exotice*). Convorbirea se deschide larg pe tema călătoriei: este amintită o livadă de portocali de lângă Malaga (Hagienus), acolo unde personajul a încercat o senzație pe care o re trăiește încă evocând feliile de portocală roșii ca sângele și amare. Se vorbește despre *orangeriile din Sicilia* (Gulimănescu), sunt pomenite un fel de *scorușe* din zonă (identificate repede drept „Nespole”), e evocată o *excelentă belle poire* de la Paris, după care discuția trece brusc, de la suavele fructe, la *saramurile foarte piperate, mâncările cu zahăr, o rețetă veche de mâncare de morcovi cu o litră de zahăr pisat și cu zeamă de la două lămâi*. Abia târziu, după ce conversația face ample oculuri printre diverse subiecte, capitolul de încheie sec, cu readucerea smochinei la statutul ei alimentar: *Și luând o altă smochină (Ioanide) începu s-o mănânce*. Ori, poate, își înfige dinții, la modul figurat, evident, în

personajele stafidite cu care se întâlnise în salonul armeanului.

Probabil cea mai inedită apariție a gastronomiei într-o operă literară este *dansul rețetei piftiei de purcel* pe care îl execută Bărbatul și Elenepele – personajele dramaturgului **Viorel Savin** (*Greșeala*):

BĂRBATUL: *Să dansezi pe o rețetă?*

ELENEPELE: *Dacă-i gustoasă, se poate!* (Se duce în mijlocul camerei, închide ochii, se concentrează) *Spuneți.*

BĂRBATUL: (întâi timid, apoi hotărât, aruncându-se ca într-o apă necunoscută. Aceleași gesturi, de parcă ar dirija) *...Se ia din coteț un purcel potrivit / pentru câte tacâmuri punem la masă....*

ELENEPELE: (se leagănă în ritm)

BĂRBATUL: *Se curăță dragul de el și se spală / apoi se spintecă iute de-a lungul / în bucăți groase de cinci centimetri / se pun acestea-ntr-o oală / se stropesc cu vin din cel alb cu măsură / supă tot pe atâta și zeamă / de la patru lămâi.*

ELENEPELE: (dansează? A potrivit, conform ritmului, un fel de vals)

BĂRBATUL: *Se pune apoi o frunză de dafin / jumătate de ceapă cu trei cuișoare / înfipite într-însa – doi morcovi / fire de pătrunjel zece boabe piper / cam tot atâta ienupăr – / sare și usturoi cât trebuie! / se lasă totul (dansează cu ea, voind să uite) / acoperit / să se prăjească / până se moaie / ca să fii sigur că gelatina / se-ncheagă (se învârt nebunește) / înăbuși un picior de vițel spintecat / împreună cu porcul cel fraged și torni afară de vin și două / trei linguri / de oțet să tragă din gras / (Dansul acesta este disperare!!) / se scoate sosul apoi / se dă înc-un fiert cu două albușuri de ouă / se pune de-a valma / carnea / și zeama / în forme și... / se așteaptă să-nchege / (Bărbatul se oprește)*

ELENEPELE: (răsuflă greu) *Gata?*

BĂRBATUL: *Gata.*

ELENEPELE: *A fost foarte frumos!*

O credem pe cuvânt! Cât despre piftie – răcitură, pe graiul dramaturgului – nu ne rămâne decât să încercăm!

Autorul ne-a asigurat că-i foarte gustoasă! Precis știe ce spune!!

(va urma)

Elide

Zaț

De ziua Sfântului Precup
Ieșim din cuc, intrăm în lup.

În zațul de cafea vedem
Cărări proptite în blestem.

La orice colț pieziș de stea,
Ne-apare-n cale piaza-rea.

Dacă-ai rosti un singur da,
Infernul n-ar mai exista!

Ploi

Cad nu o dată din senin
Ori se anunță și nu vin.

Peste pădure uneori,
Se-ntâmplă rupere de nori.

Mireasa până la altar,
Deși-s noroc le vrea arar.

În jurul vetrei păstorești,
Dezleagă străiți cu povești!

Din

În clepsidra fără chip,
Mii de fire de nisip,

Ca secunde din ornic,
Cură iuți și cură spornic

Și-ntr-o seară n-a fi cine
S-o întorcă pentru mine

Și va-ncepe noaptea cu
Gol de eu și vid de tu!

Ceas

Peste gând alunecând,
Mi-era frică de nicicând.

Ceasul lumii zăbovea,
Mai la nord de piaza-rea.

Ochiul lupului stingher
Trimitea spre mine ger.

Cât cocoșul nu cânta,
Te săltam haiduc în șal!

ION ROȘIORU

Scrisoare deschisă

Domnule Mihail Diaconescu,

Cu multă bucurie știm și (re)cunoaștem că în fiecare an, la data de 08 noiembrie, este ales prilej de îndoită sărbătoare (atât ziua de naștere cât și cea onomastică), mai ales pentru domnia voastră, însă, de data aceasta, permiteți-mi să mă împărtășesc și eu de această bucurie și încununare, acum la ceas aniversar și jubiliar, deoarece împliniți și înmănunchiați o frumoasă și bogată vârstă, rotundă, cea de 75 de ani, frumoși, plini, rodnici și consistenți!...

Recunosc și mărturisesc faptul că eu, personal, vă cunosc de relativ puțină vreme, dar de la bun început am fost plăcut impresionat de dumneavoastră, datorită caracterului, onoarei, demnității, blândeții, înțelepciunii și spiritului de om serios, onest și muncitor, perseverent și tenace, care vă caracterizează!... De aceea, am apreciat și admir în continuare aceste calități, pe care le aveți, le cultivați și le împărtășiți și altora, cu toată abnegația, dragostea și generozitatea!...

Totodată, vă apreciez toată munca, osteneala și sudoarea depusă în câmpul activității științifice, de cercetare, scriitoricești, publice, civice, publicistice, editoriale, culturale ori spirituale și mai cu seamă în cea organizatorică, fiind un bun inițiator, fondator, coordonator și organizator al multor activități, societăți și acțiuni culturale, de anvergură națională și internațională, în ținuturile binecuvântate ale Țării Românești și nu numai (Oltenia, Argeșul plaiurilor dumneavoastră natale, Râmnicul, într-un cuvânt, Muntenia toată și Dobrogea străbună) – unde colaborați și cooperați atât de frumos, de bine și de eficient cu toată preoțimea și intelectualitatea zonei și care, din aceste motive, vă stimează, vă respectă și vă prețuiește atât de mult, dimpreună cu noi toți!...

Prin urmare, cugetând eu acum, în acest ceas sărbătoresc, omagial și

aniversar, la activitatea și la personalitatea domniei voastre foarte complexă și completă, mă gândesc la darul omului providențial cu care v-a înzestrat Creatorul și Stăpânul nostru al tuturor – Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos – pe Care dumneavoastră îl cinstiți cu toată sinceritatea, dragostea și abnegația!...

M-aș bucura să știu, Mult Stimat Domnule Profesor, că atât contemporanii cât și posteritatea vă vor acorda, totdeauna, cinstea, recunoștința și prețuirea cuvenită pentru tot ce ați făcut, pentru ceea ce sunteți și însemnați (sau ar trebui să însemnați) dumneavoastră în conștiința și în memoria noastră colectivă, care, mă rog lui Dumnezeu să nu fie alterată și o spun aceasta cu mare înfrigurare, fiindcă, din păcate, noi cam avem „darul” acesta de a ne uita binefăcătorii și înaintașii noștri, dar încerc, totuși, să-mi fac un act de încurajare și de optimism și să cred că ori de câte ori va fi pomenit numele **Mihail Diaconescu**, va fi pronunțat cu venerație și respect pentru tot binele pe care dumneavoastră l-ați făcut atâtor oameni și care fapte, fiți sigur, că sunt consemnate de către Dumnezeu în Împărăția Sa cea cerească și veșnică de care, ne rugăm Lui, să aveți parte!...

Așadar, fiți încredințat, Mult Stimat Domnule Profesor, că sunt foarte mulți oameni de rând, din țară noastră și din diaspora românească, credincioși ori slujitori ai altarelor care se roagă Bunului Dumnezeu să vă dăruiască multă liniște și pace în suflet, multă bucurie sufletească și să vă răsplătească pentru faptul că i-ați făcut pe ei sau pe copiii lor oameni, cu spirit, suflet și simțământ românesc, cu școală autentică, cu carte românească de învățătură, cu biblioteci și cu studii înalte, încheiate, în aceste locuri, fapt ce nu poate fi uitat de și în istoria sau geografia acestor locuri - marcate de prezența și activitatea dumneavoastră atât de bogată și de prodigioasă și care s-a desfășurat, și încă se desfășoară, pe parcursul atâtor ani; rugăciuni cărora mă alătur și eu, dorindu-vă, încă o dată, să ne trăiți într-un mulți, folositori și roditori ani, alături de familie, de colegi sau colaboratori și de toți cei dragi ai dumneavoastră!...

DRD. STELIAN GOMBOȘ

MIEZ DE POEM

Miezul nopții
se leagănă pe cornul de lună
Vine un poem -
mireasma florii de salcâm.
Ce bărbat subțire mai este
și acest copac,
are ținută și față,
în talpă de sanie.
și sub cerc de butoi așezat.

Poemul ține luna în loc
Ca pe un pește în cârlig,
Iar steaua căzătoare,
Cu trenă adaos,
Ne amintește
Că nu există repaos.

Locuiesc în memoria
lucrurilor neîntâmplare.
Miez de iarnă.
Miez de poem.
Miez de noapte.

Ochiul meu de copil
Și de bărbat îndrăgostit
se acoperă
cu mireasmă de salcâm
și ascultă cântecul,
la care îmi scriu
singur cuvintele,

Miez de poem
Ca miezul de pâine
Măine, mâine, mâine...

CHEILE

Nu mi s-au dat alte chei,
Deși
Mi se arată mai multe
Uși.
Fiecare încercare
de a le deschide
se aseamnă cu o spargere,
iar eu
mă simt parte
din posibila pradă
uitată într-un colț
după ușă.

PETRU POPA

UN BALADIST REBEL ȘI INCENDIAR

M.N.Rusu e un istoric literar aparte, special, cum zic americanii. Dacă, de exemplu, regula în istoria literară ori în dicționarele de scriitori și opere ar fi, să spunem, supunerea la expectanță, așteptarea sau pândă răbdătoare ivind aci când și când motivele și temele demersului, nu orișice istoric, când e dublat de critic, se lasă fără de opoziție numai în voia ocazionalului. Sau, cu alte cuvinte, numai a timpului, astfel ca acesta să-și arate soroacele fericite, desvelind întâmplător și înfățișând ca de niciunde litera pierdută, geana câte unui pergament, apoi chemarea, menită doar urechii instruite, a manuscriptelor ascunse, poate doar a ruinelor duhului și înscrisului necunoscut. Sunt va să zică și cercetători ai istoriei călcate de vreme ce nu-i așteaptă aceleia o deschidere numai accidentală - investigatori adică necanonici ce izbutesc această descuiere cu chei proprii, folosind adică în locul uneltelor de obște ustensile personale, adesea insolite. M.N.Rusu, vreau să zic, e unul dintre acești investigatori care nu așteaptă ca istoria singură să i se propună, dar o va rechema el, ca să spun așa, în lucrare, provocând-o și îndemnând-o. Un moment de grație în această ordine, pe care ni-l destăinuie el însuși (vezi **Odiseea unui manuscris regăsit**, prefată la volumul George Dan, **Oameni din lande**, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011), evocând în caz o inițiativă lexicografică pe care va înainta-o, în anii '60, revistei ieșene „Cronica”, e acesta : „Prin anii '60 – scrie reputatul critic și istoric literar – susțineam la revista *Cronica*, din Iași, un „Dicționar al premiilor literare românești” – o modalitate prin care reaminteam confrăților de toate vârstele titluri de cărți și autori despre care se scria puțin sau deloc. Nu alta era situația și în cele câteva dicționare generale apărute, noua lexicografie fiind și ea supusă canoanelor „de la cadre”. Așadar o istorie a literaturii, chiar dacă parțială, consacrată unei etape în care literele românești au îndurat vitregii și ponoase, dar care ar fi reușit să pună în lumină (în

câteva spețe rezultatele s-au vădit cu asupra de măsură) tineri autori premiați de instanțe academice ori fundații culturale, dar care au rămas din păcate, prin decizie și interdicție politică, fără de lauri și, mai grav, fără de carte tipărită și de care lumea va auzi întâmplător doar mai târziu sau nu va auzi defel. Fusesse, ca să dau un exemplu, cazul unui Gheorghe Chivu, profesorul meu de desen de la liceul din Sighetu Marmăției, cu volumul **Zumbe**, era pe urmă și cazul altora ce-și vor imprima cărțile tardiv ori în condiții tipografice precare: Constant Tonegaru, cu **Plantații**, Mihail Crama, cu **Decor penitent**, Mircea Popovici, cu **Izobare** etc.

Pe neașteptate, totuși, în șirul acestora se va regăsi, într-o minută astrală, ca să zic așa, marinarul George Dan (acum, așa cum se va vedea repede, cu adevăratul volum de debut, **Oameni din lande**, începutul literar al autorului fiind socotit un răstimp volumul **Bună dimineața**, girat de Ion Vinea). Poetul ar fi intrat așadar în proiect, de era întâlnit mai de vreme, sub semnul premiului *Ion Minulescu*. M.N.Rusu scrie, pagina e, iată, impecabilă: „Într-una din după-amiezile de lucru în redacția situată pe fostul Bulevard Ana Ipătescu, urcă, la birourile de la mansardă, un bărbat robust, pe cap cu o mare beretă albastră și cu o barbă albă, parcă de „lup de mare”. Călcând dârș și sigur pe sine, ca și cum s-ar fi aflat pe coverta unui vapor – e drept, geamurile redacției semănau cu hublourile unui transoceanic, el vine spre mine și mi se adresează direct: „Sunt George Dan”. „Vă cunosc și vă

citesc”, zic eu. „Nu tot !”, zice el. Și, fără multă explicație, îmi pune în brațe un caiet-manuscris, datat, observ fugitiv, 1947 (din care lipseau doar „portretul autorului și ilustrațiile lui Ion Vlad” anunțate pe foaia de titlu a proiectatului volum). Sunt surprins și mirat. „Te rog să-l citești și să-l păstrezi, ți-l dăruiesc”, ...

Ofițerul de marină George Dan, notează M.N.Rusu, a fost precedat în literatura română de Jean Bart și de C.Tonegaro (tatăl lui Constant Tonegaru, care a redactat și lucrări de specialitate, cum observă și Daniela Marino, semnatară a unei **Note asupra ediției**).

În marea istorie călinească, *divinul critic* nu-l cuprinde defel pe George Dan, sunt însă recenzați sumar alți oameni ai mării, un Nicolae T. Cristescu și Cristian Sîrbu. Cel dintâi, locotenent comandor în Marina Regală, nu ar scrie, remarcă G.Călinescu, o „poezie maritimă”, dar una a „profesiei mari-nărești” întrucât poemele abundă de aspectele tehnice ale navigației pe ape într-un „vocabular foarte pitoresc”. Criticul exemplifică, iată, cu acest **Cântec din mare**: „Vele mici, ușoa-re;/ Vele mari și grele;/ Vele de coră-bii și de caravele;/ Vele în triumhuri sau dreptunghiulare;/ Vele ce vă-ntin-deți fluturând, pe mare”. Cristian Sîrbu, ce-și va spune „matroz valah” e, din contra, dezertor de la profesie și, în ciuda familiarității, ce-și asuma, cu „Stambulul și Pireul”, va deveni din nevoie „lucrător de ghete” (precum scrie fără de reticență: „Dar o amică foarte veche – foamea,/ Mă tot îndeamnă ca să dau uitării/ Delfini, matrozi și dorul de catarguri/ Ce l-am lăsat pe țârmurile mării”).

Ca acesta din urmă, în **Oameni din lande** (titlul însuși e elocvent în caz), George Dan nu se va inspira deloc din meserie, calificația estetică a poeziei sale e net deasupra, ca să zica așa, coreligionarilor.

Iată o mostră, o poemă admirabilă, dedicată minunii învierii în lumină: „Degetul gros arde și mă animă/ cu unghie, în inimă, de lumină./ Inima, limpede flacăra amplă/ pe dinăuntru apasă pe clampă/ și palpită în sticla de lampă./ Doamne, dă-mi mâna de fulgere și vid,/ la Tine când mă invit./ Lumina inimii svâcnește faclă,/ fitile din fire de in -/sfârâie, sfârâie și n'o →

A.I.BRUMARU

auzim.// Degetul gros arde și mă animă,/Dar, Doamne, fă Tu lumină !/ Ridică-mă incendiu din raclă !/Și fiecare jăratec de os/din peștera cărnii – ce luminos/Lazăr chemat de Christos.” (**Lazăre, vino afară !**).

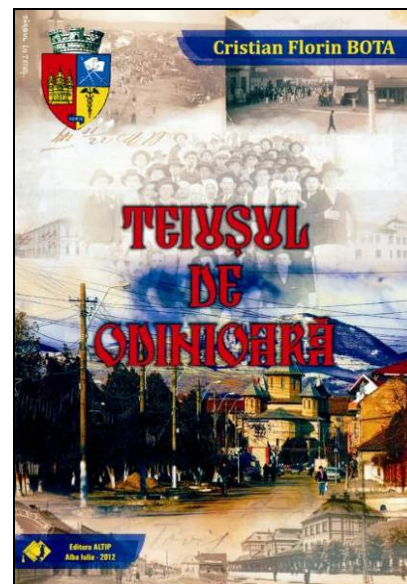
Scoțând în evidență inventarul consistent de Christii, de trimeri scripturistici, care ar fi împiedicat fără de îndoială, la 1947 – an de colonizare comunistosovietică a României – tipărirea cărții, criticul M.N.Rusu remarcă la George Dan vâna simbolistă în versiune minulesciană, contaminarea de grotescul sănătos arghezian, ca și de „viziunile ample și umanitariste din Whitman, Poe sau Carl Sandburg”. Ar rezulta, scrie foarte inspirat criticul, „o poezie proatlantică și originală”. Vizând frecvent exemplul sacru al psalmului biblic, tonul acestei lirici de început a lui George Dan nu e chietist în consecințe, e mai degrabă invaziv, neîndurător, dureros ca în blesteme.

În poemul **Moldova**, o jeliire, însă seditioasă, pe trupul mortificat al ținutului bătut de războaie întâlnim versuri ca acestea: „...Limba Moldovei se varsă din ștreang/ desfășurat jambier într-un gang./ limbă de piele știrbă’n bocanc./ Blidul Moldovei la capăt de pod/ strânge lacrimi ce’n gât se desnod./ pielea frunții întinsă-i pe calapod./ Sânul Moldovei e turțur de piatră/ supt de țâncii din cenușa din vatră./ căinii’ nchirciți care latră’n polatră./ Trec din Polonia spre Deltă-trenuri./ turme și care’n exod ca pe vremuri./ oameni pe roți, pe vagon cu refrenuri/.../ Sângere sacii sub locomotivă./ morții c’o dungă sunt șterși din arhivă./ suge traversa în miez costelivă./ Foamea-i harapnic pocnind în burtă./ zer dac-ar fi și-o baligă-turtă./ Doamne, urechea Ta de ce-i surdă?/ Clopotele mari cu buze de-argilă./ Domnii Moldovei plopilor distilă./ seva lor sună în funze fragilă./ Doamne, Moldova zace de lepră./ cade vertebră din ea cu vertebră...”.

Are dreptate M. N. Rusu: cu **Oameni din lande**, de George Dan, literatura română din veacul 20 se înăvuște cu un poet „rebel și incendiar”, recuperarea sa adăugând în cv-ul cunoscutului critic și istoric literar româno-newyorkez încă o rubrică de laudă și vrednicie.

Moștenirea vie a Teiușului

După multe lucrări de istorie – mai recentă fiind remarcabila monografie a Vințului de Jos – domnul Cristian Florin Bota, pasionat peste măsură de trecutul locurilor de baștină, dă la lumină din nou o carte reprezentativă. Este vorba despre o evocare ilustrată a Teiușului, din timpurile cele mai vechi până astăzi, așezată pe respectarea strictă a datelor culese din izvoare. Cu migală și acribie, autorul pornește de la denumirile istorice ale localității, prezintă poziționarea geografică a sitului, pentru a coborî apoi adânc în timp, până în epoca neolitică. De la neolitic încoace, se dovedește că Valea Stremțului, pe care este plasat Teiușul, a fost locuită mereu, în forme variate, unele ilustrând civilizația geto-dacă, altele epoca romană, perioada etnogenezei românilor, trecerea neamurilor migratoare etc. Urmează tratarea mai pe larg a lumii medievale propriu-zise, de la formațiunile politice românești, româno-slave sau impregnate cu alte semănții, până la cucerirea Transilvaniei de către maghiari, la venirea populației germanice (sașii), la organizarea așezării Teiuș și la afirmarea acesteia în cadrul economiei feudale. Epoca modernă timpurie debutează cu finalul epocii lui Mihai Viteazul și cu existența principatului calvin, organizat ca stat autonom, aflat sub suzeranitate otomană. Odată cu înaintarea spre secolele XVIII și XIX, datele istorice de multiple tipuri – surse documentare, izvoare narative, memorii, relatări de presă, statute, regulamente, ordonanțe, patente imperiale, instrucțiuni etc. – devin tot mai numeroase, mai pline de detalii, relevante și pentru atmosfera Teiușului din acele timpuri. Pe măsură ce ne apropiem de zilele noastre, și relatările autorului devin tot mai bogate. Se subliniază participarea teiușenilor la marile evenimente care au marcat istoria noastră: mișcarea de emancipare națională din secolul al XVIII-lea, răscoala lui Horea, curente culturale majore, revoluția de la 1848-1849, crearea partidelor naționale românești, imboldurile venite după unirea de la 1859 și domnia lui

Alexandru Ioan Cuza, sprijinirea războiului de independență, pregătirea și participarea la Marea Unire din 1918. Cele mai multe și mai autentice segmente de viață provin din secolul al XX-lea, continuând cu adevărate episoade autentice din deceniile recente, chiar din anii noului mileniu.

În final, autorul a creat o seamă de portrete ale celor mai importanți fii ai locurilor (născuți sau făcuți), dați în ordine alfabetică. Ei vin să întregescă istoria narativă, urmărită în succesiunea cronologică a evenimentelor, faptelor și proceselor, cu individualități umane de excepție, cu efigii de viață, cu exemple de urmat, adică să aducă în prim-plan factorul uman și umanizator, cel care dă sens istoriei.

"Teiușul de odinioară" este, de fapt, Teiușul etern, cel care a fost, este și va fi, cel care dă înțeles unui colț de țară. Relevarea acestui înțeles profund este opera domnului Cristian Florin Bota, căutător de adevăr, dar mai ales de omenie, de împliniri, de glasuri din trecut, menite să fie auzite în viitor. Cei care prețuiesc trecutul iubesc în esență viața, pentru că viața tuturor devine, mai devreme sau mai târziu, trecut. Cu alte cuvinte autorul cărții de față iubește viața și, prin exemplul fascinant al Teiușului, ne îndeamnă cu mare căldură s-o iubim și noi. Se cuvine să-i urmărim fără zăbavă îndemnul!

Cluj-Napoca, 1 iulie 2012

Acad. prof. IOAN-AUREL POP

CUMPĂNA

Motto:

„în mine totu-i tragic”

(Cassian Maria Spiridon – *De dragoste și moarte*)

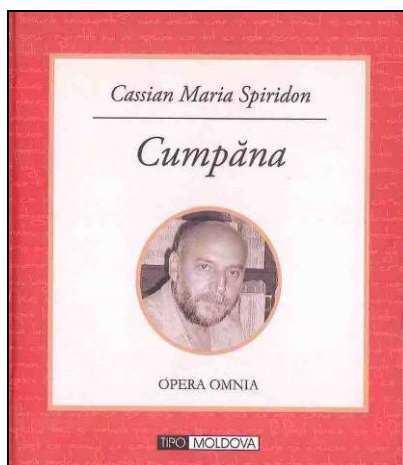
Am stat mult în cumpănă până să comentez antologia de versuri *Cumpăna* scrisă de poetul, eseistul și editorul Cassian Maria Spiridon, tipărită în prestigioasa colecție OPERA OMNIA – Poezie contemporană (coordonată de poetul Valeriu Stancu) /1/

Conotațiile *cumpenei* sunt multiple: de la intersecție de drumuri, crucea pe care a fost răstignit Iisus Hristos și până la cumpăna gândului – la care se referă desigur versurile poetului.

Cunoscându-i apetitul pentru metafizică, am încercat să decopăr substratul profund al liricii poetului. Cassian Maria Spiridon, teoretician al *poieticii*, după cum o dovedesc eseurile scrise pe această temă în revista „Poezia”, pe care a fondat-o și o conduce /2/, scrie o poezie modernă, ardentă, deschisă asupra marilor întrebări existențiale, *cumpene* ale gândirii profunde: „mă ocup de trecerea minții printre/ rigorile poeziei filosofiei teologiei/ - cum aş număra pe spinare vergile -/(...) / mă ocup să aflu cum poate/ ocupa existența/ pe care întâmplarea/ ți-a aruncat-o în brațe/ cum se poate ocupa fără/sau înainte/ de a începe să urlu/ mă ocup de pierderea eului/ de perpetuarea de creștere/ mă ocup mă ocup” (*Pornind de la zero*)

E suficient să enumerăm titlurile volumelor antologate pentru a desprinde caracteristica generală a viziunii sale sceptice asupra lumii, de esență cioraniană: *Pornind de la zero* (1985), *Zodia nopții* (1994), *Piatră de încercare* (1995), *De dragoste și moarte* (1996), *Arta nostalgiei* (1997), *Întotdeauna ploaia spală eșafodul* (1997), *Clipa zboară cu un zâmbet ironic* (1999), *Dintr-o haltă părăsită* (2000), *Nimic nu tulbură ca viața* (2004) și *O săgeată îmbrăcată în roșu* (2008).

Pentru a analiza în profunzime scepticismul, revolta provenită din luciditatea acestei viziuni, să pornim, că tot este la modă, de la meditațiile filosofului Martin Heidegger asupra locuirii omului în lume. Să-l cităm locuirea autentică se petrece în armonie cu tetrada pământ, cer, oameni și divini: „Muritorii locuiesc

întâi pe filosoful german, pentru care în măsura în care își călăuzesc propria esență – a avea puțința morții ca moarte – în ființa acestei puțințe și în folosirea ei, cu gândul ca să fie o moarte bună. A-i călăuzi pe muritori în esența morții nu înseamnă nicidecum a face din neantul vid al morții supremul țel, așa cum nu înseamnă să întuneci locuirea prin oarba țintuire a sfârșitului. În salvarea pământului, în primirea cerului, în așteptarea divinilor, în călăuzirea muritorilor se petrece locuirea ca cea împătrită ocrotire a tetradei”.

Să mai meditam puțin asupra subiectului, în arta românească. O locuire autentică, prin împăcare cu soarta, simțindu-se în lume acasă, și într-o permanentă relație privilegiată cu Dumnezeu, a instituit-o sculptorul Constantin Brâncuși. O locuire inautentică, o continuă neîmpăcare cu lumea a realizat-o scepticul Emil Cioran, nemulțumit de toate cele, de existență, de metafizică, de Dumnezeu.

Mircea Eliade constituie și el un caz aparte. Pentru istoricul religiilor și prozatorul fantast, sensul existenței autentice constă în ieșirea din timpul istoric/profan și poposirea în cel sacru, anistoric. Sacrul este văzut ca realitate ultimă accesibilă prin trăirea mitului, religiei, *in illo tempore*.

În care tipologie putem încadra demersul liric al lui Cassian Maria Spiridon?

Cred că poetul nostru, se apropie de tipul cioranian de locuire să-i zicem inautentică, de tipul omului neîmpăcat, nemulțumit de condiția sa de ființă muritoare: „mă locuiesc oarecum cu indiferență/ îmi ocup trupul/ îmi ocup carnea/ trec prin spațiu/ fără adieri sau valuri de frig/ în urma mea/ nicio hârtie nu se ridică-n picioare/ pipăi golul/ sau trec prin el/ (...) / glonțul turnat pentru inima mea/

umblă rătăcind prin lume/ mă caută fără odihnă/ (...) / mâine voi afla ușa camerei/smulșă/ hârtii împrăștiate pe toată câmpia/ lebede lipsite de zbor/ pete pe fața nevăzută/ poeme sinucigașe” (*Glăsuirea bufonului*).

Poetul este un revoltat până în măduva oaselor: „de la zero pornind/ cu gura închisă/ cu încredere/ cu disperare/ pornind și pornind/ într-o mie de sensuri/ - atâtea se pot întâmpla -/(...) / starea de zero/ stare șovăitoare/ cuprinsă în lipsa de sens/ stare din care pornim/ cu picioarele goale” (*Pornind de la zero*).

Pe pământ viața trece fără niciun sens și universul se întunecă apocaliptic: „de jur împrejur era întuneric/ deasupra era întuneric/ mereu era întuneric/ întuneric păstos/ îți intră în gură/ în urechi/ te lovea peste ochi/ nu știai în ce parte mai poți/ să te miști/ un întuneric de fier/ peste inimi și minți” (*Intrarea în apocalipsă*).

Omul este captiv în viața efemeră din care nu există nicio speranță de evadare, trăim ca într-o *Vale a plângerii*: „un voi scăpa niciodată de mine/ de sângele meu/ de umbră de suflet de creier/ iată închisoarea/ teribilă în care mă aflu // (...) // faptele/ nu mai au importanță/ e doar aparență/ e doar aparență/ iubirea/ mâinile/ marea/ aparență/ mișcarea/ starea pe loc/ sufletul/ nervii / aparență și goană/ umbră a umbrei/ letargie și vis” (*Prim plan sau alternanța memoriei*).

Amenințat continuu de extincție, omul se simte anonim, în sens blagian: „numele meu nu se strigă/ numele meu este Nimeni/ stig, strig și plâng/ strig și răsucesc în suflet/ cuțitele durerii/ de moarte cu totul/ salvându-mă moartea/ pre moarte călcând” (*Groapa comună*).

În cer, uneori luna se confundă cu femeia iubită, în rare imagini romantice care aduc pentru o clipă echilibrul pe muchie de cuțit: „în lumea rotitoare/ iubirea-i punctul fix/.../ aflu pe chipuri/ - groaza crescândă că un-i nimic de gândit -/ – prin gerul negru și dezolarea goală - / vremea iubirii e în orice clipă” (*Cât timp*).

Dumnezeu pare îndepărat și nu intervine salvator în viața omului: „împărăția cerurilor/ nu-i dată/ omului/ spre mântuire/ nu-i dată nici spre împăcare” (***) din volumul *Arta nostalgiei*.

Poetul este un heraclitian, →

LUCIAN GRUIA

Ibănești – FILE DE ISTORIE

Preocupările pentru cunoașterea trecutului așezărilor umane în general au interesat pe oamenii de cultură și ai Bisericii, pe cercetătorii științifici, mai cu seamă dacă s-au ridicat din locurile respective ori au trăit în cuprinsul lor. O istorie regională și mai generală nu se poate scrie decât în urma reconstituirilor de amănunt, care privesc fiecare entitate în parte, satul, orașul sau târgul, unde s-a derulat viața cotidiană a oamenilor. În diferite răstimpuri istorice, ele au trăit evenimente mai mari, de anvergură provincială sau națională, acestea înscriindu-se cu rapiditate în cronică orală a locului.

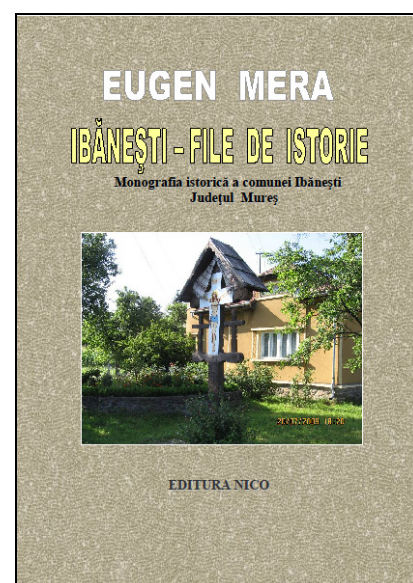
De aici erau preluate în textul scris, menit să-i asigure nemurirea.

Primele notații privind trecutul așezărilor omenești sunt cele din registrul parohial bisericesc, în care preotul locului nota cu sârg botezurile, căsătoriile și înmormântările. După preluarea de către instituțiile Statului a procedurilor de stare civilă, importanța registrelor parohiale rezidă în mai mică măsură sub acest aspect, crescând acum practica redării între filele acestora a micromonografiilor satelor, notarea celor petrecute în spațiul local, întâmplările mai deosebite și calamitățile naturale prin care ele au trecut.

În vremurile mai apropiate de noi – după sfârșitul secolului al XIX-lea – survin reconstituirile mai ample, monografiile istorice locale de autor. Acestea reconstituiau firul evoluției istorice a localităților, fiind deschise de cadrul geografic al așezării. Dar au apărut, în timpurile mai apropiate de noi, monografiile geografice, culturale, apoi cele etnografice și folclorice, toponimice și onomastice, iar acum cele economice, prin care se prospectează posibilitățile de evoluție din viitor.

Ne găsim acum în fața *Monografiei istorice a comunei Ibănești, județul Mureș*, elaborată de profesorul de istorie Eugen Mera. Rod al unei mai îndelungate cercetări, lucrarea reconstituie firul evolutiv al așezării românești din Valea Gurghiului, atât de semnificativ pentru viața derulată în lumea tăcută a satului românesc ardelean. Autorul a pus mult suflet în vederea documentării pentru realizarea acestei cronici rurale și multă știință pentru redactarea ei. Străbate din cuprinsul textului dragostea istoricului pentru oamenii locului și pentru adevărul istoric.

Locuitorii comunei Ibănești au acum scrisă cartea ce cuprinde trecutul lor, al așezării în care trăiesc, cu bucuriile și durerile vieții derulate până acum. Ea poate îndemna la învățătură și recunoștință pentru truditorii anonimi prin al căror efort s-a amenajat teritoriul, s-a sistema-

tizat o așezare și s-a pus o temelie solidă pentru viitor. Nimic nu este mai reconfortant decât să-ți cunoști trecutul și înaintașii, pe care trebuie să-i respecti și onorezi prin propriile strădanii de mai bine.

Iar autorul acestei monografii, profesorul Eugen Mera, este pe deplin îndreptățit să primească aprecierea celor de azi pentru frumoasa lucrare pe care ne-a pus-o, generos, la dispoziție.

Prof. dr. NICOLAE EDROIU,
membru corespondent al Academiei
Române

→ totul este într-o continuă mișcare, chiar și esențele. Nu există un centru al existenței de care omul să se agațe și care să dea sens vieții: „stelele/ nourii mereu se perindă/ totuși/ nimic să nu se schimbe/ din cele schimbătoare (?)” (*Lupta împotriva morții interioare*)

Din punct de vedere gnoseologic, la Cassian Maria Spiridon esențele (crența, iubirea, viața, moartea) țin de domeniul aparenței, fiind supuse aceleiași curgeri nesfârșite: „înălăuntrul/ la fel ca afară/ unii învață la școală despre viață/ alții își văd de-ale lor amare păcate/ între timp (cum era de așteptat)/ nu se întâmplă nimic/ dacă nimicul ar putea să se-ntâmpale/ între timp/ țâșnesc lacrimi/ (de unde rezultă:/ glandele funcționează normal)” (*Tristețea și singurătatea lui unu*).

Poetul damnat încearcă să se înalțe spre transcendent, să-l prindă pe Dumnezeu de un picior, dar mereu i se dă peste mâini și degetele i se transformă într-o rană sângerândă.

Totuși, poetul aparține clasei poezilor blestemați, care nu pot să nu scrie: „plin de cerneală/ pe ochi/ pe mâini/ pe-ntreaga piele/ mă scriu/ cu un condei de piatră/ cuprins în călimara cu sinelală/ biet prizonier

între concepte/ înșir idei/ ades sinucigaș” (***)

Cassian Maria Spiridon aparține spiritelor hiperlucide, deziluzionate de viața care ne-a fost dată. Trimiterea la unele fapte concrete, amplifică angoasa ontologică.

Limbajul alb, dur, aspru, rece, apropiat uneori de urlat, sunt caracteristicile stilistice specifice. Singurătatea, presimțirea neantului și apocalipsei trăite dramatic constituie atributele unei locuiri inautentice. Fantezia dictatorială trage cortina.

1. Cassian Maria Spiridon – CUMPĂNA (Ed. TIPOMOLDOVA, Iași, 2011)

2. Cassian Maria Spiridon – GÂNDURI DESPRE POEZIE (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2010)

JUDECATA APEI SAU SALVAREA PRIN POEZIE

(I)

Se cunoaște acest răspuns al lui Rilke: „Cercetați cauza ce vă îndeamnă să scrieți; cercetați dacă aceasta își întinde rădăcinile până în locul cel mai adânc al inimii, recunoașteți față de dumneavoastră **de-ar trebui să muriți dacă vi s-ar interzice să scrieți**”, (Rainer Maria Rilke, **Scrisori către un tânăr poet**, Ed. „Facla”, Timișoara, 1977, p. 18, trad. Ulvine și Ioan Alexandru, s.n.). El face parte din prima scrisoare a poetului trimisă de la Paris, în 17 februarie 1903, timișoreanului Franz Xaver Kappus, care urma aceeași școală secundară militară de la Sankt Pölten, pe care o abandonase cu vreo cincisprezece ani în urmă poetul praghez; tânărul îi trimisese acestuia câteva poezii, sperând într-o opinie în funcție de care să se decidă asupra căii de urmat. Dar dintr-un început, Rilke îl pune în fața unei corelații extreme, **moartea și scrierea**, cu consecința: **scrierea spre a nu muri**. Moartea, poetul german o vede împletită cu viața; și în această împletire ea îi apare ca „**moarte anonimă**” și ca „**moarte proprie**”, ultima aducându-și câtimea ontică la viață. Nu-i loc de desfășurare a covoarelor ideatice și ontice suprapuse de creștinism și filosofia germană, dar luând în „urmărire” un fir ce duce spre o „alesătură” a acestei realități, se observă destul de ușor gestul și accepția omului ca **participant la creație**. Spirite din aceste locuri, implicate în salvatorul gest ontic, i-au dat diferite nume, de

la **muncă** (Goethe) la **mântuire**. Într-o primă instanță, gestul respectiv se relevă între nașterea și moartea omului; dar într-o a doua instanță, cea consistentă, el își are originea mult „înapoi”, pe șirul de patruzecișidouă de generații, cât îi trebuie făpturii omenești să acceadă la spirit, și mult în „față”, după petrecerea acesteia din șir, sporind în realitate mântuitoare și ființă. Prin urmare, nașterea și moartea nu pot fi luate ca limite, ci ca treceri de limită. De-ar fi să luăm doar cuvintele lui Tepl, lăsate pe la 1400: „*din clipa în care ne naștem, suntem destul de bătrâni ca să putem muri*”, care l-au pus pe gânduri pe Heidegger, și pe cele ale lui Eminescu: „*Chiar moartea e o părere*”, scrise pe piatra din unghi a culturii, și se deschide un nebanuit **orizont de ființă**. Și oriunde și oricând acesta apare, omului îi mijesc în față cuvintele „*cu moartea pre moarte călcând*”.

Un triptic poetic despre o ipostază a **luptei cu moartea** propune, încercând parcă o adecvație cu sine, Dorina Brândușa Landén. Mitul poetei, pentru ea, și-a preluat și își adaugă determinări din chipul întors al „*femeii lui Lot*”, al celei care, în pofida poruncii din partea Domnului, a încercat să privească în urmă spre prăpădul din Vale, căzut pedepsitor asupra celor răi. Femeia lui Lot încalcă o interdicție sau o grijă a Domnului față de această familie, singura găsită nevinovată? Ține de o nevoie lăuntrică a omului. Fără să ia în seamă marele pericol, ea riscă și privește înapoi în chiar priveliștea judecății divine. Adică, în interstii, unde este și nu-i este permis omului să vadă și să pătrundă. Întoarcerea privirii pe praguri de lumi – ce har e pus într-o bucată de humă și ce gest periculos! Ce tentație și ce osândă! Ea vrea să vadă acțiunea mâinii nevăzute a Domnului și să mărturisească, vorbele ei să rămână dovadă prin timp. Și drept pedeapsă, este prefăcută „*într-un stâlp de sare*”. Care să îngrozească și să cutremure. Și din acest mormânt de sare, ea trebuie să vorbească, cu sare pe sare topind, ca mântuire – este ceea ce i se adaugă „sacrei întâmplări” de Dorina Brândușa Landén, partea pe care o trece temei creștin poematului din acest mit al poetei, în ipostază de „*femeia lui Lot*”.

Cu volumul **Judecata apei** (Ed. Danimar, Deva, 2012), Dorina Brândușa Landén închide fără închidere

tripticul poetic al judecății și morții, alăturând celorlalte două, **Vânzătorul de imagini** și **La Nord de sufletele voastre** (Ed. Călăuza v. b., Deva, 2010, respectiv, 2011), partea care le cuprinde ca un „*cerc de cercuri*”. Ele se desfășoară, logic spus și fiind vorba de „judecăți”, pe o cale silogistică. Primele, prin ciclurile lor două, se desfac în premisă majoră și premisă minoră în vederea unei concluzii estetice, firește. Aceasta este **derivată**. Volumul al treilea dublează chipul silogistic: el cuprinde direct cele trei părți ale silogismului, ciclurile, **Amurguri**, premisă minoră, **Casa de sticlă**, premisă majoră, și **Judecata apei**, concluzia – care, pe lângă implicita derivare, este **expusă**; și indirect, transformă pe primul volum în premisă minoră, pe cel de-al doilea, în majoră, iar el devine concluzie poetică. Se obțin astfel „rimări” sau „noduri” dialectice pe „cercul de cercuri” și sporesc determinațiile poematului. Ele se constituie din chipul mereu în schimbare și continuu același pe care îl ia **moartea** în funcție de alunecarea și acțiunea omului. Mai mult, de a o avea în posesie și de a fi judecat tocmai prin ea și posesia ei. Omul, ca făptură cu zilele și nopțile numărate, alunecă sub finitudinea abstractă a ei, dar, luptându-se cu numărul acestora în favoarea unei ordine noi, el poate să „întoarcă” sfârșirea într-o deschisă posibilitate a nesfârșirii. Această „întoarcere” ca destin, în cazul de față, răspunde întoarcerii privirii în intermundii, spre a vedea locul unde se petrece judecata divină a omului. Dorina Brândușa Landén este prinsă tocmai în asumarea unui astfel de destin, de la acțiunea nemijlocită de salvare a omului ce se zbate în brațele morții (v. profesiunea sa socială) la cea mijlocită prin gestul creator. Cuvânt și gând. Pentru o clipă, ea vede cum vechea judecată divină, de la Marea Moartă, **se repetă**. Și cum omul, alunecat în lume și în moarte, ar trebui să decidă. Dar stă față în față cu acestea și cu sine, ființă cuprinsă de **uitare**! Poezia Dorinei Brândușa Landén vine ca un semnal de **aducere aminte**, ca o deschidere a memoriei, ca un clopot în plină **amiază**. Lumina aceasta înaltă, ce trece prin poemele sale, pare că susține fruntea omului, însă acțiunea ei se deconspiră ca vicleană – o spun bătăile de clopot.→

DUMITRU VELEA

Cu transparența ei luminoasă, societatea îl „fericește” pe om – o clamează poemele acestea. Poeta este prinsă în *amurg*, din perspectiva aceasta reflexivă se apleacă stăruitor asupra răului social, înveșmântat în binefacerile societății, „*lumii simetrice*” (*Hai să umblăm prin Europa noastră*, p. 49), și caută să pună cu adevărat în lumină partea nevăzută a existenței omului, locul în care stă cuibărită viclean moartea, dar și posibilitatea ființei. Trei faze sau ipostaze i se deconspiră morții: *moartea închisă* a omului, ca limită și finitudine, desfășurată la nivel individual și social, fie topită prin inconștiență în fermecătoarele umbre cotidiene, fie sporită prin conștiență, explodând în sentimentul de *spaimă* și *angoasă* (ce culminează în primul volum cu poemul *Maraton*, ori devine *spaimă multiplă*, când morții individuale i se alătură „*moartea neînșorită*”, socială); *moartea deschisă* a omului, în care acesta își conștientizează destinul de ființă aflată pe apele morții, unde se petrece o *naștere fără încetare* (cum zice poeta în poemul din urmă, *Note biografice* din al doilea volum); și *moartea morții*, recuperatoare divină a omului, ce se bizuie pe nemurirea sufletului și participarea acestuia la creație. Este moartea chistică, unde explodează mai întâi sentimentul singurătății și părăsirii („*Încă de dinainte de naștere / suntem insule părăsite*”, *Judecata apei*, p. 68), relevant în istorie prin acel tipăt de pe cruce al omului din Iisus, sub care încep să cedeze limitele și moartea, după care urmează accepția cu treptele sale – această a treia ipostază a morții lasă poetei posibilitatea să-i poematizeze o cale ca *înecare și botez*, ca *renaștere*, în ultimele cuvinte ale volumului *Judecata apei*.

Poematicul se hotărește pe acest „cerc de cercuri”, unde judecata luminează fapta și decizia omenească, unde din perspectiva gândului se încheagă frumusețea cu destinul omului cu tot, unde lumina roșiatică a *amurgului* o evidențiază pe cea a *aurorii* și surprinde măsura amiezei orbitoare. Și nu este un singur gând, un unic amurg, ci mai multe – *Amurguri* își numește Dorina Brândușa Landén primul ciclu de poeme din *Judecata apei*. Firească numire, pentru cine aude seara falfăit de pasăre; semnificativ plural, pentru

cel ce știe că viața unui om are cu adevărat mai multe zile și încercări! Că ea se întinde dincolo de măsura unei singure zile! Spre marele Sine. De aceea, și nu numai, se cuvine o stăruire asupra fiecărei *ilustrații* cu care se deschide fiecare ciclu de poeme. Ca niște „porți”! Sunt desene alb-negru, din a căror prezență și absență a culorilor trebuie să se iște un „alfabet” căruia, firește, poeta s-a supus, ca scriere și învățare. O scriere de realitate și o citire de sine, poate ca în celebrele *mandale*. De aceea, se impun descrieri și interpretări, pașiri spre poematicul de dinapoia lor. În ilustrația ciclului *Amurguri*, se distinge, mai întâi, o clepsidră. În partea de sus a acesteia, luminată, trebuie să fie teritoriul conștientului; în partea de jos, întunecată, cel al inconștientului. La mijlocul celei de sus există o punte pe care trec, în direcții contrare (implicând sensul „întregului”), șapte persoane, patru bărbați și trei femei, cea de-a patra alunecată în partea de jos a clepsidrei, lăsând un „cuplu” desperecheat. Șapte și opt. O cuaternitate „fisurată” și deschisă, cu partea feminină „scăpată” în adâncurile inconștientului. Puntea este subțire ca o idee și transparentă precum oglinda unei ape, încât trupurile celor de deasupra sunt și răsfrânte, sub punte, atingându-și tălpile. Două șiruri de existență umană, unul real și altul ireal, în reflexie, ca tot ce aparține conștiinței și, la primă vedere, subiectivității. Pe „coșul” clepsidrei, de trecere în partea de jos, se distinge spre bază chipul femeii alunecate, cu veșmântul alb și brațele ridicate, indicând atât prăbușirea cât și invocarea. Poate, un tipăt fascinant! Iar pentru întregul triptic poematic, atât *înecare* cât și posibilitatea renașterii. În părțile laterale, sunt stratificate fapte

reduce la niște capete pietrificate, în dreapta mai mari și în stânga mai mici, lăsând ceva loc pătrunderii luminii până aici. Sunt generații absorbite, generații prezervate pentru ființă și împlinirea omului. În partea de sus, în stânga punții, este fixată o giruetă pentru a indica direcția și intensitatea vântului. Și, dintr-o dată, acest fapt așază „clepsidra” într-o nouă ordine spațială, adică o transformă într-un navă pe apele mării ce-acoperă orizontul (clar trasate). Este, deci, o călătorie pe orizontală, pe mare, ce poartă cu sine o alta, desfășurată pe verticală, de măsurare și alegere, clepsidrică. Se formează astfel coordonatele, spațială și temporală, și se luminează faptul că are loc o *navigație a doua*, a sufletului; altfel spus, că s-a trecut de la sine la marele Sine, de la „lumea mică” la „lumea mare”, cum s-a zis de romantici.

Dorina Brândușa Landén ordonează această carte triadic și în mișcare: primul cerc, cu deschideri și manifestări ale „lumii mici”, cu cele cinci poeme din ciclul *Amurguri*; al doilea cerc, cu cuprinderi mai largi și determinări ale „lumii mari”, constituit din cele treisprezece poeme ale ciclului *Casa de sticlă*; și al treilea cerc, care vine și le leagă, format din cele treisprezece fragmente ale ultimului poem, *Judecata apei*. Din perspectiva „procesului de individualitate”: primul cerc se desfășoară prin cele cinci poeme de la „auroră” până la „amiază”, pe traseul primei jumătăți a vieții; al doilea, de la „amiază” până la „amurg”; și ultimul închide cu „judecata”.

– Primul cerc trece de la *uimire* la *contemplare* și evidențiază fazele: individualitate, familie, comunitate. Într-un timp și loc bine determinate, ale societății românești. Spre claritate, poeta „datează” poemele (*Izvorul limpede* – al candorii vârstei de trei ani, *Iunie 1963*, *Iunie 1972*, *Decembrie 1987* și *Noiembrie 1988*). Privirea ce se așază asupra acestor faze, zone de subiectivitate și obiectivitate, este a ochiului din amurg; ele își „răspund” unele altora, sunt perturbate (îndeosebi de social) și, tocmai prin aceasta, sporește luciditatea.

Poeta scrie sub presiunea genetică a reflexiei și-și ordonează instituirile poetice sub exigența întregului.

MARIANA PÂNDARU - PATRU DEcenii ÎN SLUJBA POEZIEI

(sau între poezia fragilității și
asumarea resemnării)

În peregrinările mele prin cărțile poetilor contemporani, aplecarea asupra liricii Mariane Pândaru se constituie într-un răgaz aparte. Paradoxal, lectura creațiilor poetei implică, mai pregnant parcă decât în cazul altor scriitori, o reconsiderare a sinelui, neputând să nu-ți raportezi neliniștile și sângerarea la acest admirabil exercițiu de onestitate și sensibilitate.

Poeziile celei care își considera viața „ca pe un frumos salt mortal” sunt tot atâtea dovezi ale fragilității ființei umane, ale vulnerabilității sufletului femeii care-și vede visele năruindu-se și căreia nu trebuie să-i mai amintești „cât de greu se trăiește/ între viață/ și moarte.”

Întrebările pe care mi le pun cu prilejul acestor „călătorii” (cele ale lectorului solitar în lumea solitudinii poetilor) sunt, în general, aceleași: Sub ce formă se regăsește lumea reală în universul creației lor? Care este sensul aventurii lor existențiale și care e prețul plătit? Care le sunt bucuriile, dorurile, tristețile? Dar povara durerii și a morții din sufletele lor? Și așa mai departe...

În cazul Mariane Pândaru – cea care a împlinit, de curând, șaiszeci de ani -, m-a uimit cuminența cu care sufletul, parcă în permanență rănit, acceptă cu resemnare orice gest agresiv din partea unui destin impus, izvorât parcă din rea-voința altora. Pentru că, așa cum afirma în urmă cu opt decenii Emil Cioran, „și resemnarea presupune infinite tragedii anterioare.”

„Lumea aceasta/ pare să fie/ de jucărie...” constata poeta în preambulul volumului *După căderea nopții*

(2007), continuând: „Cuvântul aruncat/ precum zarul/ închide-deschide bazarul...” Dar același motiv al lumii ca bâlci sau circ apare și în volumele anterioare. E o lume care funcționează după jocul capricios și nedrept al hazardului, o lume crudă, nemiloasă cu cei curați, în care poeta nu-și va găsi locul, poezia ei nefiind decât o expresie lucidă și disperată a statutului de victimă al individului: „Eu sunt doar un oaspete/ în manejul circului vostru/ N-am învățat să înghit săbii/ Nu știu să scot iepurași/ din cutia albastră/ Pot doar să vă ameninț/ cu poezia/ Dar pe cine mai sperie/ aceeași fragilitate?” (*Sunt doar un oaspete*)

Însăși creația, sensul ei, rostul artistului sunt puse la îndoială în „vecinătatea” acestui univers de bâlci: „mă întreb/ pentru ce am scris/ atâtea poeme/ când văd că vis-a-vis/ bâlciul – își trăiește/ nepăsător/ viața lui colorată!” (*Bâlciul și viața lui colorată*)

Chiar și în clipele de pură intimitate, spectrul „cercului” de afară pare amenințător, singura posibilitate a „călătorului” prin viață fiind pe cărările visului: „Afară, ne-așteaptă întotdeauna/ lumea de circ/ iar noi – ca făcut – călătorim/ cât mai mult într-o palmă de vis.” (*Lumea de circ*) Însă autoamăgirea prin vis aduce zădărnice și tristețe, ca și regretarea tuturor acelor lucruri care n-au fost trăite la timp: „Un cântec de simborină/ Îmi străbate inima – zilnic/ Un cântec de simborină/ Pentru tot ce-am visat/ Și n-am apucat să trăiesc.” (*Cântec de simborină*) În final, odată cu spulberarea iluziilor, rămâne cenușa, disperarea: „Visele aprinse/ s-au stins unul pe altul/ Așa încât într-o bună zi/ m-am trezit cu cenușa/ până la gleznă.” (*Cu cenușa până la gleznă*)

Există multă rană, multă sângerare lăuntrică în lirica poetei, acest lucru accentuându-se de la un volum la altul. Dacă *Salt mortal* (1992) se înscrie prin excelență sub o zodie pe care o putem considera (dincolo de persistența motivului „umbrei”) a înaripatelor, în *Ferigi înzăpezite* (1996) domină îndoiala, tristețea și deznădejdea („Ce-o să rămână/ din aburul acesta/ ce sunt?” sau „Așa sunt și visele mele/ precum caii împușcați/ în verdele grâu” etc.)

Lacrima de ambră (1998) – un reușit parcurs de reflecții existențiale și în același timp un mare pas spre resemnare – certifică ideea că „purtăm

de la naștere/ teroarea eșecului” și că trăirea clipei echivalează cu trăirea propriei decapitări (A-ți trăi clipa/ poate să fie și/ a-ți trăi fără milă/ decapitarea”), ca odată cu *După căderea nopții* (2007), volum închinat amintirii lui Valeriu Bârgău, soțul poetei, să se deschidă partea plumburie, de o mare gravitate a rostirii poetei, în paralel cu complexitatea expresiei, spectrul morții dominând ca o pasăre de pradă peste toate celelalte motive existente (instaurarea „iernii” existențiale, fuga de lume, de oameni, pierderea inocenței, sângerarea și chiar înstrăinarea față de propriul trup).

Astfel, după ce „lumea a ajuns/ un imens spital de urgență/ din care eu nu mai pot alege nimic”, poeta se surprinde „trăind și retrăind” viața-i „pusă pe rug” (*Ispita șarpelui*), această viață ce pare „o picătură de apă/ căzută pe piatra încinsă/ într-o zi de frumoasă iluminare...” (*Către Bertha*)

Însuși zborul a devenit doar o zbatere lăuntrică a unui suflet rănit, căci simbolistica păsărilor care a invadat această rostire de sine a intrat de-acum într-o zonă a însingurării, a vulnerabilității și a captivității. Chiar și iubirea nu este decât o îndoială clădită parcă pe o mare absență, în poezia Mariane Pândaru neexistând mângâieri, nici măcar atingeri: există doar teamă, reținere și îndepărtare (e o lirică prin excelență a interiorizării).

Se simte în permanență efortul pe care-l face poeta ca să-și dezvăluie lumii amărăciunea, amăgirile. Poeziile par încrustări ale unor gânduri, trăiri în carnea propriului suflet. Este o poezie care doare când este creată, dar doare și pe hârtie, când este citită. Ceea ce pare remarcabil e unitatea ei, diferă doar gradul de adumbrire ori de tristețe a unui destin care pare al unui exilat (este un exil într-un alt loc, într-o existență care nu se înscrie sub semnul iubirii și al bucuriei).

Rănila sunt în suflet, în lume, în semeni: „În fiecare noapte/ trec printre oameni/ cu trupuri de sticlă/ Le văd inima/ pâlپând ca o rană deschisă...” (*Oameni de sticlă*) În poezia *Învățând mersul prin lume*, poeta mărturisește: „Îmi învelesc rănila/ în ceară și lut/ învățând mersul prin lume/ ca pe o pojghiță subțire/ de gheață...” La un moment dat, însăși desprinderea de creație și întoarcerea către lume devine motiv de sângerare („n-am mai trăit niciodată/ →

LADISLAU DARADICI

desprinderea de cuvinte/ ca de o rană inutilă și străină”), până și „murirea” – ca act firesc și necesar – fiind „împiedicată” de gravitatea rănilor: „Căci sângele – acest miracol al vieții/ îmi curge prin vene/ ca tăciunii aprinși/ Iar rănilor, rănilor sunt atât de adânci/ încât simt că n-am să mor niciodată.” (*Sângele – miracol al vieții*)

Dacă în prezența iubitelor („cu ochii topiți în/ miera înserării grăbite”), adevărata fericire este cea a sufletelor, făcându-se abstracție parcă de trup, ca în poezia *Umbre sub cireș japonez* („Ca și cum/ ieșisem din trup/ două umbre fosforescente/ eliberate pentru totdeauna/ din nesuferita/ închisoare de lut”), în absența iubirii asistăm și la un proces de înstrăinare față de sinele carnal, poeta simțind în permanență amenințarea: „Din lut îmi făceam zilnic/ pe măsura mea o cămașă/ în care intram ca într-o platoșă/ ascunzându-mă...” (*În preajma cămășii mele de lut*)

Treptat, această înstrăinare se accentuează: „Ce să mai fac eu/ cu atâta cântec de pasăre/ când trupul meu/.../ îmi dădea sentimentul/ că sunt o umbră/ tot mai îndepărtată” (*Să dai drumul păsărilor*), sau: „Mă întreb în fiecare zi/ Ce e dincolo de viața noastră/ Dincolo de trupul măcinat/ de picătura secundeii”. (*Taina lucrurilor*)

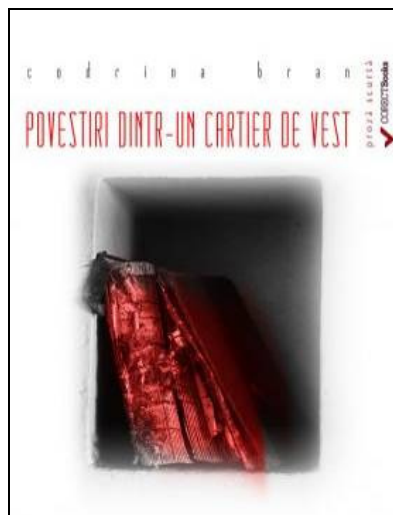
Cu timpul – ca în poemul *O viață acvatică* –, trupul se va umple de sepia, scoici „purtate într-atât/ pe trupul tău/ de carne albă/ încât toate îți sunt acum/ o sufocantă armură/ din care/ n-ai să mai poți ieși/ niciodată”, în cele din urmă, sfârșind prin a ne debarasa definitiv de trupuri, păstrându-ne doar *ființa* în întoarcerea noastră înspre înălțuri: „într-un cimitir al anonimilor/ ne lăsăm veșmântul de carne/ înălțându-ne, precum fluturii albi/.../ Iată de ce/ e-atâta risipă de fluturi/ în albia râului mort.” (*Cimitirul anonimilor*)

Se pare că poezia modernă nu poate fi decât existențială. Este mărturia trecerii noastre prin lume. Poetul este o oglindă în care se răsfrâng luminile și umbrele lumii. O oglindă care se umple de rănilor celorlalți și se golește de iubirile și speranțele noastre.

Jorge Luis Borges era de părere că „tot ceea ce ține de viață, inclusiv umilințele, eșecurile, nefericirile, toate i-au fost date artistului ca o argilă, un material pentru arta sa; iar

el trebuie să profite...” Este ceea ce a izbutit prin poemele sale Mariana Pândaru, de-a lungul unei cariere de patru decenii, cu har, onestitate și resemnare...

ALTFEL DE CRONICĂ

Mediaș, septembrie, 2011

Codrinei,

După cum ți-am promis în epistola anterioară, mă țin de cuvânt și-ți trimit pe aceea cu aprecierile mele critice referitoare la *micul* tău roman, **Concertul de viole**, apărut în 2009 la Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca. Numai întâmplarea a făcut să-ți citesc romanul după volumul *Povestiri dintr-un Cartier din Vest* (2010). Menționez acest fapt pentru a mă corecta... cronologic: unele din aspectele scrisului tău pe care le-am identificat în volumul de povestiri sunt deja prezente în roman. Dovadă a unității și continuității universului tău literar.

Îți brodezi subiectul romanului pe motivul vechi și universal al lumii ca teatru în care încastrezi problema, tot veche și universală, a relației dintre femeie și bărbat, dar fără să te lași, în mod facil, captivă ideologiei feministe, evitând astfel și tezismul pe care îl incumbă tema. Drame și fericiri ale vieții sunt peste tot. Subiectul romanului prin țesătura de întâmplări este de telenovelă. Chiar dacă sunt prezente câteva ingrediente nu te lași coruptă, știi să eviți „baia de lacrimi telegenice”. Problema iubirii, a cuplului, problema raportului de cauzalitate și consecuție dintre trecut și prezent sunt tratate cu simplitate și sobrietate, fără derapaje sentimentale, dar și fără dezvoltări arborescente inutile. *Micul* tău roman

confirmă că simplitatea este un lucru dificil, dar și profund.

Viața, printre altele, îți oferă și crime, crime fizice, dar mai ales crime morale pe care justiția umană neavând în codurile ei articole și paragrafe nu o poate condamna, cel mult îi întocmește dosar. Crima morală o judecă justiția divină și e condamnată de conștiința umană, acolo unde există. Mergând pe firul ideii, pot spune că supratema romanului tău este crima morală.

Începutul romanului e de tip polițist: o pereche de îndrăgostiți plimbându-se prin parc descoperă cadavrul unei femei tinere. Evident, va urma o anchetă care până la urmă va descoperi criminalul. Dar numai la suprafață romanul tău este un *policier*. Folosind structura de *policier*, ai construit subiectul dintr-o succesiune de secvențe cu altă țință, fiecare având în centru câte un personaj a cărui biografie se intersectează cu biografia altui personaj, toate cunoscând într-un fel sau altul pe tânăra balerină moartă. Rezultatul – un “concert de viole”.

Chiar dacă numai schițezi portretele, realizezi o tipologie umană capabilă să susțină dezbaterile etice. În primul rând, sunt de remarcat portretele personajelor feminine, fie ele prezente (Daniela, Elena, Mașa), fie absente, numai evocate (mama Mașei, cea a lui Bogdan). Personajele feminine diferite tipologic sunt, totuși, într-un fel complementare. Nu numai nativ, dar și din cauze exterioare lor, personajele feminine sunt ființe fragile, uneori abulice, dezorientate, aflate sub puterea bărbatului. Acesta le domină până la anularea personalității, a voinței, nu atât prin statutul social sau sufletul nobil, cât prin puterea lui de mascul brutal și cinic. Pentru el femeia este doar femela care trebuie să i se supună. În luptă cu viața și cu masculul, Daniela nu mai găsește resursele necesare împotrivirii răului și sfârșește în moarte. Elena, dimpotrivă, va reuși să se salveze din plasa întinsă de Maștru. E drept că ea beneficiază de un salvator (Bogdan), Făt-Frumos din basm. Și Daniela a avut în preajma ei un salvator (medicinelul Sorin), dar i-a refuzat vindecarea oferită. Și tipologia personajelor masculine o ilustrezi printr-o pereche cu valențe simbolice în registrul etic: Max – Bogdan. Chiar dacă este zmeul din poveste, Max este un personaj, nu complex, ci interesant. E masculul brutal și cinic, ființă fără conștiință. Este un Don Juan mult mai malefic decât cel din legendă. Am impresia că prin el ai urmărit să ilustrezi și altceva, nu numai relația→

IONEL POPA

dintre sexe. Artist și Demon, Max e un regizor de geniu care suferă de hybrisul puterii. Vrea să fie stăpânul absolut, REGIZORUL: “Voia să-i simtă pe toți legați de el, de voința lui, biciuiți, struniți, îmblânziți.” Max este “marele regizor care trece din scenă în viață și invers...” metamorfozându-și creativitatea în manipulare. Acestui personaj i-ai aplicat și masca lui Mefisto. Relația Max-regizorul – Max-omul de pe stradă subsumează relația dintre artă și realitate, dar nu din perspectiva unei anumite teorii estetice, ci din perspectiva celui simbol etic pe care trebuie să-l conțină orice operă literară.

Cred că ai procedat bine introducând elementul de opoziție pentru a nu induce o viziune pesimistă asupra vieții, sugerând și fața luminoasă a existenței.

Oare în mod premeditat ai ales numele personajelor? În orice caz, pentru mine, Daniela e ființa care a căzut în groapa cu lei, dar care, spre deosebire de personajul biblic, nu reușește să-i îmblânzească; Sorin mă duce cu gândul spre eroul solar din basm; Bogdan, cel care fructifică o istorie (secvența biografică a bunicilor) este întemeietorul; Elena e cât pe aici să provoace un “război troian”.

Analiza psihologică o faci nu des – când firul în patru în laborator, ci direct, simplu, pe viu. Notarea unui gest, a unei vorbe, folosirea stilului indirect liber, notarea directă a gândului, inserțiile mnemotehnice, descripția interioarelor sugerează starea psihică, sufletească a personajului. În cazul unor psihologii (Bogdan, Mașa), faci un mic pas, doar cât este necesar, spre psihanaliză.

O secvență epică ce mi-a rămas în memorie prin poezia evocării și prin sensurile ei existențiale este aceea în care bătrânul dascăl, profesorul universitar Simionescu, îi evocă lui Bogdan, fostul lui student care îi duce mai departe **învățătura**, crâmpie din viața lui profesională și de familie. Un comentariu aplicat asupra textului i-ar destrăma frumusețea. Menționez paragraful în care prelucrezi parabola biblică a sămânței. Și încă o remarcă. În microtextul respectiv, am decelat opoziția dintre Timpul ordinii (sufletești și spirituale) și Timpul dezordinii. O altă secvență de marcă este aceea de la p. 20-24, în care ai imaginat o mică geneză și o mică apocalipsă cu discrete sensuri filosofico-etice. Simburele etic existent în opera ta e bine ambalat literar, reușind astfel să eviți moralizarea supărătoare. E elocventă în acest sens biografia bătrânului dascăl, dar și cea a lui Bogdan (p. 54-58). Fără a îngroșa liniile, ele sunt opuse biografiilor altor

“viole” din roman (Max).

În esența lui, romanul e o pledoarie pentru iubire. De aici și unda de poezie din unele pagini (cuplul Elena-Bogdan p. 44-53, finalul) care refac imaginea cuplului primordial. Asemenea imagini emblematice care emană în jurul lor o lumină simbolică ai mai presărat în câteva momente din derularea subiectului. E suficient să menționez imaginea camerei matrimoniale a bunicilor lui Bogdan, care prin tot ce oferă privirii exprimă iubire, trăinicie, dăinuire.

Cu toate că îți începi romanul cu imaginea unui cadavru, cu toate că domină biografiile dramatice, cu toate că relatezi o tristă poveste de iubire și alta aflată în cumpănă, naratorul tău nu este pesimist, dar nici nu pot spune că est optimist. Naratorul tău e pătruns de povara responsabilității existențiale. El are în memorie îndemnul poetului: o luptă-i viața, deci te luptă, cu dragoste, cu dor de ea.

Codrina, am observat că ai o slăbiciune pentru Spania. În finalul romanului faci din Spania un Eden în care noua Evă și noul Adam (Elena și Bogdan) se iubesc și sunt fericiți. Foarte frumos! Dar mă întreb și te întreb: finalul acesta nu putea avea totuși un topos autohton? Pierdea ceva romanul? Dimpotrivă, cred că avea de câștigat!

O altă realizare este nuvela *Mătușa Agata*. Subiectul (“biografia” eroinei) acoperă un veac de istorie. Personajul e o Mara a secolului XX, care traversează trei etape istorice: interbelic, comunismul și postcomunismul.

Prin tematica (socială și morală) bine ambalată literar (stil, tehnici narative, analiză, descripție) te înscrii în tradiția prozei transilvane. Cu toate că textele sunt puternic ancorate în realitate și abordează subiecte prezente în multe alte texte din ultimii ani, ți-ai găsit timbrul propriu prin care personalizezi în corul vocilor prozistice. Și încă ceva. Prozele tale cu firul lor dramatic surprind suferințele din trecutul apropiat și faptul că ne-am *îmbătat* cu “noua muzică” pe care încă nu știm să o ascultăm și să o interpretăm. Ca realizări artistice am remarcat portretul psycho-

moral și caracterul de parabolă al unor secvențe epice. Sunt convins că cei care ți-au citit povestirile au remarcat tonul “cuminte” al narației; nu ai orgoliul ostentativ, prezent la unii din prozatorii actuali, de a-ți *expune* tehnicile narative. Lectorului îi trebuie atenție și răbdare pentru a sesiza imperceptibilele schimbări de planuri și tonuri narative, să sesizezi *pre-textele* sau jocurile de imagini. Elementul fundamental rămâne memoria, placă fotografică de mare sensibilitate.

Am identificat în prozele tale câteva teme obsesive: copilăria necopilărie, maternitatea, familia, cuplul, Falsa izbândă.

Toate își dau întâlnire în clepsidră. Cred că nu greșesc dacă consider TIMPUL (una din povestiri are în titlu lexemul *cronos*) este supratemă în universul tău ficțional; timpul sub diferitele lui înfățișări, manifestări și înțelesuri: timpul cosmic și istoric, timpul biologic și psihologic, timpul vieții și al morții, timpul trecutului și al prezentului. Evident că identificarea este postlectură.

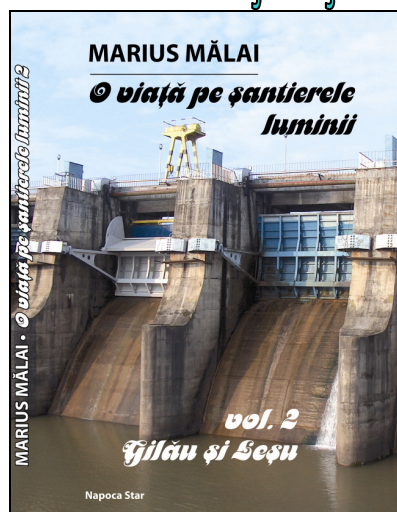
Până acum, am fost laudativ (cu îndreptățire) la adresa povestirilor. Ce-i prea mult dăunează grav sănătății ... literare! Așa că îți fac cunoscute și observațiile critice, tot îndreptățite. Ai (din fericire rar) tendința de a aureola povestea cu un ce ermetic. Or, tu ai darul narării calme, senine. În acest sens, nu mi-a plăcut și nu mi-a spus prea multe un text precum *În aprilie*. Sau tehnica descriptivă în manieră expresionistă dacă abuzezi de ea te poate deturna spre un fantastic pentru care totuși nu ai condei, așa cred eu. În alte texte, cele “spaniole” (e drept scoase dintr-un volum anterior – *Antipozi*, 2005) secvențele realiste și cele de “basn spaniolo-arab” sunt înăbușite de alunecările discursive de observații strict sociologice (juste, dar netransfigurate suficient), iar în altele anecdota (întâmplarea brută) care poate genera o povestire (schiță sau nuvelă) rămâne în stadiul de consemnare de jurnal de călătorie ori de reportaj TV sau gazetă. Or, pentru mine, reportajul e reportaj, nu literatură. Din fericire, se pare că te-ai vindecat de asemenea boli. Ele nu mai sunt prezente în bucățile ce au urmat celor “spaniole” din volumul din 2005.

În concluzie, preluând o sintagmă dintr-o povestire, îți confirm că prozele tale sunt “rezumate de viață” scrise cu talent.

Sper ca în scurtă vreme să-ți împărtășesc părerile despre micul roman *Concertul de viole*.

Între document și ficțiune

Genul memorialistic era privit cu multă suspiciune de cenzura comunistă. Anunțată într-un program al editurii Dacia, o carte dedicată jurnalelor literare și memorialisticii, coordonată de regretatul nostru profesor Mircea Zăciu, alcătuită de un grup de echinoxști printre care se număra și subsemnatul, avea să nu mai apară niciodată. Prea libere pentru cerberii dictaturii, cu o dilatare subiectivă a eului ce nu era pe gustul rigid al epocii, chiar și jurnalele sau memoriile publicate în acea perioadă aveau să fie intens forfecate. Așa că nu e de mirare că după 1990, piața noastră editorială avea să fie literalmente inundată de scrieri din această categorie, așa numita „literatură de frontieră” concurând cu succes literatura de ficțiune. E unanim recunoscut faptul că memoriile și jurnalele se apropie de literatură atunci când expresia lor e atent supravegheată, când latura documentară e însoțită de calități evocatoare și portretistice, de un real talent narativ.

În acest sector al cărților-document avea să se înscrie și autorul clujean de față, fără să se arate speriat de „primejdiile și limitările” genului de care vorbea un Eugen Lovinescu. Este cazul inginerului Marius Mălai, autor al unui fabulos volum intitulat *O viață pe șantierele luminii* (I, Argeșul) – o valoroasă scriere autobiografică. Volumul topește în magma sa de cuvinte “imagini dispersate” din zona copilăriei, a anilor studenției, a tinereții petrecute pe șantierele patriei, dar și numeroase citate din “diverse lucrări”, după cum explică însuși autorul în preambulul cărții. Autorul,

modest, nu-și arogă merite scriitoarești, voluminosul op se citește cu plăcere, latura documentară asociindu-și o reală fluentă a scriiturii, un veritabil talent de narator. Deși cartea sa nu avea o declarată intenționalitate artistică, *O viață pe șantierele luminii* conținea numeroase pagini scrise cu o artă narativă ce-l apropia adeseori de un veritabil roman.

De altfel, autorul s-a făcut remarcă nu numai prin articole de specialitate publicate în revista *Hidroelectrica*, ci și prin poeziile și epigramele răspândite prin varii publicații naționale. Cum autorul e dotat și cu un real talent de poet, a publicat și câteva volume de poezii, dintre care amintim *Turnul de Fildes* (2000, 2005), *Apa vieții* (2005), *Zbor însângerat* (2008), în care lirismul de album intim se asociază cu o energică poezie cetățenească, în linia marilor tribuni ardeleni George Coșbuc, Octavian Goga și Aron Cotruș. Nu e deloc întâmplătoare această atitudine pentru un om ce provine din lumea născădănească a satelor grănicerești, dintr-o familie cu mari tradiții în lupta de emancipare națională, dar și în cea pentru libertate religioasă. De altfel, distinsul inginer clujean e și autorul unei inedite lucrări de genealogie, dedicată familiei din care provine: *Istoria renumitei familii Mălai din Transilvania, Leșu, județul Bistrița-Năsăud* (1689-2005). După cum s-a remarcat de specialiști, cartea lui Marius Mălai e bine documentată, autorul urmărind, cu pasiune și reală acribie, devenirea viguroasei familii ardelenesti al cărei urmaș este.

Partea cea mai consistentă a confesiunilor lui Marius Mălai din primul volum e dată de relatarea participării sale active la epopeea construcției barajului de pe Argeș. Pe lângă propriile mărturii, autorul înglobează în corpul mărturisirilor sale numeroase documente, cele mai multe fiind extrase din presa vremii, care descriu, în limbajul specific epocii, “biografia colosului de beton de la Cheile Argeșului”. Chiar dacă autorul și familia sa au cunoscut prigoana dictaturii comuniste, și acest al doilea volum al lucrării lui Marius Mălai e scris cu un admirabil spirit de obiectivitate, ce refuză judecata simplistă și reductivă, în alb-negru, a unei epoci. Deși nu intenționează să polemizeze cu prezentul haotic, în care guverne succesive nu reușesc să finalizeze o banală autostradă, Marius Mălai relevă

condițiile precare ale activității constructorilor, dar și eroismul și tenacitatea oamenilor care au lucrat pe șantierul de la Argeș, iar acum pe plaiuri ardelenene, sub conducerea destoinicului inginer clujean.

Convins că mărturia sa e importantă pentru o scriere corectă, obiectivă, fără patimă, a istoriei trecutului, autorul continuă și în acest al doilea volum, *O viață pe șantierele luminii* (II, *Gilău și Leșu*, Editura Napoca Star, 2012) să investigheze viața trăită pe șantierele hidroenergetice din perioada 1968-1970, petrecută la acumulările de la Gilău (județul Cluj) și Leșu (din județul Bihor). El rememorează o perioadă dramatică, consemnând viața pe șantier „așa cum am trăit-o, și cu bune și cu rele, cu succese și cu înfrângeri, cu bucurii și cu dureri, ca să rămână mărturie copiilor mei și generației actuale și nu în ultimul rând celor care vor trebui să rescrie istoria reală a acestor perioade prin care a trecut Țara”.

Desigur, aceste însemnări memorialistice sunt inevitabil selective, autorul beneficiind în judecata sa de perspectiva timpului scurs. Epoca e surprinsă dintr-o perspectivă bipolară, sub regimul unei subiectivități inevitabile, dar și prin consemnarea datelor exacte ale unei realități istorice la care autorul a participat în mod direct. Marius Mălai e conștient el însuși de polimorfismul genului, de necesitatea de a practica un discurs hibrid prin natura sa, discursul autobiografic asociindu-și dimensiuni stilistice preluate din panopia altor genuri literare.

Neîndoindu-l, Marius Mălai are cultul adevărului rostit cu fermitate, refuzând parțialitatea și jumătățile de măsură, dar și un accentuat, atât de rar, simț al fraternității umane, al vieții colective, al respectului celorlalți. În spiritul omeniei românești, nu uită niciodată binele făcut, îl pune mereu în valoare, indiferent din ce parte ar veni. În rezolvarea problemelor personale, dar și a celor specifice muncii dure de pe șantier, sprijinul îi este oferit de reprezentanți de frunte ai partidului, fără ca aceștia să țină cont de dosarul de cadre al inginerului clujean. Printre ei se numără Adalbert Gilbert, Aurel Coca sau Ioan Ciorbă, oameni ce pun solidaritatea umană mai presus de sloganurile comunismului. Memorialistul crede într-o pedagogie generoasă, evitând să-și →

ION CRISTOFOR

transforme tumultuoasa biografie într-o jelanie de victimă a sistemului comunist, relevând, cu delicatețe, caractere și oameni acolo unde alții văd doar partea negativă a situației.

Chiar dacă aceste pagini memorialistice abundă în numeroase detalii tehnice, menite să releve amploarea și duritatea muncii de pe șantier, autorul este un excelent observator al psihologiilor atât de diverse cu care intră în contact.

Indiscutabil, memorialistul Marius Mălai are finețea unui veritabil romancier în sondarea mediilor umane pe care le observă pe șantierele de la Gilău și Leșu, dar și în cabinetele de partid sau în birourile administrației din acea perioadă.

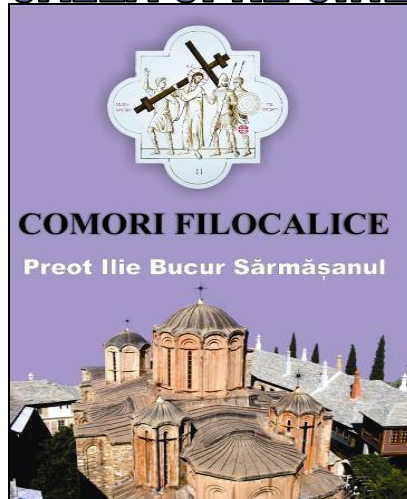
Memoria sa este fastidioasă, reținând zeci și sute de nume ale oamenilor cu care intră în contact, mulți fiind surprinși din câteva linii portretistice energice, viguroase, extrem de sugestive. Bătălia de zi cu zi de pe șantierul hidroenergetic Someș sau de la Leșu nu-l împiedică pe pasionatul constructor să rețină amănunte ce dau farmec și culoare relatării.

Dincolo de interesul documentar al acestui al doilea volum, cu numeroase amănunte strict profesionale, autorul reușește să depășească orizontul relatărilor cenușii, izbutind să dea anecdoticului o semnificație estetică, remarcabilă prin finețea observației psihologice. Epopeea marilor construcții hidroenergetice de altădată și-a găsit în Marius Mălai un cronicar inspirat, memorialistul reușind să capteze interesul prin dramatismul relatării, prin spirit obiectiv și impersonalizare.

Printr-un admirabil efort, Marius Mălai a reușit să acorde acestui gen memorialistic, fatamente hibrid, demnitatea esteticului, unele pagini apropiindu-se de literatura de ficțiune. Într-un anume sens, cele două volume sunt fațete ale unui original roman autobiografic, evocator al unui timp revolut.

Cu o privire mereu obiectivă, uneori nostalgică, Marius Mălai alcătuiește, cu un lăudabil efort de reconstituire, cu mijloace specifice reporterului și memorialistului, tabloul viu și credibil al unei epoci, pe care-l supune judecății istoriei și conștiinței generațiilor de azi și de mâine.

CALEA SPRE SINE

Antologia părintelui Ilie Bucur, „Comori filocalice”, Editura Nico, 2012, este una dintre traseele care conduc spre... iubirea de frumusețe divină, dacă plecăm de la sensul de bază al conceptului, ori spre iubirea de virtute.

Istoria „comorilor filocalice” coboară spre Origen, spre o antologie a scrierilor sale, care a fost cuprinsă sub acest titlu de Sf. Vasile cel Mare și Grigore Teologul.

Textele care au fost adunate însă sub acest generic, „Filocalia”, de către Sfinții Nicodim de la Muntele Athos (1749-1809) și Macarie de Corint (1730-1805) datează dinaintea secolului al IX-lea și aparțin sfinților părinți ai ortodoxiei răsăritene, de la pustnici la monahi, clerici.

„Filocalia” a fost publicată prima oară în 1782, la Viena, iar cel care a tălmăcit-o în limba română n-a fost altul decât părintele Dumitru Stăniloae, pe drept numit „arhiereul ortodoxiei românești”. După cum însuși mărturisește, într-un interviu realizat de monahul Ignatie, a descoperit această comoară a ortodoxiei grație unor foști studenți care s-au călugărit și care, dintr-o vizită la Muntele Athos, au adus acasă „Filocalia grecească”, pe care părintele Stăniloae, nereușind s-o traducă printr-un efort colectiv, și-a asumat-o singur, începând cu 1946 și publicând-o în următorii doi ani.

Mai mult, a extins versiunea greacă, a depășit și secolul al XIV-lea, ajungând la 12 volume, tot atâtea trepte ale desăvârșirii ortodoxe.

„Și am văzut, spune părintele Dumitru Stăniloae, câte sfaturi minunate sunt pentru o viață de înfrânare, pentru o viață de atașare la Hristos, de urmare a pildei vieții lui Hristos, de iubire de Dumnezeu, de gând la Dumnezeu, de gând că existența în lumea aceasta nu e totul; dimpotrivă, cu cât te atașezi mai

mult la lumea aceasta, cu atâta te superficializezi, cazii într-o existență fără sens și de aceea am căutat să-mi pun niște gânduri proprii ca note sub texte, ca să le fac mai plăcute și mai accesibile omului de azi. Și așa a ieșit această lucrare care sper să fie de folos în viața creștinilor singuratici, dar să fie de folos și pentru cultură noastră spirituală în general”.

Filocalia, în opinia părintelui Stăniloae, arată un model de viață, unul pe care trebuie să și-l ia orice bun creștin, lectura părinților filocalici putând modela adevărate virtuți duhovnicești.

Sigur, demersul părintelui Ilie Bucur pleacă dintr-o nevoie interioară, de împăcare cu sine și cu Dumnezeu, de recuperare a unor restanțe din tinerețe, atunci când întâlnirea cu „Filocalia” n-a făcut posibilă și înțelegerea sensurilor filocalice profunde. Nici nu e ușor să intri în lumina atâtor hărăziți cu har precum Antonie cel Mare, Avva Filimon, Calist și Ignatie Xantopol, Calist Angelicude, Calist Catafygiotul, Calist Patriarhul, Casian Romanul, Diadoh al Foticeei, Evagrie Ponticul, Filotei Sinaitul, Grigorie Sinaitul, Ilie Edicul, Ioan Carpatul, Ioan Damaschin, Isaia Pustnicul, Isihie Sinaitul, Marcu Ascutul, Maxim Cavescolivitul, Maxim Marturisitorul, Nichifor din singurătate, Nichita Stithatul, Nil Ascutul, Petru Damaschin, Simeon Evlaviosul, Simeon Metafrastul, Simeon Noul Teolog, Talasie Libianul și Africanul, Teodor al Edesei, Teognost, Teolipt mitropolitul Filadelfiei, Varsanufie și Ioan, Vasile de la Poiana Mărului... și lista e lungă. Și nu e simplu să găsești calea în temele fundamentale ale existenței întru Hristos: akedia, ascultarea, credința, cunoașterea – ignoranța, curajul – frica, curvia – curăția, deznădejdea, discernământul – trezvia, dragostea – bunătatea – mila, frica lui Dumnezeu – evlavie, iadul, îmbuibarea – înfrânarea, împărăția cerurilor, înfricoșata judecată, mânia – blândețea, meditația, moartea, nălucirile, osteneala – lenevia, părintele spiritual, patimile – ispitele, paza simțurilor, pildele, plânsul, pocăința, răbdarea – suferința, râsul, retragerea, rugăciunea, sărăcia – avariția, slava creștină, smerenia – mândria, spovedania, suferința – răbdarea, trândăvia – osteneala, trezvia – împrăștierea, vorba deșartă, tăcerea..., teme care duc la curățirea inimii, care fac posibilă rugăciunea inimii.

Părintele Ilie Bucur, prin această antologie, scurtează calea, atât ca timp cât și ca înțelegere, dar și stârnește aspirații filocalice provocându-i pe cei care n-au descoperit încă aceste comori.

NICOLAE BĂCIUȚ

LECTURI DE VARĂ

Să lăsăm să cadă cuvintele

(...) cuvintele sunt lacrimile
celor ce ar fi voit așa de mult să
plângă și n-au putut.

(Lucian Blaga)

*Să lăsăm să cadă cuvintele
Numai ca fructele, numai ca frunzele,
Numai cele în care moartea s-a copt.
Să le lăsăm să cadă
Aproape putrede,
Abia îmbrăcând în carnea lor
Osul sfânt.
Sâmburul gol desfăcut,
Ca din veștezi nori luna,
Poate s-ar furișa spre pământ...*

Ana Blandiana, renumită pentru numeroasele-i poezii și proze, dă dovadă de o originalitate desăvârșită, debutând în revista „Tribuna” din Cluj cu poezia „Originalitate”. În scrierile sale, se remarcă neomodernismul, curent literar ce a influențat mulți dintre autorii acelei perioade, definindu-se prin respingerea formelor grave într-o manieră ludică, de joc, ce ascunde însă tragicul. Literatura neomodernistă este conturată printr-un imaginar poetic inedit, limbaj ambiguu, metafore subtile și expresie ermetică.

Poezia „Să lăsăm să cadă cuvintele” apare în volumul „Cincizeci de poeme”, din 1970. Câteva din celelalte creații incluse în același volum sunt: „Psalm”, „Întâlnire”, „Sufletul”, „Moarte în lumină”, având toate câteva caracteristici comune - aparțin aceluiași curent literar, în care metaforele (uneori și metaforele-simbol) predomină ca figuri de stil și în care mărimea lor este relativ mică.

Tema poeziei, definită încă din titlu, e reprezentată de cuvinte, o temă ce a fost abordată de numeroși autori de-a lungul timpului. Dintre motive, se pot enumera: fructele, frunzele, moartea, osul, sâmburul, norii, luna, toate acestea fiind de fapt niște metafore-simbol, ce fac legătura dintre oameni și natură, poezie și muzică. Titlul, sugestiv, subliniază dorința oamenilor de a se exprima liber.

Poezia este alcătuită dintr-o singură strofă, având versuri albe, mărci ale neomodernismului și totodată ale libertății de creație, în care autoarea își exprimă direct gândurile, sentimentele. Printre semnele de punctuație prezente în text, nu se remarcă

decât puține: virgula, punctul și punctele de suspensie (acestea apărând la sfârșitul poeziei, subliniind o întrerupere a șirului gândirii, în cazul de față poate și aspirația spre o lume mai liberă). Simplitatea acestor semne de punctuație indică iarăși exprimarea directă a eului liric.

Din punct de vedere fonetic, se pot deosebi cuvinte ce conțin în special vocale, făcând astfel poezia mai „deschisă”, iar aliterările combinate cu asonanțe („fructe”, „frunze”) îi dau un aer mai puțin „încărcat”. De asemenea, pentru a întregi aceste caracteristici, autoarea folosește cuvinte care fac parte din masa vocabularului, în general monosemantice. Câteva câmpuri lexice se desprind din poezie, printre care cel al părților corpului uman și al sistemului locomotor (carnea și osul), cel al bisericii și motivelor funerare (moartea, sfânt, putrede), cel al naturii și al roadelor sale (fructele, frunzele, sâmburul, copt), cât și cel ceresc și al astrilor săi (nori, luna), în cele din urmă revenind la „pământ”, poate unul dintre cuvintele cu cele mai multe înțelesuri.

Dintre toate părțile de vorbire, cele mai des întâlnite sunt substantivele, multe dintre ele avându-și înțelesul în

Ana Blandiana, la Brăila, 2012

poezie în adâncimea sa, fiind astfel niște metafore-simbol. Câteva adjective amplifică ideea acestora („gol”, „sfânt” etc.), iar repetițiile le individualizează. Printre figurile de stil prezente, se pot enumera: metaforele - ce sunt baza poeziei, din care rezultă ideea ei („Să le lăsăm să cadă / Aproape putrede”, pentru exemplu); comparația („să lăsăm să cadă cuvintele / Numai ca fructele, numai ca frunzele”); epitetele („osul sfânt”, „sâmburul gol desfăcut”). Se poate remarca subtilitatea acestor figuri de stil, fiecare idee fiind conturată pe baza lor și făcându-le loc sentimentelor de nedreptate, dar și de iubire de poezie, de creație, de literatură.

Majoritatea imaginilor sunt de natură vizuală, indicând în același timp aspectul fructelor și al frunzelor asemănătoare cu moartea omenească, cât și căderea lor asemenea cuvintelor ce rămân, cu toate acestea, nemuritoare. Rolul acestor imagini este de a face o comparație a vieții umane cu cea a lumii înconjurătoare, noi, deși suntem ființe superioare celor din jur, nu ne deosebim deloc cu ceea ce ar putea însemna natura, fiind în strânsă legătură cu ea.

Cuvintele sunt cele ce definesc omul, și nu moartea, pentru că ele sunt singurele care rămân eterne pentru următoarele generații. Asta este tot ce ne deosebește de restul ființelor, pentru că, în rest, ciclul vieții noastre este asemănător cu al lor, carnea și oasele noastre ajungând în cele din urmă ca niște „fructe” și „frunze” putrede.

*„Numai poetul,
Ca păsări ce zboară
Deasupra valurilor,
Trece peste nemărginirea
timpului...”*

MIHAELA CARP,
Clasa a VII-a
Colegiul Național „Vasile
Alecsandri”, Galați
Prof. coord. Corneliu Goldu

„Taxe pe poeme” – între universul comun și metafizică

Rabiaa Alrawi s-a născut la 29.01.1995 în București. A urmat clasele primare și gimnaziale la școala Generală cu clasele I - VIII nr. 99 București, iar actualmente este elevă în clasa a XI-a la Liceul Teoretic "Nichita Stănescu" București. Este o elevă conștiincioasă la învățătură, obținând premii atât în gimnaziu cât și la liceu.

Totodată, dă dovadă de un remarcabil talent artistic, obținând diverse premii la unele concursuri de gen care culminează cu Premiul II la Concursul Național de Creație Literară și Plastică "Sărbătoarea Cuvântului", noiembrie 2011- martie 2012, ediția a II-a, București, și Premiul I la Concursul Național de Creație Literară "Ion Creangă", ediția a VII-a, 2012, Brăila - secțiunea Interpretare Critică.

La Brăila, a obținut locul I cu eseul de interpretare critică "Taxe pe poeme" (Nicolae Băciut), sub coordonarea prof. Cătălina Gheorghe, prilej cu care autoarea face dovada unui ascutit spirit critic, realizând o analiză fină și riguroasă a textului liric, ambele dublate fericit de introspecția cititorului exersat.

ANGELA OLARU

TAXE PE POEME

Mai există o șansă,
încă unii se pot salva –
să se pună
taxa pe cuvinte
care pot respira,
ba chiar și pe
cuvinte moarte,
pe-ntregul alfabet,
dar mai ales pe vocale,
mai slobode ca oricând,
taxa pe silabe
plângând;

taxa pe ieri,
taxa pe mâine,
taxa pe lama de cuțit
uitată în pâine.
Taxa pe seară,
taxa pe vis,
taxă pe orice amintire,
taxă pe tot ce-i interzis.

Taxă pe orice,
dar mai ales,
pe cel care se teme,
dar mai ales,
taxă specială pe poeme.

Bonn, 21 septembrie 2010
NICOLAE BĂCIUȚ

*

Se știe că literatura optzecistă și-a asumat rolul de a anunța intrarea într-o altă „eră estetică”, ce problematizează ideea reprezentării artistice prin încălcarea canoanelor fiecărei specii dar și printr-un paradox – expresie subtilă a nevoii de subminare a limitelor impuse rostirii de cenzura comunistă. Paradoxul constă în dualitatea artistului, care își propune să se orienteze către realitatea imediată, dar în același timp are conștiința că universul estetic nu poate reprezenta realitatea. O altă particularitate specifică postmodernismului – curent cu care este asociată perioada optzecistă atât de către Gheorghe Perian cât și de Ion Bogdan Lefter – este reconsiderarea noțiunii de literatură: aceasta nu mai este privită ca un instrument de cunoaștere, ca în perioada modernă, spre exemplu, ci ca un joc, ca o convenție tacită între instanțele literare, ceea ce îi „coboară de pe piedestal” atât pe artist, cât și propria operă.

Unul dintre reprezentanții acestei epoci literare este scriitorul

Nicolae Băciut, care concentrează în lirica sa sensibilitatea și conștiința specifică omului modern, deruta în raport cu ritmul amețitor al revoluțiilor de mentalitate, pendulând între „mistica suferinței” și „eliberarea de obsesia semnificațiilor”. Sublimarea emoțiilor sale îi situează poezia între o confruntare dramatică cu experiențele trăite, prin intensificări expresioniste ale „senzației” și voita prozaizare a planurilor de referință la real, alternând cu elemente ludice și ironice.

O poezie ilustrativă din volumul *Poemul Phoenix* este „Taxe pe poeme”. Chiar titlul este destinat derutei cititorului prin caracterul oximoronic, asociind termeni total incompatibili: primul substantiv, „taxe”, aparține domeniului administrativ, prozaic și îndepărtat de universul artistic. Cu toate acestea, inițiază o primă asociere cu planul afectiv, mai precis cu sentimentul de frustrare provocat de senzația de limitare, de condiționare. Al doilea termen face trimitere la o specie literară, poem, amintind de o artă poetică.

Pe parcursul textului, cuvântul „taxe” devine element de recurență, fiind și acela care asigură unitatea mesajului poetic prin reluarea sa în fiecare din cele trei strofe. La nivel structural i se datorează paralelismul prin debutul cu acest termen a 3, respectiv 4 versuri din strofa a doua.

La nivelul conținutului, ne izbește, de la o strofă la alta, ambiguitatea. Dacă prima strofă întrunește imaginarul poetic specific unei profesii de credință prin preponderența cuvintelor din câmpul semantic al creației („cuvinte, alfabet, vocabule, silabe”), în schimb, de la strofa a doua tema literară pare să fie condiția umană datorită unor sintagme cum ar fi: „ieri, mâine, lama de cuțit, seară, vis, pe orice amintire, pe tot ce-i interzis, pe orice, pe cel care se teme”.

Se observă că ampla enumerare care constituie scheletul compozițional al textului conține structuri semantice eterogene, care evoluează de la noțiuni relativ concrete – în prima strofă – la cele abstracte – în ultimele două strofe. Dilema cititorului →

ALRAWI RABIAA,

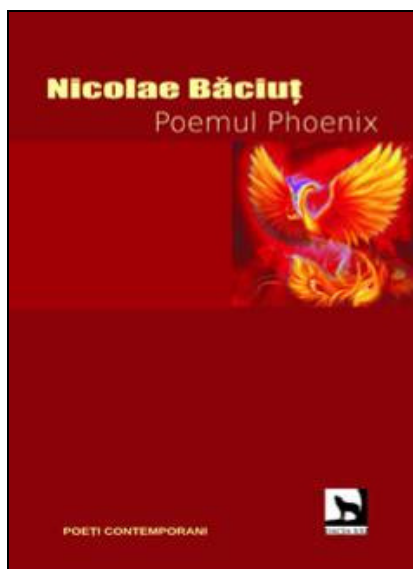
Clasa a X-a D

Liceul Teoretic „Nichita Stănescu”, București

privind semnificația asocierii acestora se poate elucida decodificând elementul constant, *taxe*, cu evidentă valoare metaforică. Dacă ne gândim că din familia sa de cuvinte face parte și verbul *a taxa*, al cărui sens figurat este *de a considera, a califica* (pe cineva sau ceva), am putea interpreta mesajul poetului drept aspirație la reconsiderarea procesului de creație, a produsului artistic, a realității înseși. O dovadă în susținerea acestei semnificații este incipitul textului: „Mai există o șansă, / încă unii se pot salva – / să se pună taxă pe cuvinte”. Această viziune poetică pledează pentru caracterul modernist, mai degrabă, decât postmodernist al liricii lui Nicolae Băciut, identificând conștiința efemerității lucrurilor, despre care a vorbit pentru prima dată filosoful german Friedrich Nietzsche. Acesta din urmă susținea că scriitorul modern își manifestă energia vitală, dorința de a trăi și de a domina dezordinea și anarhia generală, distrugerea și disperarea. Regăsim aceste sentimente în metonimiile: „cuvinte moarte, lama de cuțit uitată în pâine, tot ce-i interzis, cel care se teme”. Observăm materializarea ideilor abstracte prin efecte vizuale, datorate asocierii unor substantive precum: „vis, ieri mâine, amintire” cu *taxe*, precum și efecte tactile („lama de cuțit uitată în pâine”). Toate acestea asigură expresivitatea mesajului poetic, dar contribuie, concomitent, la tensiunea lirică. Interesantă este – tot la nivel morfologic – prezența unor verbe în număr foarte mic (8 verbe în 25 de versuri, niciunul neavând valoare dinamică, ci doar afectivă, indicând stări, manifestarea unor sentimente sau pur și simplu existența acestora). Utilizarea lor la indicativ prezent generalizează ideea poetică. Dintre acestea, două verbe sunt la forma reflexivă, ceea ce contribuie la caracterul impersonal al textului. Singura formă de gerunziu are un efect durativ, creând impresia unei suferințe continue.

În ciuda sugestiei suferinței prin termeni precum „cuvinte plângând, cel care se teme”, este evidentă deumanizarea – o altă trăsătură generală proprie poeziei moderne, conform studiului lui Hugo Friedrich, „Structura liricii moderne”. Absența mărcilor eului liric denotă detașarea subiectului uman, care pare să fi dispărut sau cel mult să fi rămas într-

o poziție periferică, înlocuit de diversele domenii ale existenței sugerate de substantivele enumerate. Mai mult decât atât, considerând poezia în ansamblu, ne punem – abia la final – problema dacă nu cumva artistul nu parodiază marile teme abordate: creația, condiția umană, trecerea timpului. Intenția ludică, asociată cu aceea parodică, se remarcă în versurile finale: „dar mai

ales, / taxă specială pe poeme” datorită „locurilor comune” din registrul lingvistic, cu tentă colocvială.

Un alt aspect care ține de modernitate și de postmodernitate deopotrivă este prozodia.

Dorința poetului de a se elibera de norme se regăsește în structura inegală a versurilor și a strofelor, în caracterul aleatoriu al rimei – fiind parțial încrucișată –, în variația ritmului poetic și în debutul multor versuri cu literă mică. Acest din urmă procedeu se asociază cu ingambamentul, menit să asigure fluenta discursului liric și chiar un ritm interior.

După aprofundarea acestui text și relectura altor creații din volumul „Poemul Phoenix”, nu putem decât să-i atribuim lui Nicolae Băciut cuvintele lui Mircea Diaconu referitoare la lirica optzeciștilor: „E perspectiva lucidă a unui poet care nu se joacă. Sau care, slujind cu o anume smerenie poezia, nu-și face iluzii sociale.

Nu așteaptă de la poezie altceva decât poate poezia să ofere.”

Bibliografie

1. Băciut, Nicolae: *Pasărea Phoenix* (Editura Dacia, 2011).
2. Cărtărescu, Mircea: *Postmodernismul românesc*.
3. Lefter, Ion Bogdan: *Postmodernism*.
4. Perian, Gheorghe: *Scriitori români postmoderni*.
5. Țeposu, Radu G.: *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Editura Eminescu, 1993.

*

Ediția a VII-a a **Concursului Național de Creație Literară „Ion Creangă”** se dorește a fi o ediție aniversară. Poetul și publicistul Nicolae Băciut, președintele concursului, a împlinit 55 de ani. Școala "Ion Creangă"-Brăila, școala organizatoare, îi dedică această ediție scriitorului Nicolae Băciut. Încercăm, astfel, un gest timid de restituire a creației sale cititorilor, tinerilor cititori, prin instituirea unei noi secțiuni în cadrul concursului nostru: secțiunea de „*Interpretare critică a unui text poetic contemporan*”.

Gestul nostru vizează o mai largă cunoaștere a operei scriitorului și reprezintă un semn de omagiu adus poetului aniversat. De altfel, se remarcă frecvent în creația sa permanenta tendință de a-și defini relația cu cei pentru care scrie. Credem, de asemenea, că rațiunea existenței poetice băciuțiene este reprezentată de nevoia imperativă și permanentă de a se mântui prin creație. (...)

Prof. ANGELA OLARU

*

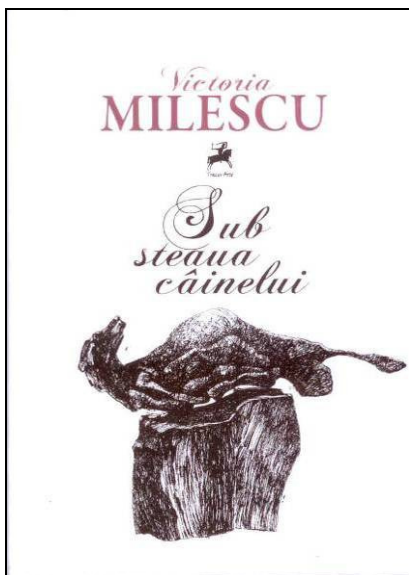
Ați sensibilizat elevii și i-ați stimulat să scrie doar de dragul bijuteriei literare – poezia.

Ați împletit sentimente delicate, viziuni și momente interpretate într-o carte în premieră ca format, originalitate, prețuire pentru fiecare eseu dedicat poeziei.

O singură carte pe trei voci: POETUL, profesorul și elevul în manieră inedită.

Prof. GEORGIANA JUNGHEATU

MAGIA CĂRȚII SUB STEAUA CÂINELUI

În ziua aceea fierbinte de vară, la ora când pe cerul curat ca lacrima, soarele se afla în cruce, în rotunda Muzeului Național al Literaturii Române, din Bd. Dacia, București, parfumul poeziei se simțea de la o poștă. Poeta Victoria Milescu își lansa pe piață noul volum de versuri SUB STEAUA CÂINELUI, Editura Tracus Arte, 2012, ce beneficiază de o prefață semnată de scriitorul Horia Gârbea și de o prezentare a criticului Gabriel Dimisianu pe coperta a patra. Bucuria cu care a fost întâmpinat evenimentul a demonstrat, iarăși, că magia cărții există, că finețea aripilor sale de hârtie, chiar și la cea mai mică adiere, poate să deschidă suflete, îndemnându-le către frumusețea artei, către noutate, către întâlniri prietenești, pur și simplu. Lansarea a fost deschisă de directorul MNLR, dl Lucian Chișu, care i-a invitat pe distinșii scriitori: Ștefan Cazimir, Horia Gârbea, Emil Lungeanu să vorbească despre carte, lucru pe care l-au făcut cu distincție aplicată, susținându-și pledoariile cu versuri din poeziile cărții, relevând profunzimea observațiilor autoarei asupra vieții cotidiene redată într-o formă simplă dar nu lipsită de simbol și transcendență, având ca laitmotiv omul mic, obișnuit, modest, sub vremuri potrivnice. Poezia care i s-a părut dlui Emil Lungeanu că o caracterizează cel mai bine pe autoare, ca aspect fizic, fiind minionă, dar și ca persoană discretă, a fost „Ceva lipsește, ceva este în plus”,

din care a citat: „Sunt mică / sânge puțin, carne puțină / dar cât univers...”. Pe Horia Gârbea l-a impresionat poezia „Aerul plin de aer”, spunând că este o poezie pe care și-ar fi dorit să o scrie el însuși, încheind după ultimul vers „Mai nimic nu poți face de unul singur” cu concluzia că da, ceva se poate face de unul singur, și anume poezie. Interesul pentru lectura cărții a fost amplificat de cele două actrițe Lidia Lazu și Anda Saltelevchi care au recitat câteva poezii cu deosebită sensibilitate. În sală s-au aflat mulți iubitori de seamă ai condeifului: Gabriel Dimisianu, Radu Cârneli, Toma George Maiorescu, Gheorghe Istrate, Ion Lazu, Nicolae Grigore Mărășanu, Zaira Samharadze, Lucian Gruia, Crina Bocșan Decusară, Elena Armenescu, Niculina Oprea, Victorița Duțu, Ioana Sandu, Ioana Piersică, Florica Ceapoiu, Ioan Gabriel Pușcă, Marian Dumitru, Virginia Meheș, Monica Mureșan, Ion C. Ștefan, Victoria Comnea, George Călin, Cristian Ionescu, Marina Roman, Petru Solonaru etc. Astfel, rotunda Muzeului a devenit neîncăpătoare, iar emoțiile autoarei, care abia se mai vedea din spatele mesei încărcate cu buchete de flori, creșteau văzând cu

ochii. Emoții ale căror vibrații le-am simțit cu toții, cei prezenți în sală.

Cât de puternică este Victoria Milescu, deși lasă impresia unei persoane timide, liniștite, delicate, s-a văzut din felul în care și-a primit și prezentat invitații. A făcut-o într-un mod cu totul inedit, cu mult respect, dar și puțin umoristic, stărnind aplauze, ca și când evenimentul nu ar fi fost prilejuit de lansarea cărții ei, ci de prezența în sală a distinșilor oaspeți.

Cât de puternică este poeta Victoria Milescu ne-o demonstrează scrierile sale, în care a cules viață din viață, momente banale sau importante, dându-le însă o anume semnificație, un sens filozofic. Poeziile Victoriei Milescu sunt trepte spre meditație, trepte ale scârilor simple sau în spirală, cu o dublă semnificație. Adesea, dar cu reținerea omului modest, înțelept, ce știe că fără o fărâma de vrednicie nu poate avea totul, este invocat divinul, factorul primordial a tot ce este benefic pe pământ. De o deosebită profunzime este poezia de la pagina 9, „Sub steaua câinelui”, cea care dă și titlul cărții: „Tot bântuind din cameră-n cameră / pe scările spiralete / ce duc spre tavane inundate de corpuri cerești / traversând holuri, săli, coridoare / cu umbre topindu-se în pereți / încurcându-te în draperii, sonerii, panoplii / agățându-te de balustradele / cu geamătul lor omenesc / brusc te trezești / față-n față cu însuși Dumnezeu / el își coboară privirea atent / te încurajează cu ochi scăpărători / cere-i orice, acum e momentul / strângi la piept respirând sacadat / magna charta vieții tale / doar un cuvânt și / poți ieși din anonimat / doar un cuvânt și / acea faimoasă editură / pe care o cauți besmetic prin clădirea sordidă / te-ar face peste noapte celebru / dar Dumnezeu e grăbit / până să te dezmeticești a și zburat pe scări / printre stâlpii hiperboreici / privești buimac / în urma norului de pulbere fină / în aerul șampanizat cu mii de stelute / ce se aprind și se sparg / improșcându-te: Ce șansă! Ce șansă!”

Și spun eu, cititorul, cu o imensă admirație: Câtă fericire! Să porți mereu cu tine ochii lui Dumnezeu, pe care ți i-a lăsat privindu-te în grabă, chiar și o singură dată!

IOANA STUPARU

PASIUNEA PENTRU BANALITĂȚI a d-lui Gabriel Liiceanu

Motto: «Viața literară are nevoie de polemici ca de oxigen, cu atât mai mult acolo unde tendința spre idolatrizare sau, și mai curent -, teama de a zgâria reputațiile consacrate s-a accentuat penibil» (Monica Lovinescu)

În vara anului 2004, a fost publicată o carte (1) ce-l are indicat drept autor pe Alexandru Dragomir. Filosoful, ținând prelegeri în cerc restrâns, fusese probabil șocat de incapacitatea de înțelegere a auditoriului său interesat de gândirea filosofică, dar refuzat de idee în urma dopării ideologice la care s-a supus de bunăvoie, spre a-și face în mod fericit intrarea în cultura țării aflate sub ocupație comunistă. Uimirea în fața neștiinței întrale filosofiei a celor care-l audiau (2), probabil, căpătase la un moment dat înfățișarea unei precizări: anume că el le vorbește de «*crase banalități metafizice*».

În cartea de la Ed. Humanitas apare o altă explicație, ceea ce nu schimbă semnificativ cadrul problemei, așa cum se va vedea din cele ce urmează. Chiar dacă s-ar invoca posibilitatea ca explicația din volum să aibă un grad mai mare de veridicitate, nu trebuie pierdut din vedere adevărul gol goluț. Anume că gândirea și spusa lui Alexandru Dragomir a rămas bine ascunsă în spatele părerilor d-lui Liiceanu. Fiindcă nici măcar un text din întreg volumul *Crase banalități metafizice* (Editura Humanitas, București, 2004) nu-i aparține celui trecut drept autor, cartea neilustrând altceva decât ce a crezut dl Gabriel Liiceanu că a gândit, a spus sau avea de gând să spună filosoful Alexandru Dragomir.

Iar dl Liiceanu, chiar mult după ce și-a însușit limbajul de lemn al așa-zisei filosofii materialist-dialectice, și în ciuda răvnei cu care i-a citit pe marii filosofi, a rămas peste ani tot cu greșita impresie că filosofia ar fi ceva coborât din cer pe pământ, în bună vecinătate cu materialismul dialectic și istoric pe care l-a mâncat în tinerețea lui pe pâine. În termenii d-lui G. Liiceanu, filosofia «ar fi

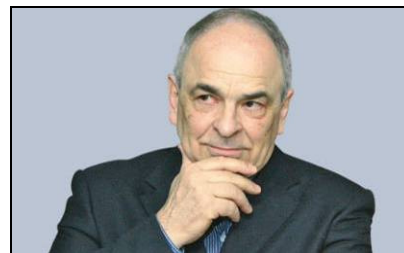
pierdut» din altitudinea discursului atemporal, optând pentru temporal și mergând «pe intuiție, pe latura afectivă» (v. G. Liiceanu, *Cearta cu filosofia*, 1992). Păreră care ar explica și pasiunea pentru banalități a directorului Editurii Humanitas care s-a încumetat fără preget să reconstruiască conferințele «singurului fenomenolog din România», cum l-a numit el pe Alexandru Dragomir, grupându-le în volumul intitulat «*Crase banalități metafizice*» (Editura Humanitas, București, 2004), publicat în 2 000 de exemplare. După explicația îngrijitorului cărții, acest titlu ar fi menit să indice faptul că, în opinia sa, filosofia «se face pornind de oriunde, de la banal (...), că banalitățile conțin un formidabil potențial metafizic» (Gabriel Liiceanu, p. 63).

Din păcate, în ciuda abundenței detaliilor referitoare la modul cum au fost prelucrate prelegerile filosofului Alexandru Dragomir, despre editarea acestui prim volum (promise fiind mai multe!) nu se poate spune că reprezintă un model de probitate intelectuală.

Dar poate că tocmai originala metodă după care această primă operă a necunoscutului Alexandru Dragomir a fost alcătuită, a sortit-o unui succes dinainte asigurat. Pe 28 iulie 2004, dl Liiceanu vorbea la radio «România Cultural» de traducerea *Craselor banalități metafizice* în engleză și de tipărirea lor (în 3 000 de exemplare) la o editură din Budapesta, urmând ca de aici volumul să fie împrăștiat pe la toate marile biblioteci din lume.

Și totuși, cum altfel decât lipsă de probitate intelectuală se poate numi faptul că editorul cărții s-a ferit cu tot dinadinsul să publice texte *aparținându-i* lui Alexandru Dragomir (3). Cum a fost oare posibil să nu se găsească loc pentru eseul asupra oglinirii scris în 1946 de fostul doctorand al lui Heidegger, text despre care aflăm din prefața d-lui Gabriel Liiceanu ba că ar avea 4-5 pagini (p. XXII), ba că ar fi vorba de 7-8 pagini (p. XLIII). Și cum au putut fi lăsate de-o parte însemnările pregătitoare ale unora dintre prelegeri, notițe scrise chiar de Alexandru Dragomir, într-un volum ce conține texte având la bază prelegerile sale.

Iarăși într-un mod mai mult decât bizar, cartea nu are - nici măcar la note -, textul despre *Apărarea lui Socrate*. Din această scriere datând din

1981 nu au fost semnalate nici măcar rămășițele de fraze aparținându-i (totuși) filosofului Alexandru Dragomir. În schimb, s-a publicat - cu mare grijă - numai pasajul de la sfârșitul textului despre *Socrate* în care Alexandru Dragomir îi mărturisea lui Constantin Noica plictisul pe care i-l provoacă efortul de a-și așterne pe hârtie ideile.

În ce privește capitolul intitulat *SOCRATE. ÎNFRUNTAREA FILOSOFIEI CU CETATEA* (p.128-168), el a rezultat dintr-o metodă a cărei originalitate domnul Liiceanu ar putea să o patenteze. Fiindcă deși a fost folosită din belșug în cultura comunistă de până în 1989, în filosofie metoda nu a fost încă omologată.

Dar timpul se pare că nu este pierdut. Căci fără respectiva metodă, cum s-ar mai putea face un amestec atât de omogen între ce scrie și ce spune un filosof autentic format la școala lui Nae Ionescu, a lui Mircea Vulcănescu și a lui Mircea Eliade (4) și ce înțelege un altul, deformat irevocabil în vremea studiilor universitare de niște politrucii precum Henry Wald și Ion Ianoși, spre marea dezamăgire a lui Constantin Noica.

După mărturisirile d-lui Gabriel Liiceanu, în calitatea sa de editor, el a făcut un amestec indistinct din notițele sale pe care le luase în aprilie-iunie 1986 «în timpul unor prelegeri despre *Apărarea lui Socrate*» și din textul scris de Alexandru Dragomir în 1981, întâi ciorârțit și apoi recombinat într-o nouă ordine (*Crase banalități metafizice*, p. 127), după bunul plac al editorului. Ceea ce lasă neplăcuta impresie că din 1990, de la căderea comunismului, s-a așteptat doisprezece ani decesele filosofului Alexandru Dragomir, pentru ca îngrijitorii volumului din 2004 să poată rescrie nestingheriți de autor niște prelegeri ale căror notițe sau înregistrări pe bandă magnetică le dețineau din 1985, 1986, 1987, 1988, 1993, 1995, 1996, 1997, 1998...→

ISABELA VASILIU-SCRABA

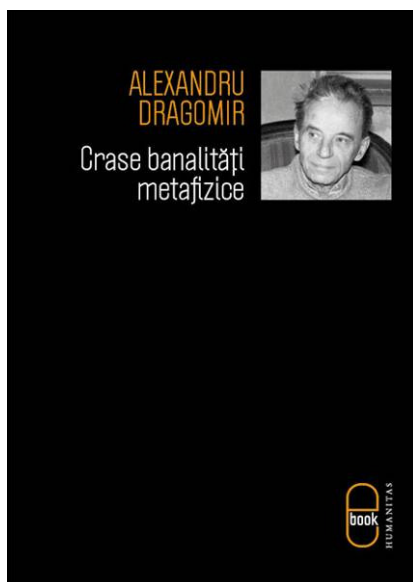
În ce privește *Prefața* volumului, de gust îndoielnic ne par a fi notațiile d-lui Gabriel Liiceanu în care i se năzărește să îl catalogheze drept mediocru pe filosoful Octavian Vuia, acel strălucit discipol român al lui Heidegger.

Pentru că directorul Editurii Humanitas nu a găsit alt loc în care să-și tipărească părerea (exprimată cu agresivitatea celui care are convingeri fără a avea și argumente) decât între copertile cărții lui Alexandru Dragomir, care a avut multă afecțiune pentru Octavian Vuia, de care îl legau «ani întregi de strânsă prietenie, așa cum au fost și între părinți» lor (v. Alexandru Dragomir, *Portret al gânditorului la tinerețe*, p.5, în volumul: Octavian Vuia, *Regăsirea în Pascal și alte «analize» heideggeriene*, Editura «Jurnalul literar», București, 1997).

Să vedem însă mai îndeaproape cum a fost alcătuită opera filosofică a lui Alexandru Dragomir, spre a fi oferită publicului interesat de autenticitatea gândirii unui filosof care nu a făcut niciun compromis cu regimul de «ocupație comunistă», cu riscul conștient asumat de a rămâne un necunoscut.

În prima parte a cărții, primul text aflăm că a rezultat din notițele a trei prelegeri datând din martie și aprilie 1985 «reorganizate în ordinea care mi s-a părut ideală» scrie dl Liiceanu (p.3). Întrucât nu are la bază decât notițele a trei prelegeri, *O interpretare platoniciană la «O scrisoare pierdută»*, se pare că ar fi singurul text mai elaborat din care cititorul își poate cumva face o idee de anvergura gândirii filosofice a lui Alexandru Dragomir, în ciuda dezorganizării ideilor «reorganizate» după priceperea d-lui Gabriel Liiceanu (5).

Urmează două texte scurte, unul provenit din notițe, altul dintr-o înregistrare. Textul despre capcana spirituală pe care o poate constitui - pentru unii - mediul temporal și mediul spațial al vieții omenești, intitulat *Crise banalități metafizice*, «are la bază înregistrarea pe bandă a prelegerii pe care Alexandru Dragomir a ținut-o pe 6 oct. 1987» (p.63). Cu mult mai scurtă decât precedentă, prelegerea *Despre națiune*, provine dintr-o înregistrare făcută pe 1 mai 1993 (p.81). Textul intitulat *Ce se întâmplă cu noi?* are la bază notele pregătitoare ale lui Alexandru Dragomir (netipărite în volum!) și notele d-lui

Liiceanu luate pe 3 decembrie 1995 (p.95). Cele *Patru prelegeri scurte* (de 15-20 de minute fiecare), ținute după 1995 și reunite laolaltă, au rezultat din «notele luate la fața locului», cât și, din «transcrierile de pe bandă făcute de Sorin Vieru» în cazul prelegerii despre uitare (v. Alexandru Dragomir, *Crise banalități metafizice*, 2004, p.108).

Socrate. Înfruntarea filosofiei cu cetatea (pp 127-163) se află în partea a doua a volumului. Textul – condensând, ca să spunem așa, o gândire desfășurată într-o perioadă de 16 ani (1981-1997) - a fost meșterit de dl Liiceanu după următoarea metodă: s-au grupat notițele după prelegerile despre Socrate, s-a adăugat și un text scris de Alexandru Dragomir (și netipărit în volum!) tot despre Socrate. Cele două surse s-au amestecat, s-au divizat și părțile s-au rearanjat. Amestecul a fost întâi dres cu originalități aparținându-i d-lui Liiceanu, apoi asezonat cu ce și-a mai adus aminte că a auzit vreme de doi ani (1996-1997) de la Alexandru Dragomir. Pentru un plus de savoare, s-a adăugat un citat din *Demonii*, citat auzit de dl Gabriel Liiceanu cu prilejul altor prelegeri ascultate prin 1986-1988, prelegeri «ce au stat la baza textului *Despre lumea în care trăim*». Și, pentru a pune capac la toate, dl Liiceanu a mai adăugat «o reconstrucție a unui discurs despre Socrate, rostit la începutul prelegerii, din care a rezultat textul *Modalități de autoînșelare*» (p.128), înregistrat pe 22 sept. 1987.

Pentru că unii ar putea crede că pe alocuri (unde lipsesc citatele) nu am redat suficient de fidel metoda de lucru a d-lui Gabriel Liiceanu, îl vom

mai cita pe editor. La pagina 127 a volumului, aflăm că textul a rezultat din «împărțirea pe fragmente» (p. 127) a notelor luate de Gabriel Liiceanu după «prelegerile din aprilie - iunie 1986; una din aceste prelegeri [nu se știe care, fiindcă nici una nu a rămas în forma pe care i-a dat-o Alexandru Dragomir] fiind dedicată lui Mircea Eliade, ca omagiu adus acestuia la stingerea din viață» (ibid.), notele după prelegeri fiind în prealabil amestecate cu textul intitulat *Socrate*, «scris în septembrie-noiembrie 1981, la Sibiu și București» (ibid.).

După ciopârțire, «fragmentele au fost apoi combinate într-o anumită ordine (...). Unele pasaje au fost omise... altele au fost exprimate mai succint și multe au fost reformulate. O serie de pasaje îmi aparțin» (G. Liiceanu, p. 127).

Pasajele referitoare la Descartes nu au la bază notițe după prelegeri, ci i-dei pe care Alexandru Dragomir i le-ar fi împărțit d-lui G. Liiceanu «de-a lungul mai multor discuții avute în anii 1996-1997» (p.128).

În partea a doua a volumului, se mai găsesc două texte: *Comentarii la Philebos* (op. cit., pp. 169-196) și *Despre lumea în care trăim* (op. cit., pp.197-246), ambele rezultând prin aceeași originală metodă. Despre dialogul platonian *Philebos*, Alexandru Dragomir a scris într-un caiet din 1985 (textul său nefiind inclus ca atare în volum), și a ținut o serie de prelegeri între iunie și noiembrie 1985, după care dl G. Liiceanu a luat notițe. De astă dată, respectivele notițe au fost amestecate, rearanjate (școlărește), tăiate și completate (§15, §16 și §18) de dl Cătălin Partenie.

Textul *Despre lumea în care trăim* este manufacturat de dl Gabriel Liiceanu din înregistrarea unor prelegeri ținute de Alexandru Dragomir vreme de doi ani, între septembrie 1986 și mai 1988, înregistrare transcrisă și apoi modificată: «unele pasaje au fost omise, unele au fost reformulate, iar altele au fost stilizate. O seamă de fragmente... neformulate în chip explicit, îmi aparțin. Ce a rezultat nu a fost însă un text cursiv, ci o suită de fragmente... Nu am inclus nimic din prelegerile despre Toma din Aquino, Duns Scotus, Occam, Galilei, Bruno, Kepler și Newton» (v. Gabriel Liiceanu, *Crise banalități metafizice*, p. 197).→

Desigur, oricine citește asemenea precizări se întreabă: **din ce motiv au fost oare excluse prelegerile mai sus menționate?** Explicația dată de îngrijitorul textelor filosofice ale lui Alexandru Dragomir este de-a dreptul stupefiantă: Prelegerile despre Toma din Aquino, etc... au fost îndepărtate de directorul Editurii Humanitas întrucât în ele filosoful Alexandru Dragomir s-ar fi poticnit de intermediari!

Și, ca orice pedagog care se respectă, dl Gabriel Liiceanu ține să promoveze contactul nemijlocit cu gândirea unui filosof. Lui nu-i plac intermediarii, el dă prioritate formulărilor aparținând chiar celor ce au gândit!

Dl. G. Liiceanu l-a cenzurat atât de drastic pe Alexandru Dragomir ca nu cumva să se afle ce a gândit un filosof din ce crede (că a înțeles) un altul.

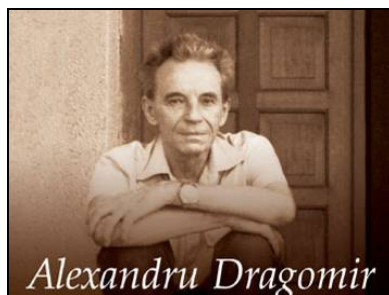
Prelegerile despre Toma din Aquino au fost eliminate, de pildă, tocmai datorită preocupării d-lui Liiceanu de a-l elimina pe Etienne Gilson, care, cu sau fără voia sa, a distorsionat gândirea Aquinatului. Pentru că distorsiunile unui intermediar ca filosoful neo-tomist E. Gilson ar fi anulat, după opinia d-lui Gabriel Liiceanu, temeiul argumentărilor lui Alexandru Dragomir.

De la sine înțeles e, desigur, faptul că, pentru dl Gabriel Liiceanu, gândirea filosofică a lui Alexandru Dragomir nu a fost câtuși de puțin distorsionată de originala metodă după care el a alcătuit volumul apărut în 2004.

Directorul Editurii Humanitas pare a nutri convingerea de nezdruccinat că cele scrise de el «în spiritul interpretării lui Alexandru Dragomir (pe care, pentru a spune așa, mi-am însușit-o)» (v. Gabriel Liiceanu, p. 127 din vol.: *Crase banalități metafizice*) ar reda, vezi Doamne, cu cea mai mare fidelitate gândirea lui Alexandru Dragomir. Fără nici cea mai mică distorsiune! Doar cu majore înbunătățiri!

NOTE ȘI CONSIDERAȚII MARGINALE

1. v. Alexandru Dragomir, *Crase banalități metafizice*. Prelegeri reconstruite de Gabriel Liiceanu și Cătălin Partenie; Prefață de Gabriel Liiceanu; Postfață de Andrei Pleșu, Editura Humanitas, București, 2004.
Gabriel Liiceanu consemna - fără comentarii - o spusă teribilistă a lui Noica

(imitându-l neinspirat pe Țuțea), după care triada platonică adevăr-bine-frumos ar fi fost o «platitudine» (p. 119). În aceeași carte a fost immortalizată și încercarea d-lui Andrei Pleșu de a găsi un loc rezonabil în care să stea Ideile lui Platon: Acestea s-ar găsi «în noi», dacă ele nu se află în afara noastră, «dincolo», cum le explica Noica (p. 85). Urmarea discursului noician în care se afirmă că «Ideile lui Platon nu sunt nicăieri», n-a înțeles-o niciunul din cei doi, nici până în ziua de astăzi, dl Liiceanu fiind convins că Ideile lui Platon sunt «valori emanate de spiritul colectiv» (v. Platon, vol. II, 1976, p. 113), iar dl. Andrei Pleșu preferând să tricoteze în preajma «nucleului ginecrației spirituale» care i-a părut a reprezenta «inima platonismului» (*Limba pășărilor*, 1994, p. 53).

3. După căderea comunismului și până la trecerea sa în lumea celor dreți, filosofului Alexandru Dragomir i s-a publicat un singur text. Anume o conferință (nereconstruită după desfacerea ei în bucăți!) pe care a ținut-o pe 2 iulie 1997 la radio «România Culturală», când a vorbit despre Octavian Vuia (fost profesor la Universitatea din München).

Textul a fost inclus - drept prefață - în volumul: Octavian Vuia, *Regăsirea în Pascal și alte «analize» heideggeriene* (Editura «Jurnalul literar», București, 1997, traduceri din franceză de Caius Vancea). Doar la Paris în 1956, după un exemplar deținut de Walter Biemel, dl Virgil Ierunca îi mai publicase *traducătorului* Alexandru Dragomir (în revista «Caiete de dor») textul heideggerian CE ESTE METAFIZICA. El a reprezentat întâia traducere românească din Heidegger (1889-1976), care, din păcate, încă nu a fost reeditată.

4. După Seminarul pedagogic universitar pe care-l termină la Cluj în 1933, (fiind notat cu excepțional la română, latină, greacă, franceză și germană), Alexandru Dragomir s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere din București, atras de faima profesorului Nae Ionescu și a asistentului său, Mircea Eliade. În perioada

studiilor universitare, Alexandru Dragomir a audiat următoarele conferințe de metafizică și istoria logicii ținute de Nae Ionescu: *Logica generală*, 1934-1935; *Logica colectivelor*, 1935-1936 și *Cursul de metafizică din 1936-1937*. Cum bine se știe, după doctoratul din iunie 1933, Mircea Eliade a devenit asistentul lui Nae Ionescu. Profesorul i-a cedat cursul de istoria metafizicii și un seminar de istoria logicii și i-a recomandat ca înainte de istoria metafizicii să înceapă cu un curs de istoria religiilor (v. Mircea Eliade, *Încercarea labirintului*, Ed. Dacia Cluj-Napoca, 1990, p. 68). «Am ținut deci lecții despre problema răului și a mântuirii în religiile orientale - îi relatează marele istoric al religiilor lui Claude-Henri Rocquet -, despre problema ontologică în India, despre orfism, hinduism și budism. În privința seminarului de logică, am început printr-un subiect pretențios: «*Despre dizolvarea conceptului de cauzalitate în logica medievală budistă*»! Seminar destul de greu care a fost frecventat doar de un grup restrâns. Apoi am ales *Docta ignorantia* a lui Nicolaus de Cusa, și *Cartea a IX-a din Metafizica* lui Aristotel» (v. Mircea Eliade, op. cit.).

Dintre universitarii bucureșteni audi-ați de Alexandru Dragomir (probabil și cu ocazia faimoaselor dezbateri publice organizate de Asociația «Criterion») a fost desigur și Mircea Vulcănescu. În perioada cât Al. Dragomir i-a fost student, el a predat *Istoria eticii* (1933-1934), *Etica și celelalte discipline filosofice* (1936-1937), precum și *Etica lui Kant* (1934-1935). În cadrul seminarului de etică din 1935-1936, asistentul preferat al profesorului Dimitrie Gusti a comentat cu studenții *Critica rațiunii practice* a lui Kant (apărută în 1934 cu o prefață de Nae Ionescu), tradusă în românește de Dumitru Cristian Amzăr (1906-1999), care a fost îngrijitorul cursurilor (stenografiate și apoi litografiate) ținute de profesorul Nae Ionescu și care în Germania a urmat cinci semestre cursurile și seminariile lui Heidegger pentru doctoranzi și docenți. Cum aveau să facă zece ani mai târziu cei doi prieteni: Alexandru Dragomir și Octavian Vuia.

5. v. Capitolul: *Șopârle «platoniene», două diversivuni și o previziune* (Alexandru Dragomir despre *O scrisoare pierdută*).

Dacă

Dacă tot nu scriu
de la dreapta la stânga
atunci măcar să citesc

hai sa încep
cu numele meu
Aecrim că Pop
tot Pop rămâne
precum sas
nun, iți,
ele, dud,
Ene, Ana,
ori rar
sau
și mai bine
proverbialul
«epurașu ușa rupe».

Patru catrene

Nu sunt zgârcit, prietene,
doar că nu mai am bani,
vezi cât sunt de risipitor cu viața
cât timp am zile și ani.

X
Când eram mai tânăr cumpăram
cărți
convins că o să le citesc
vreodată,
astăzi mai cumpăr cărți deși prea
bine știu
că nu voi ajunge să le citesc
niciodată.

X
«Dac-ar fi s-o iau de la început
aș ști prea bine ce am de făcut»
târziu, prea târziu, așa gândește
fiecare
concentrându-se asupra
eclipselor de soare.

X
Marea dragoste din tinerețe
e bine să n-o revezi nicicând
ca să eviți acea tristețe
cauzată de-al vremii aspru vânt.

Confesivă

Deși e târziu
stau și mă gândesc
despre ce să scriu:
despre seară
despre dimineață
despre moarte
despre viață
despre soare
despre lună

despre stele
despre păcatele mele

Stau și mă gândesc
despre ce să scriu
deși e...târziu.

Odă dragostei

Fiecare tânjește după dragoste
bătrânul care se uită mai mult
înapoi
tânărul care se uită mai mult
înainte
eroii și lașii, bunii și răii, frumoșii
și urâții,
slabii și grașii, puternicii și slabii,
conștienți că doar prin dragoste
își află împlinirea.

Dragostea-i apa din izvorul
minunilor
dătătoare de viață veșnică, fără de
moarte,
dragostea-i lumina-n întuneric
menită
pe bătătorite căi necunoscute
nouă să ne poarte.

Dragostea te face mai bun, mai
optimist,
iertător și altruist,
te maturizează de ești tânăr
te întinerește de ești bătrân.

Dragostea înseamnă alergarea
asiduă după pereche
dragostea de fiecare dată-i nouă
deși-i atât de veche...

În brațele amintirii

Stai
cu imaginea ei
în brațele amintirii

Ai mână liberă
poți face cu ea tot ce dorești
ești sultan
peste haremul trupului ei
incandescent

Dă frâu liber
dorințelor tale refulate
de o viață
răzbună-te pe zadarnicile
așteptări
și deșartele iluzii

A sosit
în sfârșit
clipa marii iubiri...

Stai
cu imaginea ei
în brațele amintirii
rememorând trecutul
și conturând viitorul...

Microinterviu

- Cum de ai reușit
să ajungi la vârsta asta?
Îl întrebară
pe octogenarul meu tată
un bețiv notoriu
și un pasionat fumător.
- De ce să nu reușesc
nu beau, nu fumez
răspunse tata sigur pe el
- Păi se merită?
- Ce? Întrebă tata
- Să mai trăiești
răspunseră cei doi într-un glas

(Bine că nu fu
și al treilea de față...)

MIRCEA M. POP

Elena Graure Manta Tasche 151 - h 99, b 48, t 19 cm

Fiica partidelor

Abia în ziua când fiica lor a mers prima dată la școală, părinții și-au dat seama că Melolonta Cărăbuș are un grad foarte scăzut de inteligență.

- Țara este mama, a spus învățătoarea. Spuneți și voi, copii!

Toată clasa a reproduș vorbele dascălului, mai puțin Melolonta.

- Țara este tata!

Buna învățătoare cu părul alb și cu ochii blajini, așa cum trebuie de altfel să fie o autentică învățătoare, era recunoscută pentru răbdarea ei.

-Țara este mama!

-Țara este tata!

Melolonta era de neclintit, privindu-și tâmp învățătoarea.

Au fost chemați imediat părinții la școală, recomandându-li-se urgent un consult medical pentru Melolonta.

-Mai rămâne doar o soluție, s-a arătat neputincios profesorul, somitatea medicală care a consultat-o pe Melolonta. Când fiica dumneavoastră va împlini optsprezece ani, s-o înscrieți neaparat într-un partid politic. În oricare dintre ele, a adăugat indiferent profesorul, autorul celebrului tratat *Tâmp și tâmpenie la început de secol*. Fiindcă, după cum s-a dovedit, domnilor, politicul determină clinicul.

Chipul lui Emilian Cărăbuș, tatăl, s-a luminat, auzind vorbe cunoscute și dragi cândva sufletului său.

-Teoria îl amintește într-adevăr pe Marx, s-a întors medicul spre Emilian Cărăbuș. Cu atât mai mult, domnul meu, cu cât, iată, se pare că astăzi politicul determină economicul, nici-decum invers.

Înainte de a-i sărbători majoratul, domnul Emilian Cărăbuș a intrat cu Melolonta în cel mai apropiat sediu de partid, aflat chiar lângă alimentara din colț.

- Dar de ce vorbiți dumneavoastră? Fiica dumneavoastră nu poate să ne spună de ce dorește să se înscrie în partidul nostru ?

Și din nou Emilian Cărăbuș și-a amintit momente mari din viața sa. Nu i-a trecut pri față ochilor doar clipa în care el însuși fusese primit în partid, ci își amintea toate clipele frumoase când el în persoană le-a înmănat altora carnetul, după ce rostiseră solemn jurământul de credință, pe care nu vor ezita să-l calce, dând foc carnetului. Clipele acelea îl făceau atunci să se înfioare și să se ridice deasupra încăperii cu birouri modeste, acoperite cu pânza de culoarea vremii.

-O, fiica mea este mult prea emoționată în aceste clipe unice ale vieții sale! Dar oare mai înseamnă ceva cuvintele în aceste momente?

Funcționarul partidului s-a înmuiat și strălucirea din ochii lui s-a întâlnit cu raza din ochii lui Emilian Cărăbuș, într-o lumină din alte vremuri.

Celebrul medic a avut perfectă dreptate în urmă cu mai bine de zece ani. Schimbarea s-a văzut îndată ce au ieșit din sediul partidului. Fata mergea întotdeauna înaintea părinților, ca nu cumva, rămânând în urmă, să se rătăcească prin oraș. Pășea greoi, împiedicându-se în propriile picioare, mergea bălbăit, cu capul căzut în piept, ca și cum i-ar fi fost peste puteri să-l țină drept, ca toți oamenii. Legat de trup cu un gât fragil, capul Melolonte se bălângănea dintr-o parte în cealaltă a pieptului, când spre stânga, când spre dreapta, amenințând să se desprindă de trup și să se rostogolească pe trotuar până la rigola unde se adunaseră coji de pepene intrate în putrefacție.

Proaspăta membră de partid pășea acum cu fruntea sus. Erau în mersul ei un firesc și o simplitate care l-au uluit pe Emilian Cărăbuș.

-Hai, tată, i-a spus Melo, întinzându-i mâna. E trecut de amiază și cred că mama e îngrijorată.

Bucuria s-a amestecat în sufletul lui Emilian Cărăbuș cu teama. Nu în urmă cu optsprezece ani s-a născut fiica sa, ci acum, în modestul sediu al unuia dintre multele partide, într-un birou cu aerul închis, când omul

partidului a pus-o să semneze angajamentul și i-a înmănat carnetul de culoare indiferentă. "Melo nu mai e fiica mea, de acum e fiica partidului."

Emilian Cărăbuș și-a amintit o secvență dintr-un film sovietic („sovietic, nu rusesc, rusesc spun reacționarii”), în care soldații sovieticii găsesec, printre ruinele fumegânde ale unui oraș proaspăt eliberat, o fetiță în scutece, plângând de foame și de frig.

-Ce păcat că nu mai are părinți, a șoptit bălăul locotenent major, strângând la piept sugarul, în vreme ce o lacrimă s-a prelins pe obrazul său ars de vânturile războiului.

Și atunci s-a apropiat de el, înalt și matur, proiectat pe cer, comisarul politic al batalionului, veteran al revoluției din octombrie, s-a apropiat de el și l-a privit muștrător pe tânărul *starșăiletenant*, pe care războiul îl luase de pe băncile facultății de limbi clasice.

-Cum să nu aibă părinți, *tavariș starșăi letenant*? Cum să nu aibă părinți? Mamă îi este Rusia, iar tată... (aici glasul încercatului bolșevic s-a înmuiat abia simțit), tată îi este tovarășul Stalin! Sau mai simplu, fiule, tată îi este marele nostru partid!

În ziua următoare, Emilian Cărăbuș a înscris-o pe Melolonta în alt partid, unul care avea sediul mai departe de locuința lor, spre centrul orașului, apoi în altul și pe urmă în altul. Transformarea Melolonte era pentru toți un miracol. A devenit imediat președinta unei organizații de cartier, pe urmă i s-a încredințat (cuvinte dragi tatălui, care spunea cu multă mândrie că fiicei sale „i s-a încredințat o funcție”) ceva la nivel de oraș. Până la județ nu a mai fost decât un pas pe care Melo l-a făcut agilă ca o căprioară.

Dobândind între timp destule diplome, Melolonta și-a adunat într-o zi toate manualele din timpul liceului și al suplicului său, pe care le buchisise cu mare greutate și, după ce le-a privit cu duioasă și superioară în același timp înțelegere, le-a dus ea în persoană la centrul de colectare a deșeurilor.

În lunile următoare, Melolonta a reușit să se înscrie și în celelalte partide. Îi plăcea să privească mulțimea de carnete de partid, de toate mărimile și de toate culorile, →

MIRCEA MOȚ

FATA ȘI VIOLONCELUL

În mod ciudat, ea nu se bucură niciodată de muzica proriu-zisă. Pe ea o încântă vibrația pe care instrumentul o dăruiește genunchilor care îl strâng și prin ei, o transmite întregului corp. Muzica nu se ascultă, se simte și nu se cântă, se naște, obișnuiește ea să spună. Fata și violoncelul se contopesc într-o unică ființă. O ființă atrăgătoare, fascinantă, senzuală. Pur și simplu hipnotizează publicul. Simte privirea fiecărui bărbat din sală, care se imaginează luând locul instrumentului. Simte invidia fiecărei femei care știe că ea are ceva ce ele nu vor avea niciodată. Un ceva fără nume și fără definiție, o trăire, un instinct.

Ea nu poartă niciodată rochii lungi la concerte. Rochițele simple, sobre, până la genunchi, completate de veșnicii pantofi vișinii cu toc cui, armonizați cu ruj în aceeași nuanță fac parte din prezența ei artistică. Îi place să poată simți pe pielea picioarelor atingerea lemnului lustruit al instrumentului. Muzica trece din cutia de rezonanță a violoncelului în ființa ei sub formă de vibrație, pe care ea apoi o dăruiește publicului prin fiecare por al pielii, fiecare gest, fiecare privire. Mâna conduce arcușul pe strune cu mângâieri, când tandre, când violente, dar întotdeauna senzuale. Iar muzica nu pare a veni de la compozitor sau din partitură. În acest moment aparține în exclusivitate fetei și violoncelului său. Ca spectator, te simți fermecat, dar și stânjenit că ești acolo. Ca un copil care își surprinde părinții în intimitate, privindu-i prin gaura cheii. Un critic muzical a scris odată că ea nu interpretează la violoncel, ci face dragoste cu el. Adela fusese extrem de încântată de pasajul cu pricina. În sfârșit, exista cineva care îi înțelegea muzica. Relația

ei cu instrumentul era aproape tangibilă. Aproape...

*

Adela era singură. Din nou. Concertul se terminase, oamenii veniseră la ea cu flori, îi ceruseră autografe. Primarul organizase o cină festivă pentru ea și echipa ei. Dar toate acestea se sfârșiseră, iar acum era acasă, în garsoniera luxoasă de pe Calea Victoriei. Singură. Privea pe geam. Ploaia spăla în șiroaie caldarâmul tăcut. Când și când o mașină spărgea liniștea apăsătoare. Era trecut de miezul nopții, dar ea nu-și găsea nici pacea nici somnul. Îi era dor de el. Noaptea mai rău ca niciodată. Știa că fusese la concert. Îl văzuse. Pentru el cântase. Dar ce folos? După căderea cortinei, fugise acasă la nevasta insipidă, inodoră, incoloră și copiii adolescenți, obraznici și nepăsători. Luă o gură de whisky. Alcoolul îi invadează corpul cu o căldură binefăcătoare. Poate că nu era suficient de femeie pentru el. Poate că era mai puțin femeie decât nevasta cea plictisitoare și fadă. Priveliștea începea să o plictisească, așa că trase perdelele. Privi către cutia violoncelului. Poate că singurul moment când era femeie adevărată, senzuală și atrăgătoare, era atunci când instrumentul din lemn cald și lucios era cuprins în îmbrățișarea ei și, împreună, dăruiau triluri de neegalat.

Adela deschise cutia instrumentului, îl luă și îl privi cu atenție. Era singurul partener omniprezent și fidel pe care îl avea. Fără el nu era nimic. Împreună cucureau lumea. Bărbatul ei, iubitul ei, amantul ei, aliatul ei era violoncelul. Fata puse instrumentul pe pat. Se întinse apoi lângă el. Se întoarse pe o parte, către el și îl atinse cu delicatețe...

*

Daniel grăbi pasul către apartamentul Adelei. Oftă. Calitatea de impresar cerea eforturi pe care nimeni nu le bănuia. Nu te ocupi numai să îi găsești

artistului angajamente pentru concerte și înțelegeri pentru albume. Trebuie să ai grijă de muzician. Adela fusese întotdeauna hipersensibilă. Iar de când se îndrăgostise de mormolocul ăla de pictor, era din ce în ce mai rău. Pierdea nopți lătrând la lună de dorul lui. Și avea încă 8 concerte prin țară luna asta. În plus, era imperios necesar să înceapă lucrul la noul album. De asta își luase aparatul foto la el. Trebuia să o smulgă pe prințesa din casă și să facă câteva poze pentru album. Nu îi va plăcea, dar asta e...

Folosi propria cheie pentru a intra în garsoniera fetei. Slavă Domnului că nu lăsase cheia în broască. Va pune de cafea și abia după aceea o va trezi. Înainte însă, se duse către dormitor ca să vadă ce face protejata lui. Soția îl întrebase odată ce va face dacă va intra odată peste ea și o va găsi cu un bărbat în pat. "Draga mea, replicase el, în ziua aceea le voi face o cafea și o omletă pe cînste, voi veni să te iau și ne vom plimba întreaga zi cu barca pe lacul Snagov. Va fi pentru prima oară când voi putea să o las în pace o zi întreagă, fără să îmi fac griji pentru ea!" Intră încet în dormitor. O găsi pe Adela dormind cu violoncelul în pat. Coada instrumentului aproape atingeă tâmpla fetei. Ea dormea pe spate iar mâna stângă atingeă delicat violoncelul cu degetele. Dormea liniștit, ca un copil, iar buzele schițau un zâmbet. Lumina dimineții năvălea printre perdele adăugând un farmec aparte scenei. Daniel nu poate rezista tentației, reglează aparatul și face câteva poze. Zâmbi. Probabil Adela va vrea să îl omoare pentru asta, dar tocmai descoperise cea mai frumoasă poză posibilă pentru coperta albumului. Închise aparatul, îl puse la loc în geantă și se duse la bucătărie să facă o cafea...

ANAMARIA IONESCU

→așezate în rafturile impresionantei biblioteci a lui Emilian Cărăbuș, luând locul cărților duse în pivniță. "Fiica mea are câte un carnet pentru fiecare partid", se mândrea Emilia Cărăbuș, credincios încă partidului în care se înscrisese în adolescență, al cărui carnet îl păstra cu sfințenie printre actele personale și nesfiindu-se să-i declare sincer soției, prin cuvintele poetului prea devreme și nedrept dispărut: "Doar o singură iubire/ Lângă a ta o mai păstrez./ Este prima mea iubire./ Ea mi-a dat în viață crez."

În seara aceea, Melolonta le vorbea celor strânși la masa din sufragerie

despre proiectatul său doctorat. Părinții, prietenul și viitorul său logodnic și părinții lui, toți o umăreau cu încântare, făcând eforturi vizibile ca să-i înțeleagă profunzimea ideilor. Aveau în mijlocul lor o tânără blondă, sigură pe sine, cu glasul tăios și cu o lumină sticloasă în jurul ochilor, convinsă că este un reper în politică și nu numai.

În timp ce vorbea despre politică sau despre economie, își etala argumentele îndoiindu-și pe rând degetele lungi și osoase, așa cum făcea o persoană feminină la diferite posturi de televiziune, adoptată de ea ca model.

Pe neașteptate, Melolonte i s-a făcut rău. Totul a început cu o sen-zație

ciudată, era ca și cum s-ar fi smuls ceva din ființa ei, o parte însemnată pe care celelalte părți o cereau înapoi cu disperare.

Un vânt perfid începea să-i amenințe siguranța de până atunci. Obrajii i s-au lăsat spre bărbie, mărindu-i mult ochii ce-i aminteau pe aceia ai Melolonte de odinioară, din copilărie, când țara nu era nicidecum mama, ci tata, nu unul simbolic, ci Emilian, tata Milu, care a sărit în ajutorul fiicei.

- Mi-e rău, mi-e rău! a gemut ea.

Quinte la două capete pentastihuri cu rime din părți

Cuvinte nepotrivate

Sibilinică, osoasă,
inspirând hoască și coasă,
printr-o clinică faimoasă,
bântuie nesățioasă.
E bulimică, setoasă
și, părelnic, nu mintoasă,
când, pârda lnică botoasă,
fleici și must fac cale-ntoarsă.
Feciorelnică angoasă:
albă, grasă și frumoasă?

Alegere de matroană

Briantina nu-i dă lustru
cabotinelui găngav,
nicotina glas îi schimbă,
dar nu-l scapă de nărav;
strapontina îi e dată,
în fotoliu, pe postav,
palatina, sfânt, așează
de limbariță bolnav;
libertina-i elocință
duh încinge în conclav.

Pandemie

Biruri, chinuri...
Sclave mii, furnici ca smoala,
șiruri, șiruri,
fac, din albă, neagră coala.
Imnuri, nimburi...
Ea mi-o face pe nasoala;
picuri riduri
sapă-n frunte, șterg cerneala,
rinuri, niluri
duc în lumea largă boala!

Rateu

Eroare când dau clic
pe capsă percutoare!
Stupoare? – verb prea mic
dezastru să măsoare.
Oroare, mat în plic,
verzi codri sub topoare,
strânsoare, splin pe bric
și, rău prevestitoare,
paloare, mană-n spic,
bobi fără ghicitoare!

Lady speed stick

Evanescent măgar în ceață,

un turbo bio indecent,
concupiscent, speed stick ne-arată,
mimând un aer inocent.
Fosforescent, un gând aprinde
o lampă demnă de-un docent:
eurocent, doi bani și-o frunză
dintr-o para în curs crescent,
procent decent din i-ha! i-ha!
să scot punând câte-un accent!

Paiele din dosul măștii

Prin decret de trei parale,
nu-s destule-ntinse prăștii,
dar, regret, tot pun la cale
stol de păsărici să-mprăștii!
Top secret, mă umflu-n foale,
n-au să afe capii găștii
și, discret, ți-o spun cu jale,
nici chiar tu nu ai cum să știi
plan concret, din deal, în vale,
ce-l clocesc la umbra băștii!

O samă de zerouri

Ghionturi își dau,
din ochi spun Țac-pac, pe sub
boruri,
ponturi când au,
în cești cu caimac văd lingouri,
conturi, know-how
și roluri în frac, pe la foruri;
sorturi când beau
și-s goi, nu au trac fără storiuri,
scroturi, pe șleau,
își dreg și își fac, ca-n tripouri.

Business class

Principese, poame încă neculese
cată lorzi să-și pună-n lese;
și mirese cos, cu stil, croitorese,
hibă de-o fi fost, se drese;
fac excese cronicari la Deutsche
Presse,
peste plan vând librărese,
cui să-i pese, bârfe-or fi și interese,
c-ar fi foste stewardese,
cu succese, în escale lungi și dese,
sub piloți cu multe trese?!

Penelopa lui Pandeale

Odiseea se încheie: din voiaj, de la
Karachi,
marinrul se întoarce și zdrumică
bulumacii;
Filofteea n-auzise troncănitul

vechii Dacii
și blocase, de cu seară, cu un
drug, poarta Ithacii.
Dulcineea, cum se-alintă, a crescut
la coada vacii,
dar, nuntită cu Pandeale, își
văzu-n căruță sacii;
pe alea spre pășune, azi îi mână
turma bacii,
ea, doar act de caritate,
împărțind, de Moși, colacii
și, de-aceea, văd o sfântă,
molfăind, pioși, săracii.
Preacurată? Ca godacii – zic, ai
ăluia, ciracii...

Noi, tracii

Dărnicia firii a secat,
arde mana, dă-o-n sărăcie!;
silnicia robi a cocoșat,
mântuirea e zădărnice;
hărnicia-n lumea plecat,
cei rămași nu-s apti de
haiducie;
căsnicia, cazne în păcat,
el, mojit, lovind o ea boccie...
Veșnicia s-a născut la sat
- un verdict dat în contumacie.

Viața, mai apoi

Cer desparte Pan de Marte,
flaut de aligator:
n-are parte cel cu carte,
pururea alegător;
de departe, sorți împarte
vot în plus, de muritor;
oale sparte, teci deșarte
poartă scrib și legător,
loc aparte, peste moarte,
fi-va-n op: coautor.

SORIN BASANGEAC

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII METAMORFOZE ARHETIPALE ÎN IMAGINARUL TRADIȚIONAL

(VI)
(OBICEIURI CALENDARISTICE)
III. FOCUL

Pe plan macrocosmic, **focul** apare ca element al extincției, dar și al purificării care pecetluiește destinul creației, înlesnind apariția unei noi lumi, primenită de forța primordială a flăcării. Pe plan microcosmic, **focul** are rolul de a transforma virtualitățile materiei în stare manifestă care să pună în mișcare potențialitățile gnoseologice ale umanului. Caracteristica principală a focului, de punere în act a puterilor latente ale elementelor arhetipale, face posibilă interferența permanentă, dintre universaliiile ontologice. Astfel, într-o colindă bucovineană, apa se naște din foc care, la rândul lui, își are obârșia în „pomul vieții”: „Acolo-n jos și mai în jos, / Pe cel câmpușor frumos, / Sunt doi meri mândru-nfloriți / Și doi peri într-auriți. / L-acei meri / Și-acei peri / Pică două lumânări, / Pică două, / Pică nouă, / Pică douăzeci și nouă, / Să se facă-un feredeu, / Să se

Scalde Dumnezeu, / Dumnezeu / Cu fiul său...”¹¹

În cadrul sărbătorilor de iarnă, **focul**, alături de **apă**, capătă valențe profetice. În ajunul Anului Nou, fetele își caută ursitul și în vatra focului cu ajutorul perilor de porc: fiecare fată ia, pe rând, câte doi peri de porc, îi botează cu numele unor feciori și îi pun în vatra focului, care a fost curățată de cărbuni și cenușă, zicând: „Cum nu stau perii de porc pe foc, / Așa să nu steie ursitul meu pe loc!” Dacă perii de porc se întâlnesc în „fierbințeala focului”, atunci se spune că tinerii respectivi se vor căsători, iar dacă perii se îndepărtează unul de altul, fata nu va avea parte de feciorul pe care „a pus ochii”.¹²

Cărbunii de pe foc au rolul și de a prevesti rodnicia pământului dintr-un an. Astfel, în Ajunul Sfântului Vasile, cărbunii, obținuți dintr-un singur fel de lemn, se denumesc după rod (ovăz, porumb, grâu, secară etc.) și se înșiră pe vatră. Dacă a doua zi dimineată, cărbunii sunt prefăcuți în cenușă, atunci rodul va fi bun, iar dacă rămân așa cum au fost puși, sămânța nu va rodi.¹³

Forțele antagonice ale focului creează un spațiu poetic al complementarității, sensul original fiind preluat și îmbogățit, așa cum apare într-un descântec rostit în Ajunul Sfântului Vasile: „Săriți săteni, / Săriți poporeni, / Că arde / Înaltul cerului! / Da’ nu arde / Înaltul cerului, / Ci arde / Cușma ursitorului meu / Cel ales de Dumnezeu, / Cușma-n capul său / Și cămeșă pe dânsul / Și inima-ntr-însul” / Stea frumoasă / Și luminoasă! / M-am uitat la răsărit / Și n-am văzut nimic; / M-am uitat la asfințit / Și-am văzut / Pajură păjurată / Și cu foc înfocată. / Pajură păjurată, / Un’ te duci așa-nfocată? / - Mă duc codrii să-i pârllesc, / De verdeață să-i gătesc, / Și văile să le sec, / Și pietrele să le crep! / - Lasă codrii să-nfrunzească / Și văile să-nverzească / Și pietrele ca să crească, / Da’ tu te du mai bine în lume, / Peste lume, / La

ursitul meu anume, / Cu foc îl încinge, / Cu foc îl aprinde, / Foc la gura cămeșii îi bagă, / La inimă i-l așază; / Să-i ardă cămeșă pe dânsul / Și inima-ntr-însul, / Să nu poată dormi, / Să nu poată hodenii, / Până la noi n-a veni, / La părinți a mă peți!”¹⁴

În general, în ajunul marilor sărbători, mai ales în ajunul unui nou an, vatra focului devine locul în care se proorocește. Astfel, „ursita” poate fi citită într-o adevărată nuntire a apei cu focul care dezvăluie puterile destinului, supunându-l dorințelor pământești. Fetele iau o oală cu apă neînchipuită pe care o așază în vatra focului și descântă: „Nu învârtesc oala, / Da-nvârtesc pe ursitul meu, / Poate-i în acest sat, / Poate-i în alt sat... / De-i în pat, / Dă-l sub pat; / De-i pa laiță, / Dă-l sub laiță; / De-i la ușă, / Dă-l sub ușă; / Izbește-l, / Pornește-l, / La mine-l sosește / Cu mâncarea lui, / Spre mâncarea mea, / Cu odihna lui, / Spre odihna mea, / Grăbește-l, / Pornește-l! / La mine-l pornește, / La mine-l grăbește.” Cu apa aceasta descântată pe foc, în care s-au pus plante „cu puterea de a fermeca” – busuioc, matocină, odolean, lemnul Domnului, năvalnic – fetele se spală, apoi, iau apa în care s-au „lăut”, o pun în oală și o așază la căpătâi pentru ca, peste noapte, să-și vizeze ursitul.¹⁵

În unele părți ale Bucovinei, exista o sărbătoare numită „Ardeasca” (de la arderea focului, de la verbul „a arde” și substantivul „iască”), ce se ținea de Bobotează. După sfințirea apei, fetele și flăcăii luau cărbunii rămași de la focul făcut pentru aprinderea „săcălușelor”, mergeau pe un deal și făceau un foc, aruncând peste cărbuni paie și frunze uscate. Apoi, se prindeau în joc, în jurul focului, iar când flăcările se mai potoleau, săreau peste foc. În afară de acest obicei, se mai făcea un foc în grădini, pentru a afuma pomii ca să fie mai roditori, iar cu tăciunii rămași se afumau casa și grajdul, pentru a sfinți gospodăria, ferind-o de toate răutățile și de spiritele necurate.¹⁶

O altă datină închinată „focurilor”, în jurul căroră se joacă – alteori se fac „roți de foc” care se rostogolesc de pe dealuri -, datină păstrată aproape peste tot teritoriul românesc, cu denumiri specifice – *Alimori, Priveghi, Hodăițe, Hodaize, Hopaize, Opaite* – se sărbătorește la Lăsatul Secului, înainte de Postul Paștelui.¹⁷

Tot cu rol apotropaic, se fac focuri și în ziua de 40 de sfinți; cu aceste focuri se afumă gospodăria, pentru a fi protejată de rele, iar cei de casă sar peste foc pentru a se purifica de păcate, zicând: „Cum au trecut sfinții / Prin foc și prin apă, / Așa trecem și noi.”¹⁸ →

LUMINIȚA ȚĂRAN

¹¹ Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români, I*, Ed. cit., p. 19.

¹² Ibidem, p. 54.

¹³ Ibidem, p. 71.

¹⁴ Ibidem, p. 96.

¹⁵ Ibidem, p. 101.

¹⁶ Ibidem, p. 157.

¹⁷ Ibidem, pp. 207-208.

¹⁸ Simion Florea Marian, *Sărbătorile la români, II*, pp. 21-22.

De Alexii, pe 17 martie, în Bucovina se obișnuiește să se facă un foc din frunzele pomilor din grădină, din coajă de brad și din „poame” (fructe) sfințite de Ziua Crucii, cu care se afumă gospodăria, înconjurându-se casa și grădina de trei ori, pocnind, în același timp, în fierul plugului. Apoi, cu fierul de la plug se sapă puțin la rădăcina fiecărui pom pentru a rodi mai bine peste an.¹⁹

În Bucovina, „pentru a se încălzi îngerii”, în ziua de Blagoviștenie (Bunavestire), se face foc în ogradă, dinaintea ușii, punându-se alături poame, sare și o cofă cu apă care, după aceea, se dau de pomană.²⁰ În schimb, focurile din Joia Mare sunt făcute „pentru morți”, „ca să aibă la ce se încălzi și sta la lumină”, deoarece, se spune că morții vin și se așază împrejurul focului – de aceea se pun și scaune și paturi lângă foc. Acesta focuri sunt făcute, de obicei, din lemn de alun care nu se taie, ci se rupe cu mâna, iar, odată adus acasă, nu se pune niciodată la pământ, ci se așază pe un gard. Tot de sufletul morților, se face acum și așa-numită „pâine a uitaților” (o turtă din făină, crestată pe margine), sau un colac, în formă de lopată care se dă de pomană celui care face focul.²¹

Atât în Basarabia cât și în Bucovina, în noaptea de Paști, lângă biserică, se face un foc care prevestește Lumina Învierii²², iar cărpa, cu care s-au șters ouăle roșii, se sfințește la Paști și se păstrează pentru a se aprinde la nevoie, pentru vindecarea diferitelor boli - durere de dinți și de măsele, de urechi, de grumaz, de beșica cea rea, de roșată, când se umflă pulpa la o vacă etc.²³

Focul din zilele de Paști are puteri magice și este utilizat în riturile de frumusețe. În ziua de Paște, petrec prin cămașa nouă, un cărbune aprins, zicând: „Precum este cărbunele acesta aprins și viu, tot așa să fiu și eu sprintenă, și precum pică cărbunele de iute și nu se oprește în haină (cămașă), tot așa să fiu și eu văzută și băgată în samă de toți.”²⁴

În loc de cărbune, unele fete folosesc lumânarea de la Înviere, rostind: „Cum a fost ziua-nvierii / De văzută, / Luminată, / Prețuită / Și iubită, / Cum au tras oamenii atunci / La biserică, / Așa să vină și să tragă / Și la mine / Oricine, / Și să fiu văzută, / Prețuită / Și iubită / Și eu în toată vremea!”²⁵

În ziua de Sfântul Gheorghe, în zori, fetele merg la o fântână, iau apă în gură și, întorcându-se acasă, fac o turtă pe care o coc în vatra focului, descântând: „Eu întorc vatra, / Vatra întoarce cuptorul, / Cuptorul întoarce hornul, / Hornul întoarce cahla, / Cahla întoarce păretele, / Păretele întoarce leațurile, / Leațurile întorc acoperământul. / Toți micii, / Toți voinicii, / Toți sătenii, / Toți poporenii / Să cate numai la mine, / Numai mie să se închine, / Iar dușmancele mele, / Cele spurcate și rele, / Să rămâie înglodate, / Cloște încloșate, / De găini găinătate, / În pod aruncate. / Da’, eu să fiu păuniță, / Podoghiță, / De la munte scoborâtă, / De toată lumea iubită, / Feciorii ce m-or vedea / În brațe că m-or lua, / În frunte m-or săruta, / În fruntea jocului m-or purta!”²⁶

Interferența dintre sacru și profan transformă veleitățile focului într-o reminiscență anistorică a unui *illo tempore* în care sacralitatea a căpătat față umană. Pentru rememorarea ritualică a unor scene biblice se fac, în Joia Mare, de dinaintea sărbătorilor pascale, focuri în ogrăzi, dis-de-dimineată, înainte de a cânta cocoșii a treia oară, acest foc amintind de focul la

care se afla Sfântul Petru în momentul lepădării de Hristos. Ca urmare a acestui fapt, există o credință în Bucovina potrivit căreia Sfântul Petru a fost rânduit să facă sau să fiarbă trei zile piatra adunată, pentru a o mărunți, ca să nu strice gospodăriile și câmpurile și să nu-i „vatăme” pe oameni.²⁷ Tot ca urmare a blestemului de a-și fi ucis părinții – așa cum reiese dintr-o legendă bucovineană – Sfântul Ilie a primit de la Dumnezeu „apa și focul”, pentru a se răzbuna pe diavolul care l-a împins la păcat: „...iată că Dumnezeu trimite din cer un car cu foc care-l ia și-l ridică la sine. (...) Dumnezeu i-a dat atunci tunetul, să tune și să trăznească după diavol. Și Ilie a început să tune și să trăznească, ai fi crezut că lumea se prăpădește.”²⁸

Într-o altă legendă, din Botoșani, se spune că Sfântul Ilie este văr cu vântul și cu focul: „Într-un rând, focul și vântul s-au fost pus să-și încerce puterile. Dumnezeu, temându-se să nu se întâmple ceva, i-a poruncit lui Sfântul Ilie: «- Ilie, du-te în grabă și te pune între dâșii, ca să nu se primejduiască lumea!» Sfântul Ilie s-a și pornit, dar în loc de a li se așeza în cale, s-a făcut tovarăș cu dâșii.”²⁹

În mentalitatea arhaică din Bucovina, există o interesantă credință care explică geneza focului. Se pare că focul își are obârșiiile în plină vară, când Ilie Pălie sau Pălie, care se ține pe 21 iulie, ar fi dat naștere focului, iar Foca, serbată a doua zi după Sfântul Ilie, ar fi suflat în acel foc pentru a-l mări. Pălie se ține pentru „foc” (incendiu, trăsnet) și pentru secetă, când „se pălesc” (se ofilesc) semănăturile, sărbătoare care amintește de Palilia romană, zi închinată zeiței Pales, protectoarea turmelor, zi ținută pe 21 aprilie, începutul anului pastoral și întemeierea Romei.³⁰

În Oltenia, focurile sumedre dau Focul lui Sumedru (Sâmedru) se fac, în ajunul Sfântului Dumitru, dintr-un brad mare, „cât o turlă de biserică”, adus din munte, pe care îl așază într-o groapă făcută în pământ. Când se aud clopotele bisericii, vestind vecernia, se aprinde bradul și se strigă: „Hai la focul lui Sumedru”. În timpul în care flăcările se mistuie, femeile împart colaci celor prezenți, iar copiii sar peste foc pentru a fi sănătoși tot anul.³¹ Focurile de Sâmedru se făceau și pentru întârzierea venirii frigului, dar și ca să se încălzească morții, deoarece, de Sfântul Dumitru se ținea și o sărbătoare a Moșilor când se făcea pomană de sufletul morților.³²

Odată cu venirea iernii, focul este venerat ca ființă mitologică care sălășluiește în vatra casei și care povestește sau mijlocește norocul pentru anul care va veni. Astfel, în ajunul Crăciunului, femeile pun o piatră în cuptor pe care o iau abia în noaptea de Bobotează, zicând: „Cum dorm toți oamenii și nimeni nu vede, așa să nu vadă uliul puii mei, ci să stea împietrit și încremenit.”³³

În ziua de Crăciun, la meglenoromâni, de pildă, se arde în vatră un pom din pădure, adus special și tăiat din rădăcină. Acest copac trebuie să ardă în vatră, câte puțin, în fiecare³⁴ seară, până la Bobotează, iar cenușa care se strânge se păstrează și se aruncă la rădăcina pomilor pentru a fi roditori.

Element activ și purificator, supus normelor rituale, focul iese din canonul magicului, devenind tabu, pentru a menține în stare manifestă formele existențiale, făcând posibilă permanenta reîntoarcere la starea dintâi a creației.

¹⁹ Ibidem, p. 47.

²⁰ Ibidem, p. 61.

²¹ Ibidem, p. 95.

²² Ibidem, p. 156.

²³ Ibidem, p. 142.

²⁴ Ibidem, p. 193.

²⁵ Ibidem, p. 193.

²⁶ Ibidem, p. 308.

²⁷ Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, Ed. cit., pp. 80-81.

²⁸ Ibidem, p. 113.

²⁹ Ibidem, p. 121.

³⁰ Ibidem, p. 135.

³¹ Ibidem, pp. 182-183.

³² Nicolae Cojocaru, Op. cit., p. 516.

³³ Tudor Pamfile, *Sărbătorile la români*, Ed. cit., p. 281.

³⁴ Ibidem, pp. 283-284.

Centenar N. Steinhardt

Convertirea lui Nicolae Steinhardt la ortodoxie

„Voi, care v-ați născut creștini, sunteți fiii Împărăției și nu vă puteți da seama ce dramă e viața fără Hristos. Mai ales pentru cei ce caută și nu găsesc calea. Iar dacă pe unii dintre ei Hristos îi cheamă și-i primește printre ai Săi, i-a salvat de la naufragiu. Naufragiul unei vieți fără sens, o viață fără nădejdea învierii, care ne vine prin Hristos, e un coșmar”³⁵.

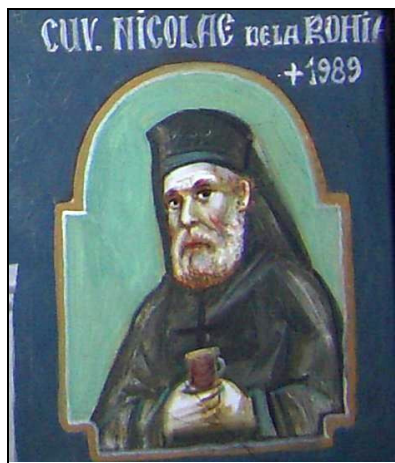
Acestea sunt cuvintele părintelui Nicolae Delarohia, evreul care a înțeles că viața devine desăvârșită doar cu Hristos și în Hristos. El L-a căutat pe Hristos, în același timp lăsându-se căutat de Hristos-Dumnezeu, Care i-a descoperit comoara ascunsă a sufletului pentru a deveni cunoscută și folosită de semenilor.

Procesul convertirii sale nu a fost unul subit, așa cum i-a fost botezul, ci de foarte lungă durată. Până când a ajuns la maturitate, convingerea creștină s-a strecurat în el încetul cu încetul. În acel moment, a simțit nevoia botezului formal, cu toate că botezul său duhovnicesc se petrecuse mai înainte și în timp.

Bucuria și fericirea lui Steinhardt înainte și după botez provine din libertatea reîntâlnirii cu libertatea lui Hristos și de a rămâne pe veci trăind această libertate. Steinhardt a părăsit o cultură și o religie pentru a intra într-un spațiu religios existențial, în care își va dobândi mântuirea.

Referindu-se la convertirea lui Nicolae Steinhardt, Înalt Preasfințitul Bartolomeu Anania, afirma: „Din punct de vedere strict bisericesc, cred că este un convertit prin excelență, și anume dintr-un neam despre care Sfânta Evanghelie ne spune că înainte de Sfârșitul veacurilor se va creștina. Este vorba despre poporul evreu. Ei, bine, cel puțin din generația noastră, după două convertiri care au eșuat, și mă gândesc la Mihail Vidăr și Mihail Avramescu, părintele Nicolae Steinhardt este singurul convertit care a biruit întru lumină”³⁶.

Efectul convertirii pentru Steinhardt a fost unul puternic pe toate planurile vieții sale. Fiind obligat să

renunțe la niște valori, la niște repere culturale, datorită faptului că acestea nu se potriveau cu credința lui, cu creștinismul, cu ortodoxia, intervine în felul său de a gândi, de a trăi o anumită frământare, un anumit exces, provocate fiind de găsirea lui Hristos.

Alexandru Paleologu spunea că una din cele mai importante însușiri pe care ți le poate da Dumnezeu este cea de a avea simțul divinului. Astfel, divinitatea poate fi sau nu percepută. Faptul că Nicolae Steinhardt percepea divinitatea ne-o dovedește în *Jurnalul Fericirii*, unde acesta ne prezintă restabilirea omului prin Iisus Hristos.

Prin convertirea sa la ortodoxie, el nu se adaptează fenomenului românesc, el își asumă cu responsabilitate creștină acest fenomen. Pentru Steinhardt, ceea ce este clasic, este și sănătos, ceea ce este cu adevărat național este și ortodox. Astfel, asumarea și comunicare sentimentului național la Nicolae Steinhardt nu este un mesaj al unui conservatorism naționalist, ci un discurs asupra unei idei și teme naționale vii, pline de sensuri și semnificații puternice.

Nicolae Steinhardt înțelege rolul credinței creștine ca fiind cea care îndeamnă spre splendoare, spre noblețea sufletului. Cele două sunt câștigate de Nicolae Steinhardt în închisoare. Prin închisoare și suferințe, Delarohia a descoperit creștinismul posibil, care se poate practica și prin care se înțelege libertatea de a crede.

Putem numi creștinismul ca fiind religia lui „a fi”, un cult al vieții, eroic. Dacă Steinhardt s-a botezat ortodox, când putea alege la fel de bine catolicismul sau protestantismul, se poate explica prin faptul că acesta a simțit că poporul român trăiește profund ortodoxia, părintele Nicolae având pentru el numai cuvinte de lau-

dă, punându-i în evidență de fiecare dată calitățile.

În închisoare, Nicolae Steinhardt L-a cunoscut pe Hristos, L-a mărturisit pe Hristos, iar în libertate nu a făcut altceva decât să se dedice Domnului. În operele sale, părintele Nicolae vorbește cu credință despre Dumnezeu: „să știi, dragul meu, că ți u enorm ca *Jurnalul* acesta să apară. Fără această mărturisire publică m-aș simți vinovat în fața lui Iisus. Te-aș ruga, de altfel, să reții trei lucruri pe care am a ți le încredințat cu limbă de moarte: 1.să le spui tuturor că am crezut în Iisus Hristos, Mântuitorul nostru din toată inima mea. Hristos e o mare putere, frate Virgile, o mare bucurie și o fericire și mai mare. Singurul lucru pe care îl dorește el pentru noi este acela de a ne face fericiti. A fost o Clipă când s-a îndurat și de mine – nemernicul - și m-a răpit să-mi spună că mă iertase. 2.Să le mai spui că am iubit sincer poporul român și că am ajuns să-i îndrăgesc până la defectele și 3.Să ai grijă de *Jurnal*”³⁷.

Marea întrebare care se poate ridica este: de ce oare a ales Nicolae Steinhardt ortodoxia? Aici tot părintele ne poate răspunde: „Să vorbești despre trecerea de la o credință la alta, să lămurești prin semne sau semnificații ceea ce ține numai de har, inefabil și taină este oare cu putință? Să spui de ce, să dai un răspuns precis și clar? E tot atât de puțin verosimil și probabil să izbutești, pe cât este să explici în termeni coerenți pentru care pricină există universul... la realizarea unei convertiri cred că participă numeroase cauze implicate, încălcate în desișul fenomenalității din jurul fiecărui ins. S-ar zice că o chemare încă nedeslușită, încă îndepărtată, care totuși se face din ce în ce mai perceptibilă, mai descifrabilă, mai urgentă, până ce ajunge a se preschimba în goarna mobilizării generale”³⁸.

Pentru Steinhardt, creștinarea e același lucru cu o poveste de dragoste, cu îndrăgostirea de Biserica creștină și de neamul românesc. În *Primejdia mărturisirii*, părintele Nicolae prezintă toți pașii parcurși până la botez și perioada următoare până la tunderea în monahism. El ne prezintă toate fenomenele, toți oamenii care →

CLAUDIA VAȘLOBAN

³⁵ Caietele de la Rohia II, Pag. 26.

³⁶ Ibidem, pag. 93.

³⁷ Nicolae, Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991, pag. 419.

³⁸ Nicolae, Steinhardt, Ioan Pinte, *Primejdia mărturisirii*, Editura Dacia, Cluj, 1993, p. 163.

l-au ajutat să se adapteze cu ortodoxia. Iată „mărturisirea” părintelui: „așa nevrednic cum mă aflu, dar spălat de apa botezului, întărit și energizat prin dubla-mi dragoste pentru creștinism și neamul românesc (înțeles să-i stau alături și la bine și la rău și la vale și la deal și la dulce și la post), descotorosit de ură, resentimente și de orice fanatism, particip la o viață pură, tonică, activă, plurală... mulțumit că nu trebuie să viețuiesc în iureșul unei lumi pe care o înțeleg din ce în ce mai puțin, nădăjduind într-o îmbunătățire a foștilor mei coreligionari, într-un sfârșit nu prea depărtat și o judecată la care Judecătorul să se înșele cât mai fără sfială la cântar”³⁹.

De ce s-a convertit la creștinism este întrebarea pe care o are și Antonie Plămădeală, unul din cei care au participat la majoritatea adunărilor ecumenice de dialog dintre catolici și ortodocși. Un posibil răspuns îl găsește tot el, considerând că Steinhardt a răspuns unei chemări de o viață.

Mai există și alte întrebări la care ne putem gândi, referitor la Steinhardt, cum ar fi: de la ce s-a convertit? De la iudaism? De la ateism? De la indiferentism?

Nicolae Steinhardt a avut încă din copilărie vocația de creștin, era atras de Biserică, în jurul căreia a crescut. Putem spune că este destul de greu să te regăsești în altă religie, în afară de cea în care ai crescut, bineînțeles dacă e asumată corect și tradițional.

La început, el a încercat să găsească acel „ceva” la iudaism. Merge de câteva ori la sinagogă împreună cu prietenul său Manole Neuman, cu care de altfel va scrie „*Eseu despre o concepție catolică asupra iudaismului*”, acest lucru se întâmplă pentru că pentru a fi „ovrei”, „era nevoie să mergi la sinagogă vineri seara și sâmbătă dimineața, toată... să-ți cumperi filacterii și, desigur, șalul alb” cu numele, ebraic, de *talit* - învățând ritualul folosirii acestora și, mai înainte de orice, că trebuie să înveți ebraica”⁴⁰. Însă nu îi place, nu simte nimic din ceea ce cheamă, nu găsește căldura omenească, înțelegerea slăbiciunilor omenești pe care le întâlnești la creștinism și mai

ales la ortodoxie, plus faptul că nu poate adapta textele ebraice, folosind litere latine.

Cunoștea foarte bine și catolicismul și protestantismul, mai ales că „La Londra, totuși, merg la biserici și capele, și ca să le vizitez și ca să aștept. Să aștept ceva ce nu vine. Merg și la biserica oaspetelui meu, unde nu mă împărtășesc, deși sunt poftit să o fac. Drept argument aduc faptul că nu m-am spovedit. Pastorul, cunosător al catolicismului și ortodoxiei (a fost câțiva ani paroh titular al bisericii engleze la Paris) e impresionat de motivarea mea și nu stăruie”⁴¹. În închisoare, putea să aleagă oricare alt cleric care le reprezenta, avea chiar și sectanți, adventiști îndeosebi și martori ai lui Iehova, însă nu, el alege ortodoxia.

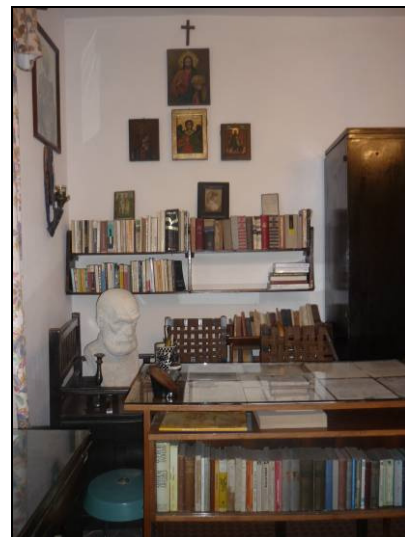
Nu putem spune nici că era ateu sau indiferent, pentru că în nicio operă de-a sa nu găsim astfel de indicii.

Ceea ce este clar, este că de timpuriu a simțit o atracție față de creștinism. Era fascinat de Biserica Silvestru și de clopotnița ei cu boltă, de biserica din Pantelimon, biserița Clucereasa, Agapia Veche, Pocrovul și Frăsinei, de clopotele de la Paști, cozonacii, Crăciunul, colindele și micul prunc Iisus: „- Lucrurile acestea, ale credinței, încep așadar de mult. ... Să le iau pe rând. Fascinația pentru mine a început aproape din totdeauna, adică din copilărie, în comuna purtând nume de sfânt ori de tâlhar: Pantelimon... apoi la biserica Capra... mai erau - țin bine minte - și clopotele de Paști, acelea diferite: nu îndemnau la duioșie ca la Crăciun, ci răscoleau, stăruind tăgăduindu-ți pacea”⁴². Pe perioada liceului, nu părăsește clasa la ora de religie ortodoxă, chiar este examinat de preot.

Observăm că toată viața lui de până la botez a vrut să se boteze. Își

Cărți din chilia de la Rohia

Chilia de la Mănăstirea Rohia

considera viața lipsită de orice sens, iar când această dorință de a se boteza a devenit irezistibilă, s-a botezat: „La repezeală - dar cu acea iscusință preotească unde iuteala nu stânjenește dicția deslușită - părintele Mina rostește cuvintele trebuincioase, mă înseamnă cu semnul crucii, îmi toarnă pe cap și pe umeri tot conținutul ibrucului (...) și mă botează în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. De spovedit m-am spovedit sumar: botezul șterge toate păcatele. Mă nasc din nou, din apă viemănoasă și din duh rapid. Trecem apoi, oarecum liniștiți, oarecum ușurați - hoțul care nu-i prins în fapt e om cinstit - la patul unuia dintre preoții greco-catolici și acolo recit crezul (ortodox), după cum fusese stabilit. Reînnoiesc făgăduința de a nu uita că am fost botezat sub pecetea ecumenismului”⁴³. Acest fapt a avut loc în închisoare și din frica ce îi cuprindea sufletul că poate nu va reuși să reziste până la sfârșitul perioadei de detenție, datorită condițiilor existente în închisoare.

Este ușor de observat că totul îl îndrepta pe Steinhardt spre ortodoxie. Cu toate acestea este un spirit ecumenic luminat, acceptând tot ceea ce e de bun simț, ceea ce este compatibil cu ortodoxia.

Fericirea despre care *Jurnalul fericirii* ne vorbește este cea pe care o găsește în ortodoxie. Aceasta ajunge la Nicolae Steinhardt prin două căi, și anume prin apropierea de români, cu care el se identifică până la absolut, și nu în ultimul rând prin convertirea la ortodoxie. Cele două căi au fost →

³⁹ Ibidem, p. 175.

⁴⁰ Nicolae, Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 119.

⁴¹ Ibidem, p. 74.

⁴² Ibidem, p. 48.

⁴³ Ibidem, p. 83.

urmate încă din copilărie, dar au ajuns la desăvârșire în închisoare.

Fiind evreu, Nicolae Steinhardt putea oricând să plece în Israel sau în Apus, însă nu, a renunțat la aceste soluții, alegând să fie părtaș la suferințele poporului, în sânul căruia a găsit afecțiune și înțelegere. Astfel, putem spune că dragostea lui Steinhardt pentru români și pentru România este cu mult mai puternică și mai conștientă decât cea cu care s-au născut cei mai iubitori dintre fii ei: „În viață am avut parte de două mari certitudini: pasiunea pentru România și credința în Dumnezeu. De altfel, ele mi se par indisociabile. Cum neamurile fără viziuni pier, credința este un factor determinant al personalității naționale, fără ea nu există destin, nici istorie.... Mândria de a fi român și dorința de a fi demn de neamul meu, servindu-l și fălindu-l pe cât îmi stă în puteri, m-a călăuzit întotdeauna în ceea ce am făcut. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat credință și mă rog Lui să mă ferească de ispita îndoielii. Aceste certitudini mi-au dat tăria să îndur și să lupt”⁴⁴.

Cu toată voința noastră de a descoperi motivele pe care Nicolae Steinhardt a ales ortodoxismul, nu putem ajunge la un răspuns sigur, astfel găsim unul posibil chiar la el: „Nu cumva creștinismul ortodox - pe care mi l-am ales - e o expresie a Duhului care suflă unde și când vrea? Pentru care înțelepciunea noastră nu e o nebunie?... Care, mai presus de orice, e fericire? Pentru mine cel puțin așa se arată: fericirea în sine, amalgam de simțăminte, idei, senzații, stări nedefinite, nedivizibile, neanalizabile, fericire nespus mai puternică decât orice speculație, dovezi, teoretizare. «Argumentele», firește există și sunt perfect valabile. Dar fericirea le mătură, le poartă cu sine - dizolvate - până la treapta unde experiența directă duce - prin Biserică și Taine - la comuniunea cu suprasensibilul. La treapta aceasta, pe mine unul mă răpește - căci prin forța lucrurilor nu pot, în cel mai ecumenic spirit, pași decât pe o cale - creștinismul ortodox, înveșmântat cu atribuțiile spiritului specific locului unde mă aflu: dreapta socotință și echilibrul”⁴⁵.

DUMNEZEUL MEU

uneori uit să te caut – dar Tu mă găsești – pe căi uimitoare – de nimeni doar de sfinte minuni - închipuite vreodată

fojgăiești prin mine – ca o boală incurabilă – atroce - născătoare de ochi fierbinți - iscoditori precum îngerii – încuibai în craterile voinței mele înghețate – explodate întru atâta deșert de vanitate și - deci complet distruse întru absurdele – egoistele și mofturoasele mele penibile vaiete de amor propriu

când uit să arăt cumva – Te arăți Tu

când uit să exist – Tu exiști pentru mine – zeu cu umili fluturi pe umeri

când uit să tac – Tu ești tăcerea care mă-ncălzește – precum regăsirea căminului drag pentru muncitorul trudit

datorită Ție – nu miroase numele meu a niciun soi de isterii ori vedete - sculptate în plastic electric și-n vomă și-n rating – nu înseamnă scandal ori ticăloasă reclamă – petrecere în orgolii deșarte - în van-vanitate

ruginesc - în rouă - frunze fără omizi – luminând toate – ca sfintele lacrimi șterse pe furiș – cu dosul

palmei uscate – bătătorite de-atâta răbdare

când uit ce nu trebuie să mănânc – Tu ești hrana mea – cea de toate zilele și nopțile – iar eu – aproape neverosimil cunoscut

nimic versatil – nimic volatil – nimic virtual: răstignire pe lemnul fierbinte - cu fier sănătos grosolan – peceți urgii - trăsătorii vii - de piroane

când în lume pierie frăția și omenia intră-n eclipsă – Tu devii singurul meu frate

este bine – este bine – binecuvântat să fii – Dumnezeul meu – din obrazul meu precum munții lunari ai viselor – Dumnezeul meu de pe masa mea – plină de talgere măturate a scârbă - cu palma – pentru a se vedea mai bine flăcările catifelte-ale sfșnicilor - binecuvântat – slăvit să fii - Dumnezeul meu din palmele-nsângerate – din orbitele mele putrezite de atâtea iluzii deșarte - din cuviința mea – din febrele și insomniile mele de viață – trezită numai dimpreună cu Tine

GLASURI INUTILE

oamenii vin când îi cheamă Dumnezeu – nu când se cheamă unii pe alții

e prea mare gălăgie inutilă în lume de parcă toate maimuțele și-au aflat o religie

astupați găurile prostiei – pentru Dumnezeu! - ca să se audă doar Glasul Lui – singurul utilizabil și garantat câștigător

ADRIAN BOTEZ

⁴⁴ Caietele de la Rohia I, p. 83.

⁴⁵ Nicolae Steinhardt, *Cartea împărtășirii*, Un Post Scriptum al Editorului, Ediție gândită și alcătuită de Ion Văratie, ediția a II a, adăugită, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj, 1998, p. 133.

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Seiejan
al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„De două mii de ani, **Hristos, Fiul lui Dumnezeu, coboară în sfintele noastre biserici, trece peste necredința noastră și vine iarăși să se jertfească pe sfântul altar, căci ne iubește pe noi, cei puțin credincioși**”.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, cred că unul dintre cei mai cunoscuți apostoli este **Sfântul Apostol Toma**. Probabil și datorită faptului că prima duminică după Paște este cunoscută sub numele de Duminica Tomii.

Î.P.S. Ioan: Duminica Tomii este a opta zi după ceasul în care Dumnezeu a împărțit lumea, înainte de Înviere și după Înviere. Dacă viața noastră este marcată și ea de anumite momente importante, naștere, botez, căsătorie, naștere de prunci, tot așa și lumea în care trăim, cosmosul întreg este marcat și el de niște momente deosebite în cursul trecerii vremii. Unul din momentele în care Dumnezeu a despărțit timpul a fost și momentul Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dacă până la Înviere timpul trecea, așa după cum spunea un celebru filosof antic grec, *panta rhei*, „totul curge”, iată că de acum, de la Înviere, timpul nu mai curge, ci se întoarce spre Creator. Timpul nu se mai ofilește. Începuse și el să se ofilească ca o floare, își vedea și el trecerea. Iată că **Dumnezeu i-a dat și timpului viață, trecându-l în veșnicie**.

L.C.: Ce se întâmplă, de fapt, din punctul de vedere al sfintelor evanghelii, în Duminica Tomii?

Î.P.S. Ioan: Din Sfânta Evanghelie după Ioan, care se citește în Duminica Tomii, aflăm că Mântuitorul nostru Iisus Hristos, în

ziua întâi a săptămânii, zi de Paști, spre seară, a intrat, prin ușile încuiate, la apostolii Săi, lăsându-le pacea Lui divină. Consemnează Sfântul Evanghelist Ioan că apostoul Toma nu era cu ei. Apoi s-au întâlnit și cu el, spunându-i de marea bucurie pe care au avut-o ei când i-a cercetat, de data aceasta, **Hristos cel Înviat**. Până atunci, se întâlneau și trăiau cu Hristos cel întrupat. Au străbătut împreună cărările Țării Sfinte, dar de data aceasta întâlnirea a fost la cu totul alt nivel, și anume întâlnirea cu Hristos cel Înviat, cu care ne vom întâlni fiecare dintre noi. Dacă doriți să vă întâlniți cu Hristos cel Înviat, urmați calea bisericii și veți avea bucuria apostolilor. **Să vă umple Dumnezeu inimile de bucuria apostolilor!**

Deci, aflăm din contextul acestei Sfinte Evanghelii că Toma nu fusese de față și le-a spus foarte sincer: eu nu cred că Înviătorul nostru Iisus a înviat. Cum să învieze când a fost biciuit, scuipat și încununat cu spini, răstignit și așezat în mormânt, așa cum au fost așezați și cei doi tâlhari? Poate că în dialogul său, Toma îi va fi întrebat pe apostoli: dar tâlharii care au fost răstigniți cu El au înviat? Și în mod cert, apostolii îi vor fi spus: n-au înviat! Ce va fi zis Toma? Ei, vedeți dacă tâlharii n-au înviat cum se poate atunci să fi înviat El?! **Și așa a fost Toma trist timp de o săptămână.** Aflăm tot din Sfânta Evanghelie că în ziua întâi a săptămânii, iarăși apostolii erau împreună și nu uită să consemneze Sfântul Evanghelist că ușile casei unde se aflau erau încuiate, de frica iudeilor. Deci de menționat faptul că apostolii deja la prima, a opta zi a săptămânii, deja erau adunați ca să se roage, ca să fie împreună, ca să marcheze cele opt zile de la Învierea Domnului. **Vedeți de când ținem noi ziua întâi a săptămânii?** Au ținut-o mai întâi Sfinții Apostoli,

La Mănăstirea Sita Buzăului

apoi binecuvântat să fie Dumnezeu că, de la o margine la alta a spațiului românesc, credincioșii noștri ortodocși țin până astăzi, de aproape două mii de ani, ziua întâi a săptămânii, menționând într-însa Învierea Domnului nostru Iisus Hristos.

L.C.: Ce s-a întâmplat cu Apostolul Toma? Rămăsese trist timp de o săptămână. Cum i-a fost alungată tristețea?

Î.P.S. Ioan: Toma a văzut, știa că apostolii au închis ușa, ca să nu-i găsească iudeii, fiindcă deja erau urmăriti. Se dusesse vestea în Ierusalim că a înviat Hristos, Înviătorul lor. Nu înviase niciun arhieru de la templu! Nu înviase niciun mare înțelept, un rabin mare de la Ierusalim! Nu înviase unul din mai marii poporului iudeu, ci înviase Hristos, Înviătorul celor doisprezece apostoli și Înviătorul veșnic al nostru. Iată **cât de mult l-a iubit Hristos pe Toma!** L-a văzut că este în mijlocul celorlalți apostoli și a trecut peste necredința lui, venind să se întâlnească și cu el. Iată, de câte ori, de două mii de ani, **Hristos, Fiul lui Dumnezeu, coboară în sfintele noastre biserici, trece peste necredința noastră și vine iarăși să se jertfească pe sfântul altar**, căci ne iubește pe noi, cei puțin credincioși. Fiind apostolii împreună, iată, spune Sfântul Evanghelist Ioan, că prin ușile încuiate a intrat la ei. Toma le spusese apostolilor că numai atunci va crede când va pune degetul său în urmele cuielor și când va pune mâna sa pe rana din coasta Sa.

Cum Hristos a intrat în casa în care erau, nu s-a adresat niciunui apostol, decât lui Toma, căruia îi spune direct. Nu-l întreabă de ce nu crezi, unde ai fost duminica trecută, când am venit la apostoli, ci îi spune direct: Tomo, adu degetul tău și pipăie rănila din mâinile Mele și adu mâna ta și pune-o în coasta Mea ce-a fost străpunsă!

Iată **Hristos cunoaște gândurile omului**. Acesta este unul din mesajele Sfintei Evanghelii citită în Duminica Tomii. **Hristos cunoaște adâncul gândurilor noastre**. Oare nu ne este frică, nu ne este un pic rușine să sărutăm icoana lui Hristos, iar inima noastră să fie plină de gânduri spurcate?!→

LUMINIȚA CORNEA

L.C.: Mă întreb, Înaltpreasfințite Părinte, dacă atunci când intrăm în biserică și sărutăm sfintele icoane suntem conștienți de neconcordanța dintre gestul nostru și gândurile sau păcatele pe care le avem.

Î.P.S. Ioan: În bisericile noastre, avem sfinte icoane, dar trebuie să avem grijă cum ne apropiem de ele. Spun unii dintre frații noștri care s-au îndepărtat de biserică: cum adică, ce rost are să săruți o icoană?! Dumneavoastră să le spuneți că **nu noi sărutăm o icoană, ci icoanele ne sărută pe noi**. Bindecuvântat să fie Dumnezeu că a sărutat buzele mele spurcate! Adeseori, mă adresez credincioșilor, în biserică, duminica sau în zi de sărbătoare, să le spună celor de acasă: fiul meu, fiica mea, lasă-mă să te îmbrățișez cu duhul și cu dorul meu de mamă, dar **să știi că pe mine m-a sărutat astăzi Hristos Domnul și Maica Domnului**. Mai întreb atunci: oare unde sunt ceilalți frați ai noștri? Spuneți-le că Maicii Domnului, Pruncului Iisus le e dor de ei și că ar vrea să-i sărute și pe ei. Spuneți-le să vină să-i sărute, să nu plece din viața aceasta nesărutați de Maica Domnului, care a fost învrednicită de Sfânta Treime Dumnezeu să sărute pe Pruncul Dumnezeu Iisus Hristos. Cu buzele cu care L-a sărutat pe Hristos, cu acele buze te va săruta și pe tine. Ce mare har să mergi la o sfântă mănăstire sau la o sfântă biserică și să fii sărutat de Pruncul Iisus, de Maica Domnului și de sfinții a căror icoane sunt așezate spre închinare!

Revenim la Sfântul Toma. Când L-a văzut pe Hristos, a exclamat: Domnul meu și Dumnezeul meu! **Când Toma a spus „Domnul meu și Dumnezeul meu!”, atunci l-a sărutat și pe el Hristos**. Și de atunci a rămas și s-a bucurat cu ceilalți apostoli, luând pecetea apostoliei, astăzi fiind în cer cu ceilalți destoinici apostoli.

L.C.: Prin urmare, nu Toma L-a sărutat pe Hristos, ci Hristos l-a sărutat pe Toma.

Î.P.S. Ioan: Așa este, Hristos l-a sărutat pe Toma, nu Toma L-a sărutat pe Hristos. Vedeți așa se întâmplă și cu cei ce vin la sfânta biserică. Hristos ne sărută pe noi, nu noi pe El. Doamne! Câte păcate port în viața mea! Oare mai este loc curat pe fața mea, pe fruntea mea? Măcar acela să fie curat unde să pui Tu

sfintele Tale buze! Suntem plini de păcate, măcar pe frunte, unde ne-a miruit preotul cu sfântul și marele mir la botez, măcar locul acela să-l lăsăm neîntinat, ca să-și pună Hristos și Maica Domnului buzele, să ne sărute.

După ce Toma recunoaște dumnezeirea și învierea Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul mai rostește un cuvânt extraordinar. **Rostește a zecea Fericire: Fericiți sunt cei ce n-au văzut și au crezut!** Fericirea aceasta ni se adresează nouă tuturor, care n-am fost contemporani cu Toma. Și eu zic: Sfinte Apostole Toma, îți mulțumesc că L-ai întrebat tu și în locul meu pe Hristos. Răspunsul a fost și pentru mine, și pentru toți credincioșii: Fericiți sunt cei ce n-au văzut și au crezut! În zilele de astăzi, **Hristos spune tuturor celor prezenți la biserică, în sfintele sărbători și duminica, le spune că sunt fericiți**. Oare le mai spune cineva pe pământ că sunt fericiți? Nu le spune nimeni. Singurul care dorește oamenilor fericirea veșnică este Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Iată Toma n-a crezut cele spuse de ceilalți apostoli, ci a vrut să aibă o experiență personală, el cu Hristos. Experiența aceasta a făcut-o și pentru mine. Poate nici eu nu credeam dacă nu l-ar fi întrebat Hristos pe Toma și în locul meu. Să nu fie printre noi – și din nefericire există și lucrul acesta – de exemplu, se adresează mamele copiilor, atunci când trag clopotele bisericilor; le spune copiilor: dragul mamei, vino la biserică cu mama! Ei, nu merg, mamă, mergi tu și roagă-te și pentru mine. **Îndemn credincioșii să spună copiilor și fraților să vină să aibă și ei mângâierea lui Toma**; să vină și ei la sfânta biserică să aibă și ei experiența directă cu Hristos. Nu-i suficient să vină mama la biserică și copilul să rămână, duminica, la alte

Mănăstirea Sita Buzăului, ctitoria Î.P.S. Ioan Selejan

La Mărtănuș

lucruri nepotrivite. De aceea, luați-vă copiii, să vină și ei unde a venit Toma și să aibă experiență cu Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în mod direct. Cine va fi sărutat o singură dată de Hristos, acela nu se mai desparte niciodată de El. Oare v-ați mai trăda credința pe care o aveți? Să n-o trădați, **să nu sărutați ca Iuda pe Hristos, ci lăsați-vă sărutați de El!**

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, ce semnificație are numele „Toma”? Ce înseamnă acest nume în limba de origine sau, cum obișnuieți Înaltpreasfinția Voastră să spuneți, cum se traduce în limba românească?

Î.P.S. Ioan: Numele lui Toma apare în Noul Testament, la Ioan 11,16. Toma, zis din limba greacă și ebraică, se traduce în limba noastră românească „dublu” sau „îndoit”. Auziți? Îndoit! Gândiți-vă, oare mama, tatăl lui, când i-au pus numele, oare nu s-au gândit ei că Toma va fi unul din cei 12 apostoli care se va îndoi?

Având în vedere această stare de îndoială prin care a trecut apostolul Toma, începând de astăzi, dacă o să mă întrebe cineva: Părinte, cum te cheamă? Am să răspund: pe mine mă cheamă Toma Ioan, pentru că și eu m-am îndoit în credința mea. M-am îndoit, în viața mea, de puterea și de bunătatea lui Dumnezeu, m-am îndoit de multa necredință și, prin ușile închise, venit-a Dumnezeu și la mine, să mă cheme la slujirea Sa. Așa că spun oricărui credincios: dacă v-ați îndoit vreodată în credință și în puterea lui Dumnezeu, când o să vă întrebe cineva cum te cheamă, frate, să spui că te cheamă Toma Vasile; cum te cheamă, soră? Tomaida Floarea.

Să recunoaștem toți, în fața Sfântului Altar și la sfânta spovedanie, că avem câte ceva din Toma, de aceea să ne asumăm și acest păcat al îndoielii.

PSALTIREA APOCRIFĂ A DREPTULUI IOV

- imaginea suferinței -

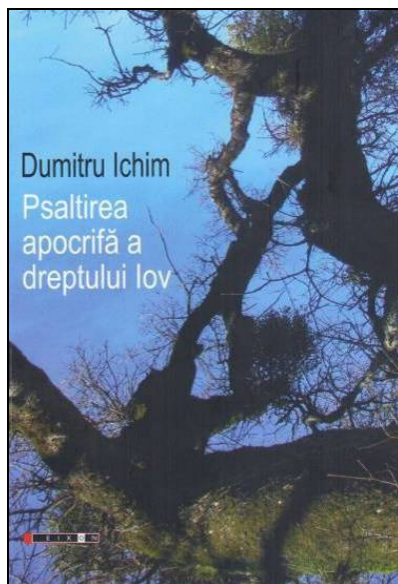
Canonizată printre scrierile poetice, Cartea lui Iov copleșește spiritul, fiind singulară sub multe aspecte. Intrat în legendă, real, Iov a trăit în vremea patriarhilor. În fundalul premozaic, s-au țesut numeroase elemente evreiești și arabe specifice și mai ales general umane, într-un proces de creație cu momente succesive de tipul culturii populare. Important este că această mare creație poetică s-a păstrat datorită istoriei Israelului.

Personaj de excepție într-o structură narativă, peste veacuri și veacuri, Iov apare într-o scriere "apocrifă", cum zice un poet de excepție, Dumitru Ichim. Cartea de versuri **Psaltirea apocrifă a dreptului Iov** a apărut la Editura Eikon din Cluj-Napoca în condiții grafice deosebite, cu prefața lui Aurel Sasu. Grafica Ancii Dan se susține de fotografiile Christinei Ichim, care surprind imagini curioase din viața naturii. Versurile se structurează pe trei secțiuni: **Psaltirea apocrifă a dreptului Iov, Vinovat pentru aripi, Greierul din vatra lunii**, unite într-un întreg artistic de problema durerii, a suferinței, stări umane care duc la „restaurarea ființei în grația voinței și a începutului divin” (A. Sasu). Adjectivul din titlul volumului pornește de la sensul de scriere religioasă nerecunoscută canonic, în aparență o capcană care urmărește atitudinea, în realitate o tehnică poetică seducătoare pentru a introduce în structura lirică propriile gânduri. Apoi versurile primesc pecetea o istorie, adică o istorisire de situații și trăiri umane sub forma psalmului, dincolo de sfera semantică a cuvântului „drept”.

Într-un fel sau altul, fiecare dintre noi repetăm experiența lui Iov în diferite grade de intensitate. Poetul Dumitru Ichim a înțeles aceste fapte și eul liric apare cu masca lui Iov într-o relație ce caracterizează firea omului, în relația cu divinitatea.

Metaforă a suferinței, „rugul aprins” identifică individul sub forma rugăciunii: „*Stinge-mă, Stăpâne, / nu mă lăsa de tot ca să mor, / ca să ard, / chiar dacă spinii mei spre coroană / Te dor*” (**Rugul aprins al lui Iov**, p. 66).

Rugăciunea înlătură limitele timpului istoric și unește două momente semnificative: vremea patriarhilor și vremea harului jertfei, peste care se suprapune trăirea poetului. Datorită suferinței, Iov apare ca o prefigurare hristică. E vorba de suferința fără vină sau vina de fi cre-

dincios. Iov pierde aproape totul, averea, copiii, sănătatea. Comunitatea vede în suferința sa pedeapsa divină pentru un păcat, fiind scos la porțile cetății.

Fiind, cum spuneam, istorisire în versuri, narațiunea interioară a ciclului se sprijină pe existența personajelor, măști lirice în lumea suferinței. Fiecare poezie, parte bine individualizată într-un întreg care respiră printr-o pietate ca a psalmilor, e o față a diamantului prins într-o bijuterie, de această dată lirică. Imagini îndrăznețe amintesc de Arghezi, fără a datora ceva autorului psalmilor.

Într-un asemenea discurs liric, nu e șocant, ci absolut normal ca poetul să procedeze la substituiri sacral-mitologice, teologice, culturale. Bine structurate, relațiile Iov patriarhul și Iov cel Nou, creația divină și creația poetică, Cuvântul divin și cuvântul profan, semnăturile ca pecete a produselor materiale și spirituale, confirmă direct căutările poetului.

În drumul vieții, moartea precumpănește. Mă refer la moartea biologică de care se lovește fiecare individ. „Faptul că toate viețile de pe pământ se sfârșesc cu moartea nu dovedește că moartea este ținta vieții” (L. Blaga), dimpotrivă e tot ce cuprinde verbul a fi. Pentru om, dincolo mereu a existat ceva. Dacă trecem ca viață mișcarea chimică, atunci viața devine covârșitoare, esențială și nu singulară în univers, iar moartea dă sens vieții, o justifică, capătă valoare morală superioară ca mântuire a boabei de grâu „*din pleavă, / din paiete rupte cu copita, toiagul, / din risipiri de neghină...*” Întrebării îi urmează imediat răspunsul: „*Nu știi cu El că am să fiu la Cină? / După frământul greu, / în două inima lui Iov va frânge / zicând: Acesta este Trupul*

meu!” (**Trecea morarul pe un drum cu Iov**, p. 67). Obiectul direct al verbului „*frânge*” se subînțelege din suma versurilor.

La porțile cetății, lui Iov i-a mai rămas, printre altele, umbra. Umbra omului vine din lumina divină. În plan filosofic, umbra se poate separa de trup. Umbra omului, umbră a morții, nu este acceptată ca moment ultim într-o creație care este omul. Ea poate fi purtată ca moștenire din ceea ce exista prin sine însuși „deasupra apelor” primordiale, din perspectivă cosmogonică: „*Doamne, / nu de pământ mi-e frică / și nici de moarte, / da' mi pare rău / că umbra-i de la Tine / și-i aproape nouă - / cineva ar putea s-o mai poarte*” (**Ia-mi, Doamne, umbra, zice Iov**, p.68).

La porțile cetății, la porțile vieții, Iov va fi părăsit, aspect interesant în paralelismul creația poetului și Cartea lui Iov. Nevasta lui Iov îi cere să blesteme pentru a se elibera. Poetul este un visător care simte acut părăsirea percepută ca trădare, o optică fără remușcare. Cu măiestrie, poetul însinuează ideile sale numite „apocrife”: „*De picioarele Dumnezeului tău / leagă-ți ștreangul de gât, / spânzurat visătorule / ca un diamant*” (**Nevasta lui Iov**, p.69).

Dăruirea „dragostei divine”, harul, moment de viață umană, apare ca „ispășind vina soarelui”. Nimic retoric în întrebarea dramatică: „*De ce n-am moștenit de la soare / ca zestre - / aripi, ca el, - / deschise ferestre - / ca să-l zburăm undă cu undă?*” (**Ispășind vina soarelui**, p.88). Lăsând la o parte faptul că întrebarea atinge teoriile naturii luminii în fizica modernă, important pentru mine este reluarea prin inversiune a ce punem în visteria culturală a vieții: „*Luminii rotunde, / rotundă lumină, / crudă genunii din noi /sporind limpezimi, transparente / cum ne-am ales doar cu zdrențe?*” (Ibidem). Manifestându-te în ceea ce este cunoscut și crezând că poți aduce ceva în acest plan sună a amăgire, a irosire, ajungi la „zdrențe”, nu poți pătrunde în lumea tainelor. Cunoașterea în „*ne-visul ca umbră*” înseamnă pătrundere în limba luminii. „*Ascunsul de cheie*”, la prima vedere, normal, este taina din procesul chimic al vieții descoperită și învățată chiar la nivel de școală. E vorba aici cu totul despre altceva, de apariția și permanența frumuseții. Frumusețea se învață ca moartea, vorba lui Eminescu. „Ispășind vina soarelui”, poetul laudă psalmic frumusețea creației, divină și umană. Omul nu este o umbră palidă a divinității, este cununa creației.

CONSTANTIN TEODORESCU,
Kitchener, ON

Umbra, imaginea noastră într-un fel, ca fenomen vizual, se manifestă în prezența luminii. Pare un raport ciudat, soarele nu s-ar justifica fără această menire a luminii. Nici Iisus n-ar fi mântuitor, dacă nu i-am duce mântuirea până la capăt „*precum o cruce / în spinare*”. Luând asupra sa vina (putem zice păcatul) noastră, El ne-a despovărat, lăsându-ne s-o ispășim prin recunoaștere, trăire, tăcere. Prietenii lui Iov au dovedit înțelepciune prin tăcerea celor șapte zile. Tăcerea poetului („mut ca o lebădă”) e creația. Fără crucea creație, poetul n-ar mai fi ceea ce e. Se întreabă asemenea lui Iov „La ce vă-ajută moartea mea?” (p.27-29). Dumitru Ichim reia mitul poetului care suferă nu doar din perspectivă romantică, cred că a trăit această realitate, după cum sugerează Psalmul 151 al lui Iov (tehnica numerotării aduce aminte de V. Voiculescu). Expus adevărului, gândul, cu cât mai curat, era cu atât mai profund.

Prietenii lui Iov intră în conflict cu adevărul, de fapt ei sunt în conflict cu propria rațiune, cu teologia lor. Pe Iov îl frământă natura suferinței, originea răului. Iov, după structura ierarhică a momentului, era preot. El va mijloci pentru prietenii săi: „*În bunătatea ta dumnezeiască / iartă-i că nu o fac din rău, / poate săracii nu știu să citească / scrisul Tău.*”

Intervențiile lui Iov devin în concepția poetului, spovedanii”. Acuratețea expresiei pune în lumină o relație: „*...suntem atât de singuri / că-avem nevoie / unul de altul, amândoi; / Tu – apa, iar eu – scrisul Tău a pește...*” (p. 30), în care recunoaștem dreptul sacru al divinității.

Poemul **Pre-izvodul** sugerează ceva din taina creației, cheia sub care s-a zăvorât începutul. Nedumeririi profunde din culorile contrastante îi urmează imaginea actului creației, materializarea simbolică: „*Cum poate norul câtrănit de negru / să ningă-atât de pur, de alb, / ca niciun fulg să nu dea greș / tăcerii neiertat de albă...*” (p. 90). „În conștiință, scrie Florina-Maria Băcilă, albul a fost perceput, încă din Antichitate, ca element cu puternice valențe pozitive și a devenit, în timp, cea mai importantă culoare a lumii creștine, în relație directă cu Divinitatea, cu lumina strălucitoare a harului lui Dumnezeu, cu puritatea sufletului și a trupului, cu credința și bucuria existenței, cu generozitatea și perfecțiunea.”¹

În vocabularul liric al marilor poeți, există elemente lexicale din scrierile religioase creștine cu semnificații sociale, culturale, estetice, dar aici se vede cum limbajul liturgic devine limbaj

poetic. Nu e doar o experiența determinată de viața și profesiunea poetului, este o modalitate artistică.

Poetul recurge la arta simulării într-o ironie lucidă, profund sentimentală și recunoaște: „*Sunt doar un biet brutar!*”

În poemul **Iov profețește despre omul suferinței**, intuim rolul justiționar al poetului care suferă pe urma lui Iov cel Nou, cel răstignit: „*Mă doare precum lemnul / sub dinte de gealău, / iscoditorii ce vin ca să mă vadă, / iubirii Tale când îi sar la sfadă / că ai simți plăcere / în bici pentru cel rău / și răzbunării Tale i-aș fi semnul.*”

Se poate observa în jurul nostru atâta suferință, o realitate care este aproape de noi ca gândul. În paralel, se constată o indiferență pe măsură. Suferința a devenit obișnuință. Însă în faptul banal e atâta profunzime ca într-o taină. Limbajul lui Iov din „Filosofia gunoiului”, nu doar în sens metaforic, spiritualizează jertfa fiecărei ființe, jertfa euharistică având semnificația de răscumpărare, de părtășie în moarte și Înviere, în iubire. Impactul intimidant, revoltător cu gunoiul nu duce la deznădejde prin izbucnire emoțională, ci aduce luciditatea chinului, o consecință care decurge din ceva anume, de neînțeles. Pierderea binecuvântării ar fi dus la renunțarea la evlavie, la revolta mândriei, la repulsie față de sine și față de lume. Iov avea ușor la îndemână seducția blestemului. Între binecuvântare și blestem, spațiul e îngust. Triumful lui Iov rezultă din sacrificiu enorm. Trebuie înțeles ca armonie deplină, practic, nu la nivelul filosofiei, ci al vieții. Nu poți înțelege suferința decât în relația umană, în devotament.

Contradicția dintre așteptare și realitate a declanșat ura, în cele din urmă remușcarea în Iuda, care și-a jucat rolul în procesul de mântuire, de refacere morală a omului. Baraba ajunge reprezentantul, în plan religios, jertfei de ispășire înlocuitoare: „*Nevi-novat L-am cunoscut și fără hibă. / Oare nu-s El, născut de la iertare / când fără condamnare / prin moartea Lui pe după moarte?*” (**Baraba**, p.75).

În aparență, două poezii n-ar avea ce căuta în universul liric propus de poet. E vorba de poemele **Prima zi la azil** și **Ca Prutul**. Formele spațiului azilar au o poziție solidă în literatura universală. La azil se poate ajunge prin boală sau datorită bătrâneții. Se constituie aici o comunitate care nu diferă de toate celelalte într-un anume sens.² Normalitatea vieții capătă profunzime prin schimbarea de situație.

De câteva ori Basarabia a urcat suferința Golgotei. Simt până la durere

Dreptul Iov, nedumerit

adevărul din cuvintele lui Ion C. Brătianu: „Nu poate nimeni, nici cu istoria în mână, nici cu harta în mână, nici cu tratatele în mână, să spună că Basarabia nu este țară românească.”

Suferința nu slăbește esența omului, îi asigură demnitate, depășirea limitelor condiției existențiale. Ajungi să înțelegi suferința când trăiești durerea. Durerea nu permite speculații: „*Un cântec nu știe să moară...*” (**Autobiografie**, p.147).

Prietenii lui Iov trebuie să vină la el să-și ceară iertare pentru neînțelegere. Noi trebuie să ne întoarcem la creația artistică care are origine divină. Adevărata creație înalță omul. Pe altarul creației arde existența umană, arătându-și puterea și finalitatea din perspectiva înțelegerii superioare a jertfei lui Iov cel Nou. Din această perspectivă, fără a fi absolut, poetul propune un punct de referință. În jertfă se unesc suferința și iubirea, fără de care nu se poate concepe viața pe pământ. Ele fac parte din etica supremă a vieții, a creației. Suferința face ființa autentică, la fel ca iubirea, ca smerenia, ca jertfa. În problema suferinței nu există răspuns decât pe măsura iubirii. Poetul Dumitru Ichim caută taina cuvântului „ca expresie a spiritului și a manifestării în ființa umană a Fiului lui Dumnezeu întrupat, a Celui care în termeni biblici este Însuși Cuvântul.”³

„Psaltirea apocrifă a dreptului Iov” devine o filosofie poetică a suferinței în care se aud bătăile interne ale conștiinței existențiale. Limbajul liturgic este teologic și poetic în același timp în demnitatea spirituală și în trăirea credinței la Dumitru Ichim, care atinge treapta de încununare a vieții de creație, dar și capacitatea de a elabora, în continuare, la același nivel.

Note

1. Băcilă, Florina-Maria, Adjectivul alb în volumul OSANA, OSANA, de Traian Dorz, în revista Almăjana, nr. 1-2 (39-40), Bozovici, 2011, p.28-29.

2. Foucault, Michel, **Lumea mare e un azil. Studii despre putere**, traducere de Bogdan Ghiu și Raluca Arsenie, Ediție îngrijită de Ciprian Mihali, Ideea Desing & Print, Cluj, 2005.

3. Groza, Horia Ion, **Reveriiile și orgoliile condeiului**. Pagini de critică literară, Criterion Publishing, Buc., 2008, p.170.

ȘTEFAN GOANȚĂ - O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ CULTURII

Ștefan GOANȚĂ s-a născut în anul 1933, la 11 martie, în localitatea Nuntași-Istria, județul Constanța, din părinți originari din Oltenia, temporar și voluntar, învățători în câteva sate tătărăști din zonă. A urmat școala primară în fosta comună General Dragalina și în Cilieni – vechiul județ Romanați. În 1951, după o scurtă exmatriculare din cauza situației politice și materiale a bunicilor și a părinților, a absolvit Liceul „Ioniță Asan” din Caracal. Între anii 1951 – 1968, a fost student la mai multe facultăți - cea mai lungă perioadă fiind petrecută la secția de Critică literară, teorie literară și folclor a Facultății de filologie din cadrul Universității „C.I. Parhon” din București -, iar între anii 1965 – 1968, a urmat și a absolvit Institutul Pedagogic din Cluj-Napoca. Între perioadele de studenție, a fost muncitor necalificat și calificat în diferite șantiere – deseori cu domiciliul indicat. Între timp, tatăl său fusese condamnat la 18 ani muncă silnică.

În anul 1960, a ajuns în Sălaj, unde a funcționat ca profesor suplinitor, director, instructor cultural. În 1968, i s-a cerut să ocupe postul de director al Casei Creației Populare din județul Sălaj. Aici – temporar și director al Casei de Cultură a Sindicatelor – a funcționat până în decembrie 1989. După o scurtă perioadă, în care a fost redactor la „Graiul Sălajului”, în 1991, s-a pensionat.

A debutat cu proză scurtă în revista „Universitatea”, după care a publicat poezie, proză teatru în seriile vechi ale unor reviste de specialitate. Din 1970, a desfășurat o activitate bogată, fiind prezent în paginile presei literare, în special, cu lucrări premiate la concursuri naționale și interjudețene.

Din motive ușor de înțeles, nu a putut debuta editorial până în anul 1993, când a publicat, la Editura „Universală” din Craiova, romanul „Altarul de nisip”. Au urmat romanele „Patul de zăpadă” – la aceeași editură, în 1995; „Vinul de

piatră” – la Editura R.F.T. Cluj-Napoca, 1997; „Zodia Țărului”, 1998, la Editura Didactică și Pedagogică, colecția Akademos, București; „Popescu E Napoleon, volumele I-III, în anii 1999 - 2001, la Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca și, la aceeași editură, în anul 2002, volumul „Teatru”. În 2003, la Editura „Paralela 45”, i-a apărut volumul de proză scurtă „Moartea e facultativă”, a cărui lansare a avut loc cu prilejul Medalionului literar aniversar „Ștefan Goanță” – 70”, organizat de Biblioteca Județeană-Sălaj.

S-a bucurat de cronici semnate de nume prestigioase în reviste în care, paralel, a și publicat în ultimii ani: „Literatorul”, „Adevărul literar și artistic”, „Steaua”, „Tribuna”, „Contemporanul”, „Rostirea Românească”, „Transilvania”, „Familia”, „Ateneu”, „Vatra Veche”, „Silvani-a”, „Caiete Silvane” etc.

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Din aceste câteva repere biografice inserate aici, reiese ușor că Ștefan GOANȚĂ s-a dedicat culturii românești și este nedrept să nu-i fie cinstită memoria așa cum se cuvine. Tocmai de aceea încerc să realizez o discuție cu Irina Goanță, soția scriitorului, pentru a face cunoscută mai bine personalitatea scriitorului.

Deși îl știu pe Ștefan Goanță de la primele mele încercări literar-artistice, o spun cu tărie și acum că nu pot afirma pe deplin că l-am cunoscut pe acest om atât de complex. E adevărat, l-am văzut în cele mai diverse locuri: la pescuit, la bibliotecă, la căminul cultural, în

redacția ziarului local, pe scenă ca interpret, în juriile concursurilor artistice, la cenaclu... Poate reușim, doamnă Irina Goanță, care ai fost aproape de el și l-ai însoțit zi de zi o bună parte din viață, să-l descoperim.

Totuși, cine a fost Ștefan Goanță, ce bucurii omenеști avea?

Irina Goanță: ... Privind în urmă, traversând toate etapele din 1960, de când l-am cunoscut, mi-e tot mai simplu să constat că a fost OM înainte de toate, un om de o bunătate ieșită din comun uneori, iubitor de frumos și dreptate, pentru care lectura era hrana lui de fiecare zi. În clipele de răgaz, cânta la vioară sau juca șah, iar la sfârșit de săptămână trebuia neapărat să plece la pescuit cu Sany bacsi, un om simplu, de care îl lega această pasiune, dar și faptul că se ținea întotdeauna de cuvânt. Respecta și iubea înțelepciunea omului simplu, adevărul rostit de acesta și gusta ironiile subtile ale lui Sany bacsi și nu numai. Cu siguranță, romanul *Cartea Frumoasei* aici își are izvorul, căci acel *aventurier intelectual care a plecat să găsească altă piatră filosofală – panaceul frumuseții interioare și exterioare – ascultă și reproduce evocările Frumoasei [...], din care selectează frumosul și în virtutea acestuia trăiește*. Am citat scurt din prezentarea făcută de autor pentru editură.

Ileana Petrean: Nu-l încerca nicio nemulțumire, vreo dezamăgire?

Irina Goanță: Nemulțumit era, în primul rând, de situațiile în care a ajuns în timpul studiilor, fără voia lui, apoi de multe lucruri ce se petreceau în jurul lui. Nu le-a făcut publice, a avut puterea să treacă peste toate. Poate le-ar fi dezvăluit în *Memoriile* pe care voia să le scrie, dar tot amânându-le au rămas nescrise. O combustie interioară l-a măcinat. Încerca, de cele mai multe ori, să treacă peste inerentele incidente, cum le considera, uneori le lua și în răspăr, și se răzbuna, vorba vine, cu prilejul întrunirilor celor care lucrau în instituțiile de cultură, prilej cu care le adresa câte o epigramă. Nu rămânea niciunul pe din afară, de la șefi, la femeile de serviciu. Volumul „*Epigrame*”, cu o prefață semnată de criticul literar Constantin Cubleşan, a apărut, în luna mai, la Editura „Casa Cărții de Știință” din Cluj-Napoca.→

ILEANA PETREAN

Ileana Petrean: *Da, a fost o plăcere întotdeauna să stau de vorbă cu domnul Goanță. Printre altele, mi-a spus că a călătorit mult în țară din dorința de a-și pierde urma. Ce momente i-au marcat viața?*

Irina Goanță: Sigur, viața fiecărui om cunoaște suferințe și coborâșuri. Pentru Ștefan Goanță, este de acum cunoscut, după propria mărturisire, ziua de 21 decembrie 1959 a fost cea mai nefericită din viața lui. Aceasta a fost ziua exmatriculării sale de la Universitatea „C. I. Parhon” din București, Facultatea de Litere, secția critică literară. Acum se simțea puternic, citea mult, scria, publica, era prezent în redacțiile unor reviste literare, avea colegi cu care își permitea dialoguri presărate de ironii înțelepte (A.I. Zăinescu, C. Stănescu, Mircea Martin, Costel Badea), era fascinat de cursurile lui G. Călinescu, Vianu, acaparat de romantismul eminescian predat de doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga care nu începea seminarul fără o recitare a lui Ștefan Goanță din Eminescu. Acea *deviere tragică a biografiei lui* (vezi C. Stănescu) i-a stopat ascensiunea, determinându-l să-și schimbe total opțiunea, fiind obligat să-și facă o profesiune din ceea ce altădată era doar o pasiune: activitatea culturală. Dar nu numai atât. A fost nevoit să-și părăsească ținuturile natale. Ca o minimă recompensă, anii petrecuți la Gâlgău-Sălaj, i-a amintit mereu în discuțiile sale ca fiind un *crâmpei fericit* din viața lui. Aici, spunea deseori, a întâlnit *oameni*, simpli, dar oameni adevărați.

Ileana Petrean: *Cum nu-l cunoaște lumea, ce față a lui a rămas ascunsă? A fost mulțumit de viața lui?*

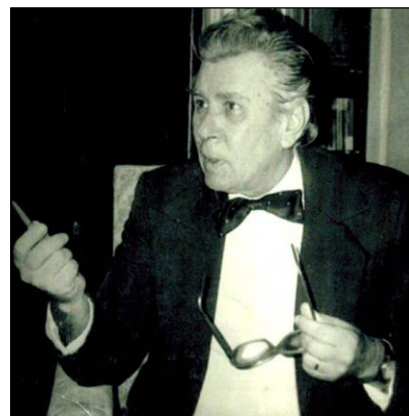
Irina Goanță: De la început, vreau să-ți spun că lumea nu l-a cunoscut și nu a văzut în el decât pe „*omul de la cultură*”. Dar care cultură?! Ce se putea face atunci fără să fii controlat? Ducea o viață dublă, la serviciu i se cereau texte și spectacole „pe linie”, iar în singurătate scria ceea ce dorea. Paradoxal, același text semnat cu numele lui nu era luat în seamă la concurs, dar cu pseudonim era premiat. A fost de-a dreptul nostimă întâmplarea cu piesa „*Ioana*”, pe care a trimis-o la concurs semnată cu numele Irina Pașca. Fiindcă nu s-a prezentat nimeni să-și

revendice premiul I și titlul de laureat, a venit d-l Bendovschi de la Consiliul Culturii să caute autorul. Cineva l-a condus la mine. Dialogul nostru l-a convins că autorul piesei este Ștefan Goanță. Așadar, *Omul Ștefan Goanță* n-a fost cunoscut, dar nici nu s-a lăsat ușor cunoscut. Era un introvertit. Îclin să cred că am fost singurul om căruia i se confesa, dar numai în momente de totală deznădejde, pentru că, în aparență, era un om jovial, încărcat de optimism, dar sub pojghița aceasta se ascundea un pesimism atroce, nu mai credea în nimic, după atâtea încercări ale vieții. Nu admitea să fie compătimit, era prea mândru, prea le știa pe toate și, într-adevăr, le cam știa, rezolva situații din cele mai variate domenii și o făcea temeinic; era omul lucrului bine făcut, nu umbla cu jumătăți de măsură; avea și o experiență de viață foarte bogată, fiind pus involuntar în situația de a traversa medii din cele mai diverse.

N-a fost mulțumit de viața lui, dar a străbătut-o cu încredințare și, în cele din urmă, s-a resemnat la gândul că Dumnezeu i-a dat acești ani de după 1989 să mai facă și ceea ce a vrut să facă o viață întreagă, *să scrie*.

Ileana Petrean: *Probabil este o răsplătă divină pentru toate cele îndurate până acum. A scris mult și profund, reușind să publice cărți de referință pentru literatura postdecembristă. Cum a reușit să dea atâtea cărți mari într-un timp relativ scurt? Unde erau cărțile lui în 1989?*

Irina Goanță: Cred că aceste cărți erau de mult în mintea și în sufletul lui, așa cum ai spus cândva.

O remarcă vreau să fac: *Omul și scriitorul Ștefan Goanță* nu pot fi despărțiți. Oriunde se afla, avea în buzunarul de la piept hârtia și stiloul și își nota idei, expresii, cuvinte, uneori cu specificația: *pentru nuvela..., pentru schița..., introduc în roman la capitolul..., versuri populare: „De-ar fi jocu-n vârful de spin/ Fetele și-acolo vin”*. Ar fi fost în stare să scrie zi și noapte, dacă n-ar mai fi trebuit să și doarmă. Scria numai noaptea și în singurătate: *Nu pot să scriu decât în singurătate. Trăiesc, mă războiesc cu personajele mele sau mă împac cu ele...* Dar „*ogorul pentru semănat*” era pregătit din adolescență când, la numai 14-17 ani, a dat romanul „*Noi, talpa țării*”, o radiografiere crudă a vieții satului românesc din perioada interbelică, întrezărindu-se de acum talentul literar al viitorului scriitor. Claritatea înlănțuirii secvențelor, descrierile admirabile, țesătura epică, construirea personajelor, mânguirea dialogului la această vârstă fac dovada unui viitor maestru al cuvântului scris. A urmat perioada scurtă de studenție la critică literară, când colaborea cu schițe și nuvele la *Luceafărul*.

Nu pot să spun că, prin venirea la Cultura sălăjeană, și-a întrerupt scrișul, deoarece, știi bine, scria la presa locală, era un autor cunoscut de texte pentru scenă, mai ales de texte axate pe satiră și umor, din care a publicat două volume. Cert este că, deși îmi spusese anterior că scrie proză, teatru, poezie, numai în 1975, când am descoperit niște manuscrise prin sertarele bibliotecii noastre, m-am convins de aceasta. El scria numai cu stiloul, așa că i-am luat manuscrisele și i le-am dactilografiat. L-a surprins gestul meu, chiar l-a indignat. Probabil, după atâtea refuzuri și obstacole ivite în cale, nu mai voia să cunoască și alții preocupările lui.→

Atenția mea însă i-a insuflat încredere și a început să participe la concursuri de creație literară ce se organizau în țară, dar, așa cum am mai spus, semna cu diferite pseudonime. Știu că proza și teatrul lui le-a reținut atenția lui Laurențiu Ulici și C. Stănescu. Vasile Rebreanu, redactor la Editura „Dacia” pe atunci, la o întâlnire cu publicul în Sălaj, a afirmat că proza lui Ștefan Goanță își trage seva din Rebreanu și Sadoveanu și nu este exclusă o continuitate, plasându-l lângă Marin Preda și D.R.Popescu.

În 1989, avea pregătite pentru tipar volumele *Portrete anonime*, *Vinul de piatră* (proză scurtă), *Cartea Frumoasei* (roman). Nu s-a publicat nimic, miile de edituri apărute fiind preocupate de venituri imediate.

Apărut în 1993, *Altarul de nisip* a deschis seria romanelor: *Patul de zăpadă*, *Vinul de piatră*, *Zodia Țărului*, trilogia Popescu E Napoleon. A urmat volumul *Teatru* și volumul de proză scurtă *Moartea e facultativă*, fiecare volum publicat având povestea lui. În 2008, au văzut lumina tiparului, într-o nouă ediție, primele trei romane, sub titlul *Vinul de piatră – 3 romane*, iar în octombrie 2010, am publicat împreună eseuri în cartea *Miorița. Domnul de Rouă*.

Nu căuta oameni de litere care să-i laude cărțile, deoarece voia o integrare firească și era sigur de valoarea scrisului său. Pe undeva, se întâlnea în aprecieri cu scriitorii și criticii clujeni Irina Petraș, C. Cubleşan, C. Zărnescu. Polemicile cu Eugen Uricau de dinainte de 1989 s-au stins cu desăvârșire, parcă o amnezie totală l-a cuprins pe marele romancier contemporan, fost președinte al USR, căruia i-am lansat cărțile la Zalău.

Ileana Petrean: Într-un interviu, domnul Goanță mărturisea că are multe proiecte, unele neîncepute.

Putem afla și noi ce lucrări a lăsat în manuscris?

Irina Goanță: Da, avea multe proiecte. În primul rând, dorea să reia „*Cartea Frumoasei*”.

N-a mai avut răgazul să revină asupra romanului, fiindcă îl asaltau alte și alte cărți din urmă. Am și eu partea mea de vină. Reluase cartea înainte de 2000, a scris de mână vreo 187 de pagini, eu le-am dactilografiat și le-am lăsat deoparte. În anul 2009, am pregătit împreună pentru tipar

două cărți: *Încrustații* (publicistică), *Memoria Sălajului*, scenarii pentru spectacole folclorice, iar în 2010, după „*Miorița*”, ar fi urmat volumul *Epigrame* și colecția de folclor necenzurată *Du-te, dor, și vino, dor*, realizată în colaborare cu poetul Ion Pițoiu-Dragomir. Tot în manuscris au rămas și primele două volume: *Portrete anonime* și *Vinul de piatră*, proză scurtă. Ne gândeam apoi la un volum de publicistică care să cuprindă colaborarea la ziare și reviste dinainte de 1989 și după acest an de răscruce în viața noastră. Și o ediție de autor era printre proiectele noastre, precum și acele *Memorii* pe care le-a amânat mereu. Niște boli deloc ușoare, cum spunea el, au provocat o pauză neobișnuit de lungă în scrisul său. Deși l-au găsit cu romanul „*Zodia Fedeșului*” pe masă, a plecat în lumea umbrelor, singurul obstacol pe care nu l-a putut depăși („*Nu mai pot, cedez.*”), lăsând cartea pe masa de scris cu toate adnotările de rigoare.

Ileana Petrean: Ți-a lăsat un testament... literar, o dulce povară pe care trebuie să o duci și să o împlinești? Care sunt cărțile apărute postum prin grija ta?

Irina Goanță: Ne-am creat aici universul nostru și ne simțeam relativ bine. Era bine primit oricine suna la poarta noastră. Discutam zile și nopți despre cărți, despre aparițiile lui editoriale, cum să procedăm ca să mai publicăm unele manuscrise, dar n-am vorbit niciodată despre o eventuală despărțire prin trecerea dincolo, deși mereu spunea *moartea face parte din viață*, nu trebuie să ne sperie. Am înțeles tacit că tot ceea ce am discutat și n-am realizat împreună mi-a rămas mie spre împlinire. N-am reușit până acum să public decât volumul *Am fost publicat*, care cuprinde o parte din

Fundația Ateneul Cultural „Ștefan Goanță” din Liebding, Timiș

proză scurtă rămasă în manuscris, antologia *Ștefan Goanță văzut de...* [contemporani], iar acum, volumul *Epigrame*.

Ileana Petrean: Ce a întreprins Irina Goanță pentru a cultiva opera, memoria scriitorului?

Irina Goanță: Incredibil de ușor, după îndemnuri deloc încurajatoare, am pus bazele Fundației Ateneul Cultural „Ștefan Goanță”, printre obiectivele căreia se află prioritar activitățile de promovare a culturii și a valorilor culturale românești și universale, a creatorilor de literatură din România. În acest an, derulăm proiectul „*Tradițiile culturale – premisă a continuității și identității noastre*”, în parteneriat cu Asociația Culturală „*Tradiții, Identitate și Succes*” și Editura „*Brumar*” din Timișoara, cu sprijinul Consiliului Județean Timiș. Vom lansa cartea „*Literatura română la răspântia veacurilor*”, care cuprinde eseuri și articole prezentate la simpozionul cu același nume. Proiectul cuprinde activități de cunoaștere a cărții, recitaluri muzical-literare, expoziții de pictură și de artă populară. Nu vreau să vorbesc despre dificultățile pe care le întâmpinăm, pe prim-plan fiind cele de ordin pecuniar. Nutrim speranța că lucrurile se vor schimba și vom reuși să îndeplinim dezideratele Fundației care concordă pe deplin cu activitatea și ideile generoase ale patronului ei spiritual, care și-a dedicat întreaga viață culturii românești.

Ileana Petrean: Mi-ați oferit pagini pentru o viitoare istorie literară. Mulțumesc!

Evocare Ștefan Goanță, la Biblioteca Județeană Sălaj, noiembrie 2011

Romulus Cioflec – un dascăl ardelean, un scriitor pasionat de călătorie

Romulus Cioflec e scriitorul ardelean care, după cum spune G. Călinescu, ”se interesează de oameni ce luptă pentru pâine, de suflete fără noroc în mediul rural” și care scrie proză, dovedind vocație epică, perseverență și talent pentru descriere.

Născut într-o familie numeroasă, scriitorul urmează școala în satul natal, Araci, județul Covasna, și apoi în Câmpulung Muscel, la Școala Normală „Carol I”. După absolvire, îmbrățișează meseria de dascăl, în comuna Chiojdeanca și apoi în Lipănești, județul Prahova. Este martor, în această perioadă, la răscoala țăranilor și, cunoscând greutățile din mediul rural, Romulus Cioflec va descrie mai târziu, în romanul **Boierul**, felii din viața rurală.

Mai târziu, îl găsim student la Facultatea de Litere și Filosofie din București, cu un volum de nuvele deja publicat, **Doamne ajută-ne!** (1907). Titlul acestui volum spune multe despre atmosfera și lumea prezentată, autorul expunând suferințe individuale și construind aspirații imaginare. Asemănat de exegeți cu Ioan Slavici, Romulus Cioflec are, pe de-o parte, o predispoziție sentimentală, iar pe de altă parte, prezintă viața țăranului în mod realist, deloc idilic.

Peste ani, scriitorul ardelean va revedea multe dintre textele publicate, aflându-se într-o permanentă încercare de autodepășire. Multe dintre schițele și nuvelele sale sunt publicate în reviste ca *Gazeta de Transilvania*, *Ramuri*, *Viața Românească*, *Viața literară*, *Semănătorul*. Volumul din 1907 și activitatea publicistică pe care a desfășurat-o au fost motivele pentru care, în 1911, Vasile Goldiș îi propune postul de prim – redactor la ziarul *Românul* din Arad. Romulus Cioflec acceptă postul, rămâne doi ani la redacție, întrerupându-și studiile, apoi se întoarce la București, își termină studiile, își ia licența în Litere și Filosofie și ocupă postul de profesor la Liceul „Andrei Bașotă” din Pomârla, județul Botoșani.

Urmează o perioadă de călătorii, un an la Berlin, apoi la Chișinău, unde este și profesor, la Timișoara, la Paris, la Madrid, chiar și la Polul Nord, în apele țărilor scandinave. Această etapă

din viața scriitorului e marcată și de apariția volumului **Lacrimi călătoare**, în anul 1920, la Iași, la editura *Viața Românească*, volum considerat „rodul unei evoluții spectaculoase în care se simte prezența criteriilor realiste” (Mircea Brăga). Apoi apare volumul **Cutreierând Spania** (1927), care surprinde prin modernitate și prin atitudinea scriitorului în fața unor realități inedite, și volumul **Sub soarele polar. Impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul de gheață Krasin** (1929), care atestă vocația de scriitor modern a lui Romulus Cioflec. Ultimul volum e scris, așa cum sugerează și titlul, în urma aventurilor din voiajul pe spărgătorul de gheață Krasin, în apele polare ale țărilor scandinave. Perpessicius menționează că Romulus Cioflec, ”fire de peregrin”, prin acest volum, „aduce oricând informații suficiente care interesează mai ales prin tonul în care se desfășoară”.

Anul 1929 e un an important fiindcă, în Franța, îl cunoaște pe Panait Istrati, de care îl va lega o prietenie statornică. Cei doi au în comun nu doar firea mistuită de dorul călătoriilor pe meridianele lumii, ci și dorința de a-i apăra pe cei mulți și umili, pe țărani și pe muncitori. Cei doi prieteni au participat activ la Lupeni la adunarea probelor nevinovăției minerilor și au publicat diverse articole în *Lupta*, *Adevărul* și *Dimineața*.

După aceste evenimente, scriitorul Romulus Cioflec își prezintă demisia din Partidul Național Țărănesc, ca urmare a maltratării sale la Timișoara și a atacurilor din presă la adresa prietenului său, Panait Istrati, menționând: ”Nu pot accepta schingiurile nesancționate față de muncitori... nu mai pot să îndur coșmarul ororilor de la Lupeni”.

Din acest motiv, se retrage și din viața publică și se dedică scrisului, prietenia dintre cei doi fiind imortalizată nu doar prin fotografiile de epocă, ci și prin epistole ce stau mărturie și astăzi, fiindcă familia scriitorului le-a pus la dispoziția exegeților. Iată ce scrie Panait Istrati, în 1932, de la Mănăstirea Neamț: „Am primit și citit pe loc cele două nuvele. Nu ți le înapoiez pentru că m-au impresionat peste măsură și aș vrea să le recitesc, o dată, de două ori, peste 15 zile sau o lună, când tot sper eu să fiu mai bine și cu treaba sfârșită ca să pot să traduc

una din ele: **Divorțul**. Această bucată e o mică capodoperă. Într-însa, mai mult decât oriunde, se găsește acel „terroir” de care ți-am vorbit și mai ales descopăr niște frumuseți literare nouă, care ies din disonanțe. La tine disonanțele produc un efect absolut contrariu ca la ceilalți scriitori... Și multe sunt de spus despre scrisul tău, unic în tot ce au produs literele românești de la începutul lor și până azi... Nu te pripici. Cum poți să te grăbești când ai în tine o așa bucată mare de veșnicie? Eu, care sunt un zvâpăiat în toate, nu m-am grăbit niciodată în ceea ce simțeam eu că curge în mine ca un ocean.”

O lună mai târziu, Panait Istrati, care lucrează la traducerea nuvelei **Divorțul** în limba franceză, îi scrie din nou prietenului său, printre altele: „dacă reușești să ne trânești în cap vreo două volume de valoarea **Divorțului** ai să fii un fenomen. Tu cunoști nițică muzică? Ai auzit, știi ce este un Stravinski? Asta ești tu. Acum 15 ani, la concertele simfonice din Geneva, am văzut pe Stravinski huiduit. Azi e cel mai mare compozitor în viață. Omenirea are nevoie să fie bătută la... spate. Eu n-am putut și n-am căutat s-o bat cu forme artistice absolut noi. N-am stofă. Cred că tu o ai. Ți mai trebuie geniu, adică mers drept de om turbat. Aici mi-e să n-o scrântești, căci trăiești cam prea învăluit de mărunțișuri S...icești și S...icești (două nume frecvente de potenți din lumea periodicelor vremii-n.r.) adică atârni de ei. Să nu mai atârni. Și de nimenea.”

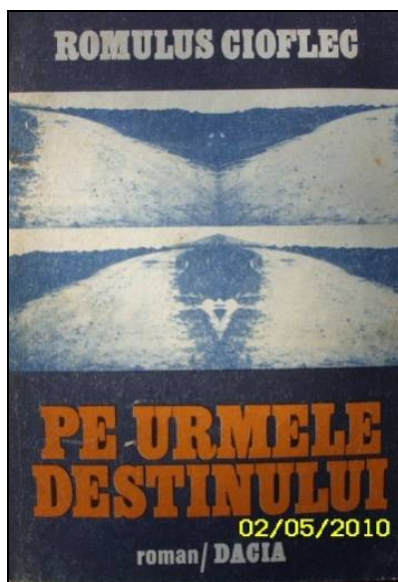
Nuvela **Divorțul** elogiata de Panait Istrati, tipărită 10 ani mai târziu în volumul **Români din secuime** (1942)” cu titlul schimbat în **Trei aldămașe**, reprezintă o capodoperă, după cum afirmă cercetătorul Perpessicius, prin: „...sobrietatea de mijloace prin care Romulus Cioflec își →

Prof. LIGIA-DALILA GHINEA

creionează personajele, prin acuitatea psihologică și prin umorul robust.” Despre volumul **Români din secuime**, Mircea Braga precizează că este o „proză realistă viguroasă”.

Anul 1937 este anul apariției romanului **Vârtejul**, care a fost distins, în anul 1938, de către Academia Română, cu premiul Ion Heliade Rădulescu, la propunerea lui Mihail Sadoveanu. Acestui roman i s-au consacrat numeroase cronici, unele extrem de elogioase, deoarece reprezintă momentul afirmării lui Romulus Cioflec ca prozator. Dacă Panait Istrati nu îi poate elogia acest volum, iată ce spun cercetătorii de mai târziu: „Romanul este dens, destinul tragic al personajului acoperind sfera mai largă a valorilor comunității rurale tradiționale constrânsă la a intra într-alt timp. Sesizăm modernitatea facturii romanului: dimensiunile și ritmurile universului cărții sunt ordonate și expuse din chiar interiorul lui și întoarse mereu spre acest interior. Consecința acestui fapt este și ciudata impresie de secționare analitică, acolo unde naratorul ar trebui să ducă la desfășurarea epică plană. Toate acestea ne determină să afirmăm că, până acum, romanul **Vârtejul** a fost pe nedrept uitat.” (Mircea Braga)

Mai târziu, în 1943, Romulus Cioflec reține din nou atenția criticii, publicând romanul **Pe urmele destinului**, despre care Perpessicius afirma: „Interpret, din spița celor originali, ai satului și sufletului ardelenesc, așa cum îl cunoaștem îndeosebi în vigurosul roman **Vârtejul**, domnul Romulus Cioflec trece cu ultimul dumisale roman, **Pe urmele destinului**. O goană în jur de sine însuși, în planul narațiunii de extindere, în care cele două atribute ala literaturii domniei sale se împletesc, tot timpul și se sprijină, și al cărei debit epic nu lăncezește nicio clipă”. Valoarea romanului, „o adevărată odisee a unei familii de țărani ardeleni” (Mircea Braga), constă în veridicitatea faptelor prezentate, întrucât cartea a fost scrisă „pe temeiul unor documentări amănunțite, culese de la toți pribegii supraviețuitori care au fost descuși și confrunțați, cu mult răgaz de autor, până la retrăire și din partea lui, întrucât ei erau părinții și frații lui... Cele povestite au fost, toate, văzute ori trăite de ei și redade fidel de el, cu

nimic inventat pentru literatură”. Acestea sunt propriile mărturisiri ale lui Romulus Cioflec din **Cuvânt de lămurire**, rămas în manuscris și pregătit cu ocazia revederii romanului, pentru o nouă ediție.

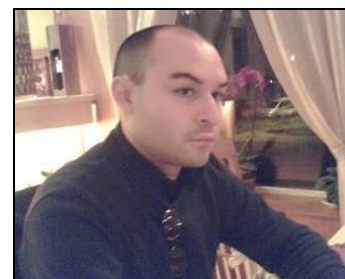
Anul 1943 este anul apariției traducerii romanului lui Erich - Maria Remarque **Drei Kameraden**, făcută de către scriitorul ardelen, iar un an mai târziu, începe elaborarea romanului **Boierul**, apărut postum (1957). Acest ultim roman al prozatorului ardelen este considerat de Perpessicius „marele roman, nu numai ca proporții, dar și ca semnificații,” deoarece, „inspirându-se din viața de la țară și folosind tehnica realistă, Romulus Cioflec construiește un roman trepidant, ca un roman de aventuri și greu de tâlcuit”, în care sunt puși față în față chiaburul lacom și țăranul dornic de justiție.

Cu siguranță că, dacă ar fi trăit, Panait Istrati ar fi salutat cu o explozie de bucurie acest roman, fiindcă, datorită firii lui generoase și lucidității sale, autorul **Chirei Chiralina** intuise cu ani în urmă, evoluția prozatorului ardelen pe linia epicii realiste, așa cum și Perpessicius îl asemănase cu marele dascăl în epică, Ioan Slavici.

Având în vedere aceste aspecte, se poate concluziona, după cum sugera cercetătorul Mircea Braga, că proza românească, în genere, și cea ardelenescă, în special, își lărgeste spațiul și își confirmă dezvoltarea și prin lucrările semnate de Romulus Cioflec, stins din viață în 1955, dar veșnic la înălțimea „frumoasei sale arte” (Panait Istrati).

APUS

Simplu ca un abandon,
ademenitor ca o chemare,
muza cântecelor de vecernie,
nobila certitudine,
elementara vremelnicie,
spic de grâu în mai,
trandafir purpuriu, floare de lotus,
rezonanța armonioasă a celestului păr
de cal
blond-carmaz...
Cerul se stinge,
pământul zace
în aspra savoare a sfârșitului de zi
și tu, legănată de vrajă,
visezi, amica mea.

Absorbită, dintre crini culeasă,
ce ardoare te contemplă?
Tăcerea găsește voce
unde suflet de piatră te îngroapă.
O fi pace sau poate război?
O fi fatum precum împușcătura în
ceață?
Dar tăcerea te seduce și orbita
deviază,
deja înălțată și imaculată,
din acei crini ridicată.
Și devii primavară...

BĂRĂGAN

Acum nu rămâne decât să închid ochii
și să respir încet
pentru că vreau să te simt,
primăvară,
și să te împlânzesc,
frumoasă și gitană cum ești
și distantă,
și platoșa ta de mister și de sticlă
se dizolvă
în apusul care te întâmpină,
în apusul care îmbracă drumul tău...

LUCA CIPOLLA

Liviu Rebreanu – Vila albă de la Valea Mare

Doar la câțiva kilometri de Pitești, spre est, se află dealurile Ștefănești și Valea Mare, pe care se întind localitățile cu același nume. Multe localități „Valea Mare” se află în România! Numai în județul Argeș sunt două. Una este Valea Mare-Pravăț, în raza căreia se află satul Nămăiești (Casa Memorială „George Topîrceanu”). Alta este Valea Mare-Podgoria, sat din componența comunei Ștefănești.

Valea Mare-Podgoria se găsește într-o bogată zonă viticolă. De această zonă a fost atras scriitorul Liviu Rebreanu, care, deși născut în Târlisua Năsăudului și atașat suflătește de plaiurile năsăudene, și-a cumpărat, în anul 1930, în Valea Mare, „o casă potrivită și trei pogoane de vie”. Acesta a devenit „cuibul său”, pentru că reședința de la Valea Mare a fost permanent și de multă vreme una din dorințele scriitorului. Casa - vila albă de pe dealul Valea Mare - ridicată după indicațiile scriitorului e organizată ca muzeu memorial din anul 1968, cu sprijinul familiei scriitorului – construită în stil românesc, văruiată în alb (așa a fost și pe vremea scriitorului), cu o prispă mare cu stâlpi de stejar. Curtea betonată te conduce spre o scară largă în formă de braț. Urcând scara, ajungi pe terasa de unde ți se deschide o încântătoare perspectivă a văii largi, ca o căldare împădurită. Intrând în hol, te întâmpină chipul scriitorului dintr-o minunată fotografie și câteva sugestive rânduri de prezentare a prozatorului. O masă cu două scaune din răchită te invită, parcă, să te odihnești – desigur acestea își aveau locul, vara, pe terasă. De o parte și de alta a holului, se află vitrine și panouri cu ediții ale operelor, fotografii, desene, scrisori, informații despre copilărie, debut și însemnări despre activitatea ca novelist, dramaturg, publicist. Camera din dreapta înfățișează activitatea de romancier a lui Rebreanu. O foarte interesantă hartă prezintă romanele scriitorului, cu locul unde au fost scrise și data apariției lor. O altă hartă consemnează călătoriile efectuate în străinătate, în calitate de ambasador al literelor românești, scriitor și președinte al Societății Scriitorilor Români, ori de

director al Teatrului Național din București. Aflăm că L. Rebreanu a vizitat Italia, Spania, Belgia, Franța, Germania, Anglia, Suedia, Norvegia.

O fotografie atrage atenția. Ea fixează, pentru eternitate, un moment solemn: Liviu Rebreanu, în costum de academician, rostindu-și discursul de recepție *Laudă țaranului român*, în fața noilor colegi, între care deosebim figura memorabilă a lui Nicolae Iorga. Soția scriitorului, Fanny Rebreanu, și-a amintit mai târziu amănunte în legătură cu acest moment. Referatul de propunere, din partea Secției literare a Academiei Române, a fost prezentat de Mihail Sadoveanu. În ziua rostirii discursului, 2 iunie 1940, atmosfera la Academie era sărbătorească, incinta plină, spațiile publice arhiocupate, iar scriitorul, calm și măiestros, dă citire *Laudei țaranului român*, izbutind cu greu să-și ascundă emoția. Printre altele, l-a elogiat pe Vasile Alecsandri, care a scos la iveală, pentru prima dată, un volum de poezie populară, și pe Mihai Eminescu, care afirma că „țaranul român a dăruit elementul cel mai necesar literaturii noastre: limba curată, bogată, mlădioasă, mereu nouă, cu posibilitate de extremă înnoire, cu un dinamism etern”.

În muzeul memorial de la Valea Mare, privești fotografii – scene de viață, mobilierul, sufrageria, biroul și biblioteca, și-ți imaginezi momente din viața scriitorului. Multe dintre acestea îți trec prin fața ochilor privind încăperile și amintindu-ți paginile scrise de Fanny Rebreanu și Puia-Florica Rebreanu, fiica scriitorului, ori de prietenii care l-au căutat în cuibul lui liniștit de la Valea Mare. Scriitorul Camil Baltazar își amintește: „Camera de lucru a scriitorului, cu o masă lunguiață, pe care se afla lampa rotundă Aladin (primită cadou de la soție), pe care el o curăța și îngrijea singur, era încăperea cea mai plăcută. Divanul larg pe care dormea Liviu Rebreanu nopțile, rafturile de cărți ce îmbrăcau până sus pereții, iar în spațiile libere, dintre rafturi, portrete și

desene ale diveșilor pictori. (...) sufrageria, toată mobila fiind înveșmântată în creton, iar pe pereți și podele scoarțe românești. Din sufragerie vedeai întinzându-se, în spatele casei, via și livada pentru culturi de zarzavat și pomi fructiferi, care se terminau în pădurea deasă, străjuită, ca de un paznic uriaș, de un nuc imens, rotat” (Camil Baltazar, *Cum l-am cunoscut pe Liviu Rebreanu*, în vol. *Contemporan cu ei – amintiri și portrete*, E.P.L., Buc., 1962, p.118). Remarci imediat tabloul în ulei al scriitorului de Camil Ressu, iar, pe o etajeră, bustul său lucrat de Oscar Han.

Scriitorului Liviu Rebreanu îi plăcea „arta grădinăriei”. În „micul său imperiu de la Valea Mare”, acorda o mare atenție florilor, care constituiau pentru el o desfătare. Personal se îndeletnicea cu produsele viei. Vinul „Truda Fanny” constituia mândria sa, fiind cel mai bun dintre toate produsele casei, de aceea era etichetat chiar de scriitor și așezat cu mare grijă în pivnița casei de la Valea Mare. Cu toate că pivnița avea o serie de specialități de vinuri, de multe ori scriitorul prefera apa rece din puțul ogrăzii sale. Scriitorul se mândrea și cu stupii de albine (până la 20 de familii) pe care singur îi îngrijea, găsind în albine afinități în fervoarea muncii și perfecțiunea geometrică a construcției fagurilor. Albinele i-au transmis ordinea unui constructor meticulos. Multe informații despre activitatea scriitorului la Valea Mare le găsim în volumele de amintiri ale soției Fanny Rebreanu și ale fiicei Puia-Florica.

Vizitatorul zăbovește în casa memorială de la Valea Mare și privește biroul aflat în stânga holului de la intrare. Privește și nu se poate să nu-și amintească însemnările soției; scria numai noaptea, când se lăsa liniștea deplină, cu ferestrele larg deschise. Făcea abuz de cafea și tutun. A fost unul dintre cei mai ordonați scriitori, scria foarte îngrijit, nu păta filele, nu făcea ștersături. Manuscrisele expuse sunt de o rară lizibilitate și îngrijire până în cele mai mici amănunte.

După cum aflăm de la muzeograf și știm din cărțile de amintiri despre Liviu Rebreanu, noapte de noapte, până în zorii zilei, scriitorul trudea în biroul său. Se așeza, parcă vrăjit, seara de seară, la masa de lucru. „E o vrajă care mă readuce la masa de scris”, declara el într-o scrisoare, →

LUMINIȚA CORNEA

“o chemare misterioasă care mă face să uit tot restul și să-mi trăiesc toate satisfacțiile într-o lume de ficțiuni, dar cu atâta intensitate, de parcă ar fi mai reale decât realitatea. Fiindcă, în fond, poate că lumea imaginației e mai aproape de esența realității decât lumea cea palpabilă a realității aparente”. La Valea Mare, noaptea, a scris *Răscoala*, după un program extrem de riguros: „De la ora 10 până la două noaptea să fie ale scrisului, afară dacă aş fi la teatru sau altundeva, dar și atunci cel puțin o oră să stau la biurou, la scris. Seara să fie pentru *Răscoala*. Orice alt scris, chiar pentru revistă, numai ziua”(L.R., *Jurnal*, I, text ales și stabilit, studiu introductiv de Puia Florica Rebreanu, Ed. Minerva, București, 1984, p. 217).

Înainte de a părăsi *Vila albă de la Valea Mare*, te mai uiți o dată la brazii falnici, pe care îi privea de pe terasă, din șezlongul lui, și scriitorul, chiar dacă atunci brazii erau mai puțin falnici. Privești bustul romanțierului din fața muzeului și îți închipui înfățișarea fizică a lui Rebreanu, așa cum a fost realizată de sculptorul Oscar Han: „Era un bărbat înalt, athletic aproape, de o construcție statuară, bine proporționat, cu un cap mic, bine fixat pe umeri, înalt și mușchiulos, fără să prezinte o forță fizică, ci numai o splendidă formă și sănătate fizică” (Oscar Han, *Amintiri despre Liviu Rebreanu*, Ed. Junimea, 1985, p.52). La numai 59 de ani, după o cruntă suferință pulmonară, căreia i s-au adăugat și crize cardiace, scriitorul s-a stins din viață în casa de la Valea Mare, în prima zi a însoritei luni septembrie a lui 1944.

E înmormântat la Cimitirul Bellu din București, în veci-nătatea lui Eminescu și a altor mari scriitori, acoperit cu o lespede mare de marmură albă, înflorată cu motive populare, pe care se află încrustat un text semnificativ din romanul „Ion”.

Părăsești casa și curtea scriitorului de la Valea Mare, în timp ce din curtea vecină se aude lătratul furios al unui câine. Tresari. De ce te gândești la Ursei, câinele ciobănesc al scriitorului? Cobori drumul de țară. Te înfioară vântulețul ce bate slobod peste dealuri. Cât de mult seamănă aceste dealuri cu cele de la Năsăud! Din pridvorul casei de la Valea Mare ori de pe prispa casei din Prislopul Năsăudului, Liviu Rebreanu avea aceeași panoramă a dealurilor.

Focul vieții

Copil cu scutec de foc
Trece pe Calea Stelelor.
Secetă mare în grădina Omului,
Timpul va arde și el.

Hrănit de inger în pustie,
Prigonit de Lume,
În vârtej de vânt
Sfântul ia carul Cerului.

Vântul biruinței
Adie peste sat.
Dene-nceputul și denesfârșitul,
La întâiul cântat al cocoșului.

Urechi de auzit și cuget de cugetat,
Printre norii unde Sfânta Duminică
Ne așteaptă la Cina Sufletului.

Urmele sfinților

Fiecare cu sfântul lui,
Fiecare cu gândurile lui,
Fiecare cu păcatele lui.

Urmele sfinților,
Pline de lacrimi și rugăciuni,
Sunt aieva.

Asemeni porumbeilor,
Sfinții au pacea lor,
Zborul lor,
Rugăciunea lor.

Sfântul și tâlharul
Se roagă împreună.
Dumnezeu îi îmbrățișează,
Întru moarte, spre Înviere.

Oile Raiului

Credința Lui în noi e mare...
Senin cu barbă colilie și ochi de cărbune,
Intră în sufletul nostru, precum în scaldătoarea miraculoasă,
De unde iese senin, întărit,
binecuvântat.

Desaga plină cu suflete,
S-a răsturant în iarba raiului,
Sfinții le adună
Și le pun la icoana nemuririi.

De trei ori a fost dat pe sub icoană
pruncul,
Apoi a fost încredințat Cerului.
Rosturile lumii s-au desăvârșit,
Rugăciunea a prins rădăcini,

Iar din paginile însemnate cu
brândușe,
Au ieșit sfinții.

Gară

Dumnezeu se rătăcește
Pe cărarea necosită a sufletului.
Creația Lui
S-a revoltat.

Lacrimile de sfânt
Sunt mai dureroase.
În inima mea e o gară
Ce așteaptă trenul judecății.

Preacuratul mă iubește
Mai mult decât mă iubesc eu.
Citesc cu ochii sufletului...
Viața începe Dincolo.

Lacrime Lui

Când plânge Domnul,
Lumea spală păcatul.
Din casa Lui,
Din sufletul nostru,
Dă binețe.

Gemând,
În mijlocul luminii,
Bindecuvintează
Agale lumea.

Bătrânul pământului
Privește cu ochi de cer
Din icoana de lemn.
Sfinții își arată frumusețea dintâi.

Masa de piatră,
Spălată de heruvimi,
E gata de Răstignire.

Iisus coboară calm,
Din înaltul Cerului,
În potirul omenirii.

Holdele dau pâinea vieții,
Strugurii - sângele,
Iar noi - credința.

MENUȚ MAXIMINIAN

RANĂ VIE

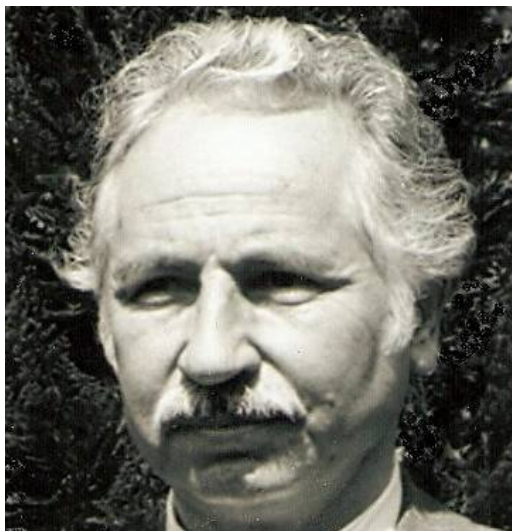
V-au furat și vouă stelele din cer ?...
V-au furat pământul de sub pragul ușii ?...
Câte-un râu din sânge... vieții - din ferestre ?...
Stinși vi-s, în uitare, în Siberii dușii ?...
V-au plătit cu moarte silnicia vieții ?...
Grajduri din biserici vouă v-au făcut ?...
Vreo Fântână Albă v-au săpat în sânge ?...
V-au ucis, în vise, pruncul nenăscut ?...
V-au închis în ură sârmele ghimpate,
printre fiu și tată veacul spintecând ?...
Limba Mamei oare vi s-a tras pe roată
să-i ucidă Sfinții-n fiecare cuvânt ?...
Și din somnul morții v-au zvârlit strămoșii ?...
V-au închis în case să vă deie foc ?...
Știți cum se plătește, setea când te arde,
lingura de apă ?... dacă... ai noroc ?...
Rană-s !... umblătoare... printr-o amintire...
prin durerea mută... și... prin cimitire !...

PREȚUL ILUMINĂRII

Ca pe un rang de noblete, răs-plânsul vieții în
suflet purtându-l, uneori cântec de pasăre măiastră
aud înflorind... pe marginea astrală a cuvintelor...
Alteori, martor Adevărului, în strâmbetele tribunale
ale minciunii, răs-plânsului îi port straietele,
chiar și în zilele de duminică...
Și totuși, în vis, cu lujeri de trandafiri înfloriți,
fecioarele cu trup de tei îmi biciuie sufletul. Și...
sufletul sângere... străluminat de steaua înaltă a
singurătății... Și-ntru cuvânt viețuiesc facerea lumii...
nefiresc domnind pe tronul clipei... și purtând cămașa
sărbătorească a durerii celei de fiecare zi...
Facerea lumii... zilnica... și silnica ei pre-facere... și
sfârșitul ei, dureros și previzibil - preț măsluit...
iluminării...

RANĂ COSMICĂ

Ostenești în genunchi, cu viața ta pavând drumul
convulsionat și opac al acestui „azi” - rană vie a unui
prezent scâlâmb...
Sângele îți albește, clandestin, pe frontierele întrebărilor
fără de răspuns. Secolul acesta gângav,
se dovedește, din start, măsluit și vinovat de înaltă
trădare... Fiecare os al tău învață nedreptatea...
pe de rost... contorsionându-se... conform toanelor ei
oficiale...
Astfel, umbra... care te însoțește, câine credincios, este
unul dintre miile de nume ale acestei orgolioase civilizații
a limitei.
Poate și pentru că, în propria ta speranță, viețuiești precum
un apatrid, căruia doar limba îi mai amintește că a avut și
el părinți... și că, la naștere, i s-a dat cerul... legea morală
fiind abrogată încă de când Noaptea s-a înstăpânit înainte
și după cuvântul durere...
Și în urma cuvântului durere e frig... iar tu, precum un ochi
fără de pleoape, viu și treaz până la

nimicnicie, cu viața ta
pavezi drumul pe care
Adevărul umblă cerșind
îndurare – măcar un
strop de
lumină... dreptatea fiind
un fel de bancnotă verde
și veche... de câteva
milenii ieșită din uz...

UN POEM OARECARE

Un poem mototolit...
zvârlit la coșul istoriei...
viața mea...

însingurându-se băjbând între adevărurile zilnice,
îndurând ghionturile potrivniciei din jur – semnul meu...
de noblete...

Deasupra mea, privind din coșul istoriei, printre
cocoloașele celor care au căzut peste mine -
niște petece de cer amăgesc ochiul, spânzurându-mi
sufletul de lațul nevăzut al speranței...
timp în care zăhărelul politiciii scâlâmb abate gândul pe
cărarea netrebnicii unor interese oculte... doar-doar voi
uita că azi e azi, nu mâine... și că mâine ar putea să nu fie...
să nu mai fie... niciodată...

Așa că, de unul singur, în coșul istoriei, între vorbele în doi
peri ale celorlalți înghionțiți, rabd clipa... ca pe-o cămașă
de foc... la lumina ei searbădă citindu-mă... ca pe un
poem oarecare... mototolit... aruncat la coș...

ECOU

Puțini, prea puțini fii are țara asta - zice, necăjit,
badea Ion, prinzându-mă la un pahar de vorbă...
Da, prea puțini fii are țara asta în care cel care vinde nu-i
cel care ară și seamănă și treieră, și dă cu sapa, alinându-și
foamea „din traistă”... cu gândul rătăcind într-un
morocănos mâine...

Plugul de lemn al Adevărului trudește în câmpiile
timpului... numai că, azi, cel care seamănă dor nu culege
viață... chiar dacă lumina îi trece prin inimă... mai înainte
de-a se ascunde-n durere și-n nedreptăți...
Luat în derâdere de hoții istoriei, pe când pe umeri îi arde
cămașa zădărnicii... cel care moare învățând Rostul pe
dinlăuntrul lacrimii, poate muri liniștit... chiar dacă nu va
fi în stare să înțeleagă de ce o minciună domnește huzurind
în palatele țării...

chiar dacă, în numele binelui, mai marele spitalului de
nebuni urlă... cocoțat pe muntele durerilor
unui neam întreg, zdrențaros, flămând și fără nicio
speranță...

Cel care urlă mai tare, cu legea strâmbă în mână, uitând de
el, în mișelia lui... a uitat că durerea,
ca și răbdarea, are o margine, dureros de tăioasă
și-a mai uitat că, întotdeauna, uitarea se plătește...
se răs-plă-teș-te !...

GEORGE L. NIMIGEANU

Dacă Dumnezeu e răspunsul, am greșit întrebările. Noaptea devine o companie plăcută, când liniștea începe să ia sub ocupație orașul, pe fărâme. Râde pe întuneric cine poate să-și găsească zâmbet de prisos. Că-i atâta tăcere încât ți se ametește gândul în fața hăului ăsta de noapte.

E un altfel de întuneric, un întuneric gros, spumos, consistent, ce se mărește cu fiecare respirație. Poți să începi să mă judeci. Ai dreptate probabil, dar lasă-mă în lumea mea, ne-om întâlni pe dimineață. Nu mă aștepta, s-ar putea să te înfiori.

E 3:30, dimineața. Orașul s-a mutat pe apă și parcă și patul a început să se clatine în ploaie, ca o barcă în derivă. Se aude ceva bătând în așa-zisa fereastră. E golul din perete prin care mai pot vedea uneori luna, ca o floare la reverul cerului...

La ora asta se doarme. Sau măcar ești sătul de viața de peste zi. Însă să stai să te învârti disperat prin fiecare colț prăfuit din tine, nu e bine. Parcă s-a făcut întuneric și în mine, parcă nu mai pâlpâie nici ochii.

Doar torța vechilor spaime luminează în ochii sufletului meu adormit pe jumătate. Ce să faci, încearcă să păstreze o cadență rigidă, în care o să ne pierdem mai repede decât o întoarcere de secundă. Se mai întâmplă, cum să scapi?

Mi s-au terminat visele, de-aia e atât de sec totul.

Și unde se termină visele, moartea începe să se frământă, simțind respirația pe ducă. Nu știu cum s-a întâmplat, însă știu că priveam prin poze și nu înțelegeam ce mi se întâmplă.

Asta îmi aduc aminte, somnambulic... E o stare ciudată, de

neîmplinire a ființei. Trebuia să-mi alimentez visele cu realizări, să am grijă de ele.

Cred că m-am grăbit să le împlinesc. Toate la timpul lor, însă am încercat să fac un timp comun pentru ele. Am încercat să fiu eu acel Dumnezeu al lor și al nostru și pentru o scurtă perioadă chiar mi-a ieșit. Doar că nu mai aveam la ce să mă gândesc, nu mai era acea frământare care mă urmărea. Nu spun că mi-au dispărut grijile, doar că jumătate din mine s-a pierdut prin noapte. Totuși, înainte nu vedeam nimic, acum văd prin ceață fiecare zi. Transfigurată, mă uit la iadul ce încearcă să coboare. Sau poate că-i doar un foc în zare. Poate că îmi e somn.

Și chiar am rămas fără vise, nu? O să ajung dependentă de povești. Nu știu ce mi se întâmplă, dar încerc să scap, să evaderez din închisoarea asta atât de blândă, dar lipsită de sentiment, care îmi e viața fără vise. Pană la urmă, oprește-mă de la pierzanie, căci mă îndrept sincer spre o sinucidere plictisită și disperată, înghețată ca un sloi fără personalitate. Nu mi s-a făcut inventarul la viață, nu mi s-a cerut prezența. Însă acum, așa, din senin, sunt obligată să rămân singură, obligată de propria-mi ființă asediată de o noapte străină. Și sunt conștientă de ceea ce mi se întâmplă, însă mă simt de parcă aș privi la altcineva, nu sunt decisă dacă să-mi asum responsabilitatea unui nou trup, pustiu, să mă salvez de mine însumi, sau să mă mântui prin rostirea viselor.

Se aude un țipăt și cred că își pun mâinile-n cap cu toții. Nu-i înțeleg.

M-ar privi nedumeriți de nepăsarea mea, dar n-au nicio idee despre ce va fi peste câteva minute. M-aș ridica să plec, să mă duc departe, să-mi câptușesc visele pe suflet, să le țin cu forța în mine, dar nu știu de unde să pornesc să le caut. Și cred că nici mâinile nu le mai pot cuprinde de înstrăinare.

Bineînțeles, îmi este și frică, o frică sinistră, o frică totală, o frică de nerostit.

Așa că, până mor, o să rămân printre ai mei, și nimeni nu va reuși să-i scoată pe ai mei din mine. Așa rămân, până când iarba o să-mi năpădească liniștea.

Mă gândesc să mă întorc în lumea de dincolo, fascinată și calmă, să v-o pot recomanda. Să pice raiul pe

Casa de acasă...

Din dorul frânt de tată și de mamă,
Oriunde pașii-n lume ți-i petreci,
Din când în când să-ți fie plânsul
vamă
Și lacrimile tale-stele reci.

De porți la pieptul tău ca pe-o icoană
Căsuța vie-n care te mai naști,
Să-ți vindece din suflet orice rană
În timpul scris dintre Crăciun și Paști.

Și plânsul tău din zarea îndepărtată
Îți înălbește gândul ca un clor,
În rugăciunea ta neterminată,
Când stai acolo, pe genunchii lor.

Poate de-aceea ți-e atât de dragă,
O știe numai Dumnezeu de sus,
Într-o colibă, dulce ca o fragă,
S-a născut și Fiul Său-Iisus!

De bună seamă și El câteodată
Și-aduce-aminte de sălașul sfânt,
Casa de-acasă, care ne-a fost dată,
E fără de chirie pe pământ...

30/31 Iulie 2012

NICOLAE NICOARĂ

pământ, strig, n-am cum să mă urc până acolo. Mi s-au consumat treptele la scara spre cer, care erau visele mele pe întuneric și acum luna atârnă ca o cheie într-o ușă încuiată.

Am coborât ușor, dar nu știu să mă urc acolo fără vise. Încerc să-mi prezint partea sensibilă, însă nu mai am nicio parte, s-a dus cu visele. Mediul sintetic în care respir natural mă îmbolnăvește, încearcă să mă ducă de aici. Nu plec, pentru că n-am o parte isterică să mă împingă la o disperare divină. Ce ar trebui să cred? Toți îmi spun "rămas-bun" și "bine ai venit".

Mă închid ermetic în mine, simt că viața are un simț al umorului din care mă lasă să gust. Păcat că-i amarui. Bezna tot nu s-a dus, dar parcă nu mai e aceeași.

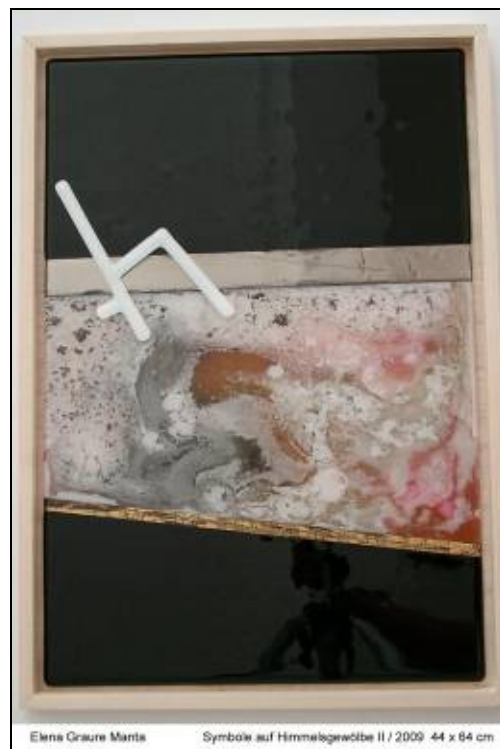
Tot 3:30 e, mi s-a înțepenit sufletul pe secundar.

Și Dumnezeu a adormit mângâiat pe sufletul Lui catifelat de visele mele aspre, lasându-mă pe mine pradă fricii de singurătate.

MIRUNA MIRON

LACUL FRUMOASEI RAGHD

Valuri mici, tremurătoare, creponând lacul tăcut
 Deapănă fără cuvinte o poveste din trecut
 Stânci în jur poartă pe umeri veacuri în cernită haină
 Și-ncrustată pe-a lor frunte sumbra locurilor taină
 Iar pe bolta-ntunecată stele neclintite ard,
 Cum ardeau pe când trăit-a pe aici frumoasa Raghd.
 Mii de ani, spun cronicarii, care erele socot,
 Au trecut de când pierit-a mândra Raghd, fata lui Lot.
 Un smochin din stâncă-ntinde brațu-i chinuit și spân
 Peste-un cort în care șade ghemuit un beduin.
 Cu un clește, beduinul doi tăciuni tot scotocește
 Și din când în când împinge un ibric ce forfotește:
 -Bine ați venit, ne spune (poate pentru-a cincea oară),
 -Bine te-am găsit, hagi Yousef, zice ghidul într-o doară,
 Ce mai faci? Cum îți mai merge? Sperăm că ești sănătos!
 -Allah să vă miluiască! zice el cuviincios,
 Mulțumesc de întrebare, mă mai țin, dar sunt bătrân,
 Zise beduinul simplu, cu un glas domol și bun.
 Și-ntinzând pe-o buturugă un ștergar cusut în casă
 Ne servește-n cești micuțe din cafeaua lui gustoasă.
 Ghidul soarbe cu plăcere din cafeaua aromată
 Apoi cercetează cortul și întreabă dintr-odată:
 -Hagi, dar unde ți-e nevasta, că n-o văd, sunteți certai?
 -Să mă cert eu cu Um Saqr? Nicidecum, e la... „ceilalți”!
 De vreo patru luni de zile a luat-o Dumnezeu.
 Dup-o lună, poate două, cred c-am s-o urmez și eu,
 Vine-un timp când fiecare îi urmează pe străbuni,
 Suntem călători prin viață și cei răi, dar și cei buni!
 -Dumnezeu s-o odihnească, mă-ntristează așa veste!
 -Este trist, dar fiecare își termin-a sa poveste...
 Doar pământul este veșnic, noi ne ducem, toate ard,
 Cum a ars demult Gomora și-a pierit frumoasa Raghd...
 -Te rugăm cu toți, hagi Yousef, spune-ne povestea ei!
 Beduinul vorbi tainic, focul răspândea scânteii,
 Glasul ne purta departe prin deșerturi și pe dealuri,
 Apoi zăbovi o vreme lâng-un lac cu line valuri...
 -Lângă lac a fost cetatea, și ce mai mândră cetate!
 Dar trăia în ea norodul mistuit tot de păcate...
 Lot degeaba ostenise și dăduse sfaturi multe,
 Că dezmătu-i subjugase și nu mai voiau s-asculte.
 Singur Lot din tot cuprinsul mai ducea o viață castă,
 Ceilalți venerau păcatul, chiar și propria-i nevastă.
 Și în lumea aceea cruntă, învrăjbită, nemiloasă,
 Se-nălțase Raghd, prințesa fără seamăn de frumoasă...
 Trupul ei proaspăt ca briza, ochii mari și albă fața
 Ca un crin ce înflorește plin de rouă dimineața.
 Raghd era o nestemată cum nu s-a văzut vreodată
 Dar de cei din jur, copila se simțea înstrăinată
 Și o pală de tristețe umbrea chipul ei ales,
 Căci credința și dezmățul îi păreau de ne-nțeles.
 Adâncă nedumerire frământa ochii cumiști
 Și nu se-mpăca, sărmana, cu niciunul din părinți:
 Mama o-ndemna să meargă pe la târguri și la baluri,
 Lot avea alte speranțe... ale credinței idealuri
 Și-o-ndemna să intre-n templu și la Domnul să se-nchine
 Și nu mai știa copila ce e rău și ce e bine.
 Ea-i iubea deopotrivă, însă nu-i înțelegea
 Și-astfel în singurătate tot mai des se retrăgea...
 Lângă lacul cel albastru petrecea ore de-a rândul

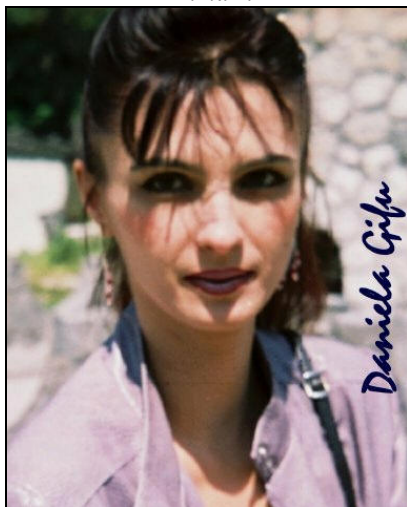
Și la valurile-i line zi și noapte-i zbură gândul.
 -Ce tot stai, o-ntreba mama, lângă lac fără folos?
 Doar în basm iese, copilă, din ape un Făt-Frumos!
 Fără însă a-i răspunde ea-și pleca ochii smerită
 Și pleca din nou pe maluri ca pierită, ca vrăjită...
 Se-așeza pe-o buturugă, lâng-o salcie bătrână
 Și-mpletea din flori albastre cu migală o cunună,
 Apoi, aruncând cununa, o privea cum lin coboară,
 Ca un gând purtat de valuri, ca un plâns de vioară
 Ce te-mbie și te cheamă, inima ți-o răscolește,
 Ca un dor de pribegie care sufletu-ți topește.
 Și-ntr-o zi, urmând coroana, pași-n apă fără teamă
 Căci știa de multă vreme că pe ea lacul o cheamă;
 Pentru Raghd apele blânde pânze-mpodobite țeș,
 Pentru ea atâția nuferi minunați din apă ies,
 Pentru ea adie vântul alintând-o iar și iar,
 Locul ei este-n adâncuri, în palate de cleștar,
 Nu să vestejească-n temple și nici în dezmăț la baluri,
 Ci plutind spre veșnicie, dusă în abis de valuri...
 Azi doar eu mai știu povestea despre a prințesei soartă
 Și a lacului albastru transformat în „Marea Moartă”...
 -Hagi, dar nu e nicio urmă din cetatea cea măreată?!
 -Din Sodoma și Gomora nimic n-a rămas în viață!
 Poate că pe fundul mării mai sunt urme din cetate,
 Dar să scotocească marea nimeni astăzi nu mai poate...
 Câți n-au căutat ruine și-n pustiu n-au cercetat,
 Însă n-au găsit din toate decât Lacul Răsturnat,
 Lac posomorât și sumbru, fără urmă de verdeață,
 Care-n apa lui greoaie n-are niciun semn de viață,
 Căci pe umerii de sare un blestem amarnic poartă
 Și o mare de tristețe grea de veacuri, mare moartă!...
 Dar de intri-n apa marii, ea te mângâie senină
 Și te prinde-un dor anume cărui nu-i cunoști pricină.
 Ești din nou frumos și tânăr, prinzi puteri, ochii îți ard
 Simți că taina tinereții este-n apă, **apa-i Raghd.**

GETA YOUNES
 (AMMAN, IORDANIA)

Jurnal venețian

(1)

Prima zi

14 iulie 2012. Ziua mult așteptată. Cu două luni înainte, îmi cumpărasem biletul de avion la un preț neașteptat de convenabil, sub 100 €, dus-întors Cluj-Veneția. Desigur, cu o companie low-cost, *Wizzair*. Aveam să constat că fusese mai ieftin decât orice alt mijloc de transport.

În avion nimerisem între doi români. O studentă la Facultatea de Medicină a Universității de Medicină și Farmacie "Grigore T. Popa" din Iași, care mergea să-și vadă iubitul. Nu știa mare lucru despre el. Doar că fusese fotbalist și că învățase niște afaceri prin împrejurimile venețiene. Să fi avut puțin peste 20 de ani. Un chip proaspăt, plăcut, sincer. *O altă ingenuă copilă la cheremul șmecherilor români plecați peste hotare*, gândeam în sinea mea. Și un fost profesor de sport, absolvent al Facultății de Educație fizică și Sport a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Alesese, în urmă cu zece ani, Italia. Visul chivernisirii rapide. Lucra la o firmă de publicitate pe un salariu modest. Undeva la 1300 €. Chiria, cheltuielile lunare de întreținere, hrană și, poate, câte-o ieșire prin împrejurimi. Basta banii. Trăise și vremuri mai bune, spunea el cătrănit. Prietena lui îngrijea o bătrână pentru 700 € pe lună, plus masa asigurată. Criza datoriilor, austeritatea și recesiunea puseseră presiune pe toate băncile europene. Și pe buzunarele, mai ales, emigranților.

Un *Bun venit!*, oarecum cunoscut. Am un frate, care trăiește în Roma din 1997. De la an la an,

pachetele lui trimise părinților se micșorau semnificativ. Până când nu au mai ajuns deloc. De ce se mai îngrămădesc, totuși, atâția români să vină în Italia? Aveam să constat că *pâinea noastră cea de toate zilele* se câștiga la fel de greu ca în România. De ce nu se întorc? Probabil, mândria românului plecat și rușinat de alegerea făcută.

Check-out. Aeroportul *Sant'Angelo Treviso* (popular, Aeroportul Treviso), cunoscut sub numele Veneția Treviso sau Antonio Canova, după numele noului terminal construit în 2007. Mă simțeam straniu. În jur, mulți români, grăbiți să treacă cât mai iute de verificarea actelor de identitate. Ce aveau de furișat?! Se crease, nu aveam să înțeleg de ce, o îmbulzeală obositoare. La dimensiuni reduse, îmi reveneau în minte imagini asemănătoare cu cele din toamna lui 2007, în aeroportul din Tel Aviv. Singura diferență, acolo ofițerul de serviciu îți arăta drumul Golgotei cu pușca automată în mână.

Trec de verificarea oficială a pașaportului (e suficientă și cartea de identitate în calitatea noastră de cetățeni din Uniunea Europeană) și mă trezesc într-o sală de dimensiuni modeste. Un rotocol al aeroportului: un birou de informații, un birou exchange, un chioșc de ziare și reviste și, ceea ce căutam, biroul companiei de transport public ATVO. De aici mi-am cumpărat (se poate și direct de la șofer), biletul de autobuz (7 €) până la *Piazzale Roma*, destinația finală. Poate fi cumpărat biletul dus-întors, dacă vrei să faci o economie de 1 €, dar acesta este valabil numai o săptămână. Pe mine nu mă avantaja.

Drumul de la aeroport la Veneția a durat puțin peste o oră. Clujeanul, solidar cu emoțiile primilor mei pași în laguna venețiană, m-a consiliat până când a coborât. *La Mestre*, o stație înainte de Veneția. De fapt, e principala suburbie a Veneției. Atenția mea nu mai era de multă vreme la cele grăite de el. Doar privirea încerca, din când în când, să-i confirme interesul. Și, cum să nu auzi așa ceva, că prețurile sunt incomparabil mai mici decât în Veneția. Șoseaua era bună, principalul semn al unei țări civilizate. Tablourile, de o parte și de alta, nu erau prea interesante.

Drumul de la continent se oprește în *Piazzale Roma*. Forfotă mare.

Ingrozitor de cald. Prima impresie, un spațiu mare, poligonal, deschis. De fapt, un foarte important punct de reper venețian. *Piazzale Roma* este o stație de autobuz în aer liber, cu opriri de feribot, alături de parcuri auto. Și, ce este de interes turistic, alături, începutul lui *Canal Grande*. Nu-ți sare în ochi imediat, fiind ascuns de primul pod peste acesta, *Ponte della costituzione*. La stânga, în timp ce traversam parcare, zăresc și biroul de informații, de unde poți să cumperi bilet pentru orice destinație din Veneția. Trei cozi de oameni, la trei ghișee diferite. M-am așezat la una din ele. În fața ghișeului, cer informații despre adresa unde trebuia să ajung. *Castello 77* nu le spunea nimic celor de-acolo. Vai mie, și plătisem deja cazarea pe-o lună (340 €). Veți spune, *atât de ieftin?* Nu a fost deloc simplu. Timp de două luni jumătate, zi de zi, am scris în jur de câte zece mesaje celor care ofereau locuri de cazare și tot la atâtea răspundeam. Promptitudinea răspunsurilor proprietarilor de locuințe era impresionantă. Doream să stau chiar în Veneția. Găsisem cu 250 € pe lună în Mestre, sumă la care se adăugau însă cheltuieli de întreținere (aprox. 50 €), transportul zilnic dus-întors. Calculasem și ieșeam mai scump.

Primesc un bilet pentru vapo-retto, de 7 €. *O fi sumă fixă pentru orice mijloc de transport public*, îmi spun oarecum îngrijorată. Suma pe care o dețineam nu mă mai prea îmbia la multe călătorii. De fapt, era valoarea unui bilet pentru o oră de plimbat printre canale cu mijlocul de transport public pe apă. Comparând același timp pe apă, dar în regim de taxi (100 € pe oră), suma nu mai părea deloc înspăimântătoare. Zăresc stațiile aliniate. Nicio idee, de unde aveam să plec și unde aveam să cobor. Tot la cinci pași întrebam, încotro. Până când, un gondolier amabil, ușor grizonat, avea să mă lumineze. Linia 2 (roșie), ruta 5.2 sau 4.1. Stația finală: *Giardini*, la celălalt capăt al Veneției.

Arunc o privire pe hartă. Apropos, nu vă lăsați impresionați de mărimea hărții. Veneția, de la un capăt la altul, pe ceas, o faci cu piciorul în aproximativ o oră. Hai, o oră și un sfert. Pe hartă sunt trecute toate căile de acces, oricât de mari sau de mici sunt. Și sunt destule. Denumirile lor sunt cele care, de fapt, ne pun în →

DANIELA GIFU

dilemă. Acel labirint magic despre care toată lumea vorbește. Venețienii au câte o altă denumire pentru fiecare cale de acces, spre deosebire de europeni. Astfel, dacă germanul spune „strasse” iar francezul „rue”, venețianul are peste cinsprezece denumiri folosite: *Via* - stradă largă, în stil autentic venețian, *Rio* - stradă sau canal mic, *Rio Tera* - stradă care rezultă atunci când un canal este umplut cu pământ, *Riva* - stradă care este în linie cu laguna sau Canal Grande, *Calle* - stradă cu lungimea mai mare decât lățimea, *Fondamenta* - stradă care dă în Canal Grande, *Campiello* - străduță sau piață mică în formă de pătrat, *Campo* - stradă sau piață mai mare în formă de pătrat (în trecut era acoperită cu pășune, de unde și denumirea), *Corte* - pătrat mic înconjurat de clădiri, în mod normal cu o singură intrare, *Lista* - stradă învecinată cu o ambasadă străină, *Merceria* - stradă plină cu magazine, *Ramo* - o ramificație pentru *Calle*, *Corte* sau *Fondamenta*, *Ruga* - primele străzi care urmează să fie împânzite cu case și magazine, *Rughetta*: mica "Ruga", *Salizzata* - primele (importante) străzi ce urmează a fi pavate, *Sotoportego* - stradă care traversează dedesubtul unei clădiri, *Viale* - stradă în Isola di S. Elena.

Călătoria cu vaporetto pe Canalul Grande a durat aproximativ o jumătate de oră. Cred că a fost cel mai bun exercițiu fizic al capului. Dreapta, stânga, înapoi, înainte. Eram înconjurată de clădiri vechi în culori pastel, șterse, scorojite de vreme, înnegrite de îmbrățișările seculare cu apa. Mândre de lanțul lor de alge la atingerea poalelor de apă. Obloanele, neobișnuit de înalte și înguste, de culori închise (predomină verdele închis). Acel du-te vino al ambarcațiunilor navale: vaporette, gondole, șalupe-taxi, feriboturi, nave de croazieră. Ici, colo, basilici impunătoare. Se zăresc și două insule: *Isola della Giudecca* (am aflat că Elton John are un apartament aici), *Isola di S. Giorgio Maggiore* și *Lido di Venezia* (locul unde se desfășoară an de an Festivalul Internațional de Film "Leul de aur" (anul acesta, în septembrie, a 69-a ediție și voi fi aici). Și, mai ales, bogăția ornamentală: basoreliefurile de marmură în inconfundabilul stil bizantin, creneluri și tondi sculptați

Veneția, Campo Ruga, 14 iulie 2012

Cu adevărat, impresionant.

În sfârșit, stația *Giardini*. Ora 16.30. Alte întrebări. Răspunsurile, un șir de dat din umeri. Ajung în parcul din apropiere, *Giardini Biennale*. Impărțit în trei alee. Două înguste, pavate cu piatră, se spune că albă cândva, unde sunt și bănci de piatră care mărginesc aleea principală. Aceasta este nepavată, delimitată de un rând de copaci înalți și bătrâni. De-o parte și de alta, bănci de culoare roșu închis. Oameni de toate naționalitățile. Din peisaj nu puteau lipsi nici românii. Nu m-am putut răbda să nu întorc capul ori de câte ori auzeam limba vorbindu-se română. Era mai mult curiozitatea de a vedea cu ochii mei tipologia de români, trăitori în Italia.

În cele din urmă, un grup de bărbați în vârstă, cunoscători ai locurilor (mă aflu în cartierul *Castello*, unul dintre cele cinci cartiere ale centrului istoric venețian), îmi dau o veste bună. Există locul cu pricina! Răsuflu ușurată. Mai mult, unul dintre bărbați, pe picior de plecare și bombănind privitor la un articol citit în ziarul strâns sub braț, m-a condus până înaintea unui pod, *Ponte S. Gioachin*. De fapt, mergea înaintea mea, aruncându-mi, din când în când, câte-o privire. Rostea mereu, *Fa Caldo*.

Zâmbeam. Nu din cauza mersului lui zorit. Îmi amintea de-o reclamă la ceai, cu doi protagoniști italieni. Foarte discutată la acea vreme. Ea, o brunetă focoasă, toropită de căldură îi spune iubitelui: *Antonio, fa caldo!* El, tipul clasic de italian seducător, îi întinde o sticlă cu ceai, luată direct de la gheață. După un timp, ea răcorită bine își atâță partenerul: *Antonio, fa freddo!* În România anilor '90, reclamele cu tentă sexuală aveau o anumită savoare.

Bun. Trec peste următorul pod, *Ponte S. Ana*. Unul dintre obișnuitele poduri de aici, care fac trecerea peste

canalele venețiene. Remarcasem anul când fusese ultima oară renovat, 1991. Oboseala îmi înfrâna vădit mersul. Am ajuns într-un fel de piață, numită *Campo Ruga*, înconjurată de case vechi. Peste tot atârnav haine la uscat pe sistemul cunoscut de scripeți. În toate direcțiile, alte străduțe. Pe care să o iau? Mi-ar fi trebuit o jumătate de zi să le iau la verificat. Un mic bar cu o terasă afară, *Trattoria alla Nuova Speranza*. Nu am avut curiozitatea să văd ce are de vânzare și la ce prețuri. De fapt, trei mese de plastic, unde stăteau câțiva bărbați la taclale cu o bere în față. I-am întrebat și pe aceștia. Oricât de confuză eram, punând o întrebare mă ajuta să mai fac pași spre adresa dorită. Și, italienii sunt foarte amabili, cum am constatat. În capătul celălalt al pieței, un magazin alimentar. Aici prețurile (în euro) erau chiar convenabile. Ca acasă.

Trec de această mică piață în *Salizada Streta*. Două femei, așezate pe scaune în fața intrării caselor lor. Am zâmbit. Ce mișca în fața ochilor lor era analizat. Au fost ultimele pe care le-am întrebat pe unde să mai merg. Imediat după colțul unde se aflau, pe *Calle Larga De Castello*, mult-căutatul *Istituto Buon Pastore*. Asemenea atletului care atinge linia de *Finish*, am scos un ultim oftat. Îmi găsiseram un loc de cazare într-o zonă săracă, chiar înainte de *Isola di S. Pietro*. Îmi convenea de minune.

O ușă masivă de fier mi-a dat puțin de furcă. Am pătruns cu oareșce emoții. Acolo, trei copii, un băiat și două fete, simțindu-mi nesiguranța, au început să mă iscodească. Cine sunt, de unde vin. Italiană o înțelegeam. Vorbeam, însă, în engleză. Bariera lingvistică ne-a dat de furcă. Micii drăcușori încercau să se joace cu mine. Să mă duc nu știu unde și să-mi las bagajul la ei. În siguranță. Știam una și bună, nu e de plecat de lângă bagaj în Italia. Mi se spusese că la ora 19, fiind sâmbătă, va veni cineva să-mi dea cheia de la cameră. Era doar 17.30. *Nu-i bai, voi aștepta*. Primeam holul în care mă aflam. Făcea legătura între Administrația locului și camerele de cazare. Modest, dar plăcut.

La un moment dat, se apropie o fată, elevă de liceu, m-am gândit. La aflarea numelui, mă trage de mână să o urmez. Avea cheia camerei mele. De fapt, mi-a înmănat trei chei, →

Biblioteca Babel

Germain Droogenbroodt

PĂMÂNT, ești ceva mai mult
decât o scânteie din lumina originală
o mutilată piatră hoinară
rătăcită în univers?

vițelul de aur
i-a rupt aripile îngerului
și suveranul
– deghizat în profet
răspândește drept adevăr minciunile
sale

abia perceptibilă încă
familiara bătaie de aripă
bătaia dublă a inimii.

SE VA ridica o zi
– încă nedefinită –
un vânt

mai puternic
decât toate vânturile

dând formă
la ceea ce fără formă este
pentru ochi?

CHIPA

Munți verzi
văi verzi

verde, verde,
un verde nesfârșit

în acea parte a orizontului
adăpostul
eternul, nesfârșitul alb

– deocamdată...

POEZIE

pentru Rudolf van de Perre

A scrie este a cântări cuvinte
a colecta
cu lampa limbii

este a face audibilă
tăcerea

uleiul

în curentul timpului.

DEȘTEPTARE

Cu larg deschise potire
beau ciumăfăile din zorii zilei
proaspăta rouă a dimineții

clopote de templu
ce cu albă tăcere răsună
declinul nopții

în albastrul cerului gofrată
încăpățanata dără a păsării
primele rânduri ale unui nou poem.

VULTUR

« Corbii zboară în cârduri
vulturul zboară singur ».

(Luchino Visconti)

De cer atât de aproape

zboară vulturul

Singuratic
ca și poetul

așteptând răbdător
sosirea cuvântului

până când în sfârșit pana
câteva rânduri schițează

punând la îndoială încă
sensul

inutilitatea
de a numi.

CEEA CE E MAI MULT

*“Totul e mai puțin decât,
este, totul e mai mult”.*
(Paul Celan)

Ceea ce coșofana nopții
cu ciocul ei negru scrise
nu repetă aurora dimineții

gura lunii se închide
– este înghițită

drumuri prin aer se intersectează
ștergând urmele

în cristalinul ochiului
apar culori și forme

lentă dezvăluire
a vizibilului

care este mai mult
decât ceea ce este.

Transmise de GEORGE ANCA

→două de la ușile în principalele
corpuri de acces și, firește, cheia de la
cameră. Da, era lesne de-nțeles de ce
atâta siguranță. Peste tot pereții erau
tapetați cu mesaje de atenționare: *Per
favore, chiudere la porta!*, *Per favore,
ricorda di chiudere a chiave!* Aha,
deci se perindau prin zonă tot felul de
neaveniți și era bine să nu le facilităm
intrarea în spațiu. Am urcat la primul
etaj, apoi am cotit spre un hol lung
unde se aflau 15 camere. Chiar
înainte de a intra în camera mea, 9,
trona un crucifix. Camera era cum mă
așteptam pentru prețul plătit. De fapt,
era mai mult decât mi-aș fi închipuit.
Îngrijită, cu baia în fața camerei.
Căldura insuportabilă o rezolvam prin

deschiderea ușilor de la cameră și
baie, ambele cu ferestre deschise.
Da, corpul unde primisem camera era
doar la dispoziția elevilor și
studenților (am înțeles că aici sunt
cazați și bursierii Erasmus). E ferit de
restul chirieșilor.

M-a întâmpinat o studentă,
singura cazată acolo, Paola, care mi-a
prezentat locul. Tot în italiană, dar era
interesant să descopăr asemănarea
limbilor noastre. Multe băi pe coridor,
unele cu vană, cum era cea din fața
camerei mele, altele doar cu duș, un
spațiu cu mașini de spălat (trebuia să-
ți aduci doar detergent), o bucătărie
mică și una mai mare (aici era și un
televizor), ambele dotate cu frigider,
aragaz și dulapuri cu blide, tigăi,

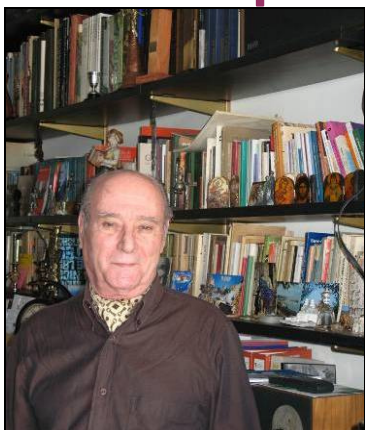
tacâmuri, prăjitor de pâine etc. Plus, o
sală de lectură. Făcusem o alegere
inspirată.

După turul de bun venit!, încerc
netul. Mi se spusese că există
conexiune Wi-Fi în contul banilor
plătiți pe lună. Trebuia să-mi anunț
familia, prietenii că ajunseseam cu
bine. Tot Paola m-a scos din
încurcătură, dându-mi parola pentru
conexiune. Da, aveam tot ce îmi
trebuia.

9 săptămâni în Veneția, timpul pe
care mi-l permisese pentru o
mobilitate la Universitatea
Ca'Foscari. Era vremea să explorez
Orașul pe ape.

Biblioteca Babel

Carlos A. Pasqualini

Carlos A. Pasqualini s-a născut în Lanus, provincia Buenos Aires, Argentina. Doctor psihiatru, profesor universitar, pictor și poet, a publicat poezie atât în Argentina cât și în exterior. Poemele de față fac parte din volumul *Goluri de tăcere* (*Huecos del silencio*), 2010.

Carlos Alberto Pasqualini, s-a născut în anul 1937 în provincia Buenos Aires și locuiește în orașul Buenos Aires (C.A.B.A.).

A predat cursuri post-doctorale la Universitățile Naționale din Bs. As. Córdoba y Rosario

Este colaborator permanent al revistei "Generación Abierta" (Bs. As.)

Este membru al Centrului de Studii Poetice. (Bs. As.) și al Aulei de Filosofie și Poetologie 'María Zambrano', în cadrul Catedrei de Cultură Andaluză din La Plata.

A participat cu poemele sale în numeroase antologii dintre care amintim: Editorial Dunken 2009; Editorial "Raíz Alternativa" 2009; Editorial De los Cuatro Vientos 2009 y Editorial de Las Tres lagunas 2010.

A obținut mai multe premii pentru opera sa, ca de exemplu Premium I cu publicare din partea "Ediciones Raíz Alternativa" 2009; Premium I cu publicare din partea "Editorial De los Cuatro Vientos", 2009; Premium II din partea "Societății Scriitorilor din Argentina" (V. María_Pcia. de Córdoba) 2011.

A publicat volumele de versuri "Ecos de Letra", Ediciones Raíz Alternativa 2010; "Huecos del silencio", Editorial De los Cuatro Vientos 2010.

Ca artist plastic, a realizat expoziții individuale și colective, obținând numeroase premii în țară și străinătate.

Goluri de tăcere

II
Am văzut unele lucruri,
Ce-i drept, nu prea multe,
Suficiente ca să-mi fac o părere.

Unele mi-au răpit somnul.
Și mai apoi
Visele mele îmi răpiră
Cunoștințele despre acele lucruri.

Totuși în fugare clipe de trezie
Am întâlnit viața,
Crâmpetele ei blânde, duioase.

IV
Beau apele profunde
Dintr-un pocal de mister.

O îmbrățișare siderală
Fără suspine,
Fără rugă,
Fără tânguiri

Sub lumina stelelor
Oarbe.

V
Am întâlnit un vaiet,
Hoinărea de colo colo
Chircit în durerea sa,
Dezbrăcat,
Despuiat de orgoliu,
Îmi sărută umil ochii.

XXVI
Din marile tăceri
Se nasc propozițiile

Cuvintele ermetice
Purtătoare de lumină

Străpung ceața deasă

Ne cer sfioase

Un loc de refugiu
În sufletele noastre.

XXVII
Din orbire a răsărit lumina
Fragilă
Nesigură
Pe pipăite

Luptându-se cu umbrele

Un om o luă cu sine
În mare taină
Vorbeau tunetele
Răgeau vulcanii

Și păsările cântau - deopotrivă.
Traducere de FLAVIA COSMA

EDITH SÖDERGRAN

(1892-1923)

TU CARE NICIODATĂ NU AI
IEȘIT DIN GRĂDINA TA...

Tu care niciodată nu ai ieșit din
grădina ta,
ai stat vreodată plin de dor lângă
grilaj
și ai văzut pe visătoare poteci
cum seara se estompează-n albastru?

N-a fost o degustare de lacrimi
neplânse,
ca și cum un foc ardea pe limba ta,
când deasupra drumurilor pe care
niciodată n-ai mers
un soare sângieriu a dispărut?

ȚARA CARE NU EXISTĂ

Mi-e dor de patria care nu există,
tot ce există sunt obosită să cer.
Și luna, în argintate rune, îmi
povestește
despre patria care nu există.
Patria unde dorințele se împlinesc,
patria, unde legăturile noastre cad,
patria, unde ne răcorim fruntea
sfâșiată
în roua lunii.
Mi-a fost viața fierbinte lăcaș.
Dar ceva am aflat
Și ceva am câștigat cu adevărat –
drumul spre patria care nu există.

În patria care nu există
merge iubitul meu cu strălucitoare
coroană.
Cine este iubitul meu? În întunericul
noptii
stelele tremură ca răspuns.
Cine este iubitul? Care este numele
lui?
Cerurile se înalță sus și mai sus,
un copil se înecă în neînsuflețite
cețuri
și nu știe niciun răspuns.
Un copil nu-i altceva decât
înțelepciune
Își întinde brațele mai sus decât toate
cerurile
Și vine cu un răspuns: Eu sunt cel pe
care-l iubești
pentru întotdeauna.

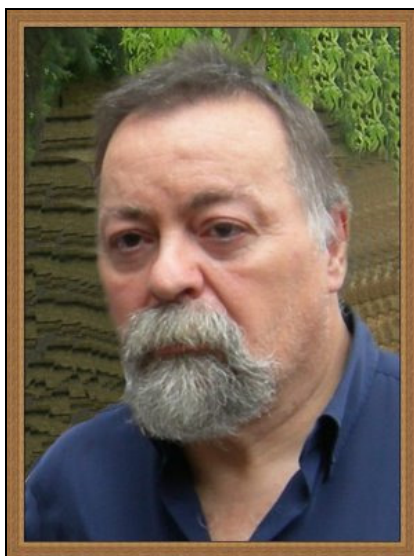
În românește de
DORINA BRÂNDUȘA LANDEN

Biblioteca Babel

PERE BESSÓ

PERE BESSÓ, (Valencia-Spania, 1951). Licențiat în Filologia Modernă. Profesor de Limbă și Literatură Spaniolă în IB din Mislata. A publicat, în limba casteliană, "**Cenáculo de Sombras**" (Cenaclu de Umbre) (1972) și "**Imágenes**" (Imagini) (1976). În catalană a publicat "**Herbolari de silencis**" [**Herbolario de silencios**] (Arbori de tăcere) (1978); "**Mediterrània**" [**Mediterráneo**] (Mediterrania) (Premi Pasqual Assins i Lerma, 1979); "**L'Alter Ego**" [**El Alter Ego**] (Alter ego-ul) (1980); "**Una Estança a Alessandria**" [**Una estancia en Alessandria**] (O ședere în Alexandria) (Premi Ausiàs March-Senyoriu de Beniarjó, 1982, (1983); "**Prims Homenatges**" [**Primeros Homenajes**] (Primele omagieri) (I^o Accésit del "Vicent Andrés Estellés", 1979. (1984); "**Les llimes de la Vosgiana**" [**Los limones de la vosgiana**] (Lămâile de Vosgiana) (1987); "**Pagaràs els ous de cugul**" [**Pagaràs los huevos de cucillo**] (Premi Ausiàs March-Aj. de Gandia, 1987.) (1988); "**La Terra Promesa**" [**La tierra prometida**] (Pământul promis) (1989); "**Planetari**" [**Planeta-rio**] (Planetariu) (1992); "**Iteràncies, interferències i grafitis**" [**Iterancias, interferencias y grafitis**] (Itinerare, interferențe și graffiti) (1993-1994)" (2on Premi II Certamen de Poesia "Vicent Andrés Estellés", Burjassot 1995) (1997); "**Minimals**" [**Mínimals**] (Minimals) (Premi IX edició dels Premis de Literatura Breu, Vila de Mislata,) (1999); "**Narcís de la memòria**" [**Narciso de la memoria**] (Narcisul Memoriei) [Premi Vicent Andrés Estellés XXIX Premis Octubre, 2000,) (2000), Premi de la Crítica de l'IIFFV [Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana] (2000); "**El pou de la set que no assacia**" [**El pozo de la sed que no sacia**] (Fântâna care nu stinge setea) (2005); "**El Quadern de Malta**" [**El cuaderno de Malta**] (Portretul de Malta) edición bilingüe castellano-catalán (2006). "**Nomás per a dones**" [**Sólo para mujeres**] (Doar pentru femei) (2009) (XII Premi Josep Maria Ribelles, Vila de

Puçol, 2008). A tradus în catalană, din limba casteliană, poeme de D.H. Lawrence, Rustebues G. Apollinaire, I. Bonnefoy, M. Dupastre, Michel Déguys, E. Pound, J. Donne, Ronsard, A. Lowell, G. Grass...

FĂRĂ IERI ȘI FĂRĂ MÂINE

Unde-i lumea fără ieri și fără mâine?
(Leonida Lari)

În inima rănită a singurătății nu ai
vreo
vrăjitorie să încalce canonul nopții.
Nicio
fereastră nu e întredeschisă pentru a
mirosi aroma narcisului din
pustietatea
întunericului, parfumul petalelor în
trei foi al privegherii.

ALMILA ALP

Goliciunea sticlei ce pătrunde până
în nucleul poveștii tale răsfrânge
secătuirea sânilor, însă nicicând nu
mă voi obișnui să port cămașă cu
mâncă scurtă ca să scap de simpla
singurătate, adică nu există flori
pentru atâta sânge în noaptea asta
de toamnă, cafeaua aburește trist și
nu îți ies din cap acele versuri de
Almilia Alp: sunt cumva inima
fiecărui bărbat, cum ar fi păsările
migratoare în propria lor apertură.
Așadar, capitularea pereților,
mersul accelerat al pietonului,
mirosul de cenușă umedă. Sunt eu
acel care va alege urmele morții.

Fiecărei grădini iarna sa de furnici.
(André Cruchaga)

Când nu mai rămân grădini și
nici palate de iarnă,
doar spiritul rebel ne ridică în
timp
și ne depărtează perfect sănătoși
și întregi de la umbre.

VĂRATEC

*N-ar putea măcar să crează
Că vreodată ne-am iubit.*
(Veronica Micle)

Nu zic de iubire,
trandafir ireal:
cântec timid al pasării
cu pene albastre, sifilisul
lui Mihai Eminescu,
arsenicul ucigaș...
Amant al tabloului cu trandafiri
și al norilor negri de furtună.
Veronica Micle
zace în țărâna sfântă
la mănăstirea de călugărițe,
după gardul de fier, trandafir albastru.

CARU' CU BERE

de unde se aude un scâncet
(Crista Bilciu)

Picături de memorie
peste pânza de păianjen
- trei zile și trei nopți pentru legenda
logodnicelor,
călugărițe ale unei vieți întregi pline
de necaz,
servind bancul spumos al bocalului de
bere,
violine și violete de grădină
cad precum pisicile cu gura desfăcută
din dragoste
în supa de legume,
precum argintul de pe copitele cailor
din vis
printre picăturile de sudoare
incomode
ale unui turist hebdomarial,
sună trop-trop la limita focului de
bronz,
sfidând cortina zăpăcelii,
plăcerea supravegherii în gura în care
se cade,
conștiința umezită a aripilor lipite de
sol
și rugina pietrelor...

**Traducere în limba română de
ANDREI LANGA**

Cu Zeppelinul spre America (II)

Dacă în interiorul cabinelor și saloanelor te credeai într-o casă sau pe un vapor ce naviga pe o mare lină, în nacelă aveai senzația de a fi suspendat în vid. Senzația o producea atârănarea nacelei de Zeppelin și înconjurarea ei numai cu geamuri, astfel că ochiul nu era încătușat de nimic, nu vedeai decât apă și cer. Acolo îți dădeai seama că tu, om, ești o jucărie în mâna Celui de Sus. Cele patru motoare ale Zeppelinului se găseau la exterior, câte două pe fiecare latură.

În prima zi, la dejun, fiecare doamnă a găsit la șervetel ei, o mică broșă de email, cu Zeppelinul pe ea. De asemenea, căpitanul Lehmann ne-a dat la toți călătorii autografe, fie pe cartea scrisă de el asupra nenumăratelor lui drumuri cu Zeppelinul, fie pe lista de pasageri.

Noi, călătorii, am fost rugați să iscălim în cartea de bord a navei, iar unii dintre noi au adăugat și câteva cuvinte plăcute. Spre seară, am văzut două umbre ale Zeppelinului profilându-se una lângă alta pe norii suprapuși.

După 48 de ore, am sosit la coasta Americii. Când te gândești că în 1848 puneai 75 de zile între Europa și America și noi trecusem Oceanul numai în 48 de ore, te întrebi ce va fi mai târziu?

Ca o demonstrație, Zeppelinul ne-a plimbat deasupra coastei toată ziua, încât prima cunoștință cu America am făcut-o de sus. Am navigat deasupra Boston-ului, Providence, Atlantic City și toată coasta din jurul lor. Primul oraș văzut de sus, în plină zi, a fost Bostonul. Mi s-a spus că este mare, totuși părea o jucărie de copil, iar nenumăratele lui auto Mobile, așezate în locuri speciale, apăreau ca niște cutii de chibrituri. Bostonul, în 1730, ca și Baltimore, în 1729, a fost înființat de o colonie de puritani.

Coasta era verde, cu pâlcuri de flori de toate culorile, între ele predomina un soi de arbust cu floare albă, ca hortensia. Casele și vilele împrăștiate în acest parc nesfârșit, n-au garduri despărțitoare; ca și cum parcul ar fi proprietatea unei singure persoane și n-a vrut să despartă locuințele aceleiași familii prin garduri. La început, ți se pare curios acest fel de a construi locuințe, dar după puțin timp îți place foarte mult, îți pare rău că în Europa nu este la fel.

Navigăm nu prea sus; se distingeau și costumele de baie și rochiile doamnelor. Pajiștile, florile, rochiile înflorate, batistele colorate cu care ne salutau, alcătuiau un tablou viu și variat. Numai cățeii și păsările domestice fugeau speriate, ascunzându-se de frica navei. Ce va fi fost în căpșorul lor?

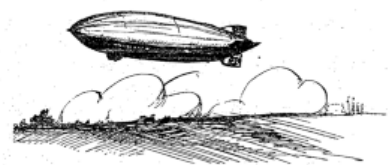
Când am trecut deasupra lui Atlantic City, am putut admira o localitate americană de mare lux, la Ocean. Știam că Atlantic City nu intra în programul nostru, eram deci numai ochi. Vedeam o stațiune cu multe, nespus de multe Palace-uri. La marginea Oceanului, sub un lung și lat trotuar de lemn, se aflau cabinele. Numai pe acel trotuar aveai voie să umbli în costum de baie; îndată ce îl depășeai, pentru a te duce în oraș sau chiar spre hotelurile de pe plajă, trebuia să fii îmbrăcat cu haine de oraș. Toate aceste amănunte ni le-au spus americanii, tovarășii din Zeppelin.

Un mijloc de locomotie întâlnit în America a fost un cărucior cu două locuri, împins din spate de un om. Întâia oară l-am zărit pe trotuarul amintit de la Atlantic City; mai în urmă, l-am întrebuințat și eu la o expoziție și este foarte odihnitor.

După amiază, am sosit deasupra New York-ului. Este impresionant cu uriașii lui „zgârie-nori”. Statuia Libertății m-a lăsat mai rece, o vedeam prea din cap; cred că sosind cu vaporul, impresia ar fi fost alta. Din Zeppelin, ai orizont larg și de ansamblu. Cum Empire State Building are 102 (una sută două) etaje, ceea ce este mai mic ți se impune mai puțin, mai cu seamă de la așa distanță, când nu poți vedea frumusețea sculpturii.

Cum aterizarea se făcea la 8 seara la Lakehurst, 80 km de New York, navigam mai departe deasupra Americii. Domnul Dick și cu mine nu ne mai săturăm admirând căprioarele din pădurile deasupra cărora ne găseam; fiecare număra să vadă cine avusese norocul să vadă mai multe. Jocul era distractiv.

Înainte de a sosi, s-a pus întrebarea: „Cu ce dorii să vă duceți la New York, cu trenul, automobilul sau avionul?” Trebuiau reținute locurile din timp prin radio. Eu înclinam pentru automobil, dar, cum toți s-au înscris pentru avion, am consimțit să fac cei 80 km cu avionul. Mărturisesc, fără mult entuziasm, fusesem speriată că atât la decolare cât și la aterizare, ai neplăceri. După ce trecusem Oceanul cu Zeppelinul, nu-mi mai puteam îngădui

această lipsă de curaj... „un zbor cu avionul”.

La sosire, tinerii americani, tovarășii noștri din Zeppelin, de bucurie că revedeau America, strigau în gura mare: „U. ES. A”! Zgomotul devenise asurzitor și împiedica pe oamenii de jos să audă ordinele de comandă pentru aterizare. Se liniștiră numai când un ofițer de bord îi rugă să înceteze. Nimeni nu și-a dat seama nici cum, nici când am fost din nou pe pământ; atât de lin aterizasem. În America, nu exista o hală, ca la Frankfurt, pentru gararea Zeppelinului. Nava era ancorată afară, de un pilon.

Ne-am luat rămas bun de la tot personalul Zeppelinului, în frunte cu distinsul Căpitan Lehmann, făgăduind că anul următor vom merge cu Zeppelinul în America de Sud. Drumul fusese odihnitor și plăcut. Nava era la al șaptelea ei drum spre America, din cele zece câte a făcut în vara anului 1936.

Nu puteam bănui că la 6 mai 1937, la cea dintâi călătorie din acel an spre America, la sosirea în Lakehurst, nava va pieri în flăcări și cu ea, acel om plăcut, Căpitanul Lehmann, căruia îi port o amintire neștersă și adâncă recunoștință de a ne fi trecut peste Ocean în atât de bune condițiuni.

Zeppelinul naviga lin, fără zguduiri, și păstra tot timpul linia orizontală, aveai senzația de a sta pe loc, numai deasupra coastelor sau a orașelor. Zeppelinul avea o ușoară înclinare, în momentul în care se ridica mai sus, apoi își relua planul orizontal. În liniștea nopții, culcat în pat, auzai spintecarea aerului de către navă, printr-un fâșăit mai slab, dar identic cu zgomotul produs de vapor la tăierea undelor și pe care îl auzi în cabinele aflate lângă apă.

În timpul călătoriei, într-o noapte, am trecut două ore prin furtună. Furtuna n-a fost simțită de nimeni, ceea ce dovedește cât de liniștit se călătorea cu Zeppelinul. Rămâi numai cu regretul de a nu mai putea repeta o asemenea călătorie.

Înainte de a ne urca în avionul ce ne va duce la New York, ne-am luat rămas bun de la tovarășii de drum, mai cu seamă de la d-na dr. Layman, făgăduindu-i să o vizităm la San Francisco.

ELENA BRAN

POEME DE DIMINEATĂ

CARII

*Ternii cari, în redingotă,
ca la masa de popotă
ție-ți sunt prezenți în gânduri
noaptele, când cazi pe rânduri.*

*Nu spera la un Ulise
rătăcit prin manuscrise –
tot cu mortu-n debara
te-or juca la Nottara.*

*Geaba fugi din centrul optic
într-un alt punct semiotic,
carii s-or muta în buchii
și te-or declina pe muchii.*

*Da, ei toți în redingote
își dau aere de Geothe...*

INFINITĂ ZĂBAVĂ

*La urmă –
cât ne-a duce-n perzanii
surâsul Giocondei...*

*Din osul meu
cineva o fi să cioplească
pasărea măiastră de Brâncuși
ce-mi va ține, cu certitudine,
de infinită zăbavă.*

SURÂSUL EI

*Surâsul ei imponderabil –
exil în extra-anotimp.*

*Umbra,
cu cenușa-n poală,
va mai alerga un timp
pe drumuri...*

MOTIV DE POEM

*Pe degete ne calci
tare pumnul să nu strângem.*

*Ne lași să-agonisim prea mult
când rosturile ni-s
potcoavă ruginită.*

*Grele pietre
ne pui, încet-încet, în cârcă,
zidindu-ne în întâmplarea
noastră...*

CERUL ACESTA

*Ce trăsătură:
roadem cu ochii eternitatea!
Cerul acesta,*

*răstrurnat cu fața în jos
de atâtea nimicuri,
cuib ne-o fi fost la întemeiere.*

*Iarba ne spală picioarele,
cana cu vin din mână în mână
în ceremonii...*

Așa-l adunăm sub pleoape.

O DOGMĂ

*Pe linia circumferinței
popasul visând –*

*de unde să mai murim,
nici muribunzii trecuți în cărți
nu pot muri de nemurire.*

*Moartea, ca oul, este o dogmă
stigmatizată de Academii.*

*Ci zice-s-a:
nu mai pisați nisipul,
pustia este zidită deja...*

IROSITORUL DE TIMP

*Monumental defunct –
irositorul de timp
pe care îl (re)inventai
din puțina-ți durată
de (pe)trecere în labirint.*

*Nu a sfidat omenirea,
cioplea și el – în gol – la ea.*

*Zicea că îmblânzește șarpele
nestăvilă, curgător
printre pietrele mute și surde
în veșnicie.*

*Mortul acesta-i străin
precum un rege încă în viață...*

DE IEDERĂ

*Până la neuitare
doar curgătoare
precum printre degete
grăiele calde.*

*Pas conținut – nicio idee
ce te-ar înlocui*

*în șirul băităilor ceasului
nemuritor.*

*Te caut în gloria zidului –
privirea-ți de iederă
verde fumează...*

RITUAL

*Colacul cu busuioc
precum augusta coroană –
celestă cutumă de legământ.*

*N-avea nicio convingere
cupa boemelor patimi –*

*pe albul cearceaf nupțial
aruncau găina decapitată
să înroșească rușinea;*

*tobele întru răsunet
în golul inelului,
beteala miresei
de joacă nebunei satului...*

*Ci vreme bate-n obârșii –
nedeslușite-nțeleșuri –
alta e juruirea.*

UMBRA

*Nestatornică,
alcătuire sumbră,
sfidând lumina –
tu, umbră.*

*Șoptit, în verde
te cheamă frunzele
ca într-o bizară idee –
cânta-le-ar buzele.*

*Mică, mare –
ușoară atingerea ta,
mă doare că dincolo
n-ai mai exista.*

N-AI ÎNCOTRO

*Are pământul sens?
Și viața?
Da' cea ce crezi că te-a lua
pe scărițe de fum?*

*Cine dacă nu tu însuși
îți pui în fațe fără țință rost?*

*Ridicol?
Absurd?
Nu e și grandoarea un adaos?*

*Durează urme că-ai trecut pe-
aici –
n-ai încotro.*

DUMITRU BĂLUȚĂ

Monologul bunelor atenții

sau un altfel de Jurnal al
vremurilor abrupte

Muntele meu,

Muntele meu este cel mai frumos; el mereu se așterne privirii mele precum o Harfă; nu este nici rege, nici prinț dar ridicat către ceruri este măreț și plin de glorie, de aceea nici vremile grele, nici timpul binecuvântat nu se așează asupra lui cu altceva decât întru toate amintirile pământene, toate cele bune ale povestașilor, spre a fi duse cât mai departe în zări mereu neocapte; faptele omului și ale femeii, rememorări de ar fi fost trecătoare sau poate chiar uitări nerestituite vreodată lumii, dinspre clipele iubirii, lasă în urma lor, rămânerea mereu ca mărturie eternă a ivirii, din Muntele meu...

Muntele meu nu are nume, dar este al meu fiindcă zorii mie îl aduc măreț ochilor, iar în amurg semet pleoapelor; el e muntele meu cel dintâi și cel din Apoi, fără vreun dichis anume, ci numai cu ale amintirilor zile, muntele meu revine mereu în taina inimii mele triste... muntele meu îmi culege lacrimile și îmi adună surâsul, răsetele de copil le adăpostește umbrei lui... suspinul îmi alege, din umbra Muntelui meu, țelul privirii de către omul cel mai cuminte...

Muntele meu pe căpătâi poartă Chipul Naltului iar dacă într-o bună zi mă voi înălța mai presus de muntele meu, el fi va martor al rămănelor mele, smerite; muntele meu, tăcut și leneș, va fi cel care arată cununa soarelui celor ce vor încă să mai privească zorii și, tot el, muntele meu, va fi acela care răzbate-va în amurg către orizont, prin cel dintâi semn al cerului senin: o stea din umbra Lui care pe ceruri noi arată-n lume, omului, taina ridicată lumii dinspre muntele meu

Despre... Dinspre,

Există „un nimic” al fraudei imperative la conștiința electorilor; o aluzie fățarnică a „suveranității”, specifică unei pluralități gregare, lipsite de orice „țel”, sortite

iremediabil unei proximități a ambiguității ritualice a gestului gloatei, degradant expus masochismului de relație ca sclavaj, care nu distruge reciprocități insidioase, ci le întregeste în societal precum un raport de aservire indirectă prezent ca o dependență de inevitabilul fals temei al „ontologiei” confiscată de himera electivității asistate agresiv... Acest „nimic” distruge atât ideea cât mai ales aplicarea principiului „demos și cratos”...

Lacrimile sau farmecul indiscret al instinctualului copilăriei, asaltat dinspre curiozitatea neîmplinită de uimirea nevinovată a aflării în lume sau în preajma omului sunt cele care mai apoi la vârsta maturității, nasc uneori imagini ale unei ferocități survenite din ale atrocităților ingenuie porniri refutate sau ale unui grotesc al urii față de aproapele mai mare, pentru ivirea virilității neduse până la capăt, adică, la conștientizarea celor fără de împlinire, într-un cândva al ghiciturii

Consumul de orice natură face din om un adept irecuperabil al contextului mercantil, impus din orice chip triunghiular am vedea lumea în această ipostază; omul nu poate evita recunoașterea alienării sale față de normalitatea hrănirii; deși, în lume tocmai atunci când consumatorul pare că nu își acceptă degradarea simțurilor hrănitore, prin adoptarea voluptăților de tot felul, acesta aduce o rutină în modalitatea unei gregarități inevitabile prin deruta cu care se ivește înaintea persuasiunii mercantilismului

Uneori deziluzia lumii în mijlocul căreia supraviețuiește obligatoriu, îl poate transfera venal pe OM, în profilul schimonosit al urii de sine, specific unui „mesianism” refutat; dar acest „vis” de mărire îi este tocmai un refuz al eului neputincios, dinspre teama de a nu se induce în voința colectivă și amorfă, ca aluzie de „vaticinar” prolog (un fel de „mesianism” schizoid bănuie mintea omului și-i sufocă inima de ură), de aceea își reduce tentația doar la verbul viețuirii cu lașitate adoptat; alegerea urii de sine înaintea lumii, pentru om lasă în calea de mijloc monologul, ca fiind numai speranța de a trăi, spre a-și asuma relativ

certitudinea unui „a fi” însă tocmai înstrăinându-și Eul, spre a-și putea demasca doar Sinele într-o ură, latent și sacrificial, privilegiat fărâmițării dintru fire, omului îi este favorizată în această modalitate tendința sinucigașă...

Timpul întâmplărilor din interiorul vieții poate însemna asupra lumii pecetea recurenței unor experiențe de natură estetică; timpul nu are nimic intermediar în viața omului, doar „memento mori” atrage omul în capcana falsității sau către desăvârșirea vieții; tensiunea contrastelor resentimentarului lumii îl transfigurează pe OM și îl află mereu cuprins de frica trăirii timpului din preajma celui alt... să nu uităm astfel de Cain și Abel...

Inițialul mișcării din Joc erau doar pașii firești ai căutării cotidiene, mai apoi Jocul a survenit spre a întruhipa parodiarea acestei „căutări” dar și personificarea a ceea ce omul își dorește să fie pentru omenesc; cu totul altfel decât în obișnuința obârșii unei lumi derizorii era cândva Jocul; dar fiindcă nu poate schimba „originar” în concret „ceva-ul”, omul de acum încearcă într-un exercițiu de „a fi” altfel un Joc de-a transfigurarea unei dorințe refuzate, printr-un scenariu – de scuză – al ratării sau altfel spus al iremediabilului căderilor din Rai

UnU este și rămâne-va UnU; alter ego(ul) privit egoist, apare ca simulacru de UnU deși este tot uNu care are ca țel pe UnU; alter ego egoist și „alter ego” egolatu, însumate sunt doar tentația între a fi uNu către perfecțiune și căutarea lui UnU, fiecare altceva însă nicidecum altfel decât căutarea de UnU; în fiecare ceea ce leagă UnU de uNu însemna regăsirea lui UNU... în rest rămâne doar despre dinspre

ȘTEFAN-MIHAI MARTINESCU

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCU Cum am întâlnit-o pe Ana Blandiana

Citind numărul 8 /2012 al excelentei reviste "Vatra veche", am regăsit cu bucurie numele Anei Blandiana și mi-am adus aminte cum am cunoscut-o personal, în anii 60, în Cișmigiu, la București. Ea avea pe atunci o rubrică permanentă la săptămânalul "Contemporanul", condus de George Ivașcu, intitulată, "Antijurnal". Sper că nu mă înșel asupra titlului rubricii, scriu totul din memorie. Din amintirile mele, ziarul conținea multe materiale interesante, printre care "Cronica Optimistului" de George Călinescu, sau aforismele, în grupuri de câte zece, semnate de Tudor Mușatescu și multe altele.

Îmi făcea mare plăcere să parcurg ziarul, dar cel mai atent urmăream textele Anei Blandiana, pentru că mi se părea că scria exact ce gândeam eu, mă regăseam în totalitate.

Odată a scris despre faptul că fiecare dintre noi rămâne același, indiferent de circumstanțe. Lectura acestui text și coincidența dintre ideile expuse în el și cele gândite de mine era atât de mare, încât i-am scris - de mână, cu stiloul, cum era pe atunci - o scrisoare la redacția ziarului "Contemporanul". Mi-am exprimat în ea propriile mele idei asupra

subiectului, altfel formulate, dar care, cum spuneam, coincideau cu ale autoarei. Cred că titlul scrisorii mele era "Despre noi înșine".

Spre marea mea surprindere, după o vreme, Ana Blandiana m-a sunat la telefon (pusesem numărul în scrisoare) și mi-a propus o întâlnire în Cișmigiu. Eram atunci studentă la Facultatea de Chimie, Univeristatea București, și făceam naveta între Universitatea din centru și facultatea de pe cheiul Dâmboviței, distrusă apoi de cutremurul din '77.

Întâlnirea a fost de neuitat. Mă plimbam alături de o tânără superbă, căreia nici în visele mele cele mai intime nu credeam să-i pot spune direct cât de mult îmi plac subiectele pe care le abordează și modul în care le scrie. Cred că i-am mărturisit cât de mult aș fi vrut să pot scrie și eu așa. Mi-a răspuns pe un ton natural și

simplic, că, deși sunt studentă la chimie, pot oricând scrie literatură.

Am vorbit despre multe atunci. Erau flori în jur și Ana Blandiana aducea, prin prezența, grația și sensibilitatea ei, un plus de poezie momentului. I-am spus despre dragostea mea pentru muzică și despre suferința de a nu fi dat examen de admitere la Conservator de frica faptului că "nu aveam origine sănătoasă". Atunci, cu o voce blândă și prietenoasă, mi-a povestit cum și ea a avut de suferit din aceleași motive. Treceam pe lângă lac, pe alei erau flori și noi vorbeam despre suferințe comune. Cum se poate uita un asemenea moment?

A fost o întâlnire care m-a marcat. La despărțire, am întrebat-o timid dacă auzise de tânărul scriitor Toma Pavel. Sigur, a răspuns ea. Iar eu, aproape fără glas, am murmurat "e fratele meu"... A râs superb și mi-a spus că pot oricând să o mai caut.

Am căutat-o, dar nu personal, ci în volumele pe care le-a publicat. Iar acum, după aproape 50 de ani de la acea întâlnire, iată că, printr-o fericită coincidență, ne reîntâlnim în paginile revistei "Vatra Veche".

Mulțumim pentru găzduire, domnule N. Băciut!

VERONICA PAVEL LERNER

Câteva baliverne metafizice

Lumea este ceea ce ar fi fost de nu s-ar fi lăsat robită de ispita perversă a războiului și a nimicirii. Oamenii ar fi știut să atingă luna prin sentimentul abandonului în mărele ascunse ale păcii ca formă supremă de iubire, sau poate ar fi descoperit mult dorita insulă a Dumnezeuului eliberator, indiferent de ipostazele sale.

*

Ce este Dumnezeu? Iată o întrebare care a măcinat omul de când lumea și pământul. Să fie El un concept, o abstracție pernicioasă sau un imaginar care ne transformă în minți plutitoare? Orice ar fi, pariul pascalian cu privire la Dumnezeu este singurul principiu călăuzitor al celui care dorește să descopere fascinația iubirii christice oarbe ce nu are nevoie de întrebări de vreme ce sufletul deține deja cheia sensului unei vieți trăite.

*

Cât de ideal ar fi să trăim într-o Europă unită, dar nu într-una a dezmembrării anatomiei corpusului identitar și al

dezumanizării perpetue, ci într-o Europă a poeziei și a valurilor spumoase ale bucuriilor artei eliberatoare. De ne-am întoarce fiecare la originile profunde ale culturii planetare, cred că abia atunci am descoperi sensul păcii. De-am ști să trăim viața ca pe o poezie, poate ne-am întâlni cu acel Gardian Eliberator ce ne-ar ajuta să evadăm din această închisoare a fricii ai cărei prizonieri parcă uneori ne place să fim.

*

Dacă trăim într-o lume a nu-știu-celui și a mai-nimicului, ori într-una dominată de un arid dictator *Sau Sau*, poate ar trebui să ne aruncăm direct în brațele ironiei și să renunțăm la pretenția că omul deține rațiunea supremă în Univers, sau cel puțin în această minusculă particulă a lui Dumnezeu.

*

Pentru cei ce știu să plutească pe valurile vieții, iubirea nu este doar o magie, ci și o simfonie ce aduce odă bucuriei de a fi oameni și de a ne fi născut. Fiecare conștiință este un unicat în Universul infinit ce nu a mai existat și nici nu va mai exista în toată istoria Creației pentru că fiecare dintre

noi deține proprietatea ca ceva să fie de fiecare dată al lui.

*

Omul contemporan este un om dizolvat pentru că, uitând sensul magic al metarealității, a ajuns în căutarea unei euforii pierdute.

*

Ce e Paradisul? În niciun caz un loc interzis, ci un leagăn al intuițiilor divine, căci Acela care vrea să-L cunoască pe Dumnezeu, nu-L vede, ci-L intuiește.

*

Dintre toate sentimentele umane, singurul care ne pune în mișcare este de fapt sentimentul turistic al existenței, întrucât pasageri suntem în fiecare moment al vieții noastre o dată ce curiozitatea sau pretenția de cunoaștere ne acaparează Ființa.

*

Conceptul nu e doar o literă moartă și rigidă, el precede realitatea, căci dacă la început a fost Cuvântul, după care a luat naștere Lumea, atunci el deține o Taină la care noi avem acces doar cu sufletul, în niciun caz cu mintea.

TUDOR PETCU

Debut

De-a „baba oarba”

Leagă-mă la ochi
cu brâu făcut din curcubeu
ascunde-te, în hău

Înalță-te în piscuri
și-n vulturi te rotește

te voi găsi
eu sunt aceea care
te iubește.

Nostalgie

Fac bărci din hârtie
joc de copii făuresc
doar nostalgie...
Arunc o piatră în râu
și-mi amintesc:
cum aruncam scoicile-n mare
atâtea... egale cu sunetele
din care este alcătuit
numele tău.

Visul

Să visezi.....
O pajiște – verde – verde !
Vesellie, fluturi, soare – soare !
noi doi, adormiți
în mireasma florilor
primăvăratice
florile unui cireș

și ne trezim niși de floare
tu mă săruți...
buzele tale sunt două cireșe
dulci-amare

apoi....
treziți din visare
găsim o stradă pustie
stropi reci de ploaie
vântul rebel

buzele tale-s înghețate,
frunze de-a valma...
nici o floare !

Noi, departe...
străini

Vino !

În plină noapte
la marginea zării
la capatul mării...

Când luna rotundă
ne-așteaptă...
Vino
să fim doar noi
să jucăm un joc ciudat
să alergăm în jurul lunii
să ne căutăm....
să ne găsim
noi, doar, îmbrățișați
în jurul lunii...

Durerea din gânduri

Mă doare adierea vântului
îmi spulberă gânduri –
frunze veștede, ale toamnei
târzii.
Mă doare frumusețea unei
dimineți –
parfumul aducerilor aminte.
Mă doare frumusețea și
lumina ochilor tăi,
minunea și minciuna ce te
învăluie.
Dar mai dureros mi-este gândul
care zboară, mereu și mereu...

Nu știu unde ...!

În trecut

Nu-mi urmări umbra
urmărește-mi privirea
care te caută

privirea, care nu te minte
nicipând
mai bine urmărește firul ierbii

ce stă să moară sub povara
toamnei.
Vei înțelege....
pe lângă viața ta, sfidător
colorată
trecerea mea, în culorile umbrei
urmărește-mi tăcerea

care-ți vorbește!

Căutări

Unde este parfumul zorilor
unde e glasul tău
și licărul verde al ochilor tăi ?
Unde să aflui liniștii altarul
să-mi aflui sufletul
în căutări ?...

Datorii

Pentru toată dragostea mea
ești dator
cu parfumul zăpezilor
cu albastrul cerului
cu necuprinsul zării
adâncurile bolții...
cu nepătrunsul gândului
cu puterea cuvântului.
Pentru toată dragostea mea
aștept plata.

Autumnală (I)

În grădinile toamnei
pletele crizantemelor
se-ntrec în miresme, în splendori
–
dând vrajă zilei
frunzelor arămii și rubinului din
vii.
Aurul gutuilor se întrece pe sine
sfidând bruma dimineților
ruginii.

Autumnală (II)

În grădinile toamnei
sufletul meu se naște și moare.
În fiecare dimineață
înfruntând ploi reci și vântul
toamnei
sufletul meu, sub focul
frunzelor
căzute, în cenușă se preface.
Născându-se spre seară
întrecându-se pe sine.

EMILIA POPESCU RUSU

*Emilia Popescu Rusu, născută la
25 octombrie 1967 la Vatra
Dornei, jud. Suceava.*

*- profesoară la Șc. Crucea,
jud. Suceava*

*- absolventă a Colegiului
Universitar Pedagogic de
institutori București și a Școlii
Postliceale de învățători-
educatoare Bacău;*

Post restant

Nu mă grăbesc să afirm, dar spun acest lucru de mult timp, Constanța Buzea este, iată, a fost, cea mai mare poetă pe care a dat-o literatura română, literatură care nu duce lipsă de mari poete, de la Magda Isnos, Maria Banuș, Nina Cassian, Ana Blandiana și trecând prin Ileana Mălăncioiu și Mariana Marin. Poezia Constanței Buzea merită stăruire atentă asupra-i și răsplătește cum puține poezii o fac, bucură și uimește fără să aibă clișeele minore ale poeziei catalogate în general ca fiind feminine. Cred că nu greșesc dacă afirm că e singura alături de Nichita Stănescu, în generația sa, care pare născută dintr-un miracol al firescului, care are o rasă particulară și originală, densă a limbajului. Celelalte orientări sunt fie expresioniste, fie, variind, complexe în alt sens decât cel al purității neapărat. Mi-am pus cândva întrebarea dacă poezia ei e feminină sau biografistă în primă instanță. Am rezolvat atunci problema, dar întrebarea, fugitiv spusă, cred că are mai mare pregnanță analitică decât chiar răspunsul ei. Încerc în observația mea să nu fiu sentimental și să nu reduc luciditatea.

La nivelul unei vieți, întâlnirile cu Constanța Buzea au fost puține (cum ai da pâine, firimituri unor păsări), aparent întâmplătoare, dar de o mare profunzime. Rar întâlnești oameni în care suferința face casă bună cu bunătatea, cu rigoarea și cu un talent de școală veche, în sensul cel mai bun cu putință. Fie că ne-am întâlnit în *Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor*, fie în redacția *României literare*, sentimentul a fost unul special și dens. Nu era un om amabil, ci un om de o blândețe feroc prin care ținea la oameni și la plante, ca la inși ce nu dezamăgesc. În volumul al doilea din *Netrăitele* (Ed. Vinea, 2008) există un poem în proză sfâșietor despre balconul cu plante al singurătății. Nimic sentimental, nimic explicit, dar totul rafinat cum numai marii poeți știu să facă, marii poeți și copii. Să nu uităm că pe lângă poezia ei specială și originală, Constanța Buzea a încurajat generația tânără cum aproape nimeni nu a făcut-o. Rubrica ei *Post restant*, din *România literară*, era un dialog de grație pentru mulți, încurajări acide sau observații corecte

ale poetei au modelat mulți poeți tineri. Acum nu mai există așa ceva în *România literară*, revistă cu tot mai puține lucruri de citit. Odată, la un târg de carte, la Romexpo, printre altele, când ocoleam printre standuri emfazele unor critici care necesitau sonorizare multiplă, ca să se audă, mi-a spus "Darie, avem foarte puțin timp în viață, să nu te lași înșelat de timp." Nu am sesizat atunci informația, doar am înmagazinat-o cu blândețe. Acum constat cu o febrilitate dezarmantă nu că știa asta, ci că a simțit asta.

Acum a murit și ne rămâne poezia ei. Desigur, nu s-a găsit nimeni în ultimul timp să facă o antologie serioasă a poeziei sale, într-o ediție de masă, deși am insistat la BPT, aceștia preferând Octav Dessila și Topârceanu, pe lângă cărți bune. Acum vor sări cinic să se apuce de treabă, parcă văd. Dar nu mă mai miră nimic. Ce mă bucură e foșnetul sonetelor ei din *Ultima thule*, al poeziilor din *Cină bogată în viscol* și al *Plantei memoria*. Într-un ritm trepidant și într-o țară care se prăbușește în jurul nostru, optimismul reglator, restaurator se ia din poeme ca ale Constanței Buzea, scrise cu forță, cu geniu, cu schivnicie de iconar și cu o simplitate înălțătoare. Dumnezeu o va odihni într-o pace de plante, ca în poemul ei *Verb vitreg*: "Tu simți ce lin te legăn iar/ stând pe genunchii mei de var/ pol plus impur răpus în clar?/ Dar, Doamne, sfânta lui paloare,/ nemuritor fiind, era copil în mare/ mila Ta. Ci somnul, adormirea, ea/ și locul cel fără de za, fac veșnic/ semn de luminare cuprins în stins/ balans de stea. Ci vie învierea sa!// Împotrivirea Ta mă doare ca o răpire/ din splendoare în lent verb vitreg,/ a nega."

DARIE DUCAN

Constanța Buzea

(29 martie 1941 – 31 august 2012)

Constanța Buzea a urmat cursurile Facultății de Filologie, Universitatea din București, obținând licența în 1970. Între 1974 și 1989 a fost redactor la revista *Amfiteatru*. Din 1990, a lucrat ca redactor la *România literară*, unde a semnat rubrica de corespondență „Post-restant”.

Constanța Buzea s-a căsătorit în 1961 cu poetul Adrian Păunescu (soții Păunescu au avut doi copii, pe Ioana (n. 1967) și pe Andrei (n. 1969), iar în 1977 au divorțat).

Opera

- De pe pământ (EPL, 1963)
- La ritmul naturii (EPL, 1966)
- Norii (EPL, 1968)
- Agonice (EPL, 1970)
- Coline (Cartea Românească, 1970)
- Sala nervilor (Cartea Românească, 1971; sonete)
- Leac pentru îngeri (Albatros, 1972; antologie)
- Răsad de spini (Cartea Românească, 1973)
- Pasteluri (Albatros, 1974)
- Ape cu plute (Cartea Românească, 1975)
- Limanul orei (Eminescu, 1976)
- Poeme (Albatros, 1977; antologie)
- Ploi de piatră (Albatros, 1979)
- Umbră pentru cer (Albatros, 1981)
- Cină bogată în viscol (Cartea Românească, 1983)
- Planta memoria (Cartea Românească, 1985)
- Cheia închisă (Eminescu, 1987; antologie)
- Pietre sălbatice (Cartea Românească, 1988)
- Ultima Thule (Cartea Românească, 1990; sonete)
- Pelerinaj (Cartea Românească, 1997)
- Foșnet fabulos (Helicon, 1997; antologie)
- Pastelul amoros (Helicon, 1998; antologie)
- Pretext de conversație (Helicon, 1998; antologie)
- Roua plural (Vinea, 1999, ed. adăugită 2007; antologie)
- Făcutul meu cuvântul / Mon sort le mot (Grinta, 2006; antologie bilingvă în traducerea poetului Miron Kiropol)
- Netrăitele (Vinea, 2004)
- Netrăitele II (Vinea, 2008).
- Creștetul ghețarului: jurnal 1969–1971 (Humanitas, 2009)

La Galeria Kronart, fără viță sălbatică

Răcoarea zidurilor vechi se ține de mână cu Virgil și cu amabilitatea unei doamne în negru, intangibilă între scaunele grele, atât de grele. Din nou era să nu vii, să nu lași artiștii să vină la tine, cu pipe, cu șepci, cu sticlute argintii plate între licori și buzunare secrete. Obraze rase cu grijă - mai puține... zahărul de pe biscuiții rotunjiți, se așează sticlos.

Ai reușit să pleci încărcată, așa cum nu ai vrea, îți spui, trântind în grabă ușa de la lift. Vine și Raul? Probabil Gabi vă așteaptă, între picturi,... ai luat niște cărți roz în poșetă și nimic de oferit, deși mereu se întâmplă altfel... În cele două săli timpul stă la mesele rotunde de greul lemnului absorbit prin vitraliile ferestrelor. Te gândești cum ar fi să intri într-o zi singură, să te așezi cu mâinile pe o masă și să nu scrii. Doar să aștepti să te înghită *Tripticul* sau vioara din mijloc să sară și să arcuiască pe corzi. De fapt, poți să faci asta printre vorbe, recitări, acordurile clasice de chitară elegantă, gâturi subțiri de sticle răcorite. E un eveniment, da. Din colț, doamne actrițe, din lateral actori cunoscuți, din ușă Virgil cu o carte în mână, din ușă, oameni pe scări.

E un sentiment înălăcit pe aroma de cireșe anonim infiltrată pe sub rochiile transparente, puține ca număr. Un nod în gât, o pagină de versuri. O carte de versuri, foarte tehnice, dar jucăuse, și *Tripticul*. Nu înțelegi de ce e în trei, se vede ca o fereastră deschisă, într-o parte. Pe deasupra norilor, musafirii plutesc exclusiv în conversații absurde, *e din Cluj...nu, din Brașov...și eu am făcut la Cluj...ține-ți prea mult cartea aia, dați-mi-o înapoi, mai cântă o piesă, pentru cine, hai puțin până afară, trebuie să plec, doamna e stabilă în Italia, hai, George, mai încântă-ne, geniul, ce nefericire, luați un brezel, vă las ziarul, e cu Rao, și numele tău, ne vedem, ne vedem, ne vedem...*

Pretexte pentru amestec de idei pe care nimeni nu le aude decât dacă unul dintre voi iese în față, zice, argumentează, susține și comentează, se zice, se vorbește, pe bucățele de hârtie, sucul mic face tumbe și se scot ochelari, sunt apoi la loc în serviete, se schimbă cărți și, în amețea euforiei de iunie, unii își pun întrebări, *e fratele tău, sculptorul? ești elevul lui P.? este dintre cei patru, despre care am scris, ați primit, pentru Vatra, eseul?*

Unii - alții își iau locul, în cadrul se invocă pușcări și casa de nebuni, deși

preferi florile de tei ale lui iunie. Eminescu are o mustață contestată în fotografia alb-negru, iar hârtia miroase a mucegaiuri lunare, zei indici și lupte cu tradiția genetică degenerativă. Raluca, Șerban, Mihai, frații poetului, unii debili, alții îți țipi dinspre...

Raul, iei notițe?, ești o școlăriță tocară cu ochelarii ieșind din capul zumzând de cuvinte cheie, edituri și advertising, crize ale culturii, sărăcie și sculpturi moderne. Fotografia cu teiul se ițește dintre paginile cartonate, domnul pare că ține în brațe o carieră universitară, nu crezi, rapacitatea cu care vâra în sacoșa egoistă manuscrisul, rar probabil, după miros, îl exclude din această după amiază leneșă.

Și din nou, formele celor două lucrări te trag de nas, una mare, una mică, metal și lemn, alamă, nu știi, una cântă, una stă cocoțată pe picioarele subțiri, suspendată între placheta de versuri și linia neagră a tablourilor de pe peretele din spate. Autoportretul lui..., Dali, hop și el, cu bere și fereștrua mobilă cu balama pe dreapta întinde firul croșetat de fumul din pipă și îl toarce pe celălalt perete, apucă de atât balonul verde, cu heliu, se face verde sticlos, se înfășoară de sticla de bere, ciob rotunjit moale pe malul mării, iar mustața râde, pe sub.

Câți știu, câți cred.

Să fie cald, în vara orașului, timpurie, ai de scis despre oraș ca personaj într-o carte și stai printre ei, ochelari modești în stânga, pix fin, cu gel, în dreapta, scrumiera în care biscuitul italianesc a ajuns, dintr-un zbor, un buchet de flori sau o părere, un autograf.

Pe deasupra plutesc tot felul de sunete, miroase a vanilie.

Deci o carte de poezie, o expoziție de tablouri și lucrări de sculptură. Banal în clasic.

Galeria se ține în umbră și, totuși, puține fețe cunoscute. Plete, bărbi și pahare transparente, etajere cu cărți, umbre.

S-a spus despre toate, despre artă, despre toate, toate, versificarea basangiacă așează silabe pe fiecare culoare, imagine, gabistan, acuarelă, 2012, și pe fiecare senzație din uleiul pânzelor. Ceva ca niște petale uriașe carnivore, crescut în mijlocul sălii a doua, împins puțin spre fereastra dinspre strada mică, lucrarea lui Kovacs în galben și mahon, cântă bemol în gama majoră.

Bibicioiul zice, nu cântă, în *Munca* din 1968 numele său face tumbe scanate contemporan în viitorul volum. D.M. nu pictează, Virgil nu modelează în metal viori, șase-șapte, în buchet. Da, și să fie *Vatra*, Românească?, locul în care cealaltă întâlnire, de vineri, să se întindă puțin, între reale valori umane... Sau nu crezi că ești aici?

O modestă boemă, nici prea amețită - decent, nici prea obraznică - moderat, mestecă în plase și serviete bucuria, invidia și concurența fără rost.

Sub umbra acestor ziduri vechi, acești oameni continuă să creeze, să gândească la idei, să țeasă la războaiele urzelilor creative, să inventeze, să proiecteze, să compună, să...

În această hărmălaie generală, socială și politică, climaterico-globală, odată ce te-ai urcat pe cele două trepte, nu se mai aude s-ul scrâșnit din demisie și servicii secrete, m atârnat de t din incompatibilități, și nici p+l, lătit larg în plagiat, așa nu te mai atinge nimic.

Miercuri, ora unu, beți un vin roze, delicios, pe *Triptice* și în teiul lui Eminescu.

Fusese Dali în viteză, prin martie, cu picioarele lui subțiri și nu te-a chemat. Nici Pușcariu cu crengile lui, nici labirintul cu lecția lui... Brumele vor veni mereu, în lunile puternice, cu r. Nu vrei să devii manieristă. Și dacă...?

Vrei să apuci cu dreapta rama a doua, să o închizi peste portret, ca să strivești negrul mustos sub rama împătrățită și, când te plictisești, să deschizi o fereastră falsă în pereții lui Kronart. Așa e o treime, pictat, sculptat, versificat, impresii aurii peste creștete amestecate.

13 iunie 2012, Galeria KronArt, Brașov
CARMEN ADRIANA GHEORGHE

LA COLȚ Despre Adam

Dacă alegea terenul
Nu pe Eva, ci Edenul
El era acum perdantul
Nu știa ce-nseamnă Iadul.

Conducătoare auto optimistă

Imună la vorbe grele,
Injurii și toate cele
Ea se amăgea cu gândul
Că șoferii-și țin cuvântul

D'ale prezentului

Țara-i plină de esteți

Și de-artiști de tevatură
Ba chia sunt numiți „deștepți”
Toți băieții care fură.

MUGUREL SASU

*

DIN BUCOVINA CĂTRE BUCOVINA

E despărțită-n două Bucovina
De o fâșie ce-i adânc brăzdată
Și peste care nu se trece, iată,
Decât prin vama rece, bat-o vina!

Aceeași mămăligă-i mestecată,
La fel de aurită e făina,
Cam la aceeași oră este cina,
Dar nu e toată lumea invitată.

E trist, mâncăm la mese diferite,
Deși ne-adună Creangă, Eminescu
Și Putna, Ștefan Vodă, Porumbescu.

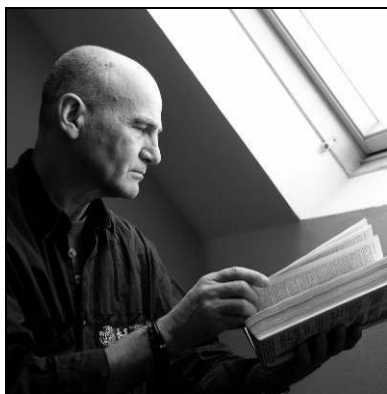
Cum azi nici moartea nu ne mai
dezbină
Și aburesc bucate felurite,
Poftim la masă-ntreaga Bucovină!

GRIJA FAȚĂ DE OM

În noua noastră Românie,
Discuții nici că mai încap,
La orice pas e-o farmacie...
Semn că avem dureri de cap!

VASILE LARCO

Literatură și film

RINOCERII ORBI

Orbirea poate deveni contagioasă. Chiar la figurat. Așa ne transmite scriitorul José Saramago în *Eseu despre orbire* și imediat ne gândim la *Ciuma* lui Camus, dar și la *Rinocerii* lui Ionesco. Ești la volan, conduci, te gândești la mărunțișurile vieții și-deodată!- orbești. De ce doar RĂUL poate da măsura umanității?

În *Memorialul mănăstirii* (tradus de Mioara Caragea la Editura Univers, București, 1998) Saramago vorbea despre excesul vederii. Blimunda vedea ce se află pe dinăuntru trupurilor: „Ceea ce ascunde pielea nu e niciodată plăcut la vedere. Poate că sufletul nu se află până la urmă înăuntru trupului”. În cartea despre orbire oamenii se întorc la o stare primară. Adio, mașini, internet, tehnică! Totul devine inutil. Orbii se înmulțesc. Ce ziceți de un oraș al orbilor?

În 2008, regizorul Fernando Meirelles a adaptat cartea lui Saramago pentru marele ecran. În distribuție: Julianne Moore, Mark Ruffalo, Alice Braga. Titlul filmului: *Blindness*.

Orbii vor să supraviețuiască. Orbirea ca metaforă. Suflete schilodite. Foamea care umilește. Înainte, ei erau orbi la figurat. Abia acum încep să...se observe, să iasă din egoism.

Splendid S.O.S.! Coșmar macabru cu alură de SF. Iată un oraș scos din funcțiune, cu tonalități apocaliptice. Oamenii caută alimente. Pubele răsturnate, mașini moarte, câini scheletici, șobolani. Unde ajung orbii? În saloane sordide, păziți cu arme, să nu-i afecteze pe cei care încă mai văd.

Societatea nu mai are nevoie de tine, ești scos din sistem. Ca în piesa lui Sartre, *Cu ușile închise*, înveți alfabetul promiscuității, adaptându-te printre lopeți și cadavre. Dictatura apare și acolo. Un orb violent se declară regele salonului. Dintr-un confort plictisitor, ajungi în infern, unde te vinzi pentru mâncare, însă înveți lecția uluitoare a solidarității reale.

Orbirea atacă o temă gravă, planetară, universală.

Regizorul, fidel cărții, păstrează tensiunea ororilor, servește gradația și lucrează cu o actriță care răvășește spectatorul printr-un echilibru emoțional magnetic (Julianne Moore).

ALEXANDRU JURCAN

Festival-Concurs Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor”

La Târgoviște se organizează Concursul Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor”, cu patru secțiuni de creație (poezie, proză scurtă, eseu și teatru scurt), ajuns anul acesta la ediția a XLIV-a. Concursul se adresează creatorilor din toată țara, care nu au împlinit 40 de ani, nu sunt încă membri ai uniunilor de creație și nu au volume de autor.

Concurenții se vor prezenta la concurs cu un grupaj de 10 titluri pentru secțiunea de poezie, 3 proze însumând maxim 8 pagini la secțiunea proză scurtă, 1-2 piese de teatru scurt (inclusiv piese pentru copii), pentru secțiunea teatru scurt, care vor aborda teme la alegere, și 2 lucrări de circa 4-5 pagini la secțiunea eseu, cu tema „Școala prozatorilor târgovișteni. Radu Petrescu – între roman și jurnal”.

Lucrările vor fi editate în word, cu caracter *Times New Roman*, corp 12, la un rând și jumătate. Acestea vor avea un motto, ce se va regăsi într-un plic închis, conținând un CV detaliat (numele concurentului, data nașterii, activitatea literară, adresa și, obligatoriu, numărul de telefon), și vor fi trimise prin poștă (imprimate pe hârtie și pe un CD), până la data de 27 octombrie 2012, pe adresa: Centrul Județean de Cultură Dâmbovița, str. A. I. Cuza nr.15, cod poștal 130007, Târgoviște. În cazul în care, lucrările vor fi trimise prin poșta electronică (e-mail – office@cjcd.ro), acestea vor fi însoțite de un motto, precum și de datele personale solicitate mai sus, organizatorii asigurând confidențialitatea acestora până ce juriul va delibera și va stabili premianții ediției.

Premianții vor fi invitați de către organizatori în zilele 9 și 10 noiembrie 2012, la Târgoviște, la manifestările organizate în cadrul Festivalului-Concurs Național de Literatură „Moștenirea Văcăreștilor” – ediția a XLIV-a, 2012.

Cele 18 premii,, în valoare de circa 7000 lei, vor fi acordate concurenților numai în prezența acestora la festivitățile de încheiere a concursului. Lucrările premiate vor fi publicate într-un volum editat de Centrul Județean de Cultură Dâmbovița, în colaborare cu Editura „Bibliotheca”.

Relații suplimentare: **Centrul Județean de Cultură Dâmbovița** – telefon-0245/613112; e-mail – office@cjcd.ro.

A douăzeci și una scrisoare franco-afonă

Marea evadare a lui Papillon și Călăuza sa

Vă rămăsesem care va să zică dator cu continuarea istoriei din scrisorica anterioară, trimisă vouă încă înainte de a pleca în concediu.

Deci, iată-mă față în față cu privirile iscoditoare și ușor temătoare ale copiilor, care știau că împreună cu mine trebuia să ne achităm onorabil de misia trasată nouă „bărbaților” pentru acea zi de „mami” care plecase să se întâlnească cu „fetele” conform tipicului. Mai întâi, ele se duceau la o bătă pe puntea unui șlep etern amarat la malul Ill-ului și devenit cafenea. Era vorba de „une péniche”, adică de o fostă ambarcațiune pe seama căreia eu făceam de obicei remarci acide. Cum respectivul substantiv comun se pronunță în franceză [*peniș*], nu îmi trebuise prea mult ca, jucând pe străinul care nu știe prea bine franțuzește, să susțin senin că banda popicăreselor refulate orgniza *party-uri* pe „peniș”, dar pronunțat în final cu... „s” ! La început mi-a mers, și, rând pe rând, fiecare încerca să-mi explice zelos greșeala, chiar dacă între timp ele zâmbeau în colțul gurii. Curând s-au prins însă că știu prea bine franceza, dar că am un umor pervers, așa că au început să se indigneze și chiar să mă amenințe că o să transpună în fapt bancul meu la următoarea „ședință”. Aiurea! Cine să-și facă de lucru cu ele, mai ales sub forma de iepe feministe în plină dezlănțuire?!...

Deci, după ce terminau de „tocat mărunt” cunoștințele comune sau pe vreuna dintre ele care nu era prezentă, se trecea la trecerea în revistă a... revistelor mondene și de toalete moderne, pentru ca pe înserat să o proptească în capătul opus pistei de dans din palatul Orangeriei, adică la pista de... *bowling* (nu departe de Consulatul românesc). Și astfel vechea trupă încerca să-și reîntre în mână, aducându-și aminte cu vreo lovitură măiastră de gloria din vremurile bune ale tinereții când ele ajunseseră cu echipa locală de club chiar campioane. Ba uneori, dacă dădeau peste vreun *don juan* pus pe

„dragat”⁴⁶, dar care nu știa ce hram poartă gașca, îl provocau pe *papagal* la o „bilă” pe pariu. Iar miza nu era alta decât plata consumației, așa că de cele mai multe ori fetele o făceau lată pe seama naivilor de care râdeau cu lacrimi după ce îi lăsau lefteri. Ba, mai rămăneau și mofluzi cu agățatul, cu excepția fazelor lunii în care vreunea dintre ele i se făcea milă de respectivul / respectivii (!) sau, în care frustrarea feminină dădea de-a dreptul (ambele variante neprivind-o, desigur, niciodată pe nevastă-mea!)...

Lăsând deci scenariul de mai sus să-și urmeze și de această dată cursul, cum să o scot însă la capăt cuăștia mici ai noștri? Așa că, în totală lipsă de idei educative care să nu fie taxate imediat drept dădăceală, trec la o întrebare frontală:

- În ce zi suntem noi astăzi ?
- În 29 iulie 2012, o zi de duminică, răspund ei în cor.
- Și care e semnificația ei ?
- Am terminat pregătirile de plecare în vacanță la *Grand maman*.
- Lasă-mă cu „*grand ma-mă-ta*”! îi spun tăios celui mic, inspirându-mă însă dintr-o dramatizare radiofonică după Caragiale. Escala aceea e doar o (scurtă, să sperăm) etapă spre marea aventură a concediului...

La care, cel mare, mai șmecher și înțelegând tot multe în românește de pe la posturile TV la care mă tot uit, zice:

- E ziua Referendumului !
- Cum adică „Referendum” ? , se miră cel mic, comițând involuntar o savuroasă etimologie populară.
- Nu „referendum”, ci „referendum”, măi „gogo”⁴⁷ !, se bucură fratele cel mare că îl poate corecta, arătându-și astfel superioritatea ce-i era mai mereu contestată...

Elena Graure Manta Ivori D1 - h 40, b 50, l 16 cm

Elena Graure Manta Das goldene Gleichgewicht h 36, b 40, l 42 cm

- Măi flăcăi, dar voi știți ce e acela „referendum” ?

Drept care, cel mare salvează ca de obicei onoarea tinerei generații, de data aceasta recitând direct în franceză, exact așa cum o făcea pe la orele de educație civică:

- „Le référendum c'est la consultation du corps électoral sur une mesure proposée par le pouvoir exécutif”⁴⁸; asta, așa ca să priceapă toată familia, mai ales că în românește nu prea i-ar fi venit la îndemână o exprimare atât de elevată.

- Deci, tot o formă de exprimare a *preferinței*, nu se lasă oponentul lui, susținând în continuare că forma corectă ar trebui să fie în franceză, și apoi în română, tot „preferendum”.

- *Na-ți-o frântă, că ți-am dres-o!*, intervin eu cu una din zicerile mele preferate și binecunoscute în familie, nu de alta, dar disputa celor doi nu trebuia să degenereze ca de obicei într-o păruială pe cinste.

Apoi decretez solemn ca pe terenul de tenis: „*Silence, please!*”⁴⁹ și continui iluminat dintr-o dată:

- Stați liniștiți, că nu am de gând să vă fac capul mare cu niște evenimente zgomotoase, dar perisabile... Eu aș vrea să vă vorbesc despre o formă a eternității din țara tatălui vostru.

Și în fața gurilor lor larg căscate, trec pieptiș la atac, precum la Plevna:

- Dragii mei, să știți că astăzi e *Centenarul Steinhardt* !→

HYDRA N. T.

⁴⁸ „Referendumul este consultarea corpului electoral cu privire la o măsură propusă de puterea executivă.”

⁴⁹ „Liniște, vă rog !”, formulă-tip folosită de arbitru în adresarea către public înainte de servirea mingii într-un meci de tenis de câmp - engl.

⁴⁶ Adică, ieșit la « agățat ».

⁴⁷ Găgăuță, în limbaj familial - fr.

- Crezând că e tot datoria lui să treacă peste momentul de perplexitate, întâiul născut îndrăznește o ieșire nesigură totuși:

- Cum adică, proprietarul rezidenței în care suntem chiriași, Monsieur Steinhardt (scris fără T și pronunțat cu H mut), are o sută de ani ?! Pare mult mai tânăr... Dar, poate are într-un șip de la Nostradamus elixirului tinereții sau își freacă zilnic lampa lui Aladin, așa cum am văzut eu de curând într-un serial de desene animate !

În fața acestei sfinte ignoranțe și a umorului involuntar îmi vine să-mi dau palme, dar continui cât pot de calm, povestindu-le despre un destin exemplar cu tot talentul meu pus de această dată în slujba unor scopuri nobile. După cum știți și voi, destinatarilor, încă pe vremea studenției din țară, a stagiaturii, dar și în vremurile de bejenie, ori de îmburghezire franțuzească, eram unanim recunoscut pe la „ceaiuri”, chefuri, petreceri-surpriză, ori chiar la unele recepții mai constipate, drept un redutabil centru de antren. De ce? Datorită nenumăratelor jocuri de cuvinte, snoave, bancuri, poante de moment, farse și chiar datorită glumelor fizice, plasate de subsemnatul cu măiestrie, după cum era cazul.

Așa că am făcut uz de întreg arsenalul meu de *captatio benevolentiae*⁵⁰. Și atât cât i-am putut ține atenții pe cei mici, le-am relatat despre proveniența culturală iudaică a lui Nicolae Steinhardt, născut în 29 iulie 1912 (pe stil nou), despre cultul moștenit pentru cultivarea spirituală, despre școlile din țară și mai ales despre sejurul parizian, culminând cu intrarea sa în malaxorul represiei bolșevice, moment în care el a avut o revelație paradoxală. În celulă el a putut cunoaște aproape fizic *Fericirea* exact în momentul în care sistemul penitenciar reprezentat de torționarul Țurcanu îi luase totul, în afară de o speranță inexplicabilă. Dându-și seamă că, împins de o nedreptate judiciară intenționată a sistemului, a ajuns să retraseze fără voie ucenicia într-o adevărată urmată voluntar de un monah, Steinhardt reușește să evadeze spiritual, creștinându-se în taină ortodox în 1960, prin

conlucrarea ecumenică a harului altor deținuți politici, precum preoți ortodocși, catolici, uniți și unul protestant. A urmat supraviețuirea chinuită dar și olimpiadă până la eliberarea din 1964, apoi scrierea *Jurnalului fericirii*, confiscat de două ori de Securitate, dar transmis în lectură radiofonică între 1988-1989 de la studiourile din Paris⁵¹ ale Europei Libere de către Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Volumul a văzut finalmente lumina tiparului în 1991, la doi ani după moartea celui ce devenise legendarul Părinte Nicu de la mănăstirea Rohia, loc mirific unde se stabilise definitiv în 1979, călugărindu-se în 1980...

- Oh la, la...! Se extaziază auditoriul și numai că nu dă pe spate de uimire. Ce *story* extraordinar, e mai ceva decât *Papillon* al lui Henri Charrière, întruchipat pe ecran de Steve Mc. Queen, plus *Marea evadare* tot cu... Steve Mc. Queen !

Și pe acest fundal, se vedea clar cum le iese pieptul înainte și pentru jumătatea lor ortodoxă, care – așa cum îmi place mie să glumesc, și nu prea, – constituie la ei jumătatea mai... mare !

- Păcat că până aici nu prea ajung aceste lucruri extraordinare și nici altele asemenea, filozofează resemnat seniorul meu drag.

- Când o să mă fac mare, o să produc aici un film de succes despre Nicolae Steinhardt, se îmbotează mezinul, plin de eroism patetic. Așa... ca să se dumirească și francezii noștri, cât și alții, pe ce lume sunt !

- Dar nu ar fi mai bine să-l faci în România?, încerc eu marea cu

⁵¹ De fiecare dată când pomeneam ceva de impactul Franței în destinul lui Nicolae Steinhardt, celor mici le creștea vizibil inima, având se pare deja inculcat complexul de superioritate... hexagonală, chiar dacă vremurile sale de glorie au cam trecut odată cu globalizarea!

degetul...

- Nu, pentru că acolo valorile nu sunt respectate !

- Ce vorbești, frate ?! Da' ce-ți veni acu' să te superi ca ciobanul pe sat?

- Păi mai întâi, uită-te la tine, tată! De ce a trebuit ca să vii până aici ca să te poți afirma ?

- Ei, uite așa... ca să o întâlnesc pe mama voastră (care întârzie cam mult de data asta la *bowling*) și împreună să vă avem pe voi, încerc eu s-o dreg, dând-o imediat pe coarda sensibilă, pentru a încheia apoi cu modestie pe ideea că eu sunt prea mărunt ca să pot fi luat ca exemplu în această discuție.

- Bine, ripostează bosumflat micuțul, atunci de ce televiziunile românești au transmis toată ziua numai despre „*preferendum*” și aproape deloc despre *Centenarul Steihardt* ? Hm ??

Și pentru că gâgălicea mă încuiase rău de tot, pe mine, dar și pe toți ai mei, mi-am încheiat totuși mulțumit „lecția” pentru că răsădisem o sămânță în solul viitorului. Iar acum nu mai îmi rămânea decât să caut „o ieșire de urgență” din acest subiect atât de dureros :

- Dar ce o să te faci tu când o fi să produci pelicula, pentru că Steve Mc. Queen a murit încă din 1980 ?!

- Nu te problematiza, găsesc eu un actor potrivit, poate chiar un mare talent alungat din România și ajuns ca să facă aici „la planche”⁵².

- Adică un fel de *Brancuși*, nu se lasă frate-său mai mare care, referindu-se desigur în franceză la marele Brâncuși, ține să aibă ca de obicei ultimul cuvânt.

Asta, în timp ce se îndreaptă amândoi spre calculator, nerăbdători să mai treacă (până a nu se întoarce *maman* de la *bowling*) de încă un *nivel* din ultima lor pasiune de *gameri*: S.T.A.L.K.E.R. Și, poate că într-o zi, chiar o să-i pun vadă și filmul omonim⁵³ al lui Andrei Tarkovsky, ca să fie unii dintre cei puțini care joacă *game*-ul, știind care îi e rădăcina culturală și ce e totuși *Zona*...

⁵⁰ *Captarea bunăvoinei* în ceea ce privește publicul unei prelegeri – lat.

⁵² A spăla vasele la un restaurant – fr.

⁵³ Pelicula *Stalker* a fost difuzată în România cu titlul *Călduza*.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Vă mulțumesc și vă felicit pentru revistă.
Foarte plăcute ilustrațiile de „artă naivă” și
multe texte interesante.

Cu gânduri bune și urări de succes în
continuare.

acad. Ionel Haiduc,
Președintele Academiei Române

Dragă Nicu,

După „o moartă” pe care am văzut-o, cum m-a
despărțit de soră mea, după „o cadere” violentă
la rădăcina unui salcâm de pe malul Begăi, care
mi-a fracturat mâna, după „o întrerupere a
activității universitare conform legii”, după „o
caniculă” care mi-a ars inima, iată că revista
Vatra Veche apare pentru mine ca „o
vindecare” mai ales că fetița debutantă din
Fălțiceni căreia în vacanța petrecută la
Timișoara i s-a lipit o frunză galbenă de talpă,
devine acum cu adevărat „regina universului”.
Și tot acum „Perna mamei” îmi întoarce gândul
cu jumătate de secol la Baia, fostă capitală a
Moldovei, pe care am părăsit-o atunci de mult
de dragul artei. O ireversibilitate posibilă cu
ajutorul revistei *Vatra veche*, cea care vindecă,
cea care nu te lasă să mori.

Mulțumim, simplu și sincer,

Suzana Fantanariu,
Timișoara
Ana Măria Incău,
Fălțiceni

Vatra veche, roadele literaturii

Lunarul de cultură *Vatra veche* aduce în
numărul de septembrie o serie de materiale ce
oglesc viață literară românească. De
această dată, *Vatră veche* se află în dialog
cu Dorinel Marc și Matei Visniec. Poemele
acestui număr aparțin lui Marian Nicolae Tomi,
Adrian Botez, Dumitru Ichim, Eugen Velea,
George L. Nimigeanu, Petru Dumitriu. Despre
Caragiale și prietenii lui scrie Traian D. Lazăr,
iar Constantin Zărnescu are în vizor pe I.P.S.
Anania și artă lui Brîncuși.

Bistrița este prezentă în acest număr prin
analiza nulei *Proștii*, de Liviu Rebreanu, de
către Adrian Botez, Anchetă *Vatra veche* la
Casa Memorială „Liviu Rebreanu”, de
Luminița Cornea, dar și prin deja celebrul
scandal pe Facebook al lui Alexandru Petria.
Poemele semnate de Menut Maximilian
Alexandru Petria întregesc în acest număr
ofertă bistrăenilor. Un număr frumos, precum
roadele toamnei, gândit de bistrăeanul Nicolae
Băciuț.

Menuț Maximilian

Răsunetul, 5 septembrie 2012

Revista a intrat în casa mea la ceas târziu de
noapte... Tocmai eram în căutarea a ceva
de citit... Așa că i-am devenit cea mai
bună gazdă... Chiar ați fost, ca întotdeauna,
profetic!!

Mulțumesc... pentru pâinea cea din Vatră... mai
ales când vatra e veche!!

Cu aceeași admirație!!

A.

Stimate și dragă domnule NICOLAE BĂCIUȚ,
Vă mulțumesc mult, pentru trimiterea nr. 9
(45), pe septembrie 2012, al revistei domniei
voastre, "VATRA VECHE"!

Felicitările mele, cele mai calde și sincere!

...Firește, vă mulțumesc și pentru materialele
pe care mi le-ați publicat!

...M-ați uimit! Nu că n-aș fi cunoscut
puterile/valențele, estetice și culturale, extrem
de bine cultivate, consolidate, ridicate, ale
revistei "VATRA VECHE"! Doamne, păzește!
Am fost, în mod constant, un fervent admirator
al acestor valențe superbe!

Dar, ceea ce m-a înfiorat de bucurie și de
mândrie - este faptul că revista domniei voastre
a devenit și o tribună, de cutremurare a
conștiințelor adormite ale poporului român
(care nu-și mai respectă Neamul, cel din meta-
istorie/trans-istorie!), nu doar o vatră de
meditație, la luminile și căldura focului de
iarnă!

Da, în Iarna Neamului, "VATRA VECHE" a
devenit un FOC CU APRIGE VĂPĂI, aprins,
din deal în deal, pentru a semnală primejdia de
moarte/asasinare a suveranității Poporului
Românilor!!!

...Simțeam, da, de mult simțeam eu că se
apropie solemnul moment al acestei re-nașteri a
militantismului fierbinte-ardelenesc...dar nu
știam, cu precizie, ceasul când această se va
revela!

Mulțumesc Bunului Dumnezeu și domniei
voastre, că am apucat acest SFÂNT CEAS!!!
Eu, bietul păcătos, ai cărui strămoși ardeleni au
trecut munții, din pricina "binelui" austriac și
unguresc, și s-au așezat...în "binele" Bucovinei,
la fel de umilită și obijduită și batjocorită (prin
campanii sălbatice, de smulgere a identității
românești, până și din numele noastre!), de
către ocupații fără-de-lege, precum a fost și
Ardealul (...în Bucovina, acest "bine" a început
după 1774...mai exact, după asasinarea, în
1777, a voievodului-martir, Grigore Ghica al
III-lea, strămoșul meu!).

....Adâncă și emoționată reverență, pentru
noua dimensiune spirituală, pe care ați
plămădit-o, în focul inimii domniei voastre - și
ați "trans-plantat-o", în fibră (deosebit de
viguroasă și de rezistentă!) a revistei, pe care
ați cititor-o și o păstoriți!

...MAI ARE ȚARA, DE ACUM ÎNCOLO,
ÎNCĂ UN STĂLP! - ...de care românii să se
țină, cu nădăjduire, ca să nu se lase aruncați în
prăpastia, pe care le-au deschis-o, sub picioare,
"ciocoi aduși de vânt"!!!

Doamne, ajută!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă
prietenie,

Adrian Botez

Iubite poet,

Mulțumiri din suflet pentru excelentul număr
de revistă. *Veche, veche*, "Vatra" ta e mereu
proaspătă și la zi, cu o prezentare grafică de
excepție.

Desigur, îți rămân îndatorat și pentru recenzia
pe care o publici, referitoare la volumul meu
"Orchestra de jazz".

Cu prețuire și grație,

Ion Cristofor

Mulțumiri noi,

Ion Fercu

Mulțumesc foarte mult. Mă voi apuca imediat
de citit. Vă doresc toate cele bune!

Corneliu Ostahie

Vă mulțumesc mult pentru această interesantă
și frumoasă revistă.

Nicolette Orghidan

Mersi pentru *Vatra veche*, frate drag! Gloria
tibi Domines!

Baki Ymeri

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Îmi exprim grație și mulțumirile sincere
pentru darul ales pe care mi l-ați făcut,
publicând, în admirabila dvs. revistă, *Vatra
veche* 9/2012, cronica distinsului
prozator Constantin Zărnescu despre
antologia *Lumina melancoliei*.

Cu sincere felicitări și cu admirație
pentru dăruirea exemplară întru
întreprinderea revistei *Vatra veche*.

Lucia S. Retegan

Tocmai am primit noul număr de la dvs., unde
am văzut că mi-a fost publicat textul pe care vi
l-am trimis și în acest sens doresc să vă
mulțumesc. Cu permisiunea dvs. și în speranța
că deranjul nu este prea mare, vă trimit pentru
revista dvs. înspre evaluare câteva aforisme,
elaborate de mine. În măsură în care timpul vă
va permite, aștept o reacție din partea dvs.
privitor la aceste aforisme. Încă o dată vă
mulțumesc frumos și îmi cer scuze pentru
deranj. Cu stimă,

Tudor Petcu

Revista este o frumoasă compoziție. Un mic
giuvaier: elegant, puternic, penetrant, complex!
Are ținută artistică, dar și științifică, plus
informația de actualitate. Promovează
deopotrivă consacrați, dar și debutanți talentați.
Cu perseverență, aplică o lege indubitabilă:
valoarea! Apără spațiul carpatin de impostură
și încearcă să pună între puncte cardinale
haosul care guvernează. Este aservită culturii
autentice. Felicitări! Continuăm. Comunicăm.
Sănătate.

Șt. Dorgoșan

Dragă Domnule Băciuț,

În urmă cu aproape trei luni (mai precis, pe
data de 06.06.) V-am trimis șase poezii pentru
revistă, în speranța că o să Vă placă ceva. Iată
însă, că nu a apărut nimic și nu știu ce să cred:
fie că aveți foarte multe materiale și încă nu
mi-a venit rândul, fie că nu V-a plăcut nimic.

În altă ordine de idei, am citit că pe data de 13
octombrie Veți fi prezent la Târgul de carte din
Frankfurt. Duminica merg, de obicei, la acest
târg, fiindcă atunci se pot și cumpăra cărți. În
anul acesta voi face însă o excepție, mergând
sâmbătă. Sper să ne re-cunoaștem, fiindcă de
bună seamă ne-am cunoscut în urmă cu mai
bine de patruzeci de ani, măcar din vedere.
Dar, anii trec...și ne iau cu ei. Păcat, dar...ce să
i faci?

Mircea M. Pop

Heidelberg
Germania

Îți mulțumesc foarte mult, tocmai m-am întors de la mare și am "deschis" corespondența, iar la loc de frunte era revistă *Vatra veche*, inclusiv cu articolul lui Augustin Tătar. Deci, trebuie să-ți mulțumesc de două ori! Revista e foarte bună și are un volum de informație neașteptat de mare.

Între altele fie zis, credeam că autorul articolului despre cartea mea e un profesor de școală veche, dar am văzut din prezentarea ta că e foarte tânăr (mai tânăr chiar și decât noi!!) Oricum, se vede că are școală clujeană! Și poezia vizuală este un domeniu pentru care are înclinații deosebite, și literare, și plastice. Nu mă așteptam la toate acestea, atunci când mi-ai trimis manuscrisul articolului.

Acuma, în loc să merg la Constanța pentru colocviul de haiku, ne pregătim să plecăm pe teren, în Carpații Orientali, la Târgu Neamț. (Am câștigat o litație mult amănătată și vom avea de lucru un an, pentru ROMGAZ. Am fost câteva zile pe teren și în august, dar apoi ne-am dus la mare, la Albenă, că aveam bilețele luate încă din martie.)

Tu la ce lucrezi acum?

Ținem legătura,

Dan

Excelentă ilustrarea acestui număr oricum interesant!

Irina Iorga

Stimate domnule Nic. Băciut,
Mulțumesc frumos. Am primit nr. 9 din „Vatra veche”. Minunat, felicitări! Bogat în conținut și divers. Desigur, fără o experiență vastă, nu s-ar putea realiza. Plus că fiecare număr... vine la timp, înainte de ziua întâi a lunii. Cum vă cronometrați timpul?

Mai e ceva - mențineți numărul de 88 de pagini. Semnifică ceva. Oare mă înșel?! Este vorba de numărul celei lui Steinhardt. Este bine de știut.

Mi-a plăcut mult afirmația doamnei Carmen Sima - „Vatra veche” e „povestea poveștii care înălță”. Vă mulțumesc că mă numărați printre colaboratori.

Vă doresc o toamnă minunată cu mult succes la Frankfurt - este o deosebită realizare să reprezentați România la un târg de o asemenea anvergură și unde veți prezenta cele două cărți ale dvs despre Steinhardt. Doamne ajută!

Luminița Cornea

Stimate domnule Nic. Băciut, mă uimiți mereu. Aveți darul și harul de a aduna totul, de a recupera, ca să nu se uite. Mă refer acum la proaspătul volum „Lentila de contact”. Mai ales prin interviurile date, dar și prin cele pe care le-ați luat unor personalități, prin volumele și localitățile prezentate (acestea din urmă sub raport cultural, desigur), întreg volumul poate fi considerat un crez artistic. Cum să nu fie așa când vorbești de improvizație și nonvaloare? Cum să nu fie așa când exprimați raporturile poeziei cu jurnalistica? Cum să nu fie așa când expuneți convingător idei ce vă transmit credința și harul creator? Precum: „Eu cred în inspirație. Cred în cuvântul care vine de la Dumnezeu”; „Scrișul este ca o rugăciune, trebuie să aibă în fiecare zi loc în viața ta. Poți să nu te rogi într-o zi, fiindcă nu ai timp sau fiindcă Dumnezeu te-a cam neglijat?”, „La masa de lucru numai bunul Dumnezeu ți-e critic literar”.

Și prin volumul acesta, Nicolae Băciut există ca scriitor și important om de cultură, semnificând un alt pas pe drumul spre cărarea Raiului, cum ar spune IPS Ioan. O altă carte cu care se poate mândri pe rafturile bibliotecii de cărți personale!

Din toată inima, felicitări! Dumnezeu să vă dăruiască sănătate să continuați tot așa pe tărâmul literaturii și culturii românești de la poalele Carpaților,

Cu deosebită prețuire,

Luminița Cornea

Stimate domnule Băciut,

Mulțumesc pentru surpriza din nr. 9 al revistei, eu nefiind obișnuit cu o așa „rapidă” apariție a poemelor mele. Vă mulțumesc!

În privința viitoareii întâlniri cu „VATRA VECHĂ” la Mediaș, am discutat și cu unii dintre prietenii mei (între care și prof. Ionel Popa și prof. Ligia Csiki (fostă Borșoș, care scrie și ea critică literară, dar și poezie, eseuri, etc. fiind și o mare sufletistă în organizarea și desfășurarea unor frumoase întâlniri literare la liceul la care predă). Sigur, vă cunoașteți din facultate. Urmează să perfectăm acțiunile noastre viitoare - împreună și cu alte redacții, în așa fel încât să avem 5 - 6 astfel de întâlniri de-a lungul lui 2013, în toamna asta având doar două: cu *Vatra veche* și, probabil, cu una dintre revistele din Sibiu. Vă voi ține la curent. Mai trebuie să propun aceste întâlniri Comitetului pentru Cultură al Primăriei Mediaș, lucru pe care îl voi face în această săptămână)

Cu alese sentimente de stimă,

George L. NIMIGEANU

Dragă domnule Nicolae Băciut, țin să vă mulțumesc pentru revistă, iar la rândul meu vă trimit o cronică semnată de mine, la cartea SUB STEAUĂ CÂINELUI, autoare poeta Victoria Milesco.

Vă doresc toate cele bune,

Ioana Stuparu

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru ultimul număr trimis al revistei *Vatra veche*, e minunat, dintre cele citite până acum mi-au plăcut cel mai mult eseurile despre satul românesc ale lui Tudor Petcu și Luminița Tăran, dar și alte materiale. Dl. prof. dr. Adrian Botez este prea încrâncenat și folosește cuvinte prea dure, de-i acordă o statură de Don Quijote care luptă singur cu morile de vânt. Când în România sunt 7,5 milioane care luptă, cred că nu are rost să ne simțim singurii luptători disperați. Observația mea nu se vrea moralizatoare, mă gândeam doar la tonul revistei. Cu deosebită considerație pentru DVS. și pentru toți truditorii revistei,

Vasile Lechintan

Stimate d-le Băciut,

Vă trimit, așa cum v-am promis, materialul despre întâlnirea cu Ana Blandiana. Sunt peste 50 de ani de atunci, dar momentul acela m-a marcat profund iar emoția reîntâlnirii cu ea în paginile „Vatrei vechi” m-a emoționat profund. Drept care v-am urmat îndemnul și am inaugurat seria „Oameni pe care i-am cunoscut” cu articolul de față.

Cu stimă și admirație pentru tot ce faceți,

Veronica Pavel Lerner.

Bună ziua!

Doresc să vă mulțumesc încă o dată pentru faptul de a fi publicat în numărul ultim al revistei dvs. textul elevei coordonate de mine, Andreea Ferenc, unul dintre câștigătorii premiului I la concursul de la Brăila.

Ce să mai zic? Ați mai scos încă o dată Lechinta în lume într-o ipostază de laudă.

Spor în toate cele!

Adrian Iliuță

Stimate domnule Băciut,

Până vine și eseuul meu, aveți aceste poeme ale Ralucăi Pavel, mulțumiri pentru *Vatra veche* 9,
Vealea

Vă mulțumesc pentru frumosul obicei de a ne trimite fiecare număr al revistei *Vatra veche*. Și eu le-o trimit colegelor de la catedră.

Toate cele bune!

Georgiana Jungheatu

Cu mulțumiri! Oricând cu plăcere. Ne conversăm pe subiecte comune. Tocmai am terminat cartea din acest an! S-a întâmplat chiar în noaptea trecută. Aveam nevoie de un moment de relaxare și a venit! Frumoasă revistă! Mă duc să le arăt celor de la București pentru că... Provincia e de nota 10! Excelentă colaborare, ambianță și promovare! Prin dumneavoastră îmi împlinesc un gând din adolescența de pe malul Mării: să public nu numai în revistele tomitane, ci și în Câmpie, dincolo de Ape, dincolo de Munți! În toată Vatra! Un vitraliu acoperit! Continuăm! Sănătate și noroc! Cu aceeași considerație și stimă deosebită,

Ștefan Dorgoșan

Mulțumiri. Cele mai bune urări,

Daniel Mureșan

Dragă Nicolae Băciut,

Ilustrația este excelentă! Poate nu totdeauna prin realizare, dar prin ideile care sunt proaspete, creative. Știi că mie îmi place să mă gândesc la aspectul identitar al lucrurilor. Ei bine, ele exprimă, fiecare, „aerul” locului românesc de pe Pământ, sunt parte a unui mare întreg aflat dincolo de ele... În sfârșit, și numărul 9 îmi place în totul, fiindcă definește (tot identitar vorbind) un Târgu-Mureș contemporan în conexiunile lui cu temele și problemele lumii largi... Felicitări și noroc în continuare!

Ecaterina Țărălungă

Mulțumesc foarte mult. Mult succes în continuare,

Voica Foișoreanu

Stimate D-le Băciut,

Am primit cu încântare numărul 9 al revistei, pentru care vă mulțumesc și vă felicit. Trebuie să spun că din momentul în care am deschis-o n-am mai putut s-o las din mână. Ilustrațiile sunt grozave, iar conținutul e ales cu grijă și captivează.

Mi-a plăcut mult articolul dv. despre arta naivă, îl citeam cu ochii mamei mele, criticul de artă Amelia Pavel, și sunt sigură că i-ar fi plăcut, pentru că avea aceleași idei despre arta naivă.

Mi-a plăcut articolul elevei care v-a comentat poezia „Semne de carte”, mi-a plăcut articolul despre implementarea gustului de a citi la elevi, scris de un profesor de limba română, mi-au plăcut poeziile și multe altele. Nu pot cita aici toate materialele pe care le-am citit, ar însemna să umplu câteva pagini, dar vă asigur că este o revistă de înalt nivel intelectual și vă sunt recunoscătoare pentru amabilitatea de a-mi fi publicat și mie o poezie.

Văzând și ce v-a scris Ana Blandiana, mi-am adus aminte cum am cunoscut-o personal, prin anii 60, în Cișmigiu, în București. Ea scria pe atunci „Antijurnalul” ei la Contemporanul, iar eu citeam rubrica ei cu mare aviditate. Odată a scris despre ideea de a fi, toată viața, „noi înșine”. Mi-aduc aminte că, incitată de lectură, i-am scris o scrisoare în care mi-am exprimat propriile idei asupra subiectului. Spre marea mea suprinde, m-a chemat la telefon (pusesem numărul în scrisoare) și mi-a prepus o întâlnire în Cișmigiu. Eram atunci studentă la Facultatea de Chimie, Univ. București, și făceam navetă între Universitatea din centru și

cea de pe cheiul Dâmboviței, distrusă apoi de cutremurul din 77.

Întâlnirea a fost de neuitat. Mă plimbam alături de o tânără superbă care îmi spunea că, deși sunt studentă la chimie, aș putea scrie literatură. Am vorbit despre multe atunci. Erau flori în jur și Ana Blandiana aducea în plus un fel de poezie prin prezența și sensibilitatea ei. La despărțire, am întrebat-o timid dacă îl cunoștea pe Toma Pavel. Sigur, a spus ea. Și, aproape fără glas, i-am spus că era fratele meu...A râs superb și mi-a spus că pot oricând să o caut. Am căutat-o, dar nu personal, ci în volumele pe care le-a publicat apoi.

D-le Băciut, felicitări pentru tot ce faceți. Poate voi mai îndrăzni să vă trimit din când în când câte un mic material spre publicare, dacă nu vă e cu supărare.

Cu stimă,

Veronica Pavel Lerner

D-le Băciut, n-am vrut să vă măgulesc, dar e rar când o publicație mă face să mă "arunc" în ea cu atâta avânt! Și uitasesm să vă spun cât de mult mi-a plăcut articolul dv, extrem de echilibrat, despre poezia de astăzi. Câtă dreptate aveți în tot ce spuneți! Părerile dv și mai ales felul prudent în care le spuneți m-au făcut să zămbesc și să văd profesionistul din dv., cu atât mai mult cu cât sunt în materie, fiind expusă, ca administratoare a unui site literar, la textele scrise zilnic de unii "poet" de astăzi.

E interesantă propunerea dv., vă mulțumesc. Am cunoscut într-adevăr multe personalități, va trebui să-mi scotocesc memoria...Dacă vreți, puteți începe rubrica în umărul viitor cu textul despre Ana Blandiana, ceva mai îngrijit și cu câteva detalii ale textelor despre care e vorba, ceea ce am scris "ad-hoc" era așa, pe scurt! Spuneți-mi dacă sunteți de acord și îl rescriu separat.

Cu aceeași stimă,

Veronica Pavel Lerner

Mulțumesc mult! Numai bine!

AlinaTheodoreescu

Distinse domnule Băciut,

Mi-a făcut o reală plăcere să lecturez și acest număr al revistei...divers, bogat în idei și cu o largă întindere în timp... restitutie culturală, morală creștină, tradiție, proză, poeme....eseuri...ce poate fi mai complet decât acestea toate?

Vă foarte mulțumesc de găzduire.

Plăcută surpriză să citesc mărturia-proză a prietenei, mare artistă, Suzana Fântânaru.

Cu cele mai alege gânduri,

Veronica Bălaș

Mulțumesc frumos!

Gânduri bune,

Sânziana Batiște

Mulțumesc, de o mie de ori !

Relly Maria Niculescu

Nicu dragă, mulțumesc frumos de revistă, e tare faină - deocamdată am răsfoit-o doar, sunt la vreo 1800 km depărtare și mă întorc peste trei zile - oricum, am trimis-o și eu mai departe la multă lume ... !

Cristian

Mulțumesc Domnule Băciut!

Pot să pun următoarea filmare la „liber» adică s-o poată accesa întreg mapamondul ?

http://youtu.be/_qZGpqRYYE

Domnule Nicolae Băciut,

Mulțumesc din suflet pentru revistă, simt că sunt în rețeaua bună a literaturii, legătura cu poezia bună, cu dialogul dintre oamenii de cultură, eseu, toate fac ziua mai intensă și evenimentele au o culoare anume, culoarea cuvântului rostit din dragoste!

Toate cele bune!

C. Stancu

Mulțumim mult și la cât mai multe numere.

Nicolae Tiripan

Am primit, am citit, mi-a plăcut. Frumoasă și bogată! Felicitări!

Cu stimă,

M.B.B.

Vă mulțumim.

Alexandra si Mirel

Vă mulțumesc. O toamnă rodnică!

F.I.

Vă mulțumesc pentru hrana mea sufletească!

Cadar Katalin

Merci. În acest fel sunt la curent cu tendințele epocii, care mă interesează că întotdeauna... Ce mai face Mihai Sin ? A dispărut ?

Angela Mamier

Stimate Domnule Băciut,

Și acest nr (9/2012) impresionează printr-o tematică variată și prin lucrări publicate la un înalt nivel literar-cultural.

Felicitări! Succes și pe mai departe în această direcție.

Hans Dama

E remarcabil ca răspuns la *Vatra*, o *Vatra veche*, prima neîntrebând! Ave!

Darie Ducan

Stimate domn Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc mult pentru revistă. Cu siguranță voi avea o lectură plăcută. În septembrie vă trimit un articol despre convertirea lui Steinhardt. Dacă doriți, voi scrie și alte articole pentru revistă.

Cu multă stimă,

Mirona Ioanovicu

Domnule Nicolae Băciut, vă mulțumim pentru revista *Vatra veche*. Nu pot trece sub tăcere nici bucuria și entuziasmul pe care le trăiesc pricinuite de bunătatea dumneavoastră de a publica "Satul românesc". Eu sunt născut în județul Bacău și trebuie să vă mărturisesc cu sinceritate că întotdeauna am avut o afinitate, dar mai bine să spun iubire (agape), pentru județele Mureș și Bistrița.

Cu recunoștință,

Tănăsă Valeriu

29 august 2012 de Praznicul : Taierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul.
Roma

Vă Mulțumesc mult, Domnule Director!

Și cum "Orice om are dreptul la o părere", a mea este că girați o revistă-curcubeu. Iar nu de ilustrații e vorba, ci de conținut. Aveți dreptate: poezia nu moare, deși divizii întregi o sugrumă-n timp ce o violează, pretinzându-se amanți... Când nici pești nu pot fi.

Nu-i pot degusta pe toți din sumar (unii mi-au strepezit trecutul mai depărtat, alții aplatizează recentul și prezentul, neoferind viitorului decât o grabnică uitare - călare pe situațiile ce și le-au "creat"), dar am bucurie că ați avut loc pentru Mihail Diaconescu recenzat de Th. Codreanu, pentru Rodica Lăzărescu și Mircea Dinut (coleg de facultate al soției mele) și alți

câțiva, la al căror nume vibrez armonic. N-am ajuns decât la jumătatea revistei (desigur, doar frunzărind-o!) și consider că n-am pierdut timpul. Dar, cum ieri am trecut de la parastas (actrița TT Adria Pamfil, la prag de 88 ani netrecuți), la o aniversare - ce copios ar fi descris-o dna RL! -, azi îmi dreg mahmurul, profitând și de sărbătoarea de rit creștin.

Somn bun, cu vise depline și-n viitor împlinite!

Nicolae Ciobanu

Mulțumesc foarte mult pentru revistă.

Lucian Gruia

Domnule redactor, Vă mulțumesc pentru splendida revistă din care mă simt și eu parte, or Cetatea Soroca face parte din Vatra Veche a neamului românesc. Îndrăznesc să vă trimit niște poeme și, recunosc, m-aș simți onorat să le văd în pagina revistei V.V. Totodată vă informez că întrețin o pagină de cultură în presa locală și cu permisiunea D-stră aș insera niște materiale din revistă pentru ca soroceni să afle despre existența ei, dar și multe adevăruri care ar fi bine să le cunoască mai mulți. Voi respecta toate normele (indicarea sursei) și vă voi expedia pagină apărută.

Aștept un semn din partea redacției.

Cu respect,

Petre Popa

Mă bucur că am primit un răspuns negativ tacit cu privire la materialele trimise de mine, prin nepublicare. (Voi încerca și în altă parte)

Rămâne doar să vă mai trimit despre teatru la Cluj. Va doresc numai bine.

Cu respectul deosebit cuvenit,

Ștefan -Mihai Martinescu

Stimate și distins domnule Nicolae Băciut, Vă mulțumesc pentru frumoasa revistă *Vatra veche*, pe luna septembrie trimisă a două oară. Deja am parcurs din conținutul ei plin de mesaje benefice. În mod special, țin să vă felicit pentru participarea d-voastră la Târgul Internațional de Carte din Germania. Vă prețuiesc harul, talentul și toată osteneala închinată culturii.

Cu sentimente de respect și considerație.

Constanța Abălașei-Donosă

Afișați ultimul nr. din revistă și pe școala-online? Aștept răspuns. E ceva în neregulă cu mail-ul. Această e a treia adresă de mail cu care încerc să vă contactez. Mulțumesc,

Corina

Mulțumesc mult domnule Băciut și felicitări pentru calitatea revistei.

Ioan Bândilă Mărceanu

Mulțumiri din suflet!

Dimovici

Am primit Revista - mulțumesc frumos!

Cu stimă,

D.Hurubă

Dragă colega,

Mersi pentru ultimul număr al *Vetrei*. M-am gândit la un interviu cu Pere Besso, care să însoțească poemele. Acest poet traduce multă literatură română în catalană și spaniolă. Ce zici, îl fac? Îți trimit și versurile unei poete talentate din Zalău, Poate te interesează.

Cu simpatie,

Sandu Petria

Vă mulțumesc pentru încântarea sufletească oferită prin această revistă. Mult respect pentru munca dumneavoastră.

Dana Paula Enut

Domnule Băciuț,
Meritați din plin aprecieri. De fapt, eu cred cu tărie că a fi european și internațional în acest secol înseamnă nu numai să copiezi, implementezi sau aplici modele, idei, practici, șabloane, cultură etc. din alte țări, unde au succes. A fi european și internațional înseamnă și a oferi celorlalți certitudini că propriile-ți reușite din toate domeniile inclusiv literar și cultural pot fi cunoscute, apreciate (copiate, cum ne place să folosim în informatică de când au apărut comenzile Copy Cut Paste) și de ce nu dezvoltate la nivel universal așa cum s-a întâmplat adeseori.
Dumneavoastră, continuând tradiția marilor literați români, cred că faceți și acest minunat lucru, și de aceea m-am străduit după umilele mele posibilități să vă fac reclamă non-profit cu site-ul scoala-online.eu Mulțumesc că ne oferiți atât de foarte mult la un preț atât de foarte mic.

Profesor Corina Simeanu.

Mulțumesc pentru revistă. Multă sănătate vă doresc, inspirație și spor în toate. Cu stimă,

Tamara Constantinescu

Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit revista *Vatra veche* nr. 9, 2012 și vă mulțumesc. Și acest număr este interesant, l-am citit cu plăcere. Felicitări!

Cu prețuire,

Vavila Popovici

Vă mulțumesc sincer și felicitări!

Prof.univ.dr. Ioan Gâf-Deac

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Citesc întotdeauna cu mare plăcere "Vatra veche", descoperită acum câțiva ani și, iată, am ajuns să și public în ea. Prin urmare, o voi trece în propria bibliografie.....

Vă mulțumesc pentru publicarea unui poem în numărul trecut, dedicat prietenului nostru George Anca... și doresc să colaborez, în continuare. Citesc, cu mare plăcere, articolele dedicate caselor memoriale, cronicile despre cărțile apărute... reportajele, interviurile...

Formatul electronic al revistei îi favorizează răspândirea în lume, eu însumi trimițând-o în... cele patru zări cunoscuților mei de diferite profesii... din diferite orașe și țări...

Alături de revistele "Ramuri", "Scrisul românesc", "Lamura", vă aflați în topul preferințelor noastre. Admirăm și ilustrațiile reprezentative pentru un pictor sau o tematică.

Să fim sănătoși și să mergem mai departe cu scrisul și cititul!

Felix Sima

Vă mulțumesc mult pentru revistă, bucuria mi-a fost sporită de surpriza avută, de a-mi găsi numele în paginile ei, prin recenzia dlui Ion Roșioru, lucru care mă onorează!

Cu prețuire și urări de succes în tot ce faceți,

**Carmen Tania Grigore,
Anglia**

Drag prieten, Nicu Băciuț,

Am să trec peste scuzele inutile de ce nu am mai trimis materiale de atâtea vreme, sperând că cele 5 fragmente de jurnal venețian mă vor dezvinovăți. De fapt, anul acesta am fost mai mult plecată prin lume. Din aprilie până în octombrie, deși oboseala o resimt până-n măduva oaselor, m-am preumblat în SUA (5 state), Canada (Vancouver), Italia (Veneția și orașele din jur, în sfârșit, până la Bologna), Polonia (Varșovia). Mi-e dor de Acasă, fără nici cea mai ieftină clipă de a deveni emoțională.

Dar, nu pot trece cu vederea peste mesaje, numerele revistei *Vatra veche*, pe care le-am primit-o cu religiozitate. Mulțumesc mult că mă țineți în familia Domniei-Voastre.

Cu alese gânduri,

Daniela Gifu

P.S. Atașez aici și fotografia, sunt ușor de identificat după numele pe care l-am dat, cu referire la locurile descrise în jurnal.

Cu mulțumiri

și SINCERE FELICITĂRI !

...transmise printr-o măierică sibiană din deceniul 6 al secolului al XIX-lea, realizată pentru un corpus documentar cu *fotografii de studii comparate ardelenice* de artiștii fotografi Glatz și Koller. Colecția Muzeului ASOCIAȚIUNII- CNM ASTRA-Sibiu. Probabil (prin asociere) din donația Enea Hodoș.

Foto. colorată manual în atelier.

Ana Grama

Bilanțul unui vis

Lucia Zâna Suci

Din când în când, ajungem la praguri existențiale în care bilanțurile sunt inevitabile. E dificil de reprimat dorința de a privi înapoi, cu nostalgie, cu bucurie, cu regrete, cu mânie, dar și cu sentimentul tonifiant al speranței că, totuși, a mai

rămas ceva de făcut, că au mai rămas energii, motivații pentru a mai privi și înainte. Că nimic din ce s-a clădit, imagine cu imagine, nu trebuie îngropat în uitare, ori abandonat ca un bun care ar putea să nu mai fie de folos. Dimpotrivă, perspectivele integratoare, recuperatoare pot oferi dimensiuni noi ale unor căiutări, ale unor împliniri.

Lucia Zâna Suci (născută la 12 mai 1933, pictoriță, absolventă a Școlii de Artă din Târgu-Mureș, clasa Gheorghe Olaru, prezentă în zeci de expoziții personale și de grup, cu lucrări în colecții private din țară și străinătate), a reușit, dincolo de atâtea risipiri cotidiene, să-și facă mereu timp și pentru hrana sufletească, chiar dacă a trebuit să împace poezia cu muzica și pictura. Cum nici poeziei, nici muzicii (chiar când visul era să devină balerină), nu li s-a putut da întâietate, Lucia Zâna Suci s-a lăsat prinsă în mrejele picturii, înspre care s-au deschis cele mai multe căi, într-o îmbinare a utilului cu plăcutul, dacă avem în vedere că o viață a semnat condica de prezență ca pictor executant.

Nu a fost vorba nici de compromis, nici de trădare, cât de menținere într-un vârtej al imaginației, benefic, tălmăduitor pentru toate rănile vieții.

Lucia Zâna Suci și-a creat o lume a ei, populată cu vise, cu anotimpurile ei, hrănite tot cu vise.

A făcut pictură cu pasiune, cu rafinament, cu delicatețe. Pentru că nu se poate altfel atunci când pe scena pânzei lași baletul să se desfășoare în grația sa. Ori când imortalizezi flori, ori când recuperezi secvențe reale sau imaginare ale unui timp al regăsirii.

Există mult lirism în pictura Luciei Zâna Suci, ca o răzbdunare a "trădării" unei iubiri.

Lucia Zâna Suci a avut mereu un public al ei, în țară și în străinătate, în expoziții personale și colective, a avut întotdeauna colecționari din țară și străinătate dornici să-și așeze în veghea caselor lor picturile sale.

Pentru că pictura Luciei Zâna Suci e încărcată cu energii pozitive, emană sinceritate, în reverberațiile emoției.

NICOLAE BĂCIUȚ

SIGHIȘOARA - ANOTIMPURI PLASTICE

Puține locuri sunt atât de generoase pentru artistul plastic cum e Sighișoara. Orice colțișor, aici, își are frumusețea sa, parfumul său, care înseamnă și imagine și timp și culoare și compoziție. Orice decupaj din peisajul Cetății medievale a Sighișoarei e ofertant, provocator.

Nici nu-i de mirare că Cetatea medievală a fost de atâtea ori subiect plastic. Nu cu mult timp în urmă, artistul Liviu Ștef nu doar că i-a dedicat un ciclu tematic de lucrări, Sighișoarei, dar a realizat și un album cu lucrările sale.

Artistul care o descoperă nu poate rezista tentației de a transpune pe pânză emoția unei astfel de întâlniri.

Și Sighișoara medievală e mereu alta, în geana răsăritului/apusului, în iradierile amiezii, ori în tainicul nopții luminat discret, ori potopit de jocul reflectoarelor.

Oricând, în orice anotimp, Sighișoara, acolo pe dealul ce stă de veghe de secole, poate lăsa urme celui care ochi să vadă și suflet să încapă atâta potop de sentimente.

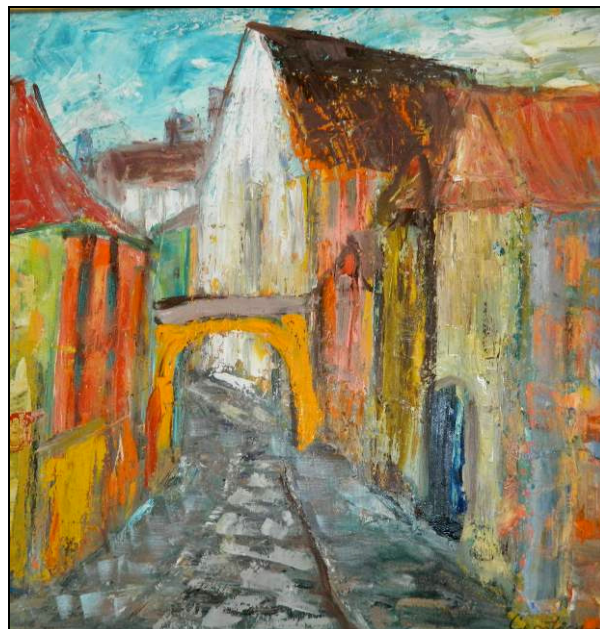
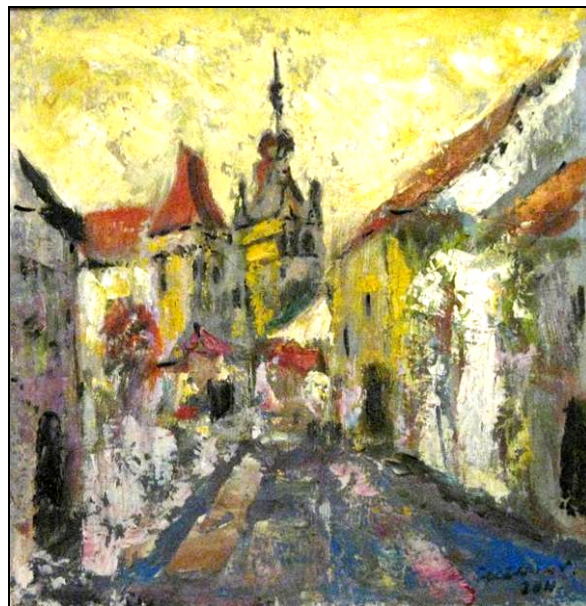
Sighișoara medievală e o stare care însă continuă să-și caute artistul, Marele Artist, care să o reconstituie în cadrele riguroase și fascinante ale artei.

Pentru Voichița Cecălăcean, artistă clujeană, aflată într-un tumult creativ, după peste trei decenii dedicate artei plastice, Sighișoara, cea care i s-a dezvoltat pe parcursul unei tabere de pictură, a fost o întâlnire admirabilă, un exercițiu de admirație, în registru cu limite de timp și după o rețetă impusă de un proiect cultural, care a adus sub aceeași cupolă mai mulți artiști plastici.

Voichița Cecălăcean și-a impus o abordare unitematică: Cetatea Medievală a Sighișoarei, așa cum se arată ea privirii în miez de vară. Artista n-a exploatat însă anotimpul, el este aproape ignorat, peisajele sale oprindu-se asupra arhitecturii stradale, cu cele câteva repere, precum Turnul cu Ceas, Biserica din Deal, surprinse în prim plan ori în fundal, ca embleme, ca simboluri. Dar nici străzile înguste și nici clădirile fără marcă nu sunt trecute cu vederea. Prezența umană e discretă, Cetatea fiind extrasă din timp astfel, într-un trecut/prezent continuu.

Văzută din unghiuri diferite, panoramic sau în detaliul semnificativ, Sighișoara Voichiței Cecălăcean are relevanță artistică, adaugă o filă nouă în „dosarul” plastic al Cetății medievale, care continuă să-i provoace pe cei care se simt în stare să-i perceapă plasticitatea.

N. BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

Elena Graure Manta- "Rochii din sticlă"

Starea prozei

RUGAȚI-VĂ SĂ NU EXISTE DUMNEZEU ...

- fragment -

Numai că, ispita care nu-mi da pace, ițindu-se întruna prin cotloanele minții, îmi întorce gândul pe

dos, arătându-mi că eram aproape de adevărul, adevărat, numai că nu mă uitam unde trebuie, el aflându-se în cu totul alt loc și nu-l putusem nici măcar zări, cât asistasem la Creație, întâi și întâi, datorită iuțelii de mână a Domnului și nebăgării mele de seamă precum și tulburării pricinuite de izbucnirea, mai mult ca sigur înșelătoare, a furiei, ticluite anume să-mi distragă atenția. Astfel, nu mai putea fi de mirare cum de nici nu observasem că, ajunsă la capătul rostogolirii, creatura se trezise prinsă în firele itelor, întinse ca o cursă.

Acolo, pretindea ispita, în răgazul petrecut în interiorul plasei, se decisese învingătorul dintre cei doi, binele și răul, strecurați de Domnul în firea omului. Biruitorul, urmând să-l ia în stăpânire pe veci.

A cui a fost voia, se agită ispita, să se întâmple astfel, omului nu i-a fost dat să știe, tocmai de aceea înclină, să-l facă răspunzător, când pe Dumnezeu, când pe Diavol. Și se tot abate, dintr-o parte în alta, ca un călător beat, spre marginile drumului, până se pomeneste cu ghemul vieții deșirat, fără a se fi dumirit, după cum, probabil, va rămâne și după ce trece din-colo, câtă vreme are ochi și urechi care nu au fost făcute să vadă și să audă cele ce se petrec în lumea de aici, darămite în cealaltă.

Împăcat, de voie sau nevoie, cu hazardul, omul n-are decât să viețuiască, așa cum i-a fost scris, adică victimă, după cum îi șoptește, spre obișnuirea sufletului, turnând picătură cu picătură, compătimitoarea noemă biblică: Încurcate sunt căile Domnului! Așteaptă, omule, Împărăția lui Dumnezeu și adevărul ei! Restul vine de la sine...

ION NETE

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Duncan, Răzvan Duncan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț

Maximinian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952